
Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Puławy na lata 2023 – 2030

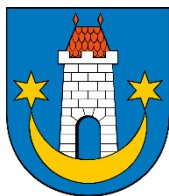
Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Puławy na lata 2023-2030 została opracowana w formule ekspercko – partycypacyjnej we współpracy z Miastem Puławy, Gminą miejsko – wiejską Kazimierz Dolny oraz Gminami wiejskimi: Janowiec, Końskowola, Puławy i Żyrzyn.

Miasto Puławy

**Gmina
Janowiec**

**Gmina
Kazimierz Dolny**

**Gmina
Końskowola**

Gmina Puławy

Gmina Żyrzyn

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie.....	5
2. Synteza i wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej MOF Miasta Puławy	7
2.1 Położenie, przestrzeń i środowisko	7
2.2 Demografia i rynek pracy.....	13
2.3 Potencjał gospodarczy	16
2.4 Infrastruktura techniczna	21
2.5 Infrastruktura społeczna	28
2.6 Jakość zarządzania i kapitał społeczny	35
3. Przesłanki opracowania Strategii.....	38
3.1 Samorządy wobec wyzwań społecznych i gospodarczych	38
3.2 Terytorialny wymiar wsparcia i podejście zintegrowane	39
4. Zakres, tryb i metodyka opracowania Strategii	40
5. Analiza SWOT	44
6. Misja i wizja MOF miasta Puławy.....	47
7. Cele strategiczne i kierunki działań	49
8. Realizacja celów Strategii ze wskazaniem podejścia zintegrowanego	50
8.1. Cel strategiczny 1 - Adaptacja do zmian klimatu i zrównoważona przestrzeń	50
8.2. Cel strategiczny 2 - Wzrost jakości życia i spójności społecznej	51
8.3. Cel strategiczny 3 - Wzrost konkurencyjności oraz atrakcyjności gospodarczej i turystycznej	52
9. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia	54
10. Analiza funkcjonalno-przestrzenna	63
10.1 Ustalenia krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych i planistycznych	63
10.2 Położenie w województwie	66
10.3 Podstawowe elementy zagospodarowania	67
10.3.1 Sieć osadnicza	67
10.3.2 Kierunki wykorzystywania przestrzeni	70
10.3.3 Obszary zabudowy	71
10.4 Uwarunkowania środowiska przyrodniczego i kulturowego	73
10.4.1 Uwarunkowania środowiska przyrodniczego	73
10.4.2 Uwarunkowania środowiska kulturowego	74
10.5 Uwarunkowania infrastrukturalne i społeczno-gospodarcze	76

10.5.1 Uwarunkowania infrastrukturalne	76
10.5.2 Uwarunkowania społeczne	78
10.5.3 Uwarunkowania gospodarcze	80
10.6 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej MOF Puławy	82
10.7 Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	86
11. Terytorialny wymiar wsparcia, obszary strategicznej interwencji.....	92
12. Powiązania funkcjonalne w MOF MIASTA Puławy	95
12.1 Analiza powiązań funkcjonalnych MOF puławy	95
12.2 Analiza problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych MOF puławy	97
12.3 Kierunki współpracy samorządów MOF Puław w wymiarze terytorialnym	99
13. Spójność z celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030 i celami polityki spójności 2021 – 2027	101
14. Ramy finansowe i źródła finansowania Strategii.....	105
15. Zasady i struktura zarządzania Strategią	109
15.1 Zasady współpracy partnerów	109
15.2 Udział partnerów w opracowaniu i realizacji Strategii	112
15.3 Struktura i system zarządzania strategią	113
16. Monitoring i ewaluacja Strategii	117
17. Lista projektów zintegrowanych przewidzianych do realizacji w ramach Strategii w formule ZIT.....	120
18. Lista projektów realizujących cele strategiczne Strategii ZIT MOF Puławy	122
19. Deklaracja odrębności strategii terytorialnej	151
20. Opis procesu zaangażowania lokalnych interesariuszy – partycypacja społeczna w procesie opracowania i wdrażania Strategii oraz sprawozdanie z przeprowadzonych konsultacji społecznych	151
21. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii	151
Spis Tabel.....	152
Spis rysunków.....	152
Spis wykresów.....	153

1. WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Puławy na lata 2023-2030 (dalej Strategia) jest strategią rozwoju ponadlokalnego w rozumieniu art. 10g ustawy o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40) oraz jest identyfikowana jako strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (Strategia ZIT) zgodnie z art. 34 ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. z 2022 r., poz. 1079).

Niniejszy dokument jest wynikiem Porozumienia międzygminnego w sprawie określenia zasad współpracy w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Puławy, podpisanego w dn. 25 maja 2022 r. Porozumienie i tym samym niniejsza Strategia obejmuje następujące jednostki samorządu terytorialnego: Miasto Puławy, Gmina Janowiec, Gmina Kazimierz Dolny, Gmina Końskowola, Gmina Puławy i Gmina Żyrzyn, które razem tworzą Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Puławy.

Strategia określa główne cele i kierunki polityki rozwoju MOF Puław, oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz model struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej. Dodatkowo, zgodnie z wymogami ustawy o samorządzie gminnym, wpisuje się w obszary strategicznej interwencji określone w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030.

Instrument Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, w ramach którego opracowana jest Strategia, służy przede wszystkim wspieraniu rozwoju terytorialnego miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie – **Miejskich Obszarów Funkcjonalnych (MOF)** z wykorzystaniem możliwości finansowania inwestycji ze środków Unii Europejskiej. Formuła ZIT zwiększa oddziaływanie realizowanych wspólnie przedsięwzięć zintegrowanych oraz wpływa na szybsze i bardziej kompleksowe rozwiązywanie wspólnych problemów obszaru objętego Strategią.

Dokument Strategii uwzględnia perspektywę i kierunki współpracy między samorządami obszaru MOF Miasta Puławy, zarówno w oparciu o dotychczasowe doświadczenia, jak też możliwości wynikające z celów krajowej i europejskiej polityki regionalnej w latach 2021 - 2027. Partnerska współpraca samorządów, stwarza możliwość wymiany doświadczeń i podjęcia bardziej efektywnych działań na rzecz pełniejszego wykorzystania istniejących zasobów i potencjałów MOF. Zasoby te, będące w dyspozycji samorządów lokalnych, są wykorzystywane indywidualnie zgodnie z możliwościami i specyfiką uwarunkowań społecznych i gospodarczych poszczególnych gmin. Jednocześnie uwzględnienie wzajemnych powiązań funkcjonalnych samorządów oraz identyfikacja podobnych problemów i potencjałów daje możliwość skuteczniejszej realizacji wspólnych celów i zwiększenia przewag konkurencyjnych – nie tylko jednej gminy ale całego obszaru MOF.

Ważnym aspektem decydującym o opracowaniu Strategii stały się nowe uwarunkowania wynikające z celów i kierunków polityki regionalnej na poziomie województwa i kraju – tzw. terytorialny wymiar wsparcia oraz cele polityki spójności w ramach perspektywy finansowej 2021 – 2027. Kluczową kwestią jest tu zmiana paradygmatu zarządzania rozwojem wyrażona w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030 oraz Umowie Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce. W dokumentach tych określono systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej, których celem jest m.in. zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego regionów oraz zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo (tzw. obszarów strategicznej interwencji).

Istotne dla przyszłego funkcjonowania partnerstwa w ramach MOF Puław jest zarówno zachowanie spójności z celami i kierunkami działań poszczególnych gmin, jak też aktywna

współpraca samorządów na rzecz realizacji wspólnych, zintegrowanych przedsięwzięć na obszarze partnerstwa.

Opracowanie i wdrażanie Strategii wymaga od władz i interesariuszy konsekwencji w działaniu oraz poszukiwania nowych rozwiązań i możliwości. Dlatego też dokument nie skupia się na ewidencji potrzeb społeczności lokalnych poszczególnych gmin ale koncentruje się na tych przedsięwzięciach, które zapewniają realizację wspólnych celów, rozwój wspólnych potencjałów i rozwiązywanie wspólnych problemów całego obszaru MOF.

Strategia jest planem realistycznym, dlatego też system wdrażania i zasady współpracy interesariuszy dostosowane zostały do celów i kierunków działań oraz alokacji środków przeznaczonych na realizację projektów zintegrowanych w formule ZIT. Te zaś realizowane będą w oparciu o możliwości prawne, organizacyjne i finansowe samorządów z uwzględnieniem specyfiki, uwarunkowań i zasobów finansowych gmin.

Założeniem przyjętym w Strategii jest identyfikacja powiązań funkcjonalnych samorządów oraz zasobów (materialnych i niematerialnych), które mogą stać się źródłem przewagi konkurencyjnej całego obszaru MOF Puław. W praktyce proces opracowania i realizacji Strategii tworzy forum współpracy samorządów, które koncentruje wysiłki na uzyskiwaniu korzyści synergicznych m.in. poprzez identyfikację i realizację wspólnych celów i przedsięwzięć.

Część diagnostyczna Strategii obejmuje raport stanu, analizę i diagnozę strategiczną kluczowych uwarunkowań społecznych, gospodarczych i przestrzennych obszaru MOF. Analizę oparto na danych, dostępnych w statystyce publicznej (GUS - BDL) oraz informacjach przekazanych przez samorządy, opisujących zachodzące trendy i zjawiska w wymiarze terytorialnym. W tych obszarach, dla których dane były dostępne zakres czasowy obejmował dekadę (lata 2012 – 2021) z uwagi na możliwość zaobserwowania ewentualnych trendów zmian, w pozostałych przypadkach korzystano z możliwie najbardziej aktualnych danych dostępnych w statystyce publicznej. Takie podejście pozwoliło na wskazanie konkurencyjnej pozycji gmin partnerskich i będzie przydatne w procesie opracowania towarzyszących dokumentów planistycznych oraz monitorowania rozwoju MOF.

Zarówno oddziaływania zewnętrzne, wynikające ze specyfiki otoczenia społeczno - gospodarczego oraz uwarunkowań niezależnych od samorządów, jak też uwarunkowania wewnętrzne wynikające z zasobów, zjawisk, zdarzeń, mechanizmów i procesów umiejscowionych na obszarze MOF Puław, posłużyły ustaleniu celów strategicznych, kierunków działań, rezultatów oraz propozycji przedsięwzięć do realizacji.

Istotną kwestią w procesie opracowania Strategii było zachowanie zgodności z *Zasadami realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027*¹ oraz *Procedurą opiniowania strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w województwie lubelskim w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027*².

¹ Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, dostęp listopad 2023:

<https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/zasady-realizacji-instrumentow-terytorialnych-w-polsce-w-perspektywie-finansowej-ue-na-lata-2021-2027>

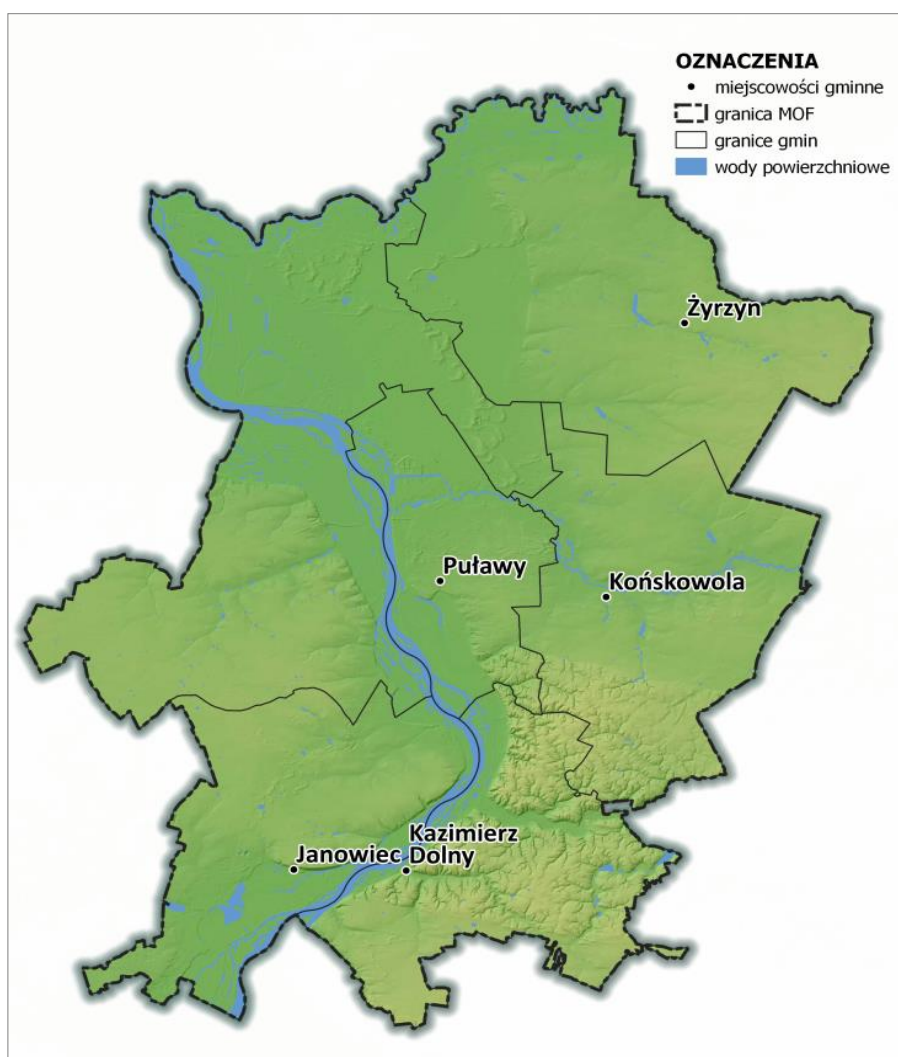
² Procedura opiniowania strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w województwie lubelskim w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027, IZ FELU, dostęp listopad 2023:

<https://rpo.lubelskie.pl/rpo/wiadomosci/aktualnosci/procedura-opiniowania-strategii-zit-zatwierdzona/>

2. SYNTEZA I WNIOSKI Z DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ MOF MIASTA PUŁAWY

2.1 POŁOŻENIE, PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO

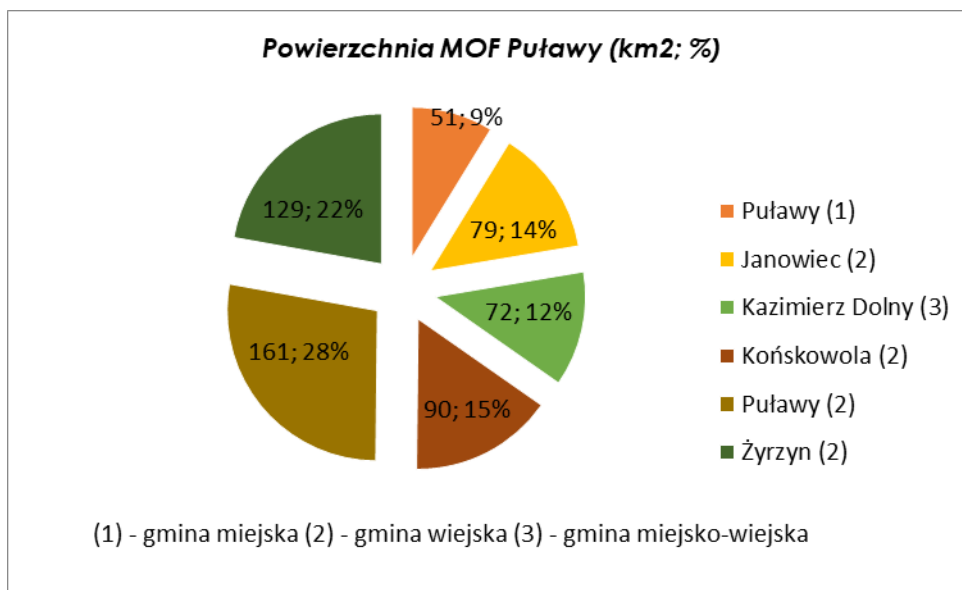
- Miejski Obszar Funkcjonalny Puławy położony jest w zachodniej części województwa lubelskiego, na terenie powiatu puławskiego. Podział MOF określa miasto Puławy jako ośrodek rdzeniowy oraz pięć gminy ościennych (gmina miejsko-wiejska Kazimierz Dolny, gmina wiejska Janowiec, gmina wiejska Końskowola, gmina wiejska Puławy, gmina wiejska Żyrzyn) stanowiących strefę zewnętrzną MOF. Wszystkie Gminy wchodzące w skład MOF stanowią jednolite, zwarte terytorium o podobnych cechach krajobrazu. Obszar MOF Puławy, na którym koncentruje się potencjał gospodarczy, społeczny i demograficzny, zajmuje łącznie 582 km².

Rysunek 1 Zasięg partnerstwa MOF Miasta Puławy

źródło: opracowanie własne

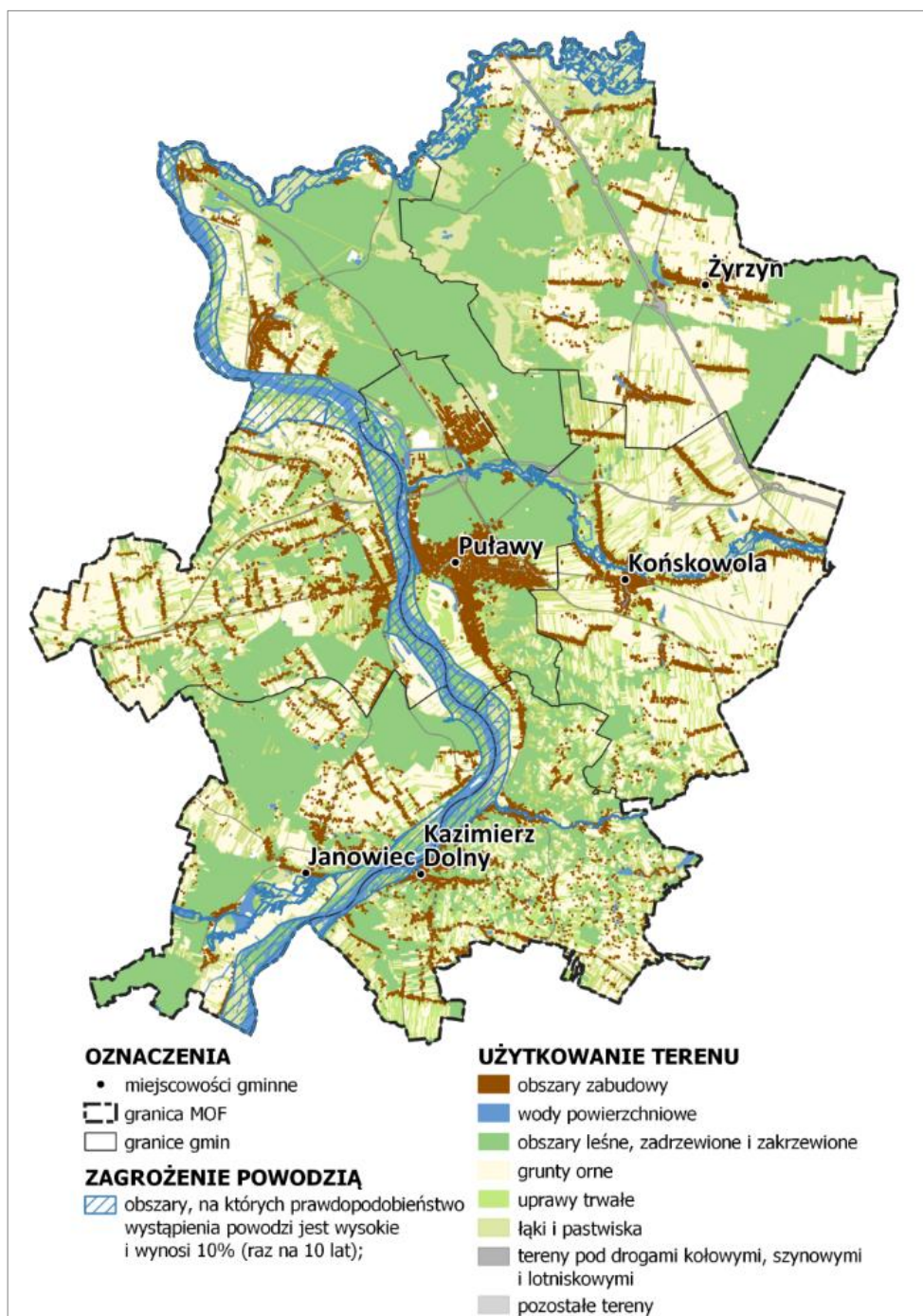
- największy udział powierzchniowy w obszarze MOF ma gmina wiejska Puławy (28%), udział powierzchni gminy Żyrzyn wynosi 22%, najniższy udział powierzchni dotyczy miasta Puławy (9%).

Wykres 1 Powierzchnia MOF Puławy

źródło: GUS - BDL

- Strategicznie obszar MOF Puławy przynależy również do jednego z pięciu subregionalnych obszarów strategicznej interwencji – OSI POWIŚLE. Priorytetem rozwoju tego obszaru wg SRWL jest „społeczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego obszarów nadwiślańskich”, wśród których jako wiodące i charakterystyczne dla tego OSI uznano m.in.: wysoki potencjał turystyczny i korzystne warunki agroklimatyczne dla uprawy owoców miękkich i rozwoju gospodarstw sadowniczych.
- Geograficznie obszar MOF Puławy znajduje się na terenie (według Kondrackiego 2010) pogranicza pięciu krain (mezoregionów): Doliny Środkowej Wisły, Małopolskiego Przetomu Wisły, Wysoczyzny Lubartowskiej, Pradoliny Wieprza i Płaskowyżu Natęczowskiego.
- MOF Puławy jest położony na zróżnicowanym obszarze pod względem rzeźby terenu, która ma wpływ na sieć osadniczą i komunikacyjną w poszczególnych gminach.
- MOF Puławy zlokalizowany jest w dorzeczu Wisły. Główną rzeką sieci wód powierzchniowych jest Wisła na odcinku o długości ok. 40 km (39,55 km): od zachodniej strony rzeki nad dopływem Zwoleńka (granica gminy Janowiec) i wschodniej strony rzeki nad dopływem Chodelka (granica gminy Kazimierz Dolny) do dopływu Wieprza (granica gminy Puławy). Wisłą przebiega zachodnia granica gminy Kazimierz Dolny oraz wschodnia granica gminy Janowiec. Koryto rzeki przecina teren miasta Puławy oraz gminy Puławy. Z kolei gmina Żyrzyn położona jest w zlewisku dopływów Wieprza, którego bieg stanowi północną granicę gminy.
- Stan wód dla wszystkich ww. JCWP poza Grodarzem (brak danych) oceniono jako zły. We wszystkich JCWP z obszaru MOF stwierdzono, iż osiągnięcie założonego dla nich celu środowiskowego jest zagrożone.
- Z uwagi na rozwiniętą sieć rzeczną na obszarze MOF Puławy znajdują się tereny narażone na niebezpieczeństwo powodzi. Głównymi wylewającymi rzekami są Wisła i Wieprz, ale również tereny przy brzegach Kurówki i Bystrej są narażone na niebezpieczeństwo powodzi. Stosunkowo największe powierzchnie narażone na powódź znajdują się na terenie gminy Janowiec, Puławy oraz Żyrzyn.

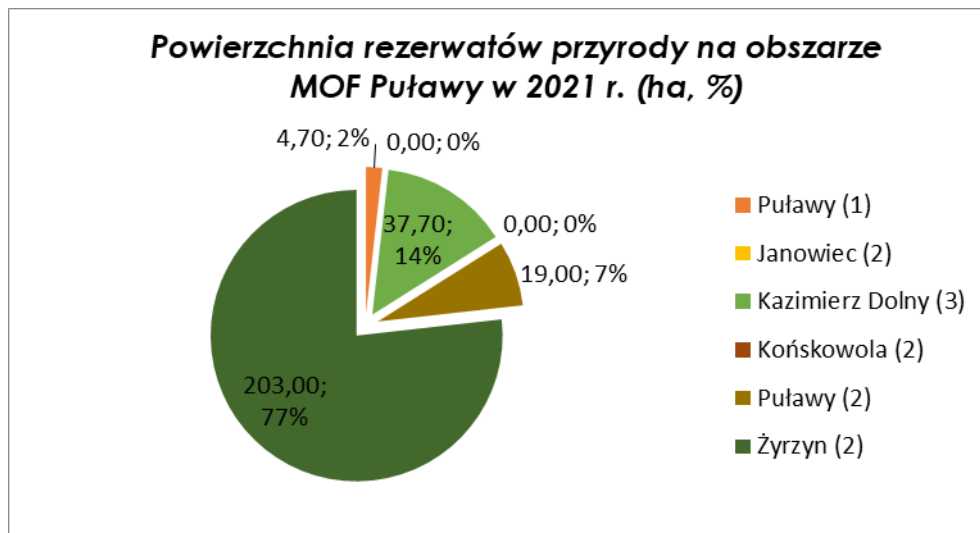

Rysunek 2 Mapa wstępnej oceny ryzyka powodziowego na obszarze MOF Puławy
źródło: opracowanie własne

- Na obszarze MOF Puławy spośród wszystkich rozpoznanych 42 złóż zagospodarowanych jest zaledwie 7: 6 złóż piasków i żwirów (w gminie Żyrzyn, Puławy, Końskowola, Janowiec) oraz złoża piasków kwarcowych do produkcji betonów komórkowych w gminie Puławy - z czego dwa są eksploatowane okresowo.
- Na obszarze MOF Puławy swoją siedzibę (na terenie miasta Puławy) ma jeden z największych emitentów zanieczyszczeń powietrza w województwie lubelskim (i jedyny w powiecie puławskim) – Grupa Azoty Zakłady Azotowe „Puławy” S. A.
- Analizując podstawowe parametry klimatyczne na obszarze MOF w trzech okresach referencyjnych (1971-200, 1981-2010, 1991-2020) w ujęciu rocznym można zauważyć

tendencje do ocieplania się klimatu: nieznacznie wzrasta średnia temperatura, podobnie suma opadów, wzrasta suma nasłonecznienia, a także wzrastają temperatury ekstremalne (najwyższa i najniższa). Należy przy tym zauważyć, iż pomimo nieznacznego wzrostu rocznego poziomu opadów jest on najniższy na skali opadów występujących w Polsce.

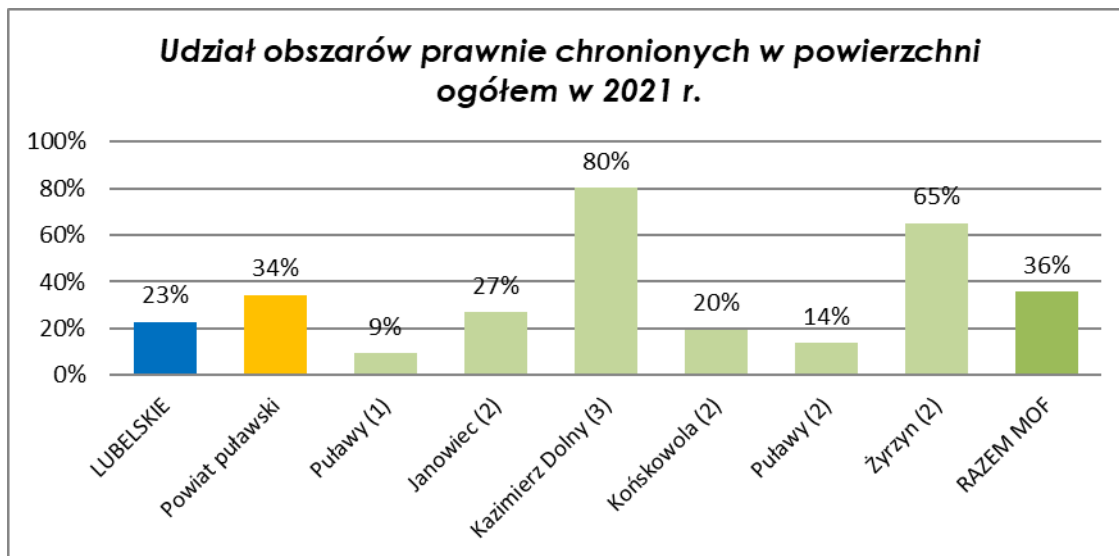
- W wyniku obserwowanych zmian parametrów klimatycznych niemal cały obszar MOF Puławy znajduje się w zasięgu ekstremalnego zagrożenia suszą atmosferyczną. Jedynie północno-wschodnie tereny gminy Żyrzyn oraz południowe krańce gminy Janowiec i Kazimierz Dolny objęte są zasięgiem dużego zagrożenia suszą.
- W 2021 r. na terenie MOF Puławy znajdowało się 20 737,9 ha obszarów chronionych. Udział powierzchni obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem dla całego MOF Puławy wynosi 36%. Wobec 2012 r. w MOF powierzchnia obszarów chronionych zmniejszyła się o 35,53 ha, tj. 0,17% ich powierzchni w 2012 r. Największa powierzchnia obszarów chronionych znajduje się na terenie gminy Żyrzyn – 8 409,74 ha, co stanowi 41% powierzchni obszarów chronionych w całym MOF. Druga co do wielkości powierzchni obszarów chronionych jest gmina Kazimierz Dolny (5 800,44 ha – 28% powierzchni obszarów chronionych MOF).
- Na terenie objętym MOF Puławy występuje 41 pomników przyrody, co stanowi 62% pomników przyrody w całym powiecie puławskim. Wobec 2012 r. ich łączna liczba wzrosła o jeden, choć w gminie Janowiec pomników przyrody jest mniej o jeden, w zamian za to za pomniki przyrody zostały uznane pojedyncze drzewa w gminie Kazimierz Dolny i mieście Puławy.
- Najwięcej pomników przyrody znajduje się na terenie miasta Puławy (24, co stanowi 59% pomników przyrody w MOF). Następnie 11 pomników przyrody znajduje się w gminie Kazimierz Dolny (27% pomników przyrody w MOF), zaś po 3 pomniki przyrody w gminie Puławy i Janowiec (łącznie 14% pomników przyrody w MOF).
- Łączna powierzchnia użytków ekologicznych leżących na obszarze MOF w 2021 r. wynosiła 57,5 ha, z czego 63% (36,09 ha) na terenie gminy Żyrzyn, 33% (19,31 ha) na terenie gminy Puławy zaś 4% (2,10 ha) na terenie gminy Końskowola.
- „Kazimierski Park Krajobrazowy” to jedyny park krajobrazowy, który swoją powierzchnią obejmuje m.in. gminy MOF Puławy. Na obszarze MOF powierzchnia tego parku krajobrazowego wynosi 10 118,3 ha, z czego 57% na terenie gminy Kazimierz Dolny, 21% na terenie gminy Janowiec, 17% na terenie gminy Końskowola i 5% na terenie miasta Puławy. 26,95 ha powierzchni Kazimierskiego Parku Krajobrazowego znajduje się również na terenie gminy Puławy.
- Powierzchnia rezerwatów przyrody na obszarze MOF wynosi 264,4 ha, z czego 77% (203 ha) jest położone w gminie Żyrzyn (rezerwat „Piskory”), 14% (37,70 ha) jest położone w gminie Kazimierz Dolny (rezerwat „Krowia Wyspa”), 7% (19 ha) jest położone w gminie Puławy (rezerwat „Czapliniec koło Gołębia”) zaś 2% (4,70 ha) jest położone w mieście Puławy (rezerwat „Łęg na Kępie w Puławach”).

Wykres 2 Powierzchnia rezerwatów przyrody na obszarze MOF Puławy w 2021 r.

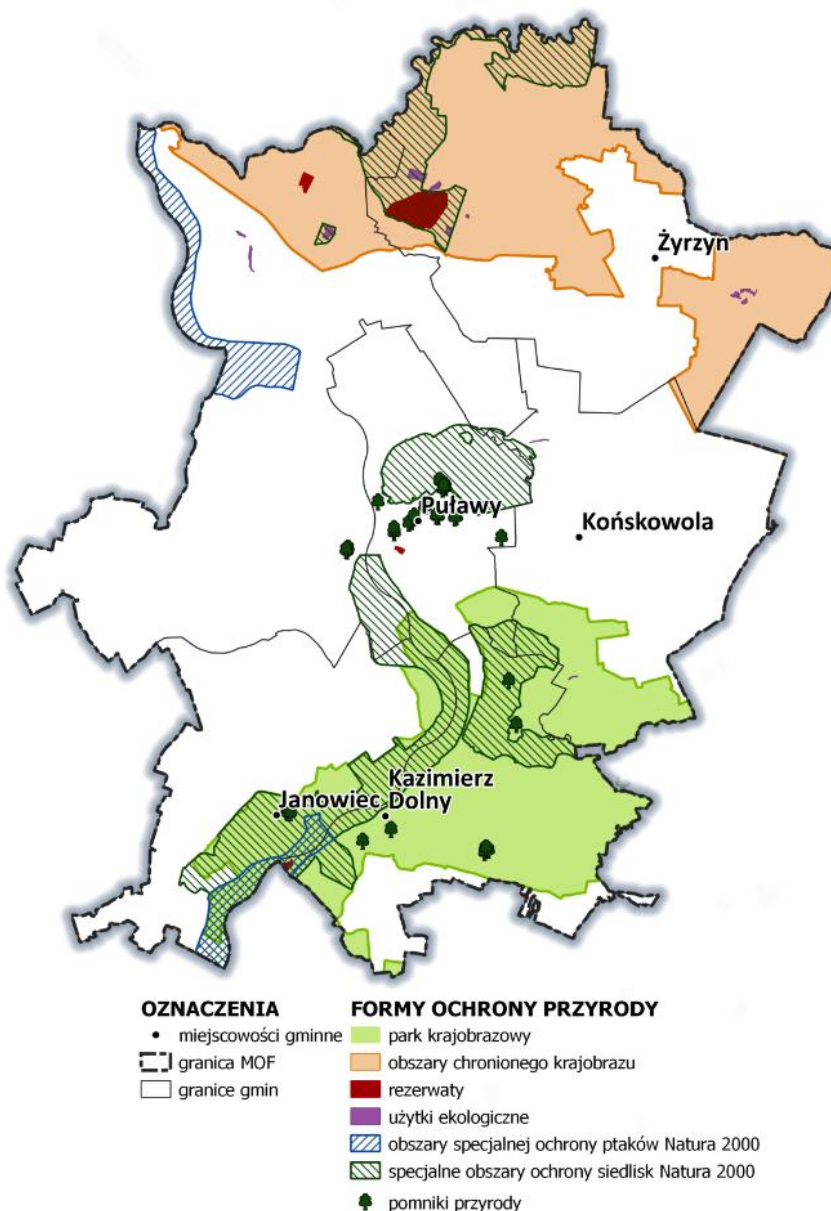
źródło: GUS-BDL

- Warto zauważyć, iż udział powierzchni obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem dla całego MOF Puławy (36%) jest wyższy niż analogiczny wskaźnik na poziomie województwa lubelskiego (23%) czy powiatu puławskiego (34%). Również gmina Kazimierz Dolny i Żyrzyn przekracza te pułapy osiągając wartości odpowiednio 80% i 65%. W pozostałych gminach MOF udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem jest niższy i wynosi: w gminie Janowiec 27%, w gminie Końskowola 20%, w gminie Puławy 14%, zaś w mieście Puławy 9% (co jest oczywiste z uwagi na charakter jst).

Wykres 3 Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem w 2021 r.

źródło: GUS-BDL

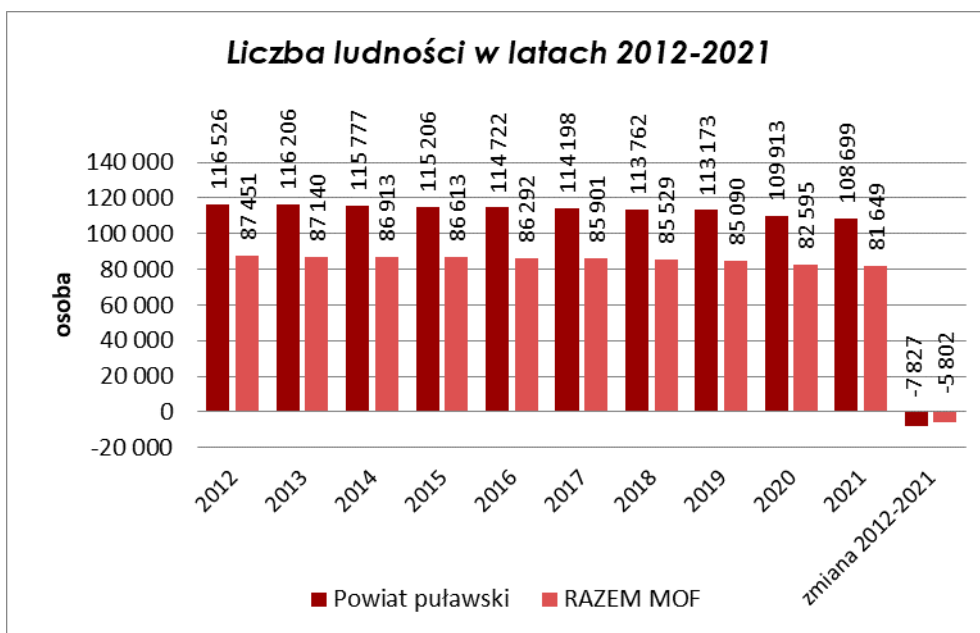
Rysunek 3 Formy ochrony przyrody na obszarze MOF Puławy w 2021 r.

źródło: opracowanie własne

- Na obszarze MOF Puławy istnieje potencjał do rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii tj. biomasa (duży udział powierzchni rolniczej oraz leśnej), promieniowanie słoneczne (korzystne warunki usłonecznienia), wiatr (przekraczające 5 m/s prędkości wiatru na wysokości 100 m n.p.t.), woda (planowany jaz na Kurówce) czy energia geotermalna.
- Nieco ponad połowa wszystkich gruntów leśnych na obszarze MOF znajduje się w dwóch gminach: gmina Puławy (5 431 ha, tj. 30% powierzchni gruntów leśnych całego MOF) oraz Żyrzyn (4 705 ha, tj. 26% powierzchni gruntów leśnych całego MOF).
- Wg wykazu zabytków wpisanych do rejestru „A” zabytków nieruchomych województwa lubelskiego na terenie MOF Puławy zlokalizowane są zabytki nieruchome w łącznie 131 rejestrach oraz 1 zabytek archeologiczny wpisany do rejestru „C” zabytków archeologicznych województwa lubelskiego..

2.2 DEMOGRAFIA I RYNEK PRACY

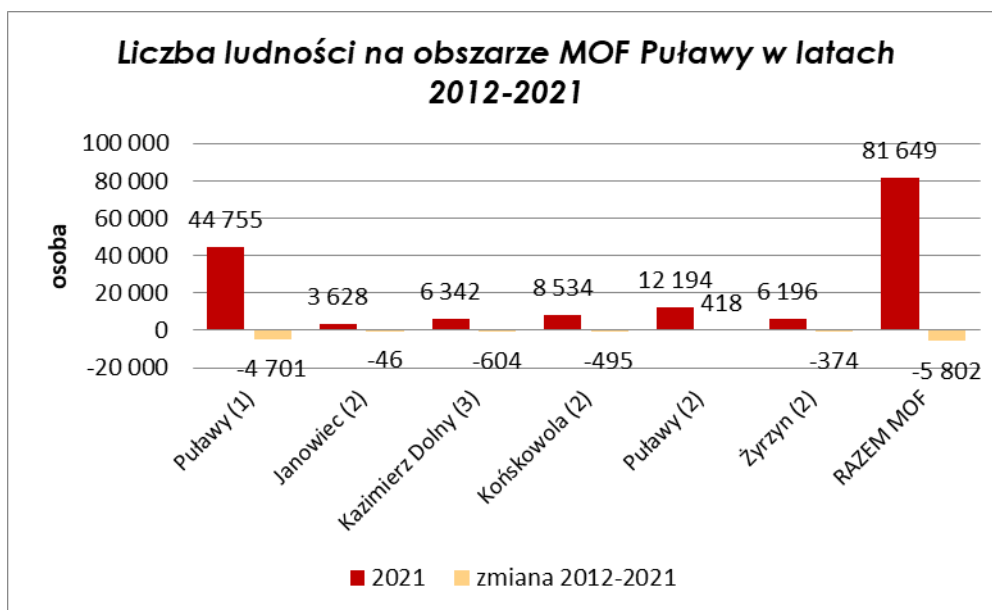
- W 2021 r. obszar MOF Puławy zamieszkiwało łącznie 81 649 osób, z czego 44 755 osób to mieszkańcy miasta Puławy (55,5%).
- Wobec roku 2012 liczba mieszkańców MOF zmniejszyła się o 5 802 osoby, tj. 27% mieszkańców w roku 2012.

Wykres 4 Liczba ludności w latach 2012-2021

źródło: GUS-BDL

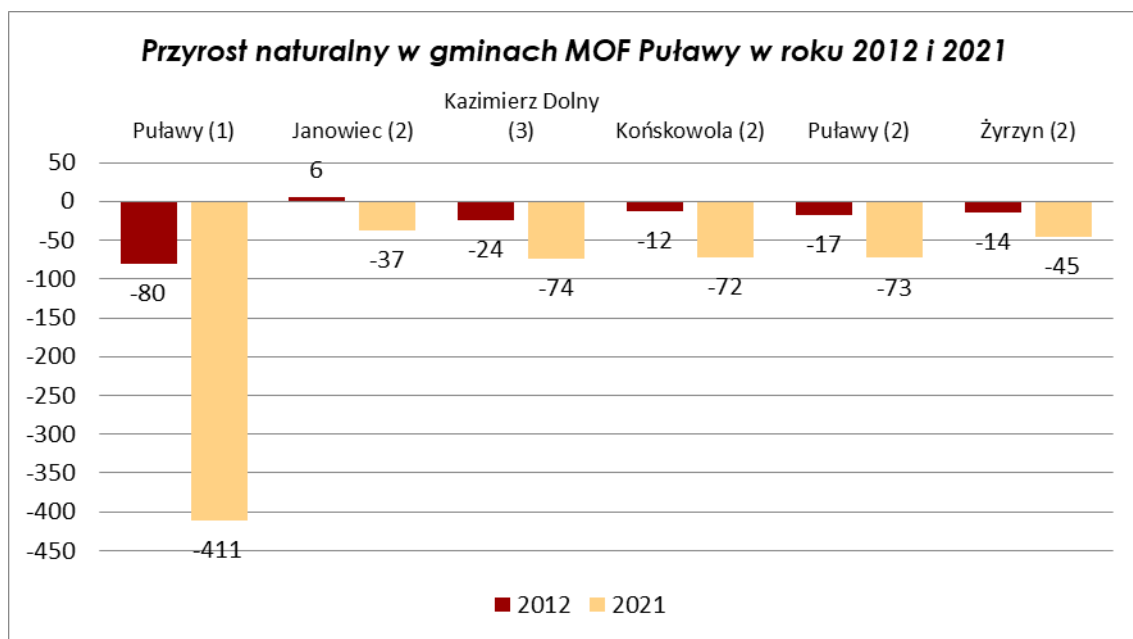
- Na całym obszarze MOF Puławy w ostatnich dziesięciu latach obserwujemy spadek liczby ludności. Największy odpływ mieszkańców na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat zanotowano w mieście Puławy, zaś w gminie Puławy (jako jedynej w MOF) zanotowano wzrost liczby ludności.

Wykres 5 Liczba ludności na obszarze MOF Puławy w latach 2012-2021

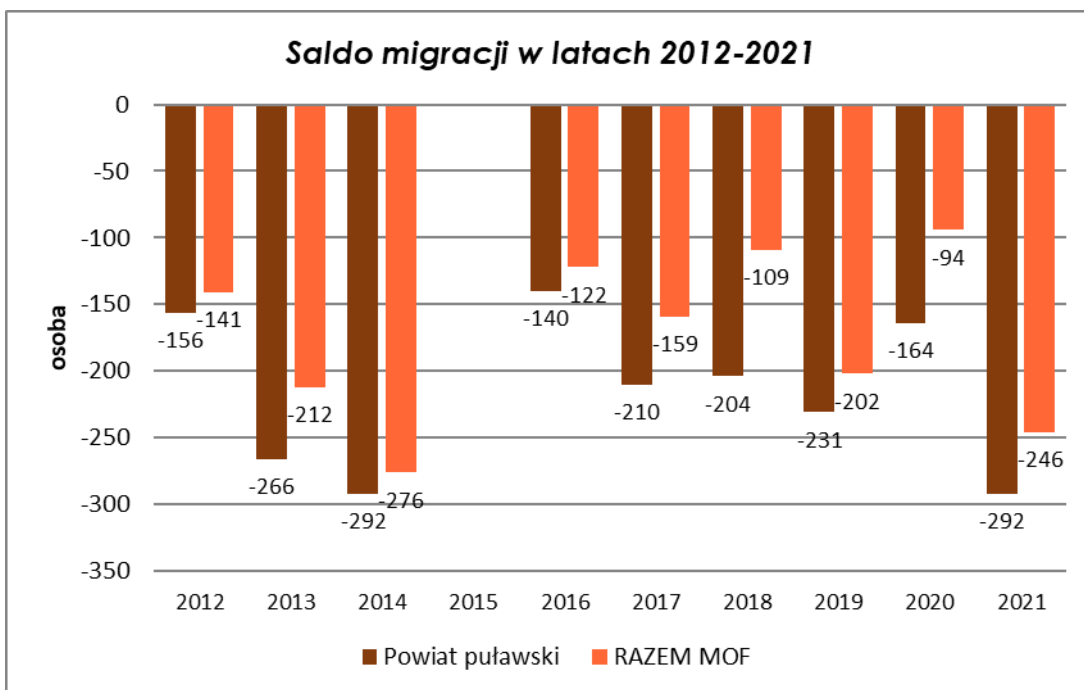
źródło: GUS-BDL

- We wszystkich latach ostatniej dekady najwyższą gęstość zaludnienia posiadało miasto Puławy (886 osób/km²), co wynika z miejskiego charakteru gminy. Najniższą gęstość zaludnienia odnotowano w 2021 r. w gminie Żyrzyn (48 osób/km²) i Janowiec (46 osób/km²). W pozostałych trzech gminach gęstość zaludnienia oscylowała między 76 osób/km² a 95 osób/km². We wszystkich gminach poza gminą Puławy gęstość zaludnienia nieznacznie się zmniejszyła wobec roku 2012.
- Struktura mieszkańców wg płci ma rozkład niemal równomierny – 52% stanowią kobiety. W poszczególnych gminach odsetek kobiet oscyluje między 50% a 54%, przy czym warto zauważyć, iż w gminie Żyrzyn, Końskowola, Kazimierz Dolny i Janowiec w 2021 r. nominalnie więcej było mężczyzn.
- Struktura wieku ekonomicznego mieszkańców całego MOF Puławy oraz poszczególnych gmin jest podobna: niespełna 20% ludności to osoby w wieku przedprodukcyjnym (od 15,6% w gminie Kazimierz Dolny do 18,7% w gminie Puławy), między 21,8% (gmina Puławy) a 29,4% (miasto Puławy) ludności to osoby w wieku poprodukcyjnym, pozostali mieszkańcy to osoby w wieku produkcyjnym (od 54,8% w mieście Puławy do 59,5% w gminie Puławy).
- Obserwowane zmiany w strukturze ludności (wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym przy spadku udziału osób w wieku przedprodukcyjnym) świadczą o procesie starzenia się społeczeństwa, który jest obecnie tendencją zauważalną niemal globalnie. Stosunkowo najstarsze społeczeństwo zamieszkuje miasto Puławy, zaś stosunkowo najmłodsze – gminę Puławy.
- Wpływ na liczbę ludności ma przyrost naturalny oraz saldo migracji. We wszystkich gminach MOF Puławy obserwujemy niekorzystne ujemne wartości obu wskaźników. W ruchu wewnętrznym najmniej korzystne saldo migracji w 2021 r. odnotowano w mieście Puławy, zaś najbardziej korzystne saldo migracji wewnętrznych dotyczy gminy Puławy co związane jest z postępującym zjawiskiem suburbanizacji.

Wykres 6 Przyrost naturalny w gminach MOF w roku 2012 i 2021

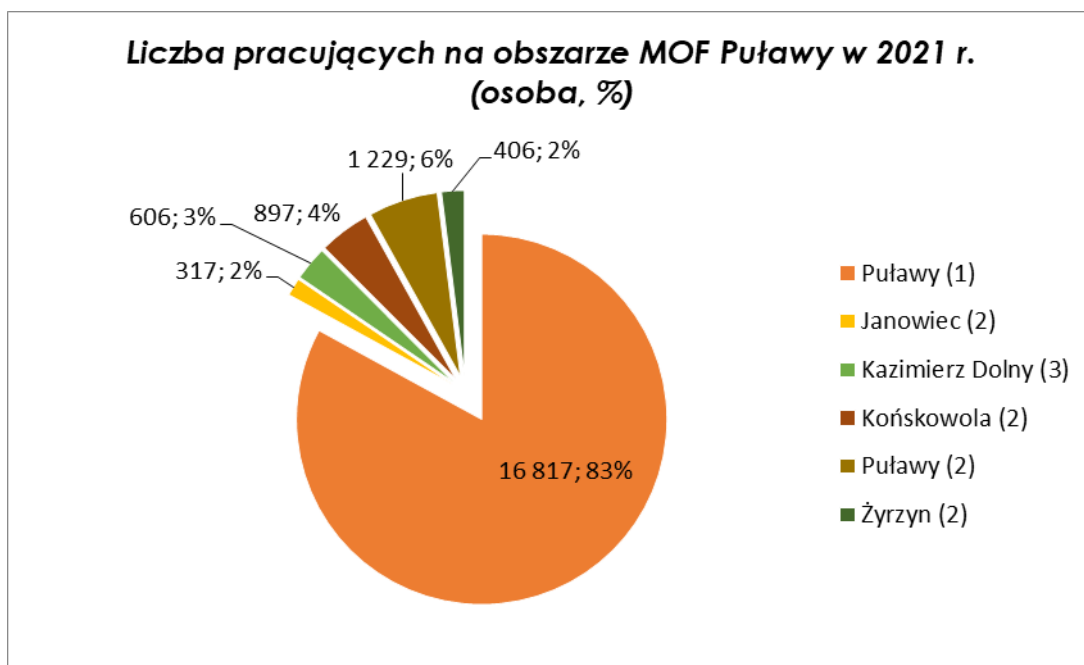
źródło: GUS-BDL

Wykres 7 Saldo migracji w latach 2012-2021

źródło: GUS-BDL

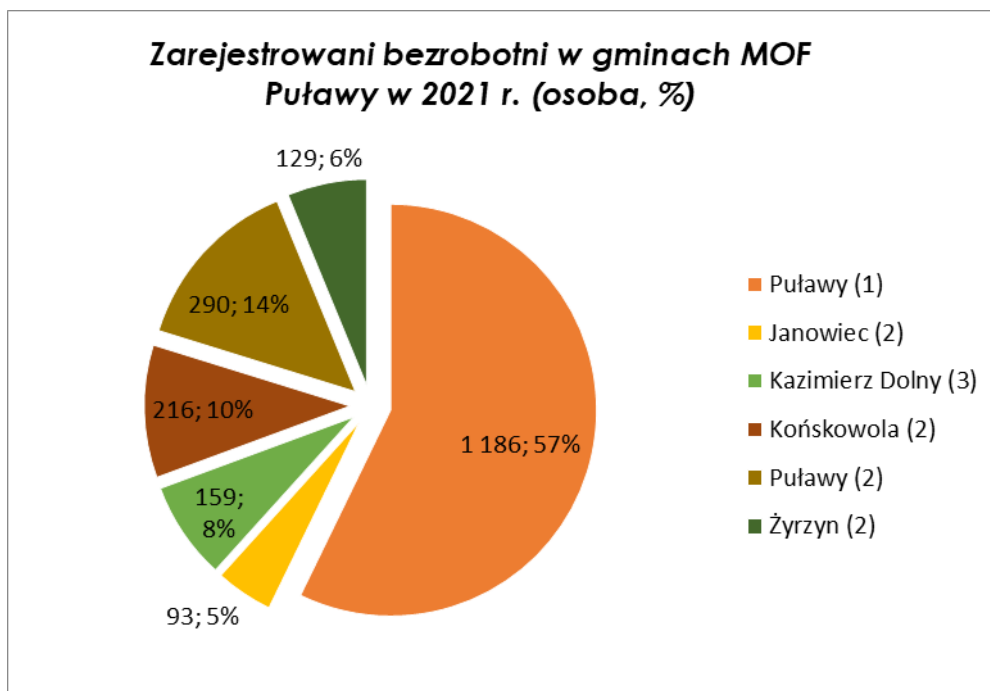
- W 2021 r. na obszarze MOF Puławy pracowało łącznie 20 272 osoby, co stanowiło 85% pracujących w powiecie puławskim. Wobec roku 2012 pracujących przybyło o 513 osób, tj. 3% liczby pracujących w 2012 r. – pomimo to zauważalny jest niewielki trend spadkowy.
- Wśród osób pracujących na całym obszarze MOF największą grupę stanowili pracujący w mieście Puławy (83%, 16 817 osób).

Wykres 8 Liczba pracujących na obszarze MOF Puławy w 2021 r.

źródło: GUS-BDL

- W 2021 r. na obszarze MOF Puławy było zarejestrowane 2 073 osoby bezrobotne, co stanowiło 69% osób bezrobotnych w powiecie puławskim. Wobec roku 2012 liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 2 159 osób, tj. 51% liczby bezrobotnych w 2012 r. Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat można zaobserwować wyraźny trend spadkowy w zakresie zarejestrowanych bezrobotnych.

Wykres 9 Zarejestrowani bezrobotni w gminach MOF Puławy w 2021 r

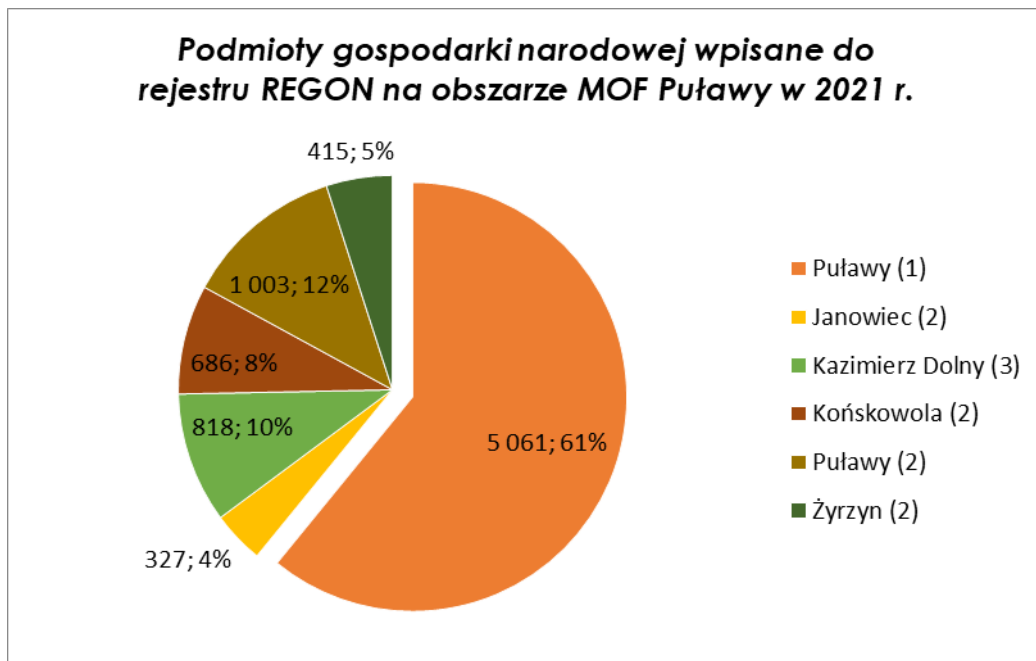
źródło: GUS-BDL

- We wszystkich gminach MOF Puławy na przestrzeni ostatniej dekady zmniejszył się udział bezrobotnych do 25 roku życia w liczbie zarejestrowanych bezrobotnych ogółem.
- W 2021 r. na obszarze całego MOF Puławy udział osób długotrwale bezrobotnych w zarejestrowanych bezrobotnych wyniósł 55%
- Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat można zaobserwować wyraźny trend spadkowy w zakresie zarejestrowanych bezrobotnych: we wszystkich gminach MOF zmniejszył się udział bezrobotnych do 25 roku życia w liczbie zarejestrowanych bezrobotnych ogółem, zaś zwiększył się udział osób powyżej 50 roku życia w grupie zarejestrowanych bezrobotnych. Obserwowane zjawiska do pewnego stopnia związane są ze zmianami w strukturze wiekowej ludności. Jednakże w odniesieniu do liczby osób w wieku produkcyjnym udział zarejestrowanych bezrobotnych we wszystkich gminach MOF Puławy również się zmniejszył. W 2021 r. udział osób długotrwale bezrobotnych w zarejestrowanych bezrobotnych wyniósł 55%.

2.3 POTENCJAŁ GOSPODARCZY

- W 2021 r. na obszarze MOF Puławy zarejestrowanych było 8 310 podmiotów gospodarczych, co stanowi 77% firm z powiatu puławskiego. Wobec 2012 r. liczba przedsiębiorstw wzrosła o 736, tj. 10% liczby firm z 2012 r.
- W 2021 r. najwięcej przedsiębiorstw z obszaru MOF było zarejestrowanych w mieście Puławy (5 061 firm, tj. 61% przedsiębiorstw z obszaru MOF). W gminie Puławy zarejestrowanych było 1 003 firmy (tj. 12% firm z obszaru MOF), w gminie Kazimierz Dolny 818 przedsiębiorstw (10% firm z obszaru MOF), 686 przedsiębiorstw miało swoją siedzibę w

gminie Końskowola (8% firm z obszaru MOF), 415 przedsiębiorstw w gminie Żyrzyn (5% firm z obszaru MOF), zaś w gminie Janowiec zarejestrowanych było 415 przedsiębiorstw (5% firm z obszaru MOF).

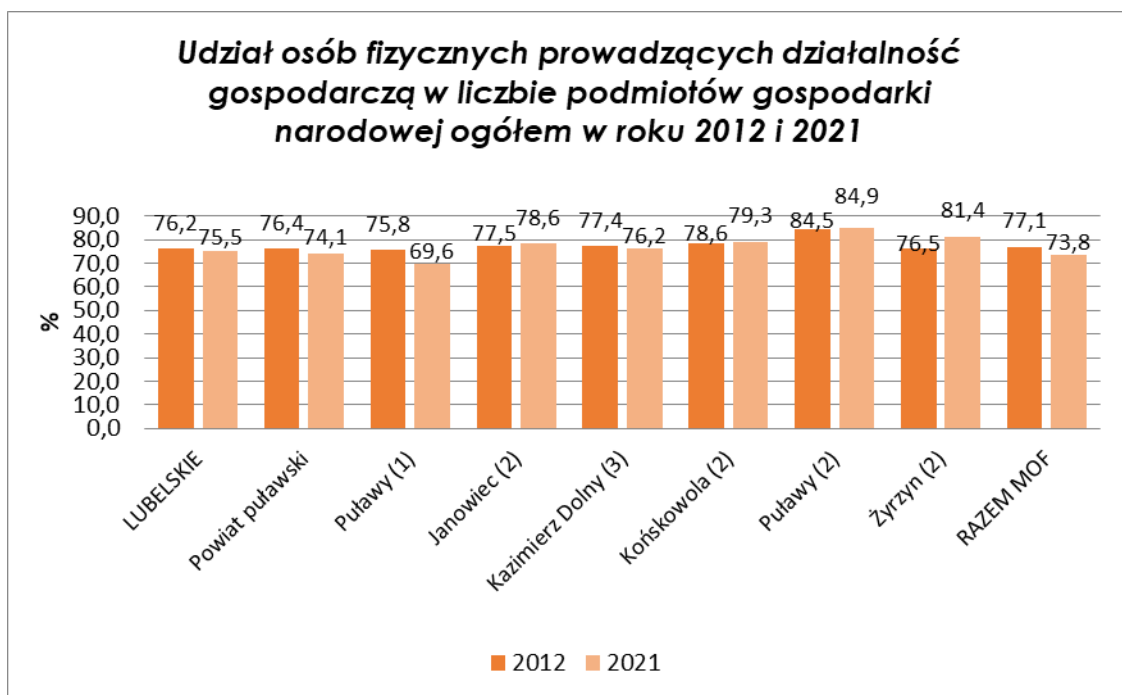

Wykres 10 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na obszarze MOF Puławy w 2021 r

źródło: GUS-BDL

- Pod względem zarejestrowanych przedsiębiorstw w odniesieniu do 10 tys. ludności MOF Puławy posiada wyższą wartość tego wskaźnika niż powiat puławski czy województwa lubelskie
- W 2021 r. zanotowano wzrost liczby firm na obszarze całego MOF o 10% ich liczby z 2012 r.
- 96% firm stanowią mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, 3% - małe przedsiębiorstwa zatrudniające od 10 do 49 pracowników, 1% stanowią średnie przedsiębiorstwa zatrudniające od 50 do 249 pracowników, 0,1% - duże przedsiębiorstwa zatrudniające od 250 do 999 pracowników i 0,02% stanowią największe przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 1000 pracowników.
- W populacji MOF Puławy w 2021 r. wartość wskaźnika liczba podmiotów MŚP na 10 tys. mieszkańców wyniosła 1 017 firm, co jest wartością powyżej poziomu województwa lubelskiego (978 firm), czy powiatu puławskiego (990 firm).
- Wg danych GUS w 2021 r. na obszarze MOF Puławy zarejestrowanych było 1 266 osób prawnych prowadzących działalność gospodarczą: 1 przedsiębiorstwo państwowe, 47 spółdzielni, 638 spółek handlowych i 580 spółek cywilnych.
- Najwięcej podmiotów było zarejestrowanych w mieście Puławy (982 podmioty), zaś najmniej w gminie Żyrzyn (13 podmiotów).
- Spośród wszystkich podmiotów 43 posiadały udziały kapitału zagranicznego: 32 w mieście Puławy, 6 w gminie Końskowola, po 2 w gminie Janowiec i Kazimierz Dolny, 1 w gminie Puławy.
- W 2021 r. na obszarze MOF Puławy działalność gospodarczą prowadziły 6 134 osoby fizyczne. Spośród nich najwięcej osób zarejestrowało swoje firmy w mieście Puławy (3 520 osób) zaś najmniej w gminie Janowiec (257 osób).

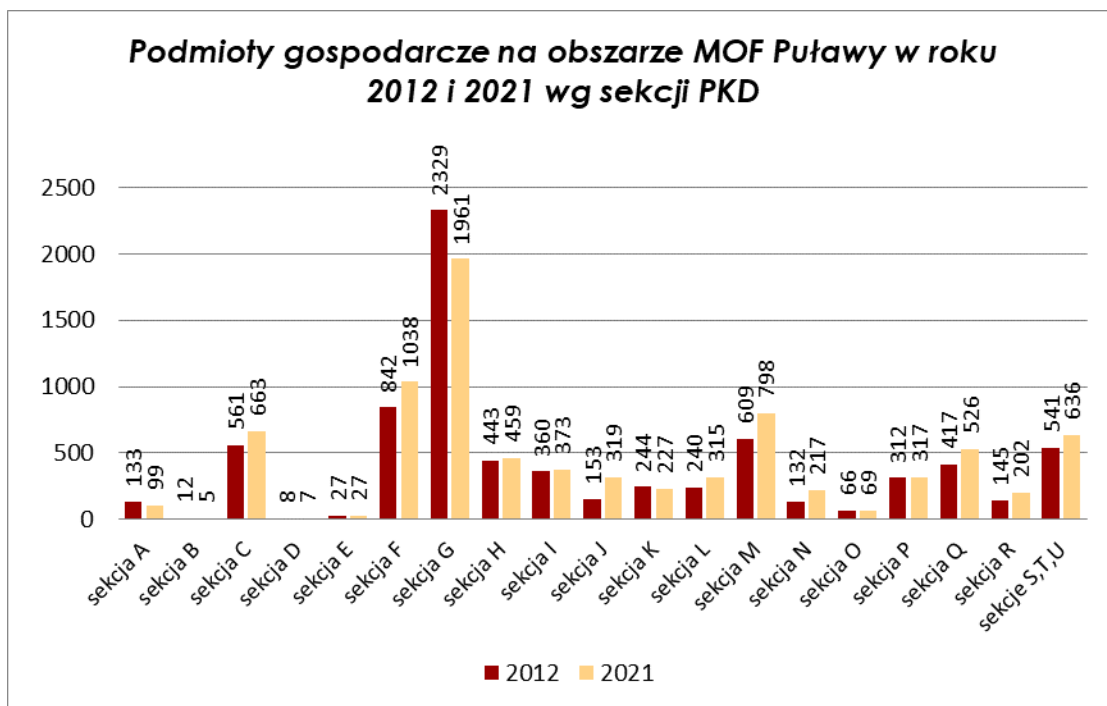
- Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie przedsiębiorstw w 2021 r. na obszarze MOF Puławy wyniósł 73,8% - o 3,2 p. proc. mniej niż w 2012 r.

Wykres 11 Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem w roku 2012 i 2021

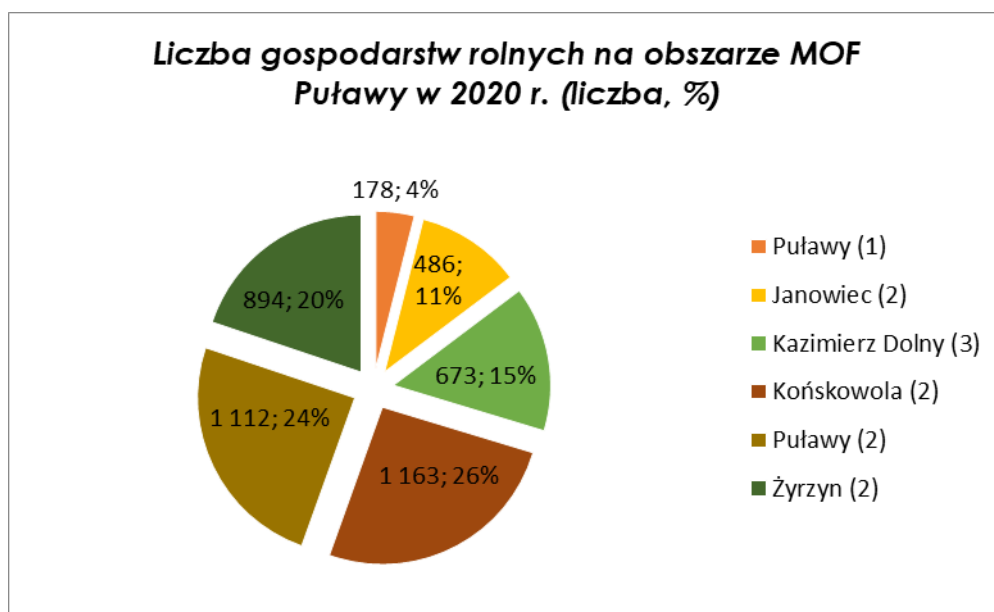
źródło: GUS-BDL

- Spośród wszystkich (1 266) osób prawnych prowadzących działalność gospodarczą 43 podmioty posiadały udziały kapitału zagranicznego.
- Na obszarze MOF Puławy w roku 2021 najwięcej firm zarejestrowanych było w sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny; Naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (2 329 podmioty w 2012 r., 1 961 podmiotów w 2021 r.). Druga, co do popularności sekcja, to sekcja F – Budownictwo, w której w 2021 r. zarejestrowanych było 1 038 firm. Na trzecim miejscu znalazła się sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, która liczyła w 2021 r. 798 przedsiębiorstw. Powyżej 600 firm zarejestrowanych było w sekcjach: C – Przetwórstwo przemysłowe (663 firmy), S – Pozostała działalność usługowa, T - Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby i U – Organizacje i zespoły eksterytorialne (636 firm).

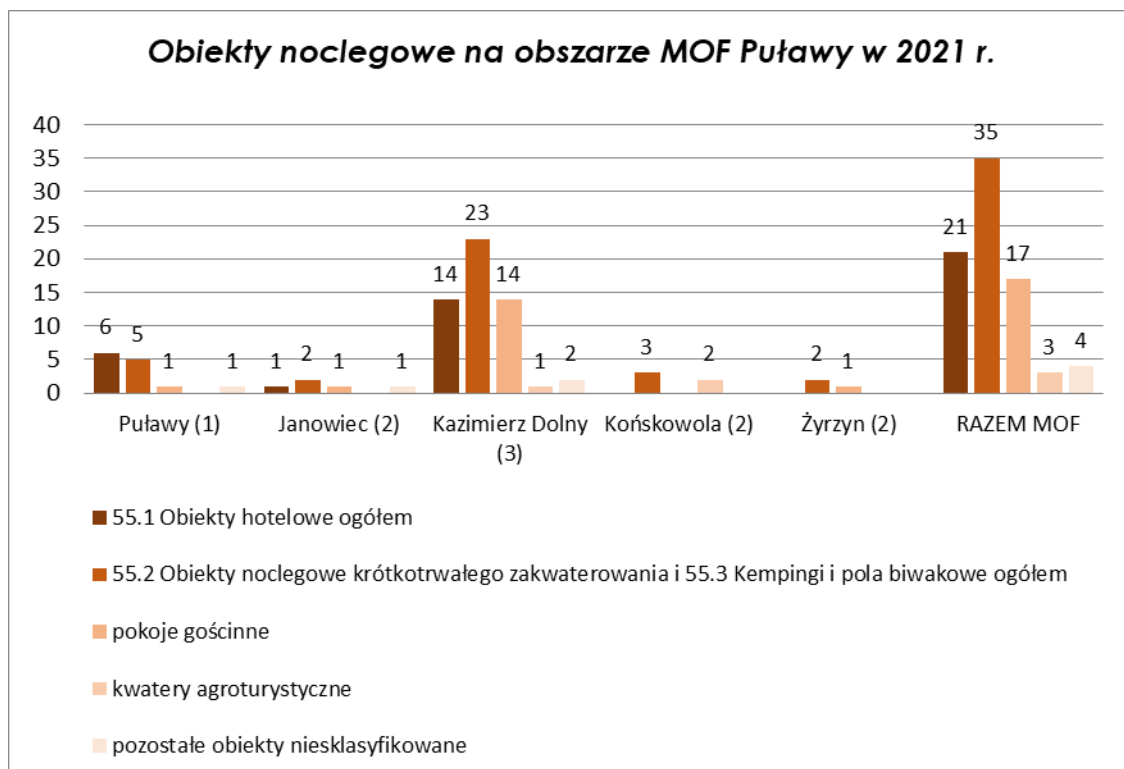
Wykres 12 Podmioty gospodarcze na obszarze MOF Puławy w roku 2012 i 2021 wg sekcji PKD
źródło: GUS-BDL

- W przeciwieństwie do innych gmin w gminie Kazimierz Dolny najwięcej podmiotów zarejestrowanych było nie w sekcji G (163 firmy) a w sekcji I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (164 firmy).
- Na obszarze MOF Puławy w 2020 r. było zlokalizowanych łącznie 4 506 gospodarstw rolnych, co stanowiło 60% gospodarstw rolnych z terenu całego powiatu puławskiego. Najwięcej gospodarstw rolnych było na obszarze gminy Końskowola (1 163, tj. 26% gospodarstw rolnych z całego obszaru MOF), zaś najmniej w mieście Puławy (178, tj. 4% gospodarstw rolnych MOF).

Wykres 13 Liczba gospodarstw rolnych na obszarze MOF Puławy w 2020 r.
źródło: GUS-BDL

- Najwięcej gospodarstw (ok. 70%) posiada powierzchnię od 1 ha do 5 ha. Maksymalnie ok. 5% gospodarstw rolnych na obszarze MOF Puławy to gospodarstwa liczące do 1 ha powierzchni.
- Łączna powierzchnia użytków rolnych na obszarze MOF Puławy wyniosła w 2020 r. 22 667,55 ha, co stanowiło 39% powierzchni ogółem. Najwyższy udział użytków rolnych w powierzchni ogółem charakteryzuje gminę Końskowola (71%). Powierzchnia użytków rolnych w tej gminie jest również nominalnie najwyższa spośród gmin MOF.
- W 27% gospodarstw rolnych na obszarze MOF Puławy znajduje się pogłowie drobiu, z czego 98% stanowi drób kurzy. Ok. 5% gospodarstw rolnych posiada pogłowie bydła, w tym 73,6% pogłowie krów. Ok. 1% gospodarstw rolnych z obszaru MOF posiada pogłowie świń, z czego 73,5% stanowią lochy na chów.
- Ok. 73% obszarów pod zasiewami MOF stanowią zasiewy zbóż, w tym 90% zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi. Uprawy rzepaku i rzepiku stanowią ok. 7% powierzchni zasiewów na obszarze MOF Puławy, zaś warzyw gruntowych i ziemniaków ok. 1%.
- W gminie Puławy rozwinęła się uprawa truskawek, które zostały wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych prowadzoną przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Wokół truskawek zbudowano markę gminy Puławy „Owocnie nad Wisłą”.
- Podmioty gospodarcze zarejestrowane na obszarze MOF Puławy w sekcji A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo stanowiły od 1% (miasto Puławy, gminy: Kazimierz Dolny, Puławy) do 5% (gmina Końskowola) podmiotów gospodarczych w poszczególnych gminach MOF.
- Na obszarze MOF Puławy w 2021 r. zarejestrowanych było łącznie 373 przedsiębiorstwa w sekcji I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, co stanowiło 5% liczby firm ogółem. W poszczególnych gminach sekcja ta stanowiła między 2% a 5% liczby firm ogółem.
- Jedynie w gminie Kazimierz Dolny przedsiębiorstwa zarejestrowane w sekcji I stanowiły 1/5 wszystkich firm w tej gminie.
- W 2021 r. na obszarze MOF Puławy funkcjonowało łącznie 80 obiektów noclegowych, z czego 67,5% w gminie Kazimierz Dolny (54 obiekty).

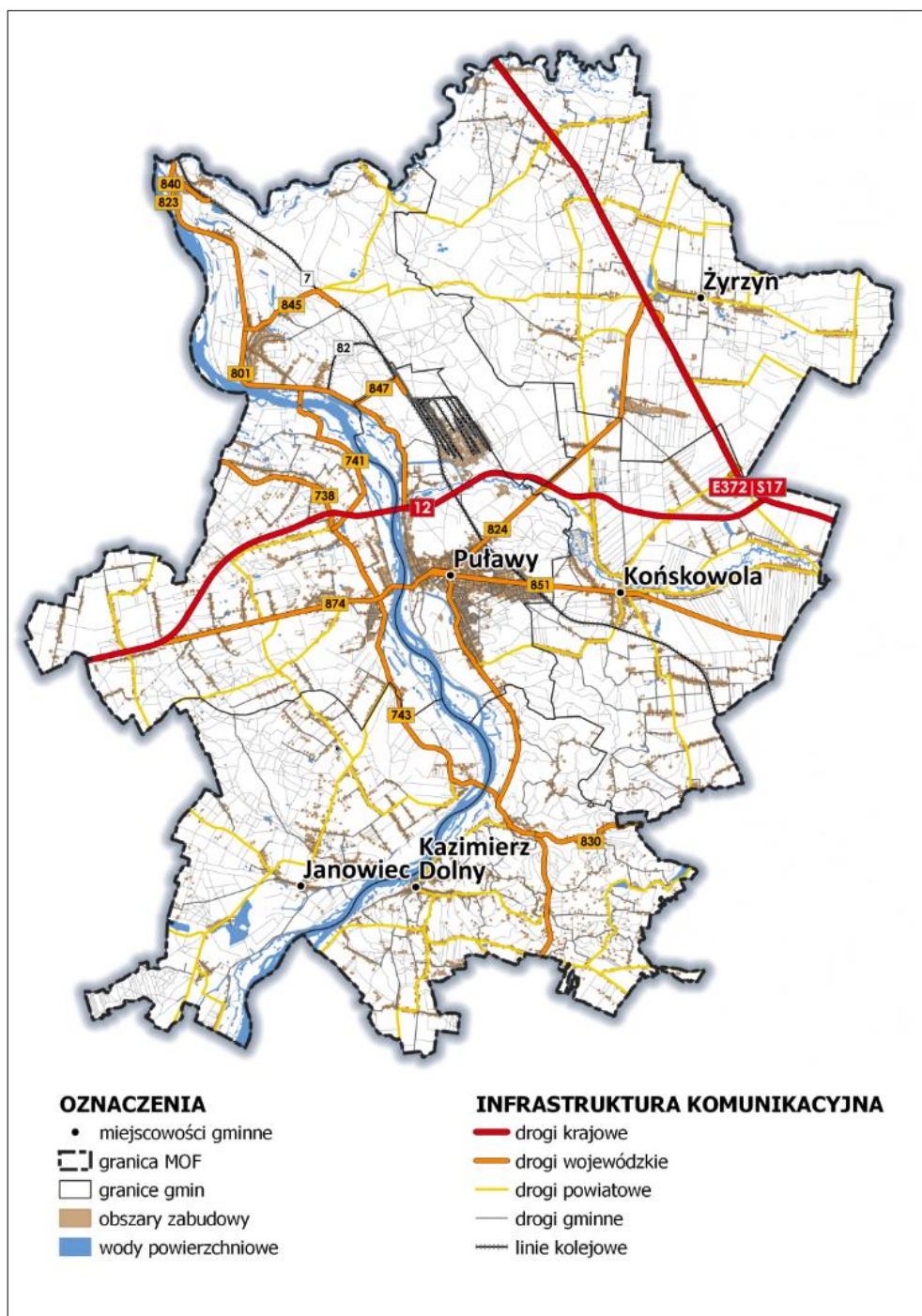
Wykres 14 Obiekty noclegowe na obszarze MOF Puławy w 2021 r

źródło: GUS-BDL

- Wg danych GUS największe „zagęszczenie” instytucji otoczenia biznesu (IOB) występuje w mieście Puławy.
- Informacje na temat terenów inwestycyjnych położonych na obszarze MOF Puławy zawarte są w Studiach Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego poszczególnych gmin (głównie na mapach będących załącznikami do ww. studiów zawierających wszystkie informacje dotyczące zagospodarowania terenu i jego funkcji) – przez co są mało czytelne i funkcjonalne – można wręcz stwierdzić, iż w praktyce są niedostępne dla potencjalnych inwestorów

2.4 INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

- Obszar MOF Puławy charakteryzuje się dobrą dostępnością komunikacyjną, ze względu na krzyżujące się odcinki dróg o znaczeniu: międzynarodowym, krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym.
- W zakresie infrastruktury transportowej obszar MOF Puławy odznacza się wystarczającą gęstością sieci drogowej dostosowaną do indywidualnych uwarunkowań przestrzenno-geograficznych poszczególnych gmin.

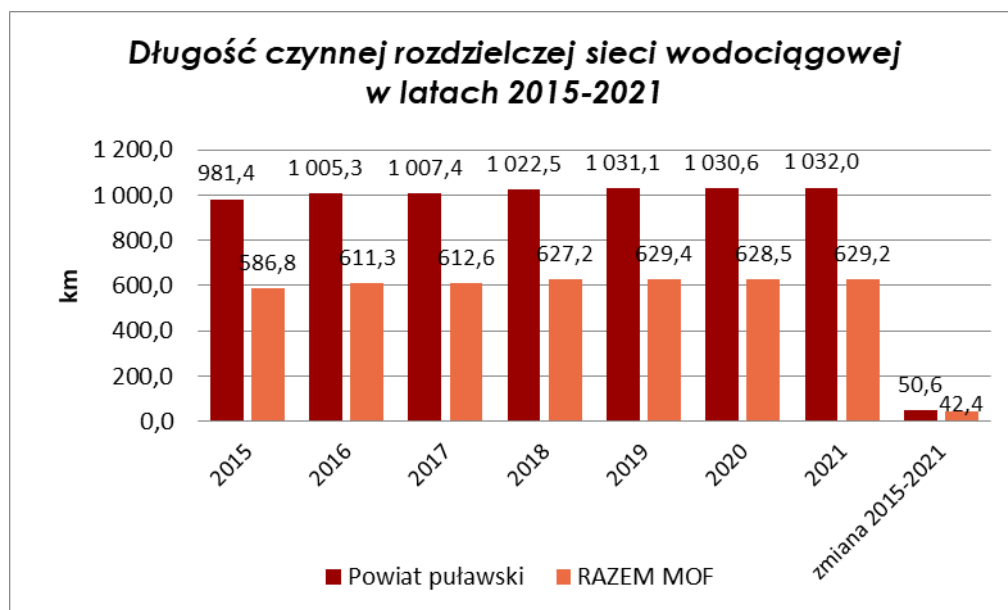
Rysunek 4 Sieć kolejowa i drogowa (drogi krajowe) na obszarze MOF Puław

źródło: opracowanie własne

- Łączna długość odcinków dróg wojewódzkich przebiegających przez obszar MOF Puławy wynosi 105,895 km. Drogi wojewódzkie o najdłuższych odcinkach przebiegających przez obszar MOF to: DW824 (26,907 km), DW874 (22,3 km), DW801 (20,508 km).
- Nadrzędny układ komunikacyjny obszaru oparty jest na dwóch drogach ekspresowych, położonych w korytarzach uzupełniających paneuropejską sieć TEN-T, należącą do Transeuropejskiej sieci transportowej TEN-T:
- S12 relacji: Radom – Puławy – Lublin - Chełm – Dorohusk (funkcjonująca już obwodnica Puław),

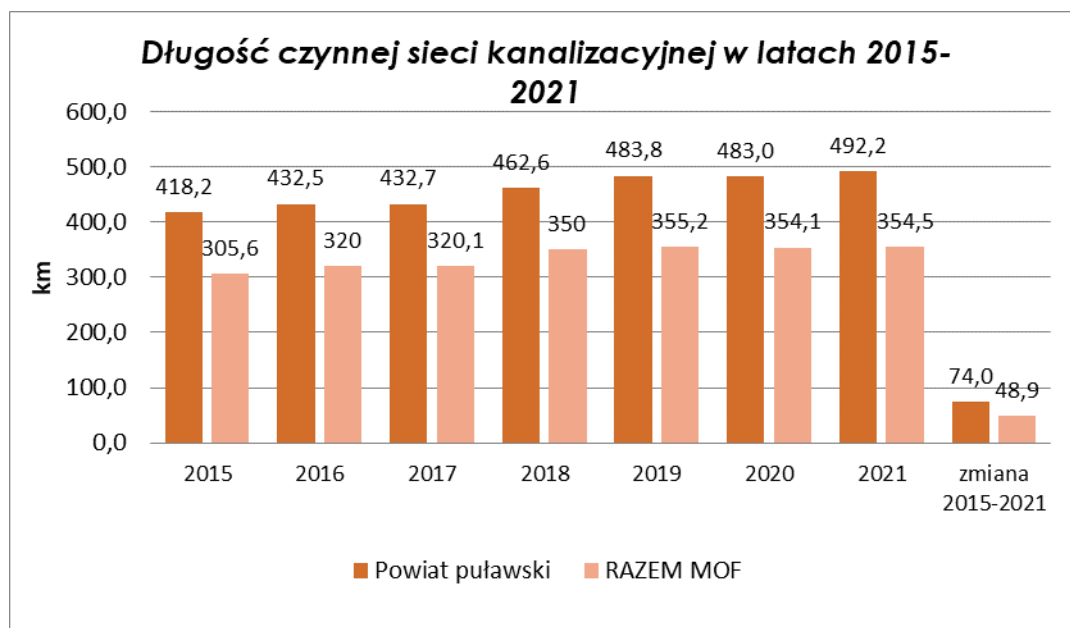
- S17 relacji: Warszawa/Zakręt – Kurów – Lublin – Piaski – Krasnystaw – Zamość - Tomaszów Lubelski - Hrebenne.
- S12 na terenie MOF przebiega przez gminę Końskowola, Puławy oraz Miasto Puławy, z kolei trasa drogi S17 prowadzi przez gminę Żyrzyn oraz Końskowola.
- Dzięki wybudowanym drogom szybkiego ruchu S12 i S17, których trasy przebiegają przez obszar MOF Puławy jego zewnętrzna dostępność komunikacyjna jest na optymalnym poziomie, umożliwiającym podjęcie pracy, studiów czy zaspokajanie potrzeb wyższego rzędu w stolicy województwa. Skróceniu uległ czas dojazdu zarówno do Lublina jak i Warszawy co ma znaczenie również w kontekście lokowania nowych inwestycji na obszarze MOF czy napływu ludności spoza obszaru (w charakterze turystów bądź nowych osadników pracujących zdalnie dla firm w Warszawie czy Lublinie zaś mieszkających w spokojniejszej okolicy bliżej natury).
- Rozpatrując liczbę wszystkich dróg na obszarze MOF wobec jego powierzchni statystyczna gęstość sieci drogowej wynosi 0,9. Z kolei odnosząc się do poszczególnych gmin należy zauważyć, iż najwyższą gęstością sieci drogowej charakteryzuje się miasto Puławy (4,59 dróg/km²) oraz gmina miejsko-wiejska Kazimierz Dolny (1 droga/km²). Na tym tle przeciętną gęstość sieci drogowej posiadają gminy: Końskowola, Janowiec oraz Puławy, zaś najniższa gęstość sieci drogowej występuje w gminie Żyrzyn, co jest związane z dużym wskaźnikiem lesistości w gminie wynoszącym nieco ponad 1/3 powierzchni gminy.
- Na obszarze MOF Puławy zlokalizowane są dwa mosty na Wiśle – oba w mieście Puławy – co w sposób znaczący wpływa na komunikację między gminami Janowiec (leżącą całościowo po zachodniej stronie rzeki) i Puławy (jej częścią zlokalizowaną po zachodniej stronie Wisły) a pozostałym obszarem MOF.
- Przez obszar MOF Puławy przebiegają dwie linie kolejowe. Jedną z nich jest linia nr 7 relacji Warszawa Wschodnia – Dorohusk (osobowa), część trasy międzynarodowej Gdańsk – Odessa. Na obszarze MOF linia ta jest w całości zelektryfikowana i dwutorowa. Jej trasa przebiega przez gminę Puławy, miasto Puławy i gminę Końskowola.
- Drugą linią kolejową na obszarze MOF jest linia nr 82 relacji Bąkowiec – Puławy Azoty - niezelektryfikowana, jednotorowa linia kolejowa o długości 24,635 km, której trasa przebiega przez gminę Puławy.
- Pomimo wielu inwestycji w infrastrukturę drogową, w gminach Kazimierz Dolny i Puławy nadal istnieje potrzeba działań w kierunku poprawy jakości dróg.
- Wszystkie gminy obszaru MOF Puławy znajdują się w zasięgu izochrony 60 minutowej do stolicy województwa. W 2013 r. poza tą izochroną znajdowały się gminy: Janowiec i Kazimierz Dolny. Izochrona 60 minutowa jest utożsamiana z zasięgiem rynku pracy (jako umowna wartość graniczna dla regularnych dojazdów pracowniczych) – co oznacza, że dla całego obszaru MOF został udostępniony rynek pracy w Lublinie (Wg „Ewaluacji i Monitoringu zmian dostępności transportowej w Polsce z wykorzystaniem wskaźnika WMDT).
- W zasięgu izochrony 90 minutowej do Lublina cały obszar MOF Puławy znajdował się już w 2013 r. Izochrona ta świadczy o dostępności do usług wyższego rzędu (jest to odległość czasowa odpowiadająca relatywnie dogodnym przemieszczeniom fakultatywnym).
- Dostępność transportowa zewnętrzna jest na poziomie zabezpieczającym potrzeby mieszkańców i umożliwiającym im dostęp do usług niedostępnych na obszarze MOF w najbliższych dużych miastach (stolicy województwa i stolicy kraju). Dzięki temu otwiera się możliwość pracy bądź studiowania w tych miastach bez konieczności zmiany miejsca zamieszkania.

- Rozproszone osadnictwo, niska gęstość sieci przystanków komunikacji publicznej oraz ich wysokie obciążenie w gminie Kazimierz Dolny skutkuje koniecznością korzystania z indywidualnego transportu samochodowego.
- Gmina Janowiec charakteryzuje się najniższą dostępnością transportu zbiorowego zarówno na trasach krótkich, jak i długich. Choć przyczyną jest mała liczba przepraw przez Wisłę, która przepływa przez obszar MOF Puławy, skutek jest tożsamy z obserwowaną w gminie Kazimierz Dolny koniecznością korzystania z indywidualnego transportu samochodowego.
- Jednym z głównych problemów w przestrzennym wymiarze MOF jest brak zintegrowanego systemu komunikacji publicznej. Spajająca gminy do niedawna sieć połączeń obsługiwanych przez miejskiego przewoźnika publicznego z przyczyn ekonomicznych została zmniejszona, co powoduje konieczność korzystania przez mieszkańców z własnych aut i w konsekwencji powoduje wzrost liczby samochodów w (i tak już pod tym względem zatłoczonym) mieście Puławy, które stanowi centrum usług administracyjnych w całym powiecie (także na obszarze MOF).
- Znaleźnienie wspólnego rozwiązania w zakresie poprawy systemu komunikacji publicznej jest pilną potrzebą rozwojową MOF Puławy tym bardziej, iż sprawny system komunikacji wewnętrznej jest elementem koniecznym dla poprawy funkcjonalności obszaru również na innych płaszczyznach.
- W 2021 r. na obszarze MOF Puławy sieć wodociągowa miała długość 629,2 km, co stanowiło 61% długości tej sieci w powiecie puławskim. Wobec roku 2015 przybyło na obszarze MOF 42,4 km sieci wodociągowej, tj. 7% jej długości w 2015 r.

Wykres 15 Długość czynnej rozdzielczej sieci wodociągowej w latach 2015-2021
 źródło: GUS-BDL

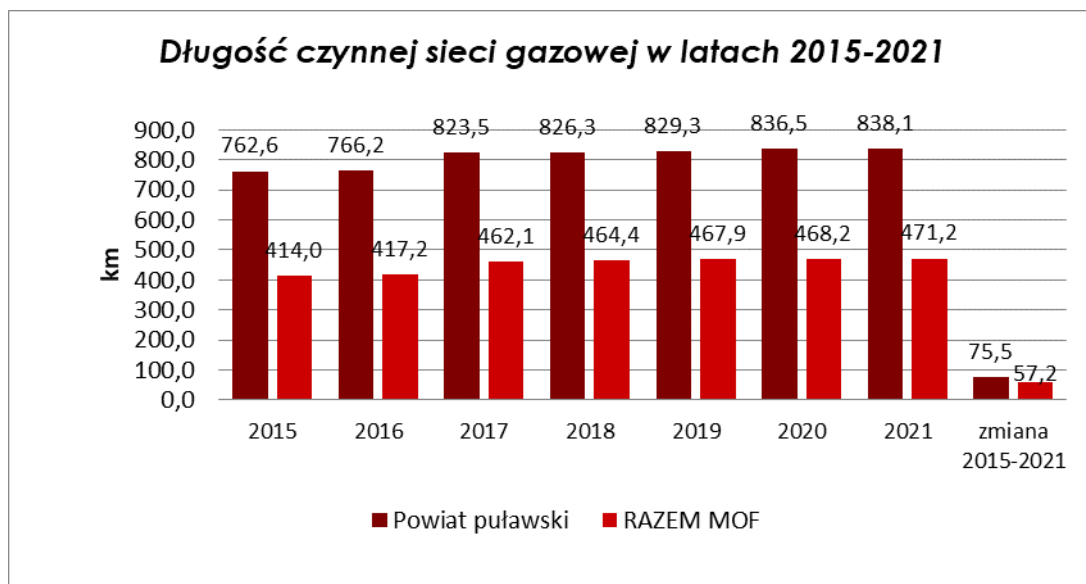
- Sieć kanalizacyjna w 2021 r. na obszarze MOF miała długość 354,5 km, co stanowiło 72% długości kanalizacji w powiecie puławskim. Wobec roku 2015 na obszarze MOF długość sieci kanalizacyjnej zwiększyła się o 48,9 km, tj. 16% jej długości w 2015 r.

Wykres 16 Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w latach 2015-2021

źródło: GUS-BDL

- Długość sieci gazowej na obszarze MOF Puławy w 2021 r. wynosiła 471,2 km, co stanowiło 76% długości sieci gazowej w powiecie puławskim. Wobec 2015 na obszarze MOF długość sieci gazowej wzrosła o 57,2 km, tj. 14% jej długości w 2015 r.

Wykres 17 Długość czynnej sieci gazowej w latach 2015-2021

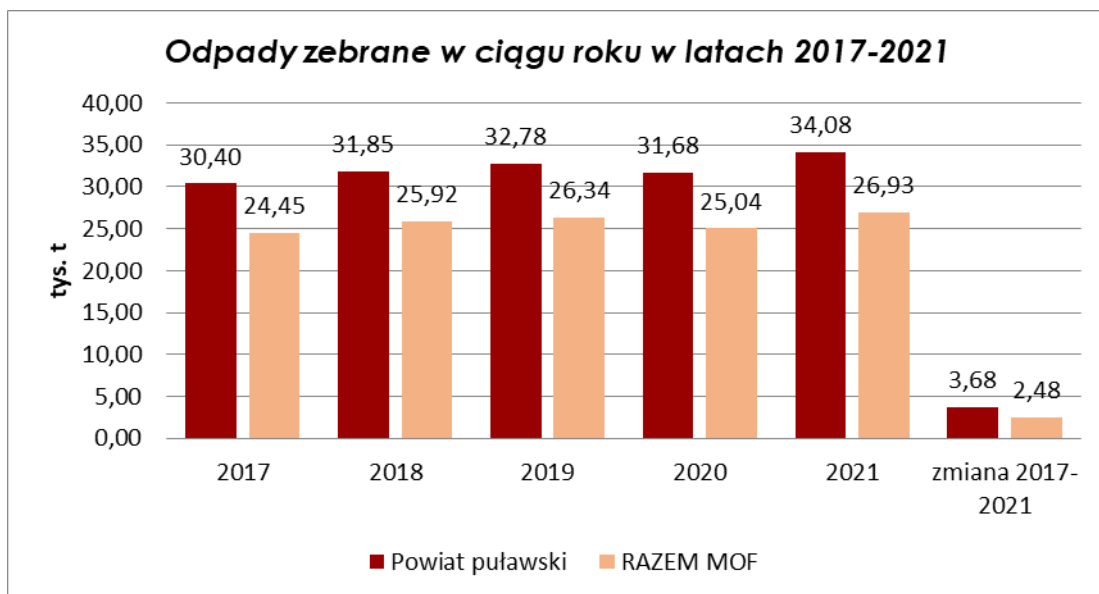
źródło: GUS-BDL

- Miasto Puławy, z uwagi na największą liczbę mieszkańców oraz obecność przemysłu, jest głównym eksploatatorem wody oraz głównym producentem ścieków. Wg danych GUS aż 97,02% poboru wody na obszarze MOF dociera na teren miasta Puławy, z czego 97% to woda pobrana na potrzeby przemysłu. Z kolei ponad połowa wody pobranej do picia w całym MOF to woda pobrana w mieście Puławy. Niemal 95% ścieków wymagających oczyszczenia wytworzonych w 2021 r. pochodziło z miasta Puławy.
- W 2021 r. na obszarze MOF Puławy znajdowało się pięć oczyszczalni ścieków komunalnych: w każdej gminie poza Końskowolą po jednej. Trzy z nich to oczyszczalnie

biologiczne zlokalizowane w gminie Janowiec, Kazimierz Dolny i Puławy, dwie to oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów zlokalizowane w mieście Puławy³ oraz w gminie Żyrzyn.

- Należy zwrócić uwagę, iż stosunkowo niewiele ścieków wytworzonych na obszarze MOF zostało oczyszczonych biologicznie, chemicznie bądź z podwyższonym usuwaniem biogenów (42,5% w 2021 r. - mniej niż w powiecie i województwie).
- Porównując gęstość infrastruktury sieciowej (wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej) oraz jej obciążenie (podłączone budynki, korzystający mieszkańcy) można stwierdzić, iż:
 - w gminie Janowiec występują deficyty dotyczące zasięgu sieci gazowej i kanalizacyjnej,
 - w gminie Kazimierz Dolny występują deficyty dotyczące zasięgu sieci kanalizacyjnej,
 - w gminie Puławy występują deficyty zasięgu sieci gazowej i kanalizacyjnej,
 - w gminie Żyrzyn występują deficyty w zasięgu sieci kanalizacyjnej i gazowej,
 - miasto Puławy oraz gmina Końskowola posiadają stosunkowo szerokie zasięgi wszystkich instalacji sieciowych.
- Natomiast biorąc pod uwagę wywiady z liderami poszczególnych gmin oraz uwzględniając uwarunkowania przestrzenne do żywotnych potrzeb rozwojowych należy zaliczyć:
 - rozbudowę istniejącej oczyszczalni ścieków na terenie gminy Żyrzyn i budowę nowej oczyszczalni a także modernizację ujęć wody,
 - rozbudowę sieci wodociągowej na terenie gminy Kazimierz Dolny,
 - budowę trzeciego ujęcia wody na terenie gminy Puławy oraz zabezpieczenie mieszkańców przed skutkami nawaalnych deszczy, jak również rozbudowę sieci wodno-kanalizacyjnej,
 - przebudowę kolektora zbiorczego kanalizacji sanitarnej odprowadzającego ścieki do oczyszczalni w m. Puławy wraz z jej modernizacją, budowę nowych sieci wodociągowych i kanalizacyjnych w obszarach planowanej zabudowy mieszkaniowej i terenów inwestycyjnych,
 - odtworzenie starzejącej się infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w Puławach (sieci oraz obiekty – w tym oczyszczalnia ścieków) w Puławach, wymaga poniesienia dużych nakładów inwestycyjnych na jej odtworzenie).
- W 2021 r. na obszarze MOF Puławy zebrano łącznie 26,93 tys. t odpadów, co stanowiło 79% odpadów zebranych w całym powiecie puławskim.

³ Mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów.

Wykres 18 Odpady zebrane w ciągu roku w latach 2017-2021

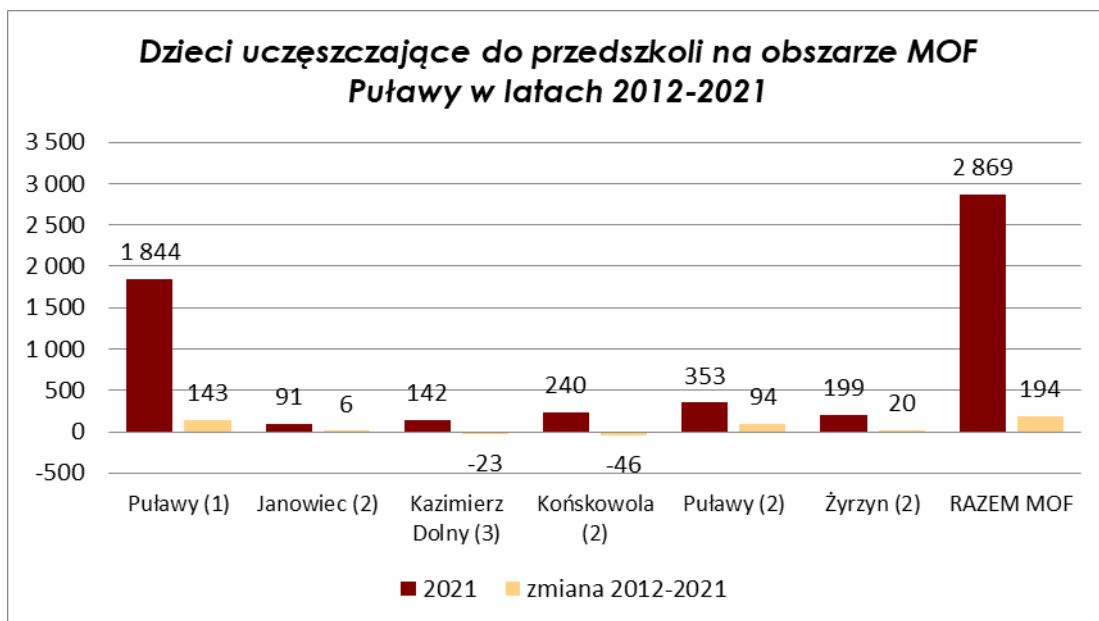
źródło: GUS-BDL

- W zakresie gospodarki odpadami miasto Puławy jest największym ich wytwórcą na obszarze MOF (w 2021 r. 64% zebranych odpadów w MOF pochodziło z miasta Puławy). W Puławach zanotowano również jeden z najniższych udziałów odpadów zebranych selektywnie w odpadach zebranych ogółem (ok. 40%) zaraz za gminą Kazimierz Dolny (nieco ponad 30%).
- Jedynie w gminie Kazimierz Dolny więcej odpadów zmieszanych (niemal 60%) pochodziło z innych źródeł niż gospodarstwa domowe (tj. usługi komunalne, handel, mały biznes, biura i instytucje).
- Na obszarze MOF Puławy jest zlokalizowanych 5 Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) – po jednym w każdej gminie poza gminą Puławy, której mieszkańcy korzystają z PSZOK znajdującego się w mieście Puławy.
- Wśród potrzeb rozwojowych stwierdzono potrzebę przebudowy i modernizacji istniejącego PSZOK w Końskowoli.
- Obszar MOF Puławy zaopatrywany jest w energię elektryczną z dziewięciu Głównych Podstacji Zasilania: Puławy-Rudy, Puławy-Kępa, Bronowice, Zwoleń, Cholewianka, Dęblin, Ryki, Michów i Klementowice.
- Największe zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca odnotowywano w mieście Kazimierz Dolny - w 2021 r. wyniosło ono 1 163,36 kWh, niemal dwukrotnie więcej niż w Puławach czy ogółem w miastach powiatu puławskiego. Tak wysokie wartości zużycia energii elektrycznej mogą być powiązane z turystycznym charakterem miasta. Należy zauważyć, iż zużycie w mieście Kazimierz Dolny wzrastało aż do roku 2019, po czym jego poziom zmniejszył się (prawdopodobny wpływ pandemii i ograniczeń w poruszaniu się), choć i tak był wyższy niż zużycie w Puławach.
- W 2021 r. na obszarze MOF Puławy łącznie 29 podmiotów dostarczało sygnał Internetowy. Najwięcej dostawców było w mieście Puławy (21), zaś najmniej w gminie Żyrzyn.
- W zakresie dostępu do Internetu we wszystkich gminach sytuacja jest jeszcze daleka od założonego przez Ministerstwo Cyfryzacji celu na 2025 r. 100% penetracji lokali Internetem o prędkości 100 Mb/s.

- Łącznie na obszarze MOF Puławy w 57% wszystkich punktów adresowych dostępny jest Internet o zasięgu podstawowym, w 14% punktów adresowych dostępny jest Internet o prędkości 30 Mb/s, zaś w 29% punktów adresowych dostępny jest Internet o prędkości 100 Mb/s.
- Na całym obszarze MOF białe plamy, tj. punkty adresowe o dostępie do Internetu prędkości mniejszej niż 30 Mb/s występują w największym zagęszczeniu i ilości w mieście Puławy, 4 miejscowościach gminy Żyrzyn (Osiny, Żyrzyn, Zagrody, Borysów Kolonia), 4 miejscowościach gminy Puławy (Kajetanów, Bronowice, Góra Puławska, Jaroszyn), 3 miejscowościach gminy Końskowola (Rudy, Chrzęchów, Końskowola), 5 miejscowościach gminy Kazimierz Dolny (Parchatka, Góry Pierwsze, Góry Drugie, Kazimierz Dolny, Jeziorszczyzna) oraz w 1 miejscowości gminy Janowiec (Wojszyn).
- Na obszarze MOF Puławy istnieje potencjał do rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii tj. biomasa (duży udział powierzchni rolniczej oraz leśnej), promieniowanie słoneczne (korzystne warunki usłonecznienia), wiatr (przekraczające 5 m/s prędkości wiatru na wysokości 100 m n.p.t.), woda (planowany jaz na Kurówce) czy energia geotermalna.
- Obiekt Oczyszczalni Ścieków w Puławach posiada istotne znaczenie i potencjał do produkcji OZE dla obszaru MOF. Oczyszczalnia spełnia funkcję odbioru i oczyszczania ścieków komunalnych i posiada duży potencjał energetyczny - z biogazu stanowiącego produkt uboczny oczyszczania ścieków na agregatach kogeneracyjnych wytwarzana jest energia elektryczna i ciepła, pokrywająca w znacznym stopniu zapotrzebowanie na te energie na potrzeby procesów technologicznych obiektów oczyszczalni. Spółka planuje modernizację obiektu w zakresie zwiększenia możliwości produkcji energii elektrycznej oraz odzysku ciepła traconego.
- Możliwość wykorzystania poszczególnych zasobów jest głównie ograniczona kosztownością budowy infrastruktury do ich przetwarzania. Dwie gminy (Puławy oraz Kazimierz Dolny) w swoim Planie Gospodarki Niskoemisyjnej odniosły się szczegółowo do istniejącego na ich terenie potencjału dla rozwoju OZE.

2.5 INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

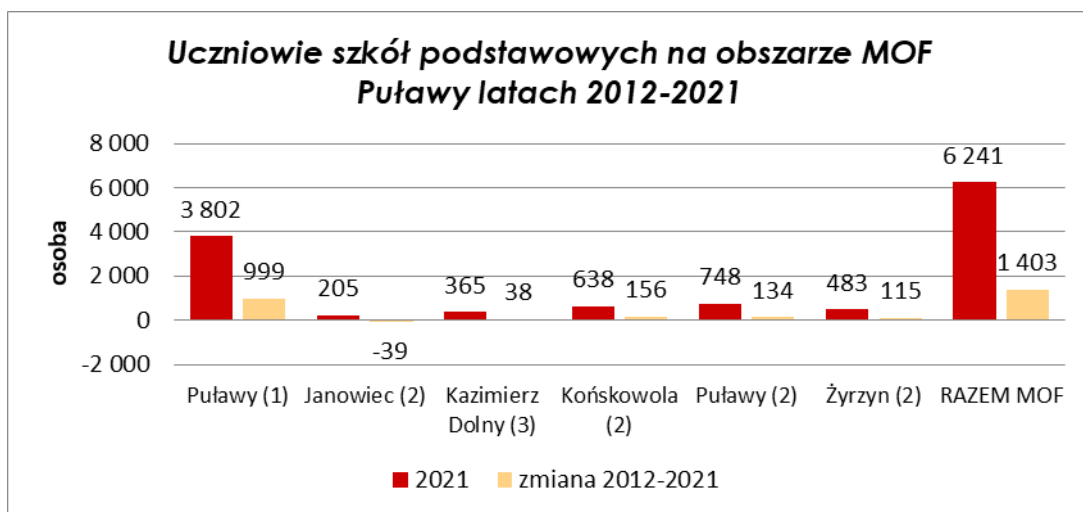
- W roku 2021 r. na obszarze MOF Puławy funkcjonowało łącznie 49 przedszkoli, co stanowiło 80% liczby przedszkoli w powiecie puławskim. Wobec roku 2012 przybyło 7 przedszkoli (tj. 17% liczby przedszkoli w 2012 r.). Najwięcej przedszkoli przybyło w mieście Puławy (6 obiektów), 3 przedszkola przybyły w gminie Puławy, zaś jedno w gminie Janowiec. W pozostałych gminach (Kazimierz Dolny, Końskowola, Żyrzyn) w 2021 r. było o jedno przedszkole mniej niż w 2012 r.
- Łącznie do wszystkich przedszkoli z obszaru MOF Puławy w 2021 r. uczęszczało 2 869 dzieci, o 194 dzieci więcej niż w roku 2012. Najliczniejsza była grupa dzieci uczęszczających do przedszkoli w mieście Puławy (1 844 osoby), zaś najmniej liczba grupa dzieci w przedszkolach w gminie Janowiec (91 dzieci).

Wykres 19 Dzieci uczęszczające do przedszkoli na obszarze MOF Puławy w latach 2012-2021

źródło: GUS-BDL

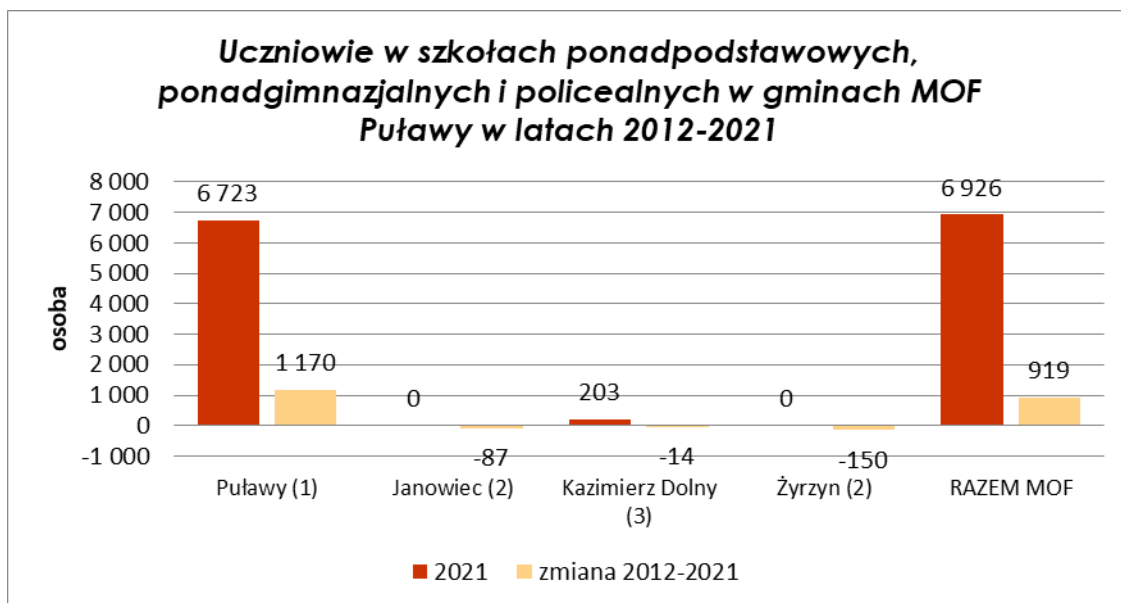
- W mieście Puławy odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w 2021 r. przekroczył 100%, co oznacza, że do przedszkoli w mieście uczęszczają dzieci mieszkające w gminach ościennych, których rodzice pracują w Puławach. Podobna sytuacja obserwowana jest na poziomie szkolnictwa podstawowego, gdzie zarówno w roku 2012, jak i 2021 r. w mieście Puławy współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych przekraczał 100%.
- Wobec roku 2012 jedynie w dwóch gminach udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym zmniejszył się (Janowiec i Końskowola), zaś największy przyrost tego wskaźnika obserwujemy w gminie Żyrzyn. Wzrost ten wynika z realizacji szeregu inwestycji w przedszkola i szkoły podstawowe, które czynią je atrakcyjnymi dla mieszkańców i ich dzieci.
- W zakresie edukacji na poziomie podstawowym w 2021 r. na obszarze MOF Puławy funkcjonowało 35 szkół podstawowych, co stanowiło 76% liczby szkół podstawowych w powiecie puławskim. Wobec roku 2012 liczba tych szkół wzrosła o 3.

Wykres 20 Uczniowie szkół podstawowych na obszarze MOF Puławy latach 2012-2021

źródło: GUS-BDL

- W 2021 r. liczba uczniów przypadająca na 1 oddział w szkołach podstawowych na obszarze MOF Puławy wynosiła 16 osób, tyle samo co w powiecie puławskim i o 1 osobę więcej niż w województwie lubelskim. Najmniej liczne oddziały znajdują się w szkołach podstawowych w gminie Kazimierz Dolny (9 osób), oddziały posiadające największą liczbę uczniów funkcjonują w szkołach podstawowych w gminie Janowiec (19 osób).
- W 2021 r. na obszarze MOF Puławy funkcjonowało łącznie 32 szkoły ponadpodstawowe, ponadgimnazjalne i policealne, co stanowiło 86% tych szkół w całym powiecie puławskim.
- W 2021 r. na obszarze MOF Puławy funkcjonowało 12 szkół ogólnokształcących, co stanowiło 86% szkół ogólnokształcących w całym powiecie puławskim.
- Niemal wszystkie szkoły ogólnokształcące w 2021 r. były zlokalizowane w mieście Puławy (1 szkoła działała w gminie Kazimierz Dolny).

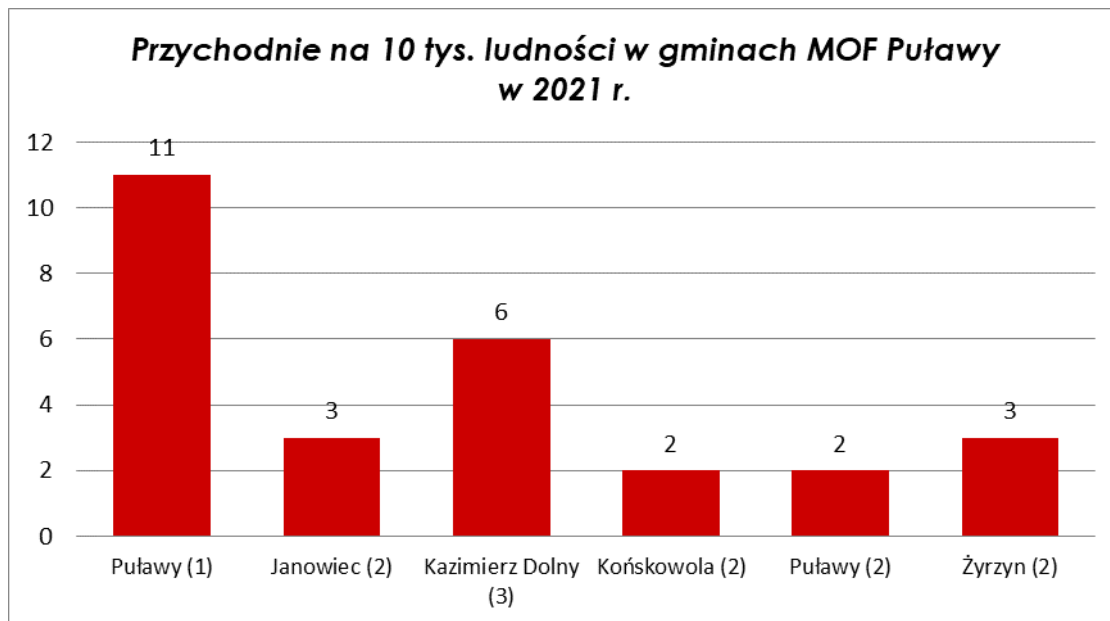

Wykres 21 Uczniowie w szkołach ponadpodstawowych, ponadgimnazjalnych i policealnych w gminach MOF Puławy w latach 2012-2021

źródło: GUS-BDL

- Wśród uczniów ponadgimnazjalnych szkół zawodowych w mieście Puławy zdawalność matur była wyższa niż na poziomie powiatu puławskiego czy województwa lubelskiego. Z kolei wśród uczniów liceów ogólnokształcących w latach 2012-2018 rokrocznie zdawalność matury w mieście Puławy oscylowała na poziomie zdawalności powiatu puławskiego oraz województwa lubelskiego.
- Od 2017 r. po wprowadzeniu reformy systemu edukacji na obszarze MOF Puławy w mieście Puławy funkcjonowały 4 szkoły branżowe I stopnia. W 2021 otworzono dodatkowo jedną taką szkołę na terenie gminy Kazimierz Dolny.
- W zakresie jakości i dostępności systemu edukacji liderzy gmin stwierdzali konieczność optymalizacji systemu sieci szkół i dostosowania go do zmniejszającej się liczby uczniów, przy jednoczesnym zapewnieniu jakości kształcenia w komfortowych warunkach oraz przystosowaniu budynków szkół dla uczniów ze specjalnymi potrzebami. Pojawiały się również opinie dotyczące konieczności wsparcia i unowocześnienia obiektów szkolnictwa średniego w Puławach, z którego korzysta młodzież z terenu całego MOF.
- W 2021 r. na obszarze MOF Puławy funkcjonowały 63 przychodnie, co stanowiło 79% przychodni w powiecie puławskim.

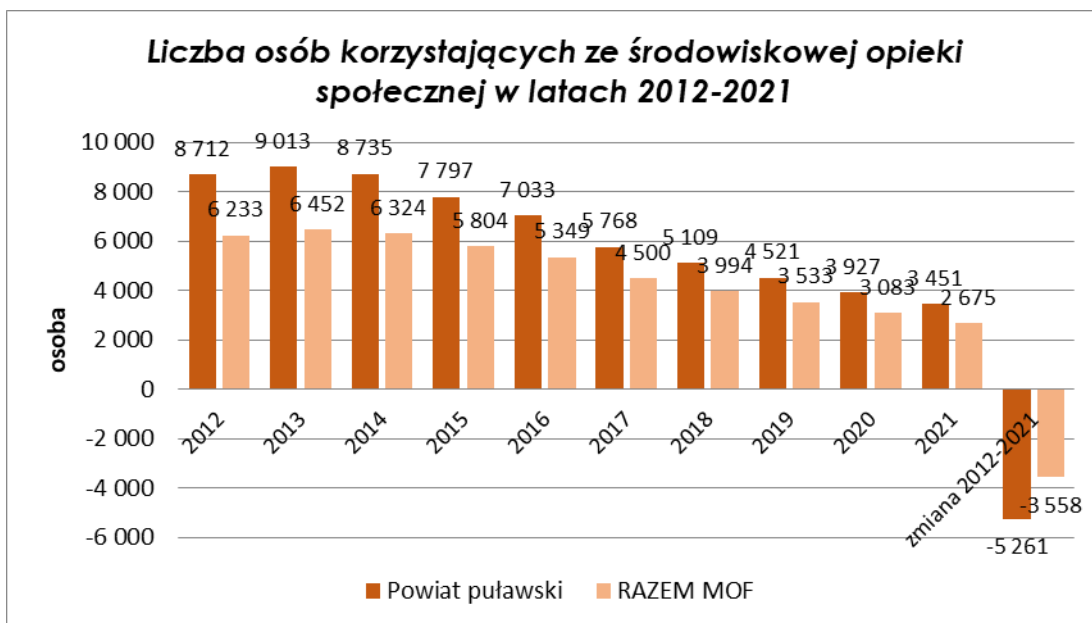
- W obszarze ochrony zdrowia najlepszą dostępność do placówek służby zdrowia w 2021 r. obserwujemy w mieście Puławy, gdzie statystycznie na jedną przychodnię przypada niecały tysiąc mieszkańców.

Wykres 22 Przychodnie na 10 tys. ludności w gminach MOF Puławy w 2021 r.

źródło: GUS-BDL

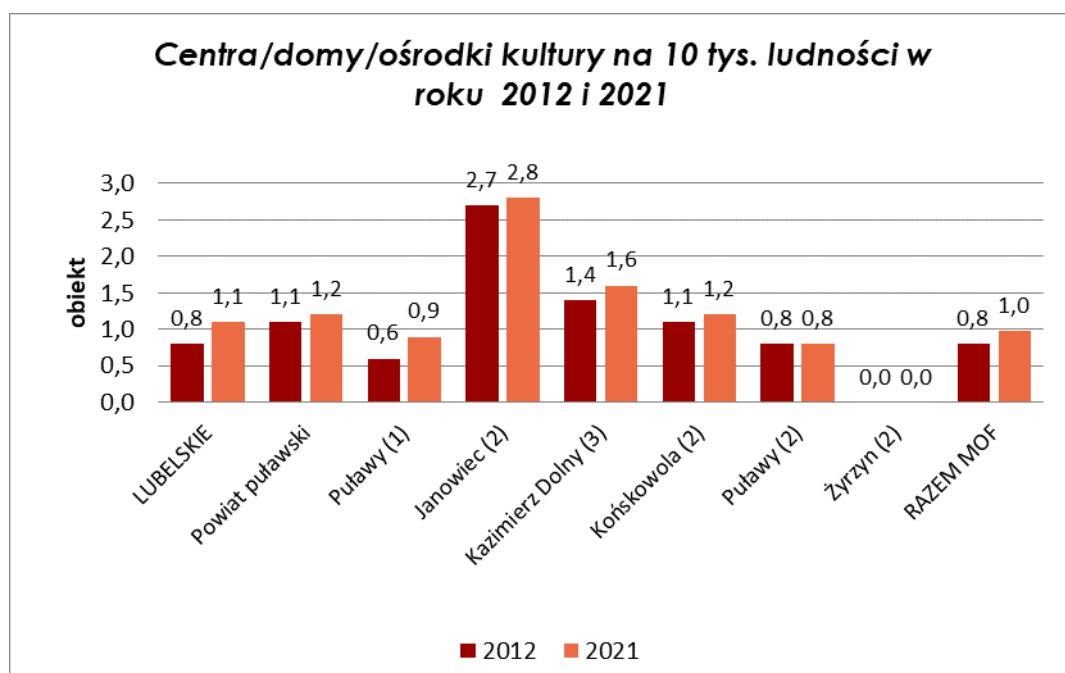
- W 2021 r. na obszarze MOF Puławy funkcjonowały 2 praktyki lekarskie w mieście oraz 3 praktyki lekarskie na wsi.
- Z kolei dostępność do aptek we wszystkich gminach poza miastem Puławy była niższa niż na poziomie powiatu puławskiego czy województwa lubelskiego. Na tle powiatu puławskiego czy województwa lubelskiego w 2021 r. mieszkańcy obszaru MOF Puławy częściej korzystali z porad lekarskich. Również w tym obszarze nie zgłaszano potrzeby istotnej interwencji.
- Opiekę szpitalną mieszkańcom MOF zapewnia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej – Szpital Specjalistyczny w Puławach mieszczący się przy ul. J. Bema 1. Jest to jedyny szpital na terenie MOF Puławy a także powiatu puławskiego. W szpitalu działa 17 oddziałów. Z kolei Ambulatoryjna opieka specjalistyczna udzielana jest w 22 poradniach.
- W gminie Żyrzyn zlokalizowany jest jedyny w powiecie puławskim dom pomocy społecznej, w związku z czym ma zagwarantowane pełne obłożenie pensjonariuszami.
- Na obszarze MOF Puławy funkcjonuje jedno schronisko dla bezdomnych mężczyzn w mieście Puławy.
- Na wszystkich poziomach jst (województwo, powiat, MOF, gminy) obserwujemy wysokie spadki liczby korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. W odniesieniu do liczby mieszkańców w 2021 r. stosunkowo najwięcej beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej było w mieście Puławy (350 osób na 10 tys. ludności), zaś najmniej w gminie Kazimierz Dolny (257 osób na 10 tys. ludności).
- Z kolei największy udział osób zarabiających poniżej kryterium dochodowego wśród osób korzystających ze środowiskowej opieki społecznej w 2021 r. zanotowano w gminie Kazimierz Dolny (66%). Wobec roku 2012 we wszystkich gminach kwota wypłacanych zasiłków rodzinnych zmniejszyła się.

Wykres 23 Liczba osób korzystających ze środowiskowej opieki społecznej w latach 2012- 2021
 źródło: GUS-BDL

- Funkcjonujące poza Ośrodkami Pomocy Społecznej na obszarze MOF Środowiskowe Domy Samopomocy czy Dienne Domy Pomocy w sposób wystarczający zapewniają opiekę dla najbardziej potrzebujących. Jedynie w mieście Puławy zgłaszano potrzebę utworzenia Centrum Usług Społecznych i DPS z uwagi na starzejące się społeczeństwo.
- W 2021 r. na obszarze MOF Puławy wypłacono łącznie 29 983 tys. zł świadczeń rodzinnych, o 11 280 tys. zł więcej niż w roku 2012 (tj. 60% kwoty wypłaconych świadczeń w 2012 r.). Najwyższą kwotę świadczeń wypłacono w mieście Puławy (17 197 tys. zł), zaś najniższą w gminie Janowiec (1 485 tys. zł). W każdej gminie MOF wobec roku 2012 kwota wypłacanych świadczeń rodzinnych wzrosła. Wzrost ten wyniósł od 333 tys. zł w gminie Żyrzyn (22% kwoty świadczeń z 2012 r.), do 7 626 tys. zł w mieście Puławy (80% kwoty świadczeń w 2012 r.).
- W 2021 r. na obszarze MOF Puławy przeciętnie miesięcznie wypłacano świadczenie wychowawcze 500+ na 12 648 dzieci, tj. 74% dzieci, na które wypłacano to świadczenie w całym powiecie puławskim. Wobec roku 2017 przeciętna liczba dzieci zmniejszyła się o 126 osób.
- W 4 gminach MOF Puławy funkcjonują Środowiskowe Domy Samopomocy (w gminie Puławy, w mieście Puławy, w gminie Końskowola, w gminie Kazimierz Dolny).
- W mieście Puławy funkcjonują ośrodki, które zapewniają opiekę osobom potrzebującym (tj. seniorzy, osoby z niepełnosprawnością ruchową lub intelektualną, osoby chore psychicznie):
 - Zespół Dziennych Domów Pomocy Społecznej, w ramach którego działa Dzienny Dom Pomocy - Centrum Integracyjno-Rehabilitacyjne, Dzienny Ośrodek Adaptacyjny, Klub Samopomocy,
 - Specjalistyczny ośrodek wsparcia realizujący różne projekty z zakresu wsparcia osób potrzebujących (np. specjalistyczny ośrodek wsparcia dla osób doznających przemocy bądź będących w kryzysie - Bezpieczna Przystań, Dzienny Dom Pomocy dla Osób Starszych – Bezpieczna Przystań Vigor, Klub wsparcia środowiskowego - Klub Seniora).

- W gminie Żyrzyn funkcjonuje Dzienny Dom Pomocy dla osób niesamodzielných, zapewniający całodzienną usługę opiekuńczą, aktywizację w sferze fizycznej, intelektualnej oraz społecznej, a także zaspokojenie potrzeb życiowych.
- W 2021 r. na obszarze MOF Puławy funkcjonowało 19 bibliotek, co stanowi 73% liczby bibliotek w powiecie puławskim. Względem roku 2012 zamknięto 2 biblioteki w gminie Żyrzyn. Najwięcej bibliotek (9 obiektów) w 2021 r. miało swoją lokalizację w mieście Puławy (47% bibliotek w MOF). 4 biblioteki były na terenie gminy Puławy (21% bibliotek w MOF), po 2 biblioteki w gminach Żyrzyn i Kazimierz Dolny (11% bibliotek w MOF), zaś po 1 bibliotece znajdowało się w gminie Janowiec i Końskowola (5% bibliotek w MOF).
- W latach 2012-2021 we wszystkich gminach MOF Puławy obserwujemy spadek liczby czytelników w ciągu roku. Na przestrzeni ostatniej dekady zmniejszyło się również samo czytelnictwo. Wśród gmin MOF najmniejszą dostępnością do bibliotek publicznych charakteryzuje się gmina Końskowola.
- Wg danych GUS w 2021 r. na obszarze MOF Puławy funkcjonowało łącznie 8 centrów/domów/ośrodków kultury. Spośród wszystkich gmin MOF Puławy jedynie Gmina Żyrzyn nie posiada domu kultury – stąd zgłaszane zapotrzebowanie na rozbudowę istniejącej gminnej biblioteki i przekształcenie jej w ośrodek kultury, by zaspokoić potrzeby mieszkańców w tym zakresie.
- Biorąc pod uwagę dostępność ośrodków kultury (liczbę centrów kultury na 10 tys. mieszkańców) najwyższą charakteryzowała się gmina Janowiec.

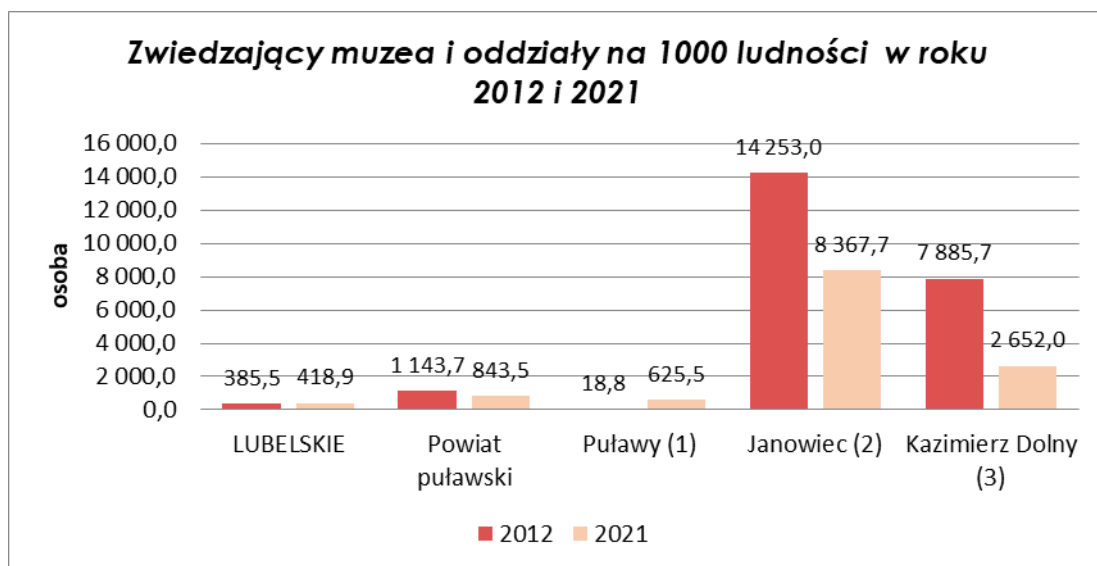
Wykres 24 Centra/domy/ośrodki kultury na 10 tys. ludności w roku 2012 i 2021

źródło: GUS-BDL

- Pomimo wzrostu liczby imprez organizowanych przez ośrodki kultury na obszarze MOF Puławy liczba uczestników tych imprez zmniejszyła się, przy czym największy spadek dotyczy roku 2020 i jest związany z pandemią wirusa SARS-CoV-2 i ograniczeniami w korzystaniu z przestrzeni publicznych.
- W 2021 r. najaktywniejsi okazali się mieszkańcy gminy Janowiec (996 uczestników imprez na 1000 ludności), zaś najmniej aktywni mieszkańcy gminy Puławy (34 uczestnicy imprez na 1000 ludności). Z kolei wśród grup funkcjonujących w ośrodkach kultury najwięcej

członków liczyły kluby seniora/Uniwersytety III Wieku (wszystkie na terenie miasta Puławy). Udział osób uczestniczących w klubach seniora w ogólnej liczbie ludności w wieku 60 lat i więcej wyniósł w 2021 r. w mieście Puławy 1,6 i była to wartość wyższa niż na poziomie powiatu puławskiego czy województwa lubelskiego.

- Łącznie w 2021 r. instytucje kultury działające na obszarze MOF Puławy posiadały 24 pracownice specjalistyczne: 8 pracowni plastycznych, 5 sal baletowych/tanecznych, 4 pracownice komputerowe, 3 pracownice muzyczne i jedną pracownicę ceramiczną w gminie Janowiec.
- Dostępność do jedyńskich kin stałych na obszarze MOF w mieście Puławy mierzona liczbą ludności na 1 miejsce w 2021 r. była wyższa niż w powiecie puławskim czy województwie lubelskim.
- Wg danych GUS najwięcej wystaw eksponowano w muzeach na terenie gminy Kazimierz Dolny, z kolei liczba odwiedzających muzea w mieście Puławy wzrosła niemal 30-krotnie wobec roku 2012. Biorąc pod uwagę wskaźnik liczby zwiedzających muzea i oddziały na 1000 ludności największym zainteresowaniem cieszyły się w 2012 i 2021 r. muzea na terenie gminy Janowiec oraz Kazimierz Dolny co jest związane ze wzmożonym ruchem turystycznym na terenie tych dwóch gmin.

Wykres 25 Zwiedzający muzea i oddziały na 1000 ludności w roku 2012 i 2021

źródło: GUS-BDL

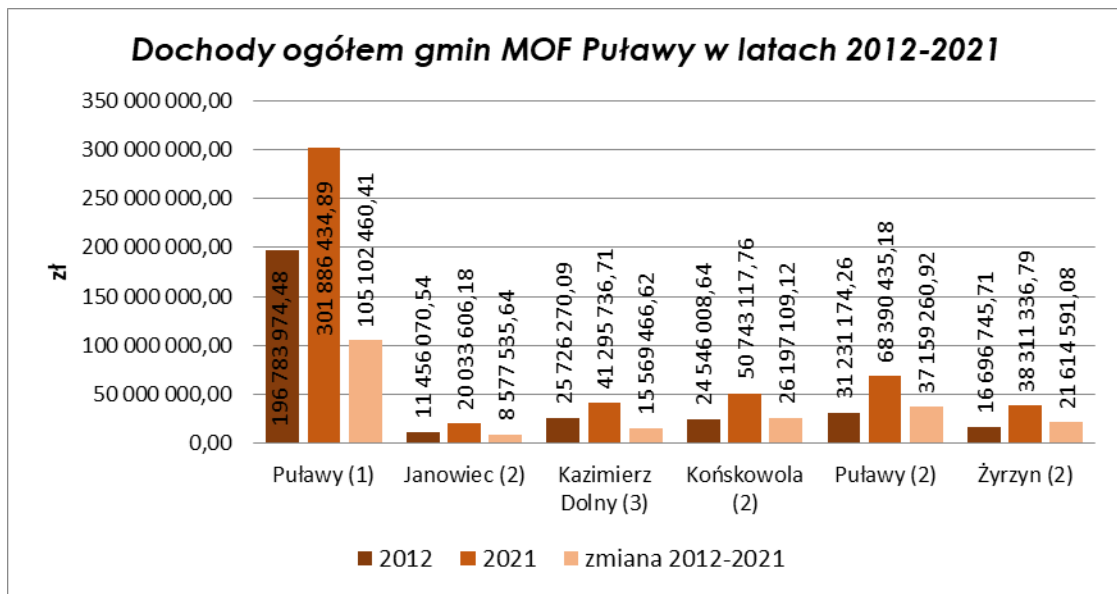
- Analizując zmiany w zakresie organizacji imprez masowych zauważalny jest ogromny wpływ pandemii i związanych z nią obostrzeń w korzystaniu z przestrzeni publicznych - szczyt liczby imprez masowych przypada na 2017 r. (45 imprez), zaś w roku 2020 było ich zaledwie 5 (tyle samo, co w roku 2013). Nieznacznie więcej osób przyciągnęły imprezy artystyczno-rozrywkowe w gminie Kazimierz Dolny niż w mieście Puławy.
- W MOF Puławy są dostępne publicznie 33 obiekty sportowe (poza przyszkolnymi obiektami sportowymi). Najwięcej obiektów znajdowało się w mieście Puławy (wszystkie rodzaje w tym m.in. 6 kortów tenisowych, 3 pełnowymiarowe boiska piłkarskie i 2 siłownie zewnętrzne). W mieście były zlokalizowane jedyne na całym obszarze MOF: hala sportowa, korty tenisowe, kryta pływalnia, strzelnica, sztucznie mrożone lodowisko oraz skatepark.
- W 2020 r. na obszarze MOF Puławy funkcjonowały 22 kluby sportowe, tj. 80% klubów sportowych z terenu całego powiatu puławskiego. Najwięcej klubów miało swoją siedzibę w mieście Puławy (15 klubów, tj. 68% klubów z obszaru MOF). 4 kluby były

zlokalizowane w gminie Kazimierz Dolny (18% klubów z obszaru MOF), 2 kluby w gminie Puławy (9% klubów z obszaru MOF) i 1 klub w gminie Żyrzyn (5% klubów z obszaru MOF). W gminie Janowiec oraz Końskowola nie było żadnych klubów sportowych w 2020 r.

- W gminie Kazimierz Dolny kluby sportowe są stosunkowo najbardziej popularne (34 osoby ćwiczące na 1 000 mieszkańców).

2.6 JAKOŚĆ ZARZĄDZANIA I KAPITAŁ SPOŁECZNY

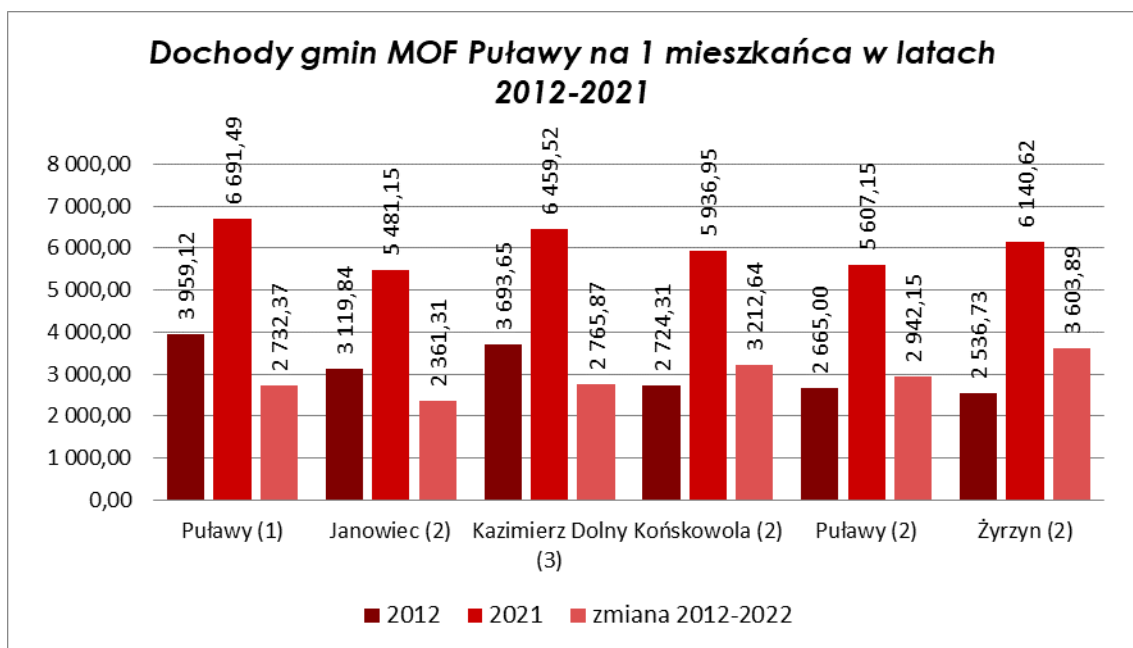
- Na całym obszarze MOF Puławy w 2022 r. wskaźnik aktywności obywatelskiej wyniósł 3,5 organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców, co jest wartością wyższą niż dla województwa lubelskiego. Najwyższa wartość wystąpiła w gminie Kazimierz Dolny – 6,5 organizacji na 1000 mieszkańców – oraz w gminie Janowiec – 6,1 organizacji na 1000 mieszkańców, co świadczy o wysokim poziomie kapitału społecznego w tych dwóch gminach.
- Biorąc pod uwagę frekwencję wyborczą w poszczególnych wyborach obserwujemy tendencję wzrostową zarówno na poziomie poszczególnych gmin obszaru MOF Puławy, jak i na poziomie powiatu puławskiego, województwa lubelskiego czy całego kraju.
- Na obszarze MOF Puławy w 2022 r. działało 289 organizacji pozarządowych. Najwięcej ngo miało swoją siedzibę w mieście Puławy (147 organizacji). 41 organizacji pozarządowych działało w gminie Kazimierz Dolny, 30 w gminie Żyrzyn, 26 w gminie Puławy, 23 w gminie Końskowola, zaś 22 na terenie gminy Janowiec.
- Analizując również statystyki publiczne dotyczące liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców można zaobserwować wzrost tego wskaźnika na przestrzeni lat 2012-2021. W tym wymiarze również stosunkowo najaktywniejsi są mieszkańcy gminy Kazimierz Dolny.
- Zarówno w 2012 jak i 2021 r. najwyższe dochody ogółem spośród gmin MOF Puławy odnotowano w mieście Puławy. Wobec 2012 r. dochody te wzrosły o 105 456 070,41 zł, co stanowi 53% dochodów z 2012 r. We wszystkich gminach MOF na przestrzeni ostatniej dekady dochody wzrosły, przy czym stosunkowo najwyższy wzrost dotyczy dochodów gminy Żyrzyn (o 129% dochodów z 2012 r.), następnie gminy Puławy (o 119% dochodów z 2012 r.), gminy Końskowola (o 107% dochodów z 2012 r.), gminy Janowiec (o 75% dochodów z 2012 r.) i gminy Kazimierz Dolny (o 61% dochodów z 2012 r.).

Wykres 26 roku dochody ogółem gmin MOF Puławy w latach 2012-2021

źródło: GUS-BDL

- W przeliczeniu na 1 mieszkańca dochody gmin MOF Puławy są porównywalne i w 2021 r. wyniosły od 5 481,15 zł w gminie Janowiec do 6 691,49 zł w mieście Puławy. Wobec 2012 r. najwyższy (zarówno nominalnie jak i procentowo) wzrost dochodów w przeliczeniu na liczbę mieszkańców zanotowano w gminie Żyrzyn.

Wykres 27 Dochody gmin MOF Puławy na 1 mieszkańca w latach 2012- 2021

źródło: GUS-BDL

- W przeliczeniu na 1 mieszkańca wydatki gmin w 2021 r. również były porównywalne i oscylowały między wartością 5 065,55 zł w gminie Janowiec a kwotą 6 670,84 zł w mieście Puławy. Wobec 2012 r. we wszystkich gminach wskaźnik ten wzrósł, przy czym (nominalnie i relatywnie) najwyższy wzrost zanotowano w gminie Żyrzyn, zaś najniższy (również nominalnie i procentowo) w gminie Kazimierz Dolny.

- W 2012 r. trzy gminy zakończyły rok ujemnym bilansem (miasto Puławy, gmina Janowiec oraz gmina Kazimierz Dolny), z kolei w 2021 r. wszystkie gminy osiągnęły dodatni bilans – najwyższą kwotę zanotowano w gminie Kazimierz Dolny (4 867 206,20 zł). Bilans powyżej 4 mln zł osiągnięto również w gminie Końskowola i Puławy, najniższy bilans dodatni (poniżej 1 mln zł) zanotowano w mieście Puławy.
- Na przestrzeni ostatnich 10 lat nie można doszukać się trendu o konkretnym kierunku (wzrostowym czy malejącym) osiąganego przez gminy bilansu: każda gmina w ostatnim dziesięcioleciu zakończyła co najmniej 2 lata z bilansem ujemnym. Najbardziej zróżnicowany rozkład bilansu budżetowego w ostatnich 10 latach (najwyższe amplitudy) obserwujemy w mieście Puławy, zaś najmniej zróżnicowany rozkład dotyczy gminy Końskowola i Puławy.
- Podobna obserwacja dotyczy udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem, który dla każdej gminy przyjmował w ostatniej dekadzie zróżnicowany rozkład – zależny od momentu realizacji inwestycji, nigdy natomiast nie spadł poniżej 5%. Co warto jest podkreślenia - gmina Puławy jako jedyna nie posiadała w latach 2013-2021 żadnych pożyczek do spłaty, co oznacza, iż wszystkie swoje wydatki inwestycyjne finansowała z dochodów.
- Rozkład dochodów gmin z tytułu realizacji projektów unijnych w poszczególnych latach jest powiązany z inwestycjami. Nominalnie najwyższe wartości osiągnano niemal rokrocznie w mieście Puławy, ale warto też zauważyć wyróżniające się spośród pozostałych dochody gminy Żyrzyn – szczególnie w latach 2019-2020.
- Wg danych dostępnych na ministerialnej stronie <https://mapadotacji.gov.pl> w perspektywie 2014-2020 gminy MOF Puławy (oraz ich jednostki organizacyjne) zrealizowały łącznie 45 projektów o wartości całkowitej 209 064 429,58 zł (w tym dofinansowanie z UE: 110 642 605,55 zł). Najwięcej projektów zrealizowało miasto Puławy (14), gmina Puławy i gmina Żyrzyn zrealizowały po 10 projektów, gmina Końskowola – 9 projektów, zaś gmina Kazimierz Dolny – 2 projekty. W perspektywie 2014-2020 gmina Janowiec nie realizowała projektów unijnych.
- Biorąc pod uwagę wartości projektów – największe projekty zrealizowało miasto Puławy na kwotę 143 957 823,66 zł, następnie gmina Końskowola na kwotę 24 091 643,65 zł, gmina Puławy na kwotę 22 274 930,75 zł, gmina Żyrzyn na kwotę 15 913 159,90 zł, zaś gmina Kazimierz Dolny na kwotę 2 826 871,62 zł.
- Najwięcej projektów zrealizowano w kategorii energetyka (16), następnie rynek pracy i integracja społeczna (11) oraz nauka i edukacja (6). Największą wartość miały projekty zrealizowane w kategorii kultura i sztuka, ochrona środowiska (62 222 424,69 zł, co stanowi 30% wartości wszystkich projektów).
- Doświadczenia poprzedniej perspektywy finansowej UE 2014-2020 pokazują, iż zarówno finansowo, jak i organizacyjnie gminy MOF Puławy są zdolne do prowadzenia wspólnych inwestycji. Choć współpraca między Partnerami nie zawsze układała się bezproblemowo („każdy w MOF ma swój interes i czasem trudno się dogadać, żeby znaleźć wspólny cel”) projekty wspólne były realizowane i nadal jest świadomość potrzeby i chęć współpracy („jesteśmy w stanie usiąść do stołu i coś wynegocjować”). Kwestie istotne do wdrożenia w kolejnej perspektywie dotyczą przede wszystkim:
 - budowania partnerskich relacji opartych na szacunku, uczciwości, z uwzględnieniem elementów łączących wszystkie gminy,
 - partnerskiego rozłożenia korzyści z projektów realizowanych oraz informacji/promocji tych korzyści wśród mieszkańców.

3. PRZESŁANKI OPRACOWANIA STRATEGII

3.1 SAMORZĄDY WOBEC WYZWAŃ SPOŁECZNYCH I GOSPODARCZYCH

Na przestrzeni lat 2019 - 2022 obserwujemy znaczną dynamikę zmian zachodzących w wielu obszarach życia społecznego i gospodarczego, zarówno na poziomie województwa, kraju jak też europejskim. Skala i dynamika tych zmian jest znacznie większa niż miało to miejsce w poprzednim okresie programowania UE, a ich wpływ na wiele obszarów funkcjonowania samorządów jest widoczny i znaczący.

Zmiany społeczne i gospodarcze spowodowane są przede wszystkim nasilającym się, globalnym kryzysem ekonomicznym, coraz silniej widocznymi efektami zmian klimatycznych, skutkami pandemii wirusa SARS-CoV-2 oraz (począwszy od roku 2022) wpływem wojny w Ukrainie na gospodarkę europejską, krajową i lokalną.

Jednocześnie coraz bardziej dynamicznym procesom globalizacji i zachodzącym przez to zmianom geopolitycznym towarzyszą lokalne zmiany społeczne i ekonomiczne związane z intensywnym rozwojem gospodarki opartej na wiedzy i nowoczesnych technologiach, procesem zapobiegania i dostosowania do zmian klimatycznych oraz starzeniem się społeczeństwa.

Tym samym liczba i skala oddziaływań czynników wpływających na funkcjonowanie samorządów wzrasta, zmienia się też charakter przewag konkurencyjnych jakimi dysponuje obszar MOF Miasta Puławy. Konsekwencją takiego stanu rzeczy są między innymi zmieniające się oczekiwania mieszkańców - głównych adresatów działań strategicznych władz samorządowych.

W związku z powyższym, w obszarach społecznych, gospodarczych i środowiskowych należało dokonać analizy danych szczególnie w ramach tych funkcji i oddziaływań, które są istotne z punktu widzenia problemów i potencjałów rozwojowych całego obszaru MOF Puław, szczególnie w kontekście tzw. terytorialnego wymiaru wsparcia, którego narzędziem realizacji są Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT).

Prace te pozwoliły na sformułowanie wniosków z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej ujętych w Strategii, obejmujących najważniejsze kwestie dotyczące: przestrzeni i środowiska, demografii i potencjału społecznego, rynku pracy, potencjału gospodarczego, infrastruktury technicznej i społecznej, zaspokajania potrzeb mieszkańców oraz jakości zarządzania i sytuacji finansowej samorządów.

W oparciu o zaktualizowane dane i wnioski z diagnozy MOF Puław oraz rekomendacje uzyskane w procesie partycypacji społecznej opracowano analizę SWOT oraz określono kluczowe problemy, potencjały i kierunki rozwojowe obszaru.

Identyfikacja istotnych zjawisk i trendów oraz rezultaty powyższych prac pozwoliły na wypracowanie wizji, celów i kierunków działań rozwojowych, wskazujących główne obszary aktywności samorządów MOF w latach 2023 - 2030.

3.2 TERYTORIALNY WYMIAR WSPARCIA I PODEJŚCIE ZINTEGROWANE

Głównym celem samorządów lokalnych jest szeroko rozumiany rozwój gospodarczy i poprawa warunków życia mieszkańców. Według nowego modelu polityki regionalnej w Polsce kluczowe staje się planowanie i realizacja działań rozwojowych oraz podniesienie jakości funkcjonowania instytucji publicznych. Tym samym zwiększa się znaczenie planowania strategicznego oraz zapewnienie spójności dokumentów planistycznych.

Wzmacnianie roli wymiaru terytorialnego i podejścia zintegrowanego to jedno z głównych założeń obecnego modelu polityki rozwoju regionalnego. Zakłada m.in. opracowanie dokumentów w oparciu o zagadnienia ze sfery społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzennej, zapewniając przy tym mechanizmy realizacji planowanych przedsięwzięć oraz powiązanie działań podmiotów odpowiedzialnych za politykę rozwoju na danym obszarze. Stąd też ważnym elementem Strategii jest zawarty w dokumencie model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz system wdrażania zaprojektowany zgodnie z kompetencjami ustawowymi samorządów w oparciu o opisane w Rozdziale 15.1 zasady współpracy partnerów.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030) zakłada odejście od modelu polaryzacyjno-dyfuzyjnego, skupiającego działania rozwojowe przede wszystkim na największych aglomeracjach, i przejście na model odpowiedzialnego rozwoju - zrównoważonego społecznie i terytorialnie.

Zgodnie z KSRR 2030, w ramach modelu zrównoważonego terytorialnie „*polityka regionalna wspierać będzie zintegrowane interwencje wykorzystujące miejscowe zasoby i potencjały poszczególnych terytoriów oraz dostarczanie odpowiednich impulsów dla zainicjowania trwałego wzrostu i miejsc pracy w obszarach o mniej korzystnych uwarunkowaniach rozwojowych*”.

KSRR 2030 to dokument, który zakłada odejście od wspierania całego kraju czy regionu jako obszaru o podobnych uwarunkowaniach, przyjmując przy tym postawę różnicowania interwencji w zależności od problemów i potencjałów poszczególnych obszarów – tzw. **obszarów strategicznej interwencji (OSI)**. Według KSRR 2030, wśród gmin MOF Puławy zagrożoną trwałą marginalizacją jest jedynie gmina Żyrzyn.

Istotnym dokumentem dla operacjonalizacji koncepcji wsparcia samorządów w ujęciu terytorialnych powiązań funkcjonalnych są „**Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027**” określające m.in. uwarunkowania związane z opracowaniem strategii ZIT dla Miejskich Obszarów Funkcjonalnych, które zostały uwzględnione w niniejszym dokumencie.

Zaznaczyć należy, że gminy wchodzące w skład MOF Puławy znajdują się w grupie samorządów, które zgodnie z typologią przyjętą w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030 (SRWL), opisaną w Rozdziale 11. zaliczają się do OSI Powiśle,

Jednocześnie Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce silnie podkreśla konieczność stosowania zintegrowanego podejścia terytorialnego, które opiera się na dopasowaniu zakresu i narzędzi wsparcia dla danego obszaru do jego specyficznych potrzeb, problemów i potencjałów rozwojowych – wynikających ze strategii terytorialnej. Powyższe podejście znalazło odzwierciedlenie w niniejszej Strategii, która ma nie tylko sprostać nowym wyzwaniom rozwojowym samorządów obszaru MOF Puławy, ale też wpisać się w kierunki i zasady polityki rozwoju proponowane na poziomie regionalnym, krajowym i UE.

4. ZAKRES, TRYB I METODYKA OPRACOWANIA STRATEGII

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Puławy na lata 2023 - 2030, opracowana została na podstawie art. 10g ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40). Strategia pełni równocześnie funkcję Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, zgodnie z art. 34 ust. 6 pkt. 2, ust. 9 i ust. 15 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021 - 2027 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079) – tzw. „ustawa wdrożeniowa”.

Podstawę prawną opracowania niniejszej strategii stanowi również ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2024 r. poz. 324), która określa zasady prowadzenia polityki rozwoju, podmioty prowadzące tę politykę oraz tryb współpracy między nimi.

Strategia rozwoju ponadlokalnego daje gminom możliwość wspólnego planowania działań rozwojowych, co ma kluczowe znaczenie zwłaszcza w odniesieniu do realizacji inwestycji oraz stanowi również podstawę do podejmowania decyzji przez poszczególne gminy o sposobie i zakresie dostarczania społecznościom lokalnym wybranych usług publicznych. Strategia przygotowywana przez kilka gmin może więc przynieść wymierne korzyści wszystkim interesariuszom - w szczególności poprzez dostosowanie planów inwestycyjnych poszczególnych gmin i uwzględnienie w nich potrzeb całego obszaru objętego strategią, jak również przez realizację wspólnych przedsięwzięć.

Zakres tematyczny niniejszej strategii rozwoju ponadlokalnego jest tożsamy z zakresem, jaki wyznacza „ustawa wdrożeniowa” dla strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Zgodnie z art. 34 ust.15, strategia ZIT określa w szczególności:

- 1) syntezę diagnozy obszaru realizacji ZIT wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych;
- 2) cele, jakie mają być zrealizowane w ramach ZIT, ze wskazaniem wykorzystanego podejścia zintegrowanego, oczekiwanych wskaźników rezultatu i produktu powiązane z realizacją właściwego programu;
- 3) listę projektów realizujących cele, o których mowa w pkt 2, wraz z informacją na temat sposobu ich wskazania oraz powiązania z innymi projektami;
- 4) źródła jej finansowania;
- 5) warunki i procedury obowiązujące w realizacji strategii ZIT;
- 6) opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem strategii ZIT oraz sprawozdanie z przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Zakres, tryb opracowania oraz metodyka zastosowana w Strategii opiera się na poniższych założeniach, które odnoszą się zarówno do kolejnych etapów opracowania dokumentu, jak też do fazy wdrożeniowej Strategii:

Rysunek 5 Fazy wdrożeniowe Strategii
 źródło: opracowanie własne

1. Model ekspercko – partycypacyjny

Niniejsza strategia oparta jest na modelu ekspercko-partycypacyjnym, który zakłada, iż wiodącą rolę w procesie opracowywania i konsultowania dokumentu przyjmują eksperci zewnętrzni wraz z udziałem przedstawicieli różnych grup interesariuszy. Wszelkie działania były realizowane zgodnie z dobrymi praktykami partycypacji społecznej i zasadami partnerstwa. Położono nacisk na uspołecznienie kolejnych etapów prac nad Strategią, przy wykorzystaniu doświadczeń lokalnej społeczności, lokalnych interesariuszy, podmiotów publicznych i prywatnych.

2. Analiza danych, wnioski i kierunki rozwojowe

W ramach diagnozy przeprowadzono analizę danych w obszarach społecznych, gospodarczych, środowiskowych i przestrzennych, pod kątem problemów, potencjałów rozwojowych i wspólnych funkcji samorządów obszaru MOF Puławy. Dokonano analizy danych w następujących obszarach: demografia, edukacja, kultura, kondycja społeczna (zdrowie, usługi społeczne, aktywność obywatelska), gospodarka, infrastruktura komunalna i ochrona środowiska. Zidentyfikowano kluczowe zjawiska i trendy wpływające na rozwój obszaru.

Odpowiednio do zidentyfikowanych problemów rozwojowych i przewag konkurencyjnych sformułowano wnioski i określono wizję rozwoju obszaru oraz zdefiniowano cele strategiczne, w taki sposób, aby dać pierwszeństwo wykorzystania lokalnych czynników rozwoju. Określono priorytety/kierunki działań służące realizacji celów oraz wskazano najważniejsze obszary aktywności samorządów MOF Puławy w latach 2023 – 2030. Definiując cele i priorytety/kierunki działań strategicznych korzystano z dotychczasowych doświadczeń związanych z planowaniem i wdrażaniem polityki rozwoju w każdej z gmin partnerskich

3. Koncentracja wsparcia

Ograniczono liczbę obszarów rozwojowych i celów do takich, które w procesie tworzenia Strategii uznano za priorytetowe i mające decydujący wpływ na realizację wizji rozwoju MOF Puławy. Bezpośredni wpływ na wybór obszarów wsparcia i projektów miały ograniczenia i uwarunkowania wynikające ze specyfiki wdrażania Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. W Strategii nie dążono zatem do tego, aby każdy obszar aktywności gmin uznać za strategiczny. Nie oznacza to rezygnacji z bieżących działań

samorządów, uznano jedynie, że część z nich ma mniejszy wpływ na osiągnięcie celów strategicznych.

4. Terytorialny wymiar wsparcia

Zastosowano zasady wynikające z podejścia terytorialnego i zintegrowanego planowania – zidentyfikowano społeczne, gospodarcze, środowiskowe i przestrzenne powiązania funkcjonalne, które występują na obszarze MOF Puławy oraz dostosowano zakres przedsięwzięć rozwojowych do specyfiki obszaru, tak aby były odpowiedzią na istniejące problemy i wyzwania. Skupiono się na tych funkcjach, które najbardziej wzmocnią wspólny potencjał rozwojowy obszaru.

5. Partycypacja społeczna

Ekspertzy zewnętrzni oraz przedstawiciele władz samorządowych realizowali proces opracowania Strategii zgodnie z dobrymi praktykami partycypacji społecznej.

Położono nacisk na uspołecznienie kolejnych etapów prac na Strategią. Zasadę partnerstwa i współpracy z interesariuszami zastosowano również w proponowanym systemie wdrażania Strategii.

6. System realizacji

Opracowany został także przejrzysty system wdrażania Strategii, oparty o kompetencje ustawowe oraz możliwości finansowe i organizacyjne całego obszaru MOF Puławy przy wykorzystaniu zasady partnerstwa i współpracy interesariuszy, uwzględniając elastyczność przyjętych rozwiązań, tak by zwiększyć sprawność realizacji Strategii i skuteczność wykorzystywania dostępnych funduszy.

7. Wybór kierunków działań i projektów

Określenie kierunków działań rozwojowych i wybór projektów, które zapewnią osiągnięcie celów Strategii nastąpił we współpracy z interesariuszami w oparciu o proces partycypacji społecznej (warsztaty, konsultacje społeczne). Skupiono się na takich przedsięwzięciach, które rozwiązują istotne problemy obszaru miejskiego lub wzmacniają i rozwijają jego potencjały. Ideą takich przedsięwzięć jest też współpraca z samorządami gminnymi zapewniająca efekt synergii, w taki sposób, aby rezultaty i oddziaływanie projektów były większe i korzystniejsze niż jest to możliwe do osiągnięcia w projektach indywidualnych.

8. Polityka spójności 2021 – 2027

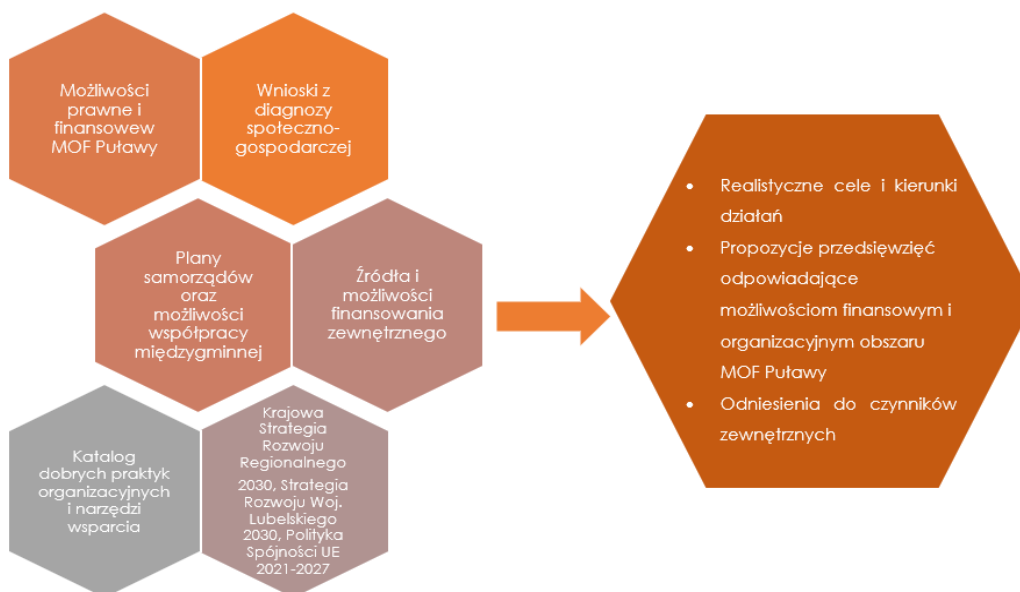
Dostosowano rodzaj i zakres interwencji oraz system wdrażania Strategii do wyzwań i uwarunkowań perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2021 – 2027 opierając się na zasadach obowiązujących w unijnych, krajowych i regionalnych dokumentach strategicznych i operacyjnych. Dotyczy to przede wszystkim zintegrowanego podejścia terytorialnego oraz identyfikacji takich celów rozwojowych, które są możliwe do osiągnięcia nie tylko poprzez projekty indywidualne, ale też w ramach partnerskiej współpracy interesariuszy.

9. Spójność z celami polityki regionalnej na poziomie województwa i kraju

Zachowano zgodność z założeniami polityki regionalnej Państwa tak aby Strategia była spójna z kierunkami, obszarami interwencji i celami określonymi w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030, szczególnie w zakresie wymiaru terytorialnego i zintegrowanego podejścia w realizacji strategii rozwoju ponadlokalnego.

10. Podejście realistyczne

Przy pracach nad poniższą strategią koncentrowano się na tym, aby dokument pozostał realistyczny. Zarówno w kontekście celów, jak również kierunków działań i propozycji konkretnych przedsięwzięć przyjęto następujące podejście:

Rysunek 6 Podejście realistyczne

Źródło: opracowanie własne

11. Finansowanie propozycji przedsięwzięć wynikających ze strategii

Strategia zawiera informacje nt. źródeł finansowania proponowanych do realizacji zadań. Należy jednocześnie podkreślić, że ostateczne rozstrzygnięcia odnośnie zakresów, kosztów i harmonogramów realizacji poszczególnych projektów uzależnione będą od dostępności zewnętrznych źródeł finansowania, przede wszystkim w zakresie kwalifikowalności wsparcia z funduszy europejskich w latach 2021 – 2027. Proces ten wymaga też dobrej współpracy z jednostkami podległymi i podmiotami zewnętrznymi, a także długofalowej konsekwencji w działaniu wszystkich interesariuszy.

12. Logika interwencji Strategii

W Strategii przyjęto logikę interwencji, w której celom i odpowiadającym im priorytetom/kierunkom działań przypisano odpowiednie rezultaty i wskaźniki oraz propozycje projektów do realizacji:

5. ANALIZA SWOT

Przeprowadzenie dogłębnej analizy strategicznej ma na celu ukazanie teraźniejszych jak i przyszłych problemów z jakimi może zmagać się dany obszar. Analiza SWOT należy do badań, które identyfikują zasoby i czynniki wpływające na potencjalny rozwój danego zjawiska oraz wskazują bariery. Głównymi elementami strategicznymi, na jakich opiera się analiza SWOT są: mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia.

Analiza problemów, potencjałów rozwojowych w wyniku przeprowadzonej diagnozy społeczno-gospodarczej pozwoliła wskazać najistotniejsze cechy MOF Puławy, determinujące możliwości dalszego rozwoju. Analiza SWOT została opracowana metodą klasyczną. Założono, że silne i słabe strony to elementy leżące w pełni obszaru oddziaływania gmin skupionych w MOF Puławy. Natomiast szanse i zagrożenia to czynniki zewnętrzne, na które gminy nie mają bezpośredniego wpływu.

Narzędzie zastosowane do przeprowadzenia analizy strategicznej obszaru MOF Puławy uwzględnia kwestie związane z wymiarem terytorialnym w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

S	Mocne strony	Słabe strony	W
1.	Urozmaicona rzeźba terenu wpływająca na sieć osadniczą i komunikacyjną.	1. Słaba jakość powietrza (znaczne przekroczenia norm zanieczyszczenia powietrza pyłem PM10, przekroczenie długoterminowego stężenia ozonu, wzrost liczby samochodów osobowych).	
2.	Walory środowiskowe (36% obszaru MOF to obszary chronione) wpływające na potencjał turystyczny.	2. Stan jednolitych części wód powierzchniowych na terenie MOF oceniany jest jako zły.	
3.	97% zanieczyszczeń gazowych i 96% zanieczyszczeń pyłowych wytworzonych w Zakładach Azotowych Puławy jest zatrzymywanych bądź neutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń.	3. Słaba dostępność informacji na temat terenów inwestycyjnych, ich powierzchni, uzbrojenia czy lokalizacji.	
4.	Wysoka rozpoznawalność turystyczna obszaru MOF Puławy w regionie i w kraju (cykliczne imprezy kulturalne, walory środowiskowe, dziedzictwo kulturowe i historyczne).	4. Rozdrobnienie powierzchni gospodarstw rolnych (70% gospodarstw rolnych w MOF to gospodarstwa mało powierzchniowe).	
5.	Rosnąca liczba pracujących na obszarze MOF oraz spadająca liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na przestrzeni lat 2012-2021.	5. Dysproporcje w wyposażeniu w infrastrukturę komunalną (duże deficyty w zasięgu sieci gazowej i kanalizacyjnej).	
6.	Lepsza sytuacja rynku pracy wobec analogicznej powiatu i województwa.	6. Niedobór transportu zbiorowego w lokalizacjach peryferyjnych (niska gęstość przystanków komunikacji publicznej).	
7.	Wysoki potencjał gospodarczy z uwagi na obecność Zakładów Azotowych Puławy oraz Puławskiego Parku Naukowo Technologicznego.	7. Niski udział ilości odpadów zebranych w sposób selektywny w ilości odpadów ogółem, kształtujący się znacznie poniżej średniej dla województwa.	
8.	Dodatni bilans budżetowy gmin MOF.	8. Niski odsetek ścieków wytworzonych na terenie MOF oczyszczonych biologicznie, chemicznie bądź z podwyższonym usuwaniem biogenów (niższy niż w powiecie i województwie).	
9.	MOF Puławy posiada wyższe wartości wskaźników przedsiębiorczości niż powiat puławski czy województwo lubelskie.	9. Brak spójnego systemu komunikacji zbiorowej.	
10.	Instytucje Otoczenia Biznesu występujące we wszystkich gminach MOF.	10. Niewystarczająca infrastruktura parkingowa (szczególnie na terenie miasta Puławy i Kazimierz Dolny).	
11.	Potencjał instytucji naukowych (np. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa, Państwowy Instytut Weterynaryjny – Państwowy Instytut	11. Niewystarczający poziom dostępu do	

Badawczy, Instytut Nowych Syntezy Chemicznych). 12. Bardzo dobra dostępność komunikacyjna – odpowiednia gęstość sieci dróg o znaczeniu międzynarodowym, krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. 13. Wysoka jakość infrastruktury drogowej (S12, S17) umożliwiające relatywnie krótki czas dojazdu do Lublina i Warszawy. 14. Dobra dostępność do infrastruktury edukacyjnej i oświatowo-wychowawczej, zapewniająca edukację i wychowanie od poziomu przedszkolnego po kształcenie ponadpodstawowe. 15. Stosunkowo wysoka aktywność obywatelska na tle powiatu, województwa i kraju (wysoka aktywność wyborcza). 16. Istniejąca baza sportowo-rekreacyjna MOSiR (park wodny, stadion, hala sportowa, korty tenisowe). 17. Istniejące szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, szlaki kajakowe oraz przestrzenie publiczne i rekreacyjne. 18. Wysoki poziom zdawalności matur, wyższy od średniej powiatu i województwa. 19. Wysokie spadki liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. 20. Doświadczenie w realizacji wspólnych projektów w perspektywie finansowej 2014 – 2020.	cyfrowych usług publicznych. 12. Niski poziom pokrycia MOF infrastrukturą szerokopasmową (duży udział punktów o dostępności o prędkości mniejszej niż 30Mb/s). 13. Spadek liczby ludności obserwowany w przeciągu ostatnich 10 lat na całym obszarze MOF. 14. Wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym przy spadku udziału osób w wieku przedprodukcyjnym – proces starzenia się społeczeństwa. 15. Niekorzystne, ujemne wartości wskaźników przyrostu naturalnego i salda migracji we wszystkich gminach MOF. 16. Dostępność do aptek we wszystkich gminach (poza miastem Puławą) niższa niż na poziomie powiatu puławskiego czy województwa lubelskiego. 17. Mała aktywność kulturalna mieszkańców (spadek czytelnictwa, brak domu kultury w gminie Żyrzyn, zmniejszenie liczby uczestników imprez, grup artystycznych, klubów/kół/sekcji w domach kultury).
--	---

Tabela 1 Analiza SWOT - Mocne i Słabe strony

źródło: opracowanie własne

O	Szanse	Zagrożenia	T
1.	Potencjał do rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii tj. biomasa, promieniowanie słoneczne, wiatr, woda czy energia geotermalna.	1. Zanieczyszczenie środowiska naturalnego, w szczególności poprzez wprowadzanie zanieczyszczeń do cieków wodnych.	
2.	Duży udział obszarów formy ochrony przyrody jest pozytywnym wpływem na turystykę.	2. Cały obszar MOF Puławy znajduje się w zasięgu ekstremalnego zagrożenia suszą atmosferyczną oraz poważnego zagrożenia suszą hydrologiczną.	
3.	Rosnąca świadomość ekologiczna w społeczeństwie	3. Ocieplanie się klimatu: nieznacznie wzrasta średnia temperatura, podobnie suma opadów, wzrasta suma nasłonecznienia, a także wzrastają temperatury ekstremalne.	
4.	Stworzenie różnorodnych produktów turystycznych przyciągających turystów.	4. Duże zagrożenie powodziowe wzdłuż koryt Wisły i Wieprza.	
5.	Stworzenie i rozwój kompleksowego i zintegrowanego systemu promocji gospodarczej oraz spójnej oferty inwestycyjnej obszaru MOF.	5. Wysokie zanieczyszczenie powietrza w okresie zimowym pogarsza stan zdrowia mieszkańców, konieczna wymiana źródeł ciepła na niskoemisyjne.	
6.	Połączenie atrakcji turystycznych występujących we wszystkich gminach tworząc silną politykę turystyczną.	6. Brak powiązania występujących atrakcji przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych w zintegrowany produkt	
7.	Duża ilość i powierzchnia terenów inwestycyjnych (m.in.: 283ha w mieście		

Puławy, 113ha w gminie Końskowola) pozwalają na rozwój firm wielkopowierzchniowych. 8. Gminy MOF zlokalizowane są na Obszarach Strategicznej Interwencji objętych instrumentem Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych – zwiększa to szanse na uzyskanie środków na inwestycje prorozwojowe. 9. Znaczenie Zakładów Azotowych Puławy w skali regionu i kraju. 10. Wykorzystanie istniejących terenów inwestycyjnych. 11. Poprawa dostępności transportu publicznego poprzez łączenie różnych środków transportu. 12. Dogodne usytuowanie pomiędzy drogami krajowymi umożliwia współpracę międzynarodowe. 13. Bliskość Lublina ze względu na funkcjonowanie uczelnie zlokalizowane na jego terenie umożliwia pozyskanie kadr posiadających specjalistyczne wykształcenie. 14. Możliwość tworzenia, jak i rozszerzania funkcjonującej sezonowo żeglugi rzecznej. 15. Ograniczenie odpływu oraz napływ nowych mieszkańców do gmin MOF poprzez prowadzenie atrakcyjnej polityki mieszkaniowej i zabezpieczenie infrastruktury towarzyszącej zaspakajającej potrzeby mieszkańców. 16. Digitalizacja zasobów bibliotecznych i dziedzictwa kulturowego oraz udostępnianie ich drogą online. 17. Szansa na lepiej wykształconych pracowników, dzięki dobrej zdawalności egzaminów maturalnych. 18. Stabilna sytuacja finansowa MOF pozwalająca na zwiększenie inwestycji miejskich. 19. Możliwość pozyskania środków ze źródeł zewnętrznych w ramach perspektywy finansowej UE 2021-2027. 20. Zwiększenie pokrycia powierzchni gmin powiatu planami zagospodarowania przestrzennego. 21. Wzrost udziału mieszkańców w inicjatywach społecznych (zwiększenie wpływu na podejmowane decyzje), wzrastająca aktywność obywatelska.	turystyczny. 7. Brak systemu i lokalnych narzędzi wspierania przedsiębiorców. 8. Niedostosowanie przepisów dotyczących zagospodarowania przestrzennego do aktualnych potrzeb (niekompatybilność MPZP). 9. Zła jakość życia mieszkańców, przez duże deficyty sieci gazowej i kanalizacyjnej. 10. Nieefektywność sieci transportu publicznego (mała liczba linii komunikacyjnych w MOF, niska gęstość sieci przystanków) może spowodować zahamowanie spójności turystycznej całego obszaru MOF. 11. Trudne do przewidzenia skutki społeczne i ekonomiczne globalnego kryzysu gospodarczego, zmian klimatycznych oraz uwarunkowań wynikających z wojny w Ukrainie i pandemii COVID-19. 12. Rosnące obciążenie demograficzne osobami starszymi. 13. Postępujące zjawisko suburbanizacji w relacji Miasto Puławy – pozostałe gminy MOF. 14. Zmiana systemu finansowania inwestycji w ramach polityki spójności 2021–2027 (zmniejszony poziom dofinansowania, więcej instrumentów zwrotnych). 15. Zróżnicowany rozkład wydatków inwestycyjnych na gminy w MOF (inne tempo rozwoju). Kwoty projektów realizowanych w mieście Puławy znacząco wyższe niż w pozostałych gminach.
--	--

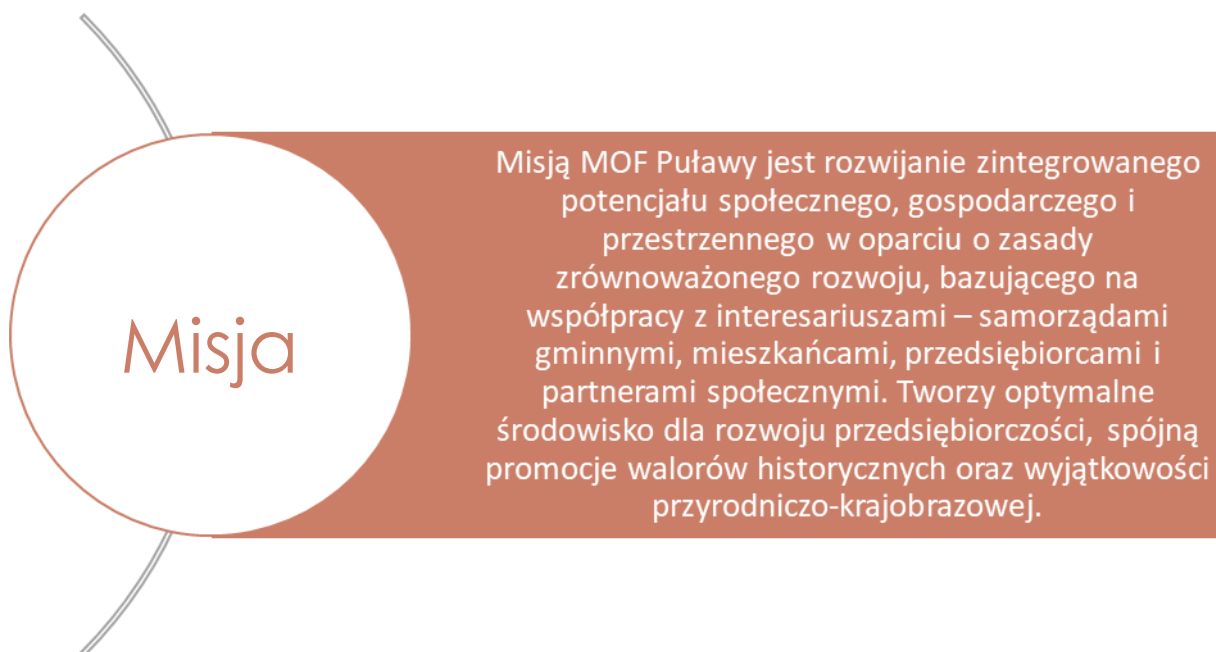
Tabela 2 Analiza SWOT - Szanse i Zagrożenia
źródło: opracowanie własne

6. MISJA I WIZJA MOF MIASTA PUŁAWY

Opracowanie dokumentu strategicznego, jakim jest Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Puławy na lata 2023-2030 to element procesu planowania opartego na działaniach diagnostycznych. Za jego główny cel uznaje się stworzenie długofalowego planu ukierunkowanego na określanie i realizację celów. W oparciu o wnioski z przeprowadzonej diagnozy, partycypację społeczną oraz na podstawie przeprowadzonej analizy SWOT sformułowano i określono Misję i Wizję dla MOF Puław.

Misja wskazuje ogólny kierunek, w którym powinny rozwijać się samorządy partnerskie i społeczność lokalna. Za jej podstawową funkcję uznaje się dążenie do zaspokojenia potrzeb mieszkańców oraz określenie roli władz samorządów lokalnych, jako inicjatora przedsięwzięć rozwojowych podejmowanych przez podmioty publiczne, organizacje społeczne i przedsiębiorców. Misja w Strategii jest elementem, który wskazuje drogę rozwoju i motywuje do działania. Jednocześnie integruje różne aspekty rozwoju obszaru wokół jednej wspólnej dla mieszkańców idei. Stanowi swoisty plan działania w celu osiągnięcia odpowiedniego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, przy jednoczesnym zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

Realizacji celów rozwojowych towarzyszy zmieniający się i rosnący poziom wymagań i oczekiwań różnych środowisk i grup społecznych dążących do tego, aby obszar MOF Puław był regionem przyjaznym mieszkańcom i inwestorom, a także obszarem nowoczesnym, dynamicznym, innowacyjnym, oferującym atrakcyjne miejsca pracy oraz dobre warunki do życia i samorealizacji. Jednocześnie plany i bieżące działania gmin muszą uwzględniać nowe wyzwania zewnętrzne, na które samorządy powinny reagować, niwelując zagrożenia i wykorzystując swoje szanse rozwojowe

Wizja rozwoju MOF Puławy przedstawia odzwierciedlenie stanu obszaru po realizacji założeń zawartych w Strategii. Jest to streszczenie poglądów o przyszłości, do której dąży wspólnota gmin obszaru wykorzystując przy tym własne mocne strony oraz szanse pojawiające się w otoczeniu. Biorąc pod uwagę wyniki analizy SWOT oraz aspiracje obszaru sformułowana została następująca wizja MOF Puławy w 2030 roku:

Wizja

MOF Puławy to spójny społecznie, atrakcyjny i rozwinięty obszar o wysokiej jakości życia. Gminy należące do MOF charakteryzują się bardzo wysoką jakością środowiska i walorów przyrodniczych oraz wykorzystują swój potencjał turystyczny, kulturowy i gospodarczy. Prowadzona przez władze polityka społeczna zmniejsza negatywne trendy demograficzne. MOF Puławy to obszar dobrze skomunikowany, mieszkańcy chętnie korzystają z transportu publicznego oraz mają dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych, kulturowych, administracyjnych i zdrowotnych. Obszar wyróżnia się pod względem atrakcyjności rynku pracy, poziomu przedsiębiorczości oraz różnorodności działających branż.

7. CELE STRATEGICZNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Wyznaczone cele strategiczne MOF Puław oraz powiązane z nimi kierunki działań, określone zostały na podstawie:

- wniosków z diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej MOF Puławy,
- wniosków z przeprowadzonej analizy SWOT,
- wniosków i uwag mieszkańców uzyskanych podczas procesu partycypacji społecznej,
- uwarunkowań zewnętrznych dotyczących spójności z celami polityki regionalnej na poziomie województwa i kraju oraz celami polityki spójności 2021- 2027, **ze szczególnym uwzględnieniem uwarunkowań Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.**

CEL STRATEGICZNY NR 1

ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU I ZRÓWNOWAŻONA PRZESTRZEŃ

Kierunki działań:

- 1.1. Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.
- 1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa.
- 1.3. Rozwój zrównoważonego transportu i mobilności multimodalnej.
- 1.4. Wspieranie zrównoważonej gospodarki odpadami.

CEL STRATEGICZNY NR 2

WZROST JAKOŚCI ŻYCIA I SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ

Kierunki działań:

- 2.1. Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców oraz zapobieganie zagrożeniom.
- 2.2. Poprawa jakości usług publicznych na terenie MOF.
- 2.3. Podniesienie jakości edukacji.
- 2.4. Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.
- 2.5. Poprawa jakości usług społecznych i wzmocnienie kapitału społecznego.

CEL STRATEGICZNY NR 3

WZROST KONKURENCYJNOŚCI ORAZ ATRAKCYJNOŚCI GOSPODARCZEJ I TURYSTYCZNEJ

Kierunki działań:

- 3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF.
- 3.2. Wspieranie rozwoju atrakcyjności turystycznej MOF.
- 3.3. Pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości.
- 3.4. Rozwój infrastruktury sportowo - rekreacyjnej.

8. REALIZACJA CELÓW STRATEGII ZE WSKAZANIEM PODEJŚCIA ZINTEGROWANEGO

8.1. CEL STRATEGICZNY 1 - ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU I ZRÓWNOWAŻONA PRZESTRZEŃ

Problemy i potrzeby na jakie odpowiada cel

- Słaba jakość powietrza (znaczące przekroczenia norm zanieczyszczenia powietrza pyłem PM10, przekroczenie długoterminowego stężenia ozonu, wzrost liczby samochodów osobowych).
- Stan jednolitych części wód powierzchniowych na terenie MOF oceniany jest jako zły.
- Dysproporcje w wyposażeniu w infrastrukturę komunalną (duże deficyty w zasięgu sieci gazowej i kanalizacyjnej).
- Niski udział ilości odpadów zebranych w sposób selektywny w ilości odpadów ogółem, kształtujący się znacznie poniżej średniej dla województw.
- Niski odsetek ścieków wytworzonych na terenie MOF oczyszczonych biologicznie, chemicznie bądź z podwyższonym usuwaniem biogenów (niższy niż w powiecie i województwie).
- Brak spójnego systemu komunikacji zbiorczej. Nieefektywność sieci transportu publicznego (mała liczba linii komunikacyjnych w MOF, niska gęstość sieci przystanków) może spowodować zahamowanie spójności komunikacyjnej całego obszaru MOF.
- Zanieczyszczenie środowiska naturalnego, w szczególności poprzez wprowadzanie zanieczyszczeń do cieków wodnych.
- Cały obszar MOF Puławy znajduje się w zasięgu ekstremalnego zagrożenia suszą atmosferyczną oraz poważnego zagrożenia suszą hydrologiczną.
- Ocieplanie się klimatu: nieznacznie wzrasta średnia temperatura, podobnie suma opadów, wzrasta suma nasłonecznienia, a także wzrastają temperatury ekstremalne.
- Duże zagrożenie powodziowe wzdłuż koryt Wisły i Wieprza.
- Wysokie zanieczyszczenie powietrza w okresie zimowym pogarsza stan zdrowia mieszkańców, konieczna wymiana źródeł ciepła na niskoemisyjne.

Potencjały obszaru, które będą wzmacniane w trakcie realizacji celu

- Potencjał do rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii tj. biomasa, promieniowanie słoneczne, wiatr, woda czy energia geotermalna.
- Rosnąca świadomość ekologiczna w społeczeństwie
- Poprawa dostępności transportu publicznego poprzez łączenie różnych środków transportu.

Zakres tematyczny realizowany w ramach celu

- Inwestycje dotyczące wspierania energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych.
- Inwestycje dotyczące zrównoważonej gospodarki wodno-ściekowej.
- Inwestycje dotyczące rozwoju zrównoważonego transportu i mobilności multimodalnej.
- Inwestycje dotyczące zrównoważonej gospodarki odpadami.

Terytorialność celu

Interwencje w ramach Celu strategicznego 1 będą miały wpływ na cały obszar MOF i będą spełniać jeden z dwóch warunków tj. będą projektami partnerskimi w rozumieniu art. 39 Ustawy wdrożeniowej lub deklarowany jest wspólny efekt, rezultat lub produkt końcowy projektu, tj. wspólne wykorzystanie stworzonej w jego ramach infrastruktury w przypadku projektów „twardych”, lub objęcie wsparciem w przypadku projektów „miękkich”, mieszkańców co najmniej 2 gmin MOF.

Zaangażowanie partnerów

W realizacji projektów w ramach Celu strategicznego 1 zaangażowani będą partnerzy instytucjonalni i społeczni, zgodnie ze specyfiką projektów dotyczących mobilności multimodalnej, rozwoju energetyki ze źródeł odnawialnych, zrównoważonej gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami.

8.2. CEL STRATEGICZNY 2 - WZROST JAKOŚCI ŻYCIA I SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ

Problemy i potrzeby na jakie odpowiada cel

- Dysproporcje w wyposażeniu w infrastrukturę komunalną (duże deficyty w zasięgu sieci gazowej i kanalizacyjnej).
- Niewystarczająca infrastruktura parkingowa (szczególnie na terenie miast Puławy i Kazimierz Dolny).

Potencjały obszaru, które będą wzmacniane w trakcie realizacji celu

- Dobra dostępność do infrastruktury edukacyjnej i oświatowo-wychowawczej, zapewniająca edukację i wychowanie od poziomu przedszkolnego po kształcenie ponadpodstawowe.
- Wysokie spadki liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej.

Zakres tematyczny realizowany w ramach celu

- Inwestycje związane ze wzrostem bezpieczeństwa mieszkańców oraz zapobieganiem zagrożeniom.
- Inwestycje dotyczące poprawy jakości usług publicznych na terenie MOF.
- Inwestycje związane z podniesieniem jakości edukacji.
- Inwestycje dotyczące poprawy dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.
- Inwestycje dotyczące rozwoju budownictwa społecznego i wzmocnienia kapitału społecznego.

Terytorialność celu

Interwencje w ramach Celu strategicznego 2 będą miały wpływ na cały obszar MOF i będą spełniać jeden z dwóch warunków tj. będą projektami partnerskimi w rozumieniu art. 39 Ustawy wdrożeniowej lub deklarowany jest wspólny efekt, rezultat lub produkt końcowy projektu, tj. wspólne wykorzystanie stworzonej w jego ramach infrastruktury w przypadku projektów „twardych”, lub objęcie wsparciem w przypadku projektów „miękkich”, mieszkańców co najmniej 2 gmin MOF.

Zaangażowanie partnerów

W realizacji projektów w ramach Celu strategicznego 2 zaangażowani będą partnerzy instytucjonalni i społeczni, zgodnie ze specyfiką projektów dotyczących poprawy jakości usług i infrastruktury pomocy społecznej oraz wzrostem bezpieczeństwa mieszkańców i zapobiegania zagrożeniom, a także poprawą jakości edukacji.

8.3. CEL STRATEGICZNY 3 - WZROST KONKURENCYJNOŚCI ORAZ ATRAKCYJNOŚCI GOSPODARCZEJ I TURYSTYCZNEJ

Problemy i potrzeby na jakie odpowiada cel

- Niedobór transportu zbiorowego w lokalizacjach peryferyjnych (niska gęstość przystanków komunikacji publicznej).
- Brak spójnego systemu komunikacji zbiorowej.
- Niewystarczająca infrastruktura parkingowa (szczególnie na terenie miasta Puławy i Kazimierz Dolny).
- Mała aktywność kulturalna mieszkańców (spadek czytelnictwa, brak domu kultury w gminie Żyrzyn, zmniejszenie liczby uczestników imprez, grup artystycznych, klubów/kół/sekcji w domach kultury).
- Brak powiązania występujących atrakcji przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych w zintegrowany produkt turystyczny.
- Brak systemu i lokalnych narzędzi wspierania przedsiębiorców.
- Nieefektywność sieci transportu publicznego (mała liczba linii komunikacyjnych w MOF, niska gęstość sieci przystanków) może spowodować zahamowanie spójności turystycznej całego obszaru MOF.

Potencjały obszaru, które będą wzmacniane w trakcie realizacji celu

- Walory środowiskowe (36% obszaru MOF to obszary chronione) wpływające na potencjał turystyczny.
- Wysoka rozpoznawalność turystyczna obszaru MOF Puławy w regionie i w kraju (cykliczne imprezy kulturalne, walory środowiskowe, dziedzictwo kulturowe i historyczne).
- Rosnąca liczba pracujących na obszarze MOF oraz spadająca liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych.
- MOF Puławy posiada wyższe wartości wskaźników przedsiębiorczości niż powiat puławski czy województwo lubelskie.
- Istniejąca baza sportowo-rekreacyjna MOSiR (park wodny, stadion, hala sportowa, korty tenisowe).
- Istniejące szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, szlaki kajakowe oraz przestrzenie publiczne i rekreacyjne.
- Duży udział obszarów formy ochrony przyrody jest pozytywnym wpływem na turystykę.
- Stworzenie różnorodnych produktów turystycznych przyciągających turystów.
- Stworzenie i rozwój kompleksowego i zintegrowanego systemu promocji gospodarczej oraz spójnej oferty inwestycyjnej obszaru MOF.
- Połączenie atrakcji turystycznych występujących we wszystkich gminach tworząc silną politykę turystyczną.
- Duża ilość i powierzchnia terenów inwestycyjnych (m.in.: 283ha w mieście Puławy, 113ha w gminie Końskowola) pozwalają na rozwój przedsiębiorstw.
- Poprawa dostępności transportu publicznego poprzez łączenie różnych środków transportu.

Zakres tematyczny realizowany w ramach celu

- Inwestycje związane z poprawą dostępności komunikacyjnej obszarów MOF.

- Inwestycje dotyczące wspierania rozwoju atrakcyjności turystycznej MOF.
- Inwestycje dotyczące pobudzenia lokalnej przedsiębiorczości.
- Inwestycje związane z rozwojem infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

Terytorialność celu

Interwencje w ramach Celu strategicznego 3 będą miały wpływ na cały obszar MOF i będą spełniać jeden z dwóch warunków tj. będą projektami partnerskimi w rozumieniu art. 39 Ustawy wdrożeniowej lub deklarowany jest wspólny efekt, rezultat lub produkt końcowy projektu, tj. wspólne wykorzystanie stworzonej w jego ramach infrastruktury w przypadku projektów „twardych”, lub objęcie wsparciem w przypadku projektów „miękkich”, mieszkańców co najmniej 2 gmin MOF.

Zaangażowanie partnerów

W realizacji projektów w ramach Celu strategicznego 3 zaangażowani będą partnerzy instytucjonalni i społeczni, zgodnie ze specyfiką projektów dotyczących poprawy dostępności komunikacyjnej, rozwoju atrakcyjności turystycznej, infrastruktury sportowo-rekreacyjnej oraz pobudzenia lokalnej przedsiębiorczości.

9. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ ORAZ WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA

Określając poniższe rezultaty i wskaźniki planowanych kierunków działań uwzględniono następujące uwarunkowania:

- powiązanie wskaźników realizacji celów szczegółowych Strategii – kierunków działań ze wskaźnikami FELU opisanymi w Szczegółowym Opisie Priorytetów Programu,
- uwarunkowania wynikające z dokumentów strategicznych i operacyjnych na poziomie regionalnym i krajowym,
- zasady dotyczące planowania i wdrażania instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych,
- dostępność danych na potrzeby monitoringu wskaźników,
- możliwości prawne, organizacyjne i finansowe samorządów MOF Puławy,
- plany samorządów oraz możliwości współpracy gmin MOF w realizacji projektów partnerskich.

Pomiar wartości wskaźników osiągnięcia celów strategicznych nastąpi trzykrotnie:
– w roku 2025, 2027 i w roku 2031.

Na obecnym etapie prac nad Strategią i projektami, Związek ZIT MOF Puław nie dysponuje narzędziami i danymi do wprowadzenia wartości wskaźników.

Wartości wskaźników zostaną określone w oparciu o uzyskaną dokumentację projektową i techniczną poszczególnych projektów przewidzianych do realizacji w formule ZIT.

CEL STRATEGICZNY NR 1 ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU I ZRÓWNOWAŻONA PRZESTRZEŃ

Kierunek działania 1.1.	Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych.
Planowane rezultaty	
▪ Zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych ▪ Zwiększenie efektywności energetycznej oraz zmniejszenie energochłonności budynków użyteczności publicznej ▪ Poprawa bilansu energetycznego budynków użyteczności publicznej poprzez zmniejszenie zapotrzebowania na energię ▪ Redukcja emisji zanieczyszczeń oraz zmniejszenie kosztów bieżących utrzymania budynków użyteczności publicznej ▪ Poprawa stanu środowiska w zakresie jakości powietrza	
Przykładowe wskaźniki osiągnięcia / oczekiwany trend	
<u>Wskaźniki produktu:</u> ▪ WLWK-PLRO036 - Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE ↗ ▪ WLWK-PLRO034 - Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE ↗ ▪ WLWK-PLRO024 - Liczba zmodernizowanych indywidualnych źródeł ciepła ↗ ▪ WLWK-PLRO027 - Dodatkowa zdolność wytwarzania energii cieplnej ze źródeł OZE ↗ ▪ WLWK-PLRO026 - Dodatkowa zdolność wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł OZE ↗ ▪ WLWK-RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego ↗	

- WLWK-PLRO022 - Powierzchnia użytkowa budynków mieszkalnych poddanych termomoderniz. ↗
- WLWK-RCO075 - Wspierane strategię zintegrowanego rozwoju terytorialnego ↗
- WLWK-RCO019 - Budynki publiczne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej ↗
- WLWK-PLRO036 - Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE ↗
- WLWK-PLRO034 - Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE ↗
- WLWK-PLRO023 - Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków ↗
- WLWK-PLRO037 - Liczba zmodernizowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE ↗
- WLWK-PLRO035 - Liczba zmodernizowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE ↗

Wskaźniki rezultatu:

- WLWK-RCR032 - Dodatkowa moc zainstalowana odnawialnych źródeł energii ↗
- WLWK-PLRR014 - Ilość wytworzonej energii cieplnej ze źródeł OZE ↗
- WLWK-PLRR013 - Ilość wytworzonej energii elektrycznej ze źródeł OZE ↗
- WLWK-PLRR012 - Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej ↗
- WLWK-PLRR011 - Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej ↗
- WLWK-RCR029 - Szacowana emisja gazów cieplarnianych ↘
- WLWK-PLRR009 - Liczba dodatkowych użytkowników podłączonych do sieci ciepłowniczej ↗
- WLWK-RCR050 - Ludność odnosząca korzyści ze środków na rzecz jakości powietrza ↗
- WLWK-PLRR073 - Roczne zużycie energii pierwotnej w: budynkach publicznych ↘
- WLWK-PLRR072 - Roczne zużycie energii pierwotnej w: lokalach mieszkalnych ↘

Kierunek działania 1.2.	Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa.
Planowane rezultaty	
▪ Poprawa jakości i dostępności infrastruktury wodno-kanalizacyjnej ▪ Poprawa sytuacji w zakresie małej retencji i wykorzystania wody deszczowej	
Przykładowe wskaźniki osiągnięcia / oczekiwany trend	
Wskaźniki produktu: ▪ WLWK-PLRO047 - Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej ↗ ▪ WLWK-PLRO045 - Długość wybudowanej sieci wodociągowej ↗ ▪ WLWK-PLRO048 - Długość zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej ↗ ▪ WLWK-PLRO046 - Długość zmodernizowanej sieci wodociągowej ↗ ▪ WLWK-PLRO056 - Liczba doposażonych stacji uzdatniania wody ↗ ▪ WLWK-PLRO049 - Liczba nowych indywidualnych / przydomowych oczyszczalni ścieków ↗ ▪ WLWK-PLRO233 - Liczba przebudowanych / zmodernizowanych ujęć wody ↗ ▪ WLWK-PLRO055 - Liczba przebudowanych stacji uzdatniania wody ↗ ▪ WLWK-PLRO052 - Liczba rozbudowanych / przebudowanych / zmodernizowanych oczyszczalni ścieków komunalnych ↗ ▪ WLWK-PLRO051 - Liczba wybudowanych oczyszczalni ścieków komunalnych ↗ ▪ WLWK-PLRO054 - Liczba wybudowanych stacji uzdatniania wody ↗ ▪ WLWK-PLRO232 - Liczba wybudowanych ujęć wody ↗ ▪ WLWK-RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego ↗ ▪ WLWK-RCO075 - Wspierane strategię zintegrowanego rozwoju terytorialnego ↗ ▪ WLWK-RCO032 - Wydajność nowo wybudowanych lub zmodernizowanych instalacji oczyszczania	

ścieków ↗

- WLWK-PLRO044 - Pojemność obiektów małej retencji ↗
- WLWK-RCO026 - Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu ↗

Wskaźniki rezultatu:

- WLWK-PLRR038 - Ludność podłączona do wybudowanej lub zmodernizowanej zbiorczej kanalizacji sanitarnej ↗
- WLWK-RCR041 - Ludność przyłączona do udoskonalonych zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę ↗
- WLWK-RCR042 - Ludność przyłączona do zbiorowych systemów oczyszczania ścieków co najmniej II stopnia ↗
- WLWK-RCR043 - Straty wody w zbiorowych systemach zaopatrzenia w wodę ↘
- WLWK-PLRR018 - Wielkość ładunku ścieków poddanych ulepszonemu oczyszczaniu ↗ PROG-FELCR06 - Ludność podłączona do nowo wybudowanych zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę ↗

Kierunek działania 1.3.	Rozwój zrównoważonego transportu i mobilności multimodalnej.
Planowane rezultaty	
▪ Ograniczenie liczby taboru zasilanego paliwem tradycyjnym w komunikacji publicznej ▪ Wprowadzenia pojazdów zero i niskoemisyjnych do obsługi zadań publicznych ▪ Budowa niezbędnej infrastruktury obsługującej pojazdy elektryczne i zeroemisyjne oraz do obsługi pasażerów ▪ Poprawa dostępności infrastruktury publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami	
Przykładowe wskaźniki osiągnięcia / oczekiwany trend	
Wskaźniki produktu: ▪ WLWK-PLRO079 - Długość nowych linii autobusowych ↗ ▪ WLWK-PLRO082 - Długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii autobusowych ↗ ▪ WLWK-RCO059 - Infrastruktura paliw alternatywnych (punkty tankowania / ładowania) ↗ ▪ WLWK-PLRO088 - Liczba zakupionych jednostek taboru autobusowego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej i metropolitarnej ↗ ▪ WLWK-RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego ↗ ▪ WLWK-RCO057 - Pojemność ekologicznego taboru do zbiorowego transportu publicznego ↗ ▪ WLWK-RCO075 - Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego ↗ Wskaźniki rezultatu: ▪ WLWK-PLRR047 - Liczba ludności korzystającej z nowych lub zmodernizowanych cyfrowych systemów transportu miejskiego ↗ ▪ WLWK-PLRR051 - Liczba przedsięwzięć proekologicznych ↗ ▪ WLWK-RCR062 - Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego ↗ ▪ WLWK-RCR029 - Szacowana emisja gazów cieplarnianych ↘	

Kierunek działania 1.4.	Wspieranie zrównoważonej gospodarki odpadami.
Planowane rezultaty	
- Poprawa dostępności punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych - Poprawa stanu środowiska MOF - Wzrost udziału odpadów zbieranych selektywnie w ogólnym bilansie odpadów	
Przykładowe wskaźniki osiągnięcia / oczekiwany trend	
Wskaźniki produktu: - WLWK-RCO034 - Dodatkowe zdolności w zakresie recyklingu odpadów ↗ - WLWK-RCO107 - Inwestycje w obiekty do selektywnego zbierania odpadów ↗ - WLWK-PLRO064 - Liczba doposażonych zakładów zagospodarowania odpadów ↗ - WLWK-PLRO060 - Liczba wspartych punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK) ↗ - WLWK-RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego ↗ - WLWK-RCO075 - Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego ↗ Wskaźniki rezultatu: - WLWK-PLRR019 - Liczba osób objętych selektywnym zbieraniem odpadów komunalnych ↗ - WLWK-RCR103 - Odpady zbierane selektywnie ↗	

CEL STRATEGICZNY NR 2 WZROST JAKOŚCI ŻYCIA I SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ

Kierunek działania 2.1.	Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców oraz zapobieganie zagrożeniom.
Planowane rezultaty	
- Wzrost poziomu bezpieczeństwa mieszkańców w przestrzeniach publicznych - Poprawa wyposażenia służb ratowniczych	
Przykładowe wskaźniki osiągnięcia / oczekiwany trend	
Wskaźniki produktu: - WLWK-RCO024 - Inwestycje w nowe lub zmodernizowane systemy monitorowania, gotowości, ostrzegania i reagowania w kontekście klęsk żywiołowych i katastrof w przypadku klęsk żywiołowych ↗ - WLWK-PLRO178 - Liczba miast wspartych w zakresie adaptacji do zmian klimatu ↗ - WLWK-PLRO176 - Liczba nowych/zmodernizowanych stanowisk pomiarowych na potrzeby monitoringu stanu środowiska ↗ - WLWK-RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego ↗ - WLWK-PLRO044 - Pojemność obiektów małej retencji ↗ - WLWK-RCO075 - Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego ↗ - WLWK-RCO026 - Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu ↗ - PROG-FELCO08 - Powierzchnia gruntu odszczelniona lub zagospodarowana materiałami wodoprzepuszczalnymi ↗	

- WLWK-PLRO041 - Liczba jednostek służb ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof ➔
- WLWK-PLRO042 - Liczba zakupionych wozów pożarniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof ➔

Wskaźniki rezultatu:

- WLWK-RCR035 - Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przeciwpowodziowej ➔
- WLWK-RCR037 - Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed klęskami żywiołowymi związanymi z klimatem (oprócz powodzi lub niekontrolowanych pożarów) ➔

Kierunek działania 2.2.	Poprawa jakości usług publicznych na terenie MOF.
Planowane rezultaty	
▪ Powstanie nowych i modernizacja istniejących budynków świadczących usługi publiczne ▪ Poprawa dostępności usług publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami ▪ Rozwój e-administracji i e-usług publicznych ▪ Zapewnienie jak największej liczby wysokiej jakości usług publicznych dostępnych na najwyższych poziomach interaktywności ▪ Modernizacja zaplecza teleinformatycznego zapewniająca tworzenie i implementację nowoczesnych systemów e-administracji	
Przykładowe wskaźniki osiągnięcia / oczekiwany trend	
Wskaźniki produktu:	
▪ WLWK-RCO014 - Instytucje publiczne otrzymujące wsparcie na opracowywanie usług, produktów i procesów cyfrowych ➔ ▪ WLWK-PLRO013 - Liczba osób objętych szkoleniami w zakresie kompetencji cyfrowych ➔ ▪ WLWK-PLRO010 - Liczba podmiotów, które udostępniły informacje sektora publicznego/dane prywatne on-line ➔ ▪ WLWK-PLRO014 - Liczba podmiotów wspartych w zakresie cyberbezpieczeństwa ➔ ▪ WLWK-PLRO008 - Liczba podmiotów wspartych w zakresie rozwoju usług, produktów i procesów cyfrowych ➔ ▪ WLWK-PLRO148 - Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach ➔ ▪ WLWK-RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego ➔ ▪ WLWK-RCO075 - Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego ➔ ▪ WLWK-RCO076 - Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego ➔	
Wskaźniki rezultatu:	
▪ WLWK-RCR011 - Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych ➔ ▪ WLWK-RCR001 - Miejsca pracy utworzone we wspieranych jednostkach ➔	

Kierunek działania 2.3.	Podniesienie jakości edukacji.
Planowane rezultaty	
▪ Podniesienie jakości kształcenia	

Poprawa dostępności wysokiej jakości usług edukacyjnych
Przykładowe wskaźniki osiągnięcia / oczekiwany trend
<u>Wskaźniki produktu:</u> - WLWK-PLFCO02 - Liczba dofinansowanych miejsc wychowania przedszkolnego ↗ - WLWK-PLFCO06 - Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem ↗ - WLWK-PLFCO07 - Liczba szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem ↗ - WLWK-PLFCO04 - Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem ↗ - WLWK-PLFCO03 - Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem ↗ - WLWK-RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego ↗ - WLWK-RCO075 - Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego ↗ <u>Wskaźniki rezultatu:</u> - WLWK-PLFCR01 - Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu ↗ - WLWK-PLFCR02 - Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty, którzy uzyskali kwalifikacje po opuszczeniu programu ↗ - WLWK-RCR071 - Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek oświatowych ↗ - PROG-FELCR09 - Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających ze wspartych dostosowanych obiektów ↗

Kierunek działania 2.4.	Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.
Planowane rezultaty	
- Zwiększenie dostępności usług publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami - Zwiększenie dostępności terenów użyteczności publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami	
Przykładowe wskaźniki osiągnięcia / oczekiwany trend	
<u>Wskaźniki produktu:</u> - WLWK-PLRO132 - Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS) ↗ - WLWK-PLRO201 - Liczba wspartych podmiotów wykonujących działalność leczniczą w rodzaju podstawowa opieka zdrowotna (POZ) ↗ - WLWK-RCO069 - Pojemność nowych lub zmodernizowanych placówek opieki zdrowotnej ↗ <u>Wskaźniki rezultatu:</u> - WLWK-RCR073 - Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek opieki zdrowotnej ↗ - PROG-FELCR11 - Liczba pacjentów objętych opieką długoterminową w formach zdeinstytucjonalizowanych ↗	

Kierunek działania 2.5.	Poprawa jakości usług społecznych i wzmocnienie kapitału społecznego.
Planowane rezultaty	
▪ Powstanie nowych i modernizacja istniejących budynków świadczących usługi społeczne ▪ Poprawa dostępności mieszkańców do mieszkań socjalnych ▪ Wzrost dostępności mieszkańców MOF do infrastruktury i usług pomocy społecznej ▪ Doposażenie podmiotów realizujących usługi społeczne w nowoczesny sprzęt i niezbędną aparaturę ▪ Zwiększenie dostępności obiektów świadczących usługi społeczne dla osób z niepełnosprawnościami	
Przykładowe wskaźniki osiągnięcia / oczekiwany trend	
Wskaźniki produktu: ▪ WLWK-PLRO132 - Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ↗ ▪ WLWK-PLRO205 - Liczba wspartych obiektów, w których realizowane są usługi społeczne ↗ ▪ WLWK-RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego ↗ ▪ WLWK-RCO065 - Pojemność nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych ↗ ▪ WLWK-RCO075 - Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego ↗ ▪ WLWK-PLKLCO02 - Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie ↗ ▪ WLWK-PLKLCO01 - Liczba osób objętych usługami w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej ↗ ▪ WLWK-PLOCO01 - Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami ↗ Wskaźniki rezultatu: ▪ WLWK-RCR067 - Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych ↗ ▪ PROG-FELCR02 - Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych podmiotów realizujących usługi społeczne ↗ ▪ WLWK-PLKLCR02 - Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej ↗ ▪ WLWK-PLKLCR03 - Liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług ↗	

CEL STRATEGICZNY NR 3**WZROST KONKURENCYJNOŚCI ORAZ ATRAKCYJNOŚCI GOSPODARCZEJ I TURYSTYCZNEJ**

Kierunek działania 3.1.	Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF.
Planowane rezultaty	
▪ Poprawa jakości infrastruktury drogowej na terenie MOF ▪ Rozbudowa sieci dróg ▪ Wzrost liczby miejsc parkingowych	
Przykładowe wskaźniki osiągnięcia / oczekiwany trend	
Wskaźniki produktu: ▪ WLWK-PLRO107 - Długość wybudowanych dróg gminnych ↗	

- WLWK-PLRO111 - Długość zmodernizowanych lub przebudowanych dróg gminnych ↗

Wskaźniki rezultatu:

- WLWK-RCR056 - Oszczędność czasu dzięki udoskonalonej infrastrukturze drogowej ↗
- WLWK-RCR055 - Roczna liczba użytkowników nowo wybudowanych, przebudowanych, rozbudowanych lub zmodernizowanych dróg ↗

Kierunek działania 3.2.	Wspieranie rozwoju atrakcyjności turystycznej MOF.
Planowane rezultaty	
▪ Poprawa jakości infrastruktury turystycznej ▪ Przystosowanie obiektów do obsługi turystów ▪ Rozwój sieci szlaków turystycznych	
Przykładowe wskaźniki osiągnięcia / oczekiwany trend	
Wskaźniki produktu: ▪ WLWK-PLRO136 - Długość odnowionych szlaków turystycznych ↗ ▪ WLWK-PLRO137 - Długość utworzonych szlaków turystycznych ↗ ▪ WLWK-PLRO132 - Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS) ↗ ▪ WLWK-RCO077 - Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem ↗ ▪ WLWK-PLRO144 - Liczba wspartych obiektów w miejscach dziedzictwa naturalnego ↗ ▪ WLWK-RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego ↗ ▪ WLWK-RCO075 - Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego ↗ ▪ WLWK-RCO076 - Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego ↗ ▪ WLWK-PLRO141 - Liczba instytucji kultury objętych wsparciem ↗ ▪ WLWK-PLRO146 - Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją ↗ Wskaźniki rezultatu: ▪ WLWK-RCR077 - Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem ↗ ▪ WLWK-RCR001 - Miejsca pracy utworzone we wspieranych jednostkach ↗	

Kierunek działania 3.3.	Pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości.
Planowane rezultaty	
▪ Poprawa warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości wśród mieszkańców i inwestorów zewnętrznych	
Przykładowe wskaźniki osiągnięcia / oczekiwany trend	
Wskaźniki produktu: ▪ WLWK-PLRO002 - Liczba wspartych małych przedsiębiorstw ↗ ▪ WLWK-PLRO001 - Liczba wspartych mikroprzedsiębiorstw ↗ ▪ WLWK-PLRO003 - Liczba wspartych średnich przedsiębiorstw ↗ ▪ WLWK-RCO002 - Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w formie dotacji ↗ ▪ WLWK-RCO004 - Przedsiębiorstwa otrzymujące wsparcie niefinansowe ↗	

- WLWK-RCO015 - Wytworzona zdolność inkubacji przedsiębiorstw ➤
- WLWK-PLRO145 - Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych ➤

Wskaźniki rezultatu:

- WLWK-PLRR002 - Wartość inwestycji prywatnych uzupełniających wsparcie publiczne - dotacje ➤
- WLWK-PLRR037 - Liczba inwestycji zlokalizow. na przygotowanych terenach inwestycyjnych ➤

Kierunek działania 3.4.	Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.
Planowane rezultaty	
▪ Budowa nowych obiektów sportowo-rekreacyjnych ▪ Modernizacja istniejących obiektów sportowo-rekreacyjnych ▪ Poprawa dostępności obiektów sportowo-rekreacyjnych dla osób ze szczególnymi potrzebami.	
Przykładowe wskaźniki osiągnięcia / oczekiwany trend	
<u>Wskaźniki produktu:</u> ▪ WLWK-PLRO148 - Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach ➤ ▪ WLWK-RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego ➤ ▪ WLWK-RCO114 - Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich ➤ ▪ WLWK-PLRO146 - Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją ➤ <u>Wskaźniki rezultatu:</u> ▪ WLWK-PLRR048 - Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji ➤	

10. ANALIZA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA

Miejski Obszar Funkcjonalny (MOF) Puław obejmuje obszar sześciu jednostek samorządu terytorialnego z powiatu puławskiego. Rdzeń przestrzenny MOF tworzy Miasto Puławy, natomiast strefa zewnętrzna MOF obejmuje pięć gmin ościennych: gminę miejsko-wiejską Kazimierz Dolny, gminę wiejską Janowiec, gminę wiejską Końskowola, gminę wiejską Puławy oraz gminę wiejską Żyrzyn. Powierzchnia administracyjna analizowanego obszaru wynosi 582 km², co stanowi 62,3% powierzchni powiatu puławskiego oraz 2,3% powierzchni województwa lubelskiego.

10.1 USTALENIA KRAJOWYCH I REGIONALNYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH I PLANISTYCZNYCH

Zgodnie z obowiązującym w Polsce modelem programowania oraz zarządzania rozwojem, dokumentami będącymi podstawą prowadzenia polityki rozwoju na poziomie regionalnym są strategia rozwoju oraz plan zagospodarowania przestrzennego województwa, które stanowią ramy dla realizacji polityk rozwojowych.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (PZPWL) jest dokumentem o charakterze długookresowym, stanowiącym element krajowego systemu planowania przestrzennego. Określa on zasady i kierunki kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu oraz działania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych, stanowiąc formalną i merytoryczną płaszczyznę odniesienia dla podejmowanych decyzji przestrzennych. Zgodnie z PZPWL Puławy to ośrodek subregionalny, który wraz z obszarem funkcjonalnym stanowi ogniwo koncentracji ludności, funkcji gospodarczych i społecznych. Pełni on rolę jednego z głównych ośrodków rozwojowych regionu, w tym naukowego i akademickiego oraz cechuje się znaczącymi zasobami bazy materiałowej, zwłaszcza w dziedzinie usług społecznych, relatywnie wysokim udziałem ludności z wyższym wykształceniem, znacznymi zasobami kadr kwalifikowanych i bogactwem obiektów dziedzictwa kulturowego. Ponadto plan zakłada dla Puław, wzmacnianie i rozwój funkcji regionalnych (przede wszystkim działalności naukowo-badawczej, kultury, sztuki i oświaty, usług medycznych, obsługi biznesu). Puławy wskazuje się również jako główny ośrodek koncentracji przemysłu w obszarze województwa. Za główne ogniwa organizacji przestrzeni gospodarczej uznaje się istniejącą na terenie miasta podstrefę ekonomiczną oraz tereny inwestycyjne dla lokalizacji branż przemysłu i usług uwarunkowanych sąsiedztwem infrastruktury transportowej i logistycznej.

PZPWL wskazuje podstawowe elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa i wyróżnia: elementy węzłowe, liniowe, pasmowe oraz obszarowe (w granicach naturalnych) i strefowe (w granicach administracyjnych), cechujące się zróżnicowanym stopniem przenikania układów naturalnych i antropogenicznych. Podbudową założeń PZPWL jest model polaryzacyjno-dyfuzyjny, który wynikał z Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZP 2030)⁴. Model polaryzacyjno-dyfuzyjny oparty jest na założeniach, że należy wspierać silne centra rozwoju (obszary polaryzacji rozwoju), a tereny peryferyjne będą korzystały z dyfuzji wysyłanych przez te centra impulsów rozwojowych (ekonomicznych i społecznych).

⁴ Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 przyjęta została przez Radę Ministrów uchwałą z dnia 13 grudnia 2011 r., jako strategiczny dokument dotyczący zagospodarowania przestrzennego Polski. W dokumencie tym określono także ustalenia i zalecenia dla przygotowywania planów zagospodarowania przestrzennego województw. KPZP 2030 została uchylona w 2020 r. nowelizacją ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

PZPWL uwzględniając stan zagospodarowania, naturalny potencjał oraz potrzebę ukierunkowania działań dla rozwoju funkcji wiodących poszczególnych elementów struktury, wyodrębnia - w kontekście MOF Puław - obszary:

- rozwoju i koncentracji funkcji społeczno-gospodarczych oraz wzmacniania powiązań komunikacyjnych, w tym:
 - tereny koncentracji aktywności społeczno-gospodarczej związane z podstawowymi elementami sieci osadniczej;
 - główne obszary rozwoju i krystalizowania przestrzeni społeczno-gospodarczej wokół Miasta Puław;
 - główne powiązania transportowe oparte o drogi krajowe, wojewódzkie oraz linie kolejowe;
- nadrzędnej funkcji przyrodniczej, a w ramach nich elementy takie jak:
 - tereny charakteryzujące się trwałym nagromadzeniem gatunków zagrożonych, istotne dla zachowania różnorodności biologicznej;
 - mające charakter pasmowy korytarze ekologiczne zapewniające łączność pomiędzy węzłami układu naturalnego;
- tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej, a w ramach niej fragmenty roślinnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym podstrefy nadwiślańskiej.

W odniesieniu do poszczególnych elementów składających się na tę strukturę, PZPWL różnicuje priorytety rozwojowe, a także wskazuje działania służące utrzymaniu i wzmacnianiu ich funkcji podstawowych (wiodących). Przedmiotowy dokument dla:

- elementów węzłowych układu antropogenicznego – zakłada intensywny rozwój społeczno-gospodarczy z zapewnieniem prawidłowego funkcjonowania lokalnych systemów przyrodniczych decydujących o jakości przestrzeni zamieszkania, w tym w odniesieniu do podstawowych elementów sieci osadniczej wskazuje na konieczność koncentracji urbanizacji (w tym rozwoju gospodarczego) i jej rozwój na terenach podmiejskich w zorganizowanych układach przestrzennych,
- elementów liniowych układu antropogenicznego – zakłada rozwój infrastruktury transportowej zapewniającej sprawność powiązań komunikacyjnych, minimalizującą zagrożenia bezpieczeństwa publicznego oraz kolizje z elementami regionalnej sieci ekologicznej,
- elementów obszarowych układu naturalnego – zakłada podporządkowanie wszelkiej działalności zachowaniu wartości przyrodniczych,
- elementów pasmowych układu naturalnego – zakłada podporządkowanie działań służących utrzymaniu ciągłości powiązań ekologicznych,
- w obszarach oddziaływania ośrodków miejskich – rozwój przestrzennych struktur gospodarczych oraz infrastruktury komunikacyjnej, komunalnej i społecznej służącej wzmacnianiu powiązań funkcjonalnych.

Zgodnie z definicją zamieszczoną w PZPWL, obszary funkcjonalne to zwarte układy przestrzenne składające się z funkcjonalnie powiązanych terenów, charakteryzujących się wspólnymi uwarunkowaniami i jednolitymi celami rozwoju. Zadaniem planu zagospodarowania przestrzennego województwa jest identyfikacja obszarów o różnych priorytetach rozwojowych i ukierunkowanie działań służących optymalnemu wykorzystaniu ich potencjałów, a także przeciwdziałanie zjawiskom problemowym. PZPWL wyznacza obszary funkcjonalne jako tereny wskazane do integrowania działań przestrzennych zapewniających ich właściwe funkcjonowanie oraz możliwości rozwoju w dłuższej perspektywie. Do obszarów funkcjonalnych, wyznaczonych w PZPWL, należą: obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym, regionalnym i lokalnym.

Biorąc pod uwagę wyznaczone obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym, należy zauważyć, że strefa zewnętrzna MOF (z wyłączeniem obszaru miejskiego w Gminie Kazimierz Dolny) została zakwalifikowana do wiejskich obszarów funkcjonalnych, obejmujących tereny,

których głównym kierunkiem rozwoju pozostaje produkcja rolna absorbująca większość zasobów pracy oraz będąca podstawą lokalnego PKB. Gminy: Puławy, Końskowola i Żyrzyn należą do obszarów wiejskich uczestniczących w procesach rozwojowych, natomiast Gmina Janowiec oraz obszar wiejski Gminy Kazimierz Dolny do obszarów wiejskich wymagających wsparcia procesów rozwojowych. Obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych obejmują tereny gmin znajdujących się w fazie postępującej integracji funkcjonalnej z najważniejszymi ośrodkami miejskimi, a także tereny charakteryzujące się dobrą dostępnością komunikacyjną do usług wyższego rzędu oraz dobrym potencjałem rolniczym wykorzystywanym rynkowo i miejscami pracy w obsłudze rolnictwa. Cele rozwoju zagospodarowania przestrzennego obejmują stworzenie warunków dla integracji funkcjonalnej z miastami – włączenie obszarów wiejskich otaczających miasta w procesy rozwojowe, zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej, stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej oraz dywersyfikację sektorową gospodarki rolnej. Obszary wiejskie wymagające wsparcia procesów rozwojowych to obszary o utrudnionym dostępie do ośrodka wojewódzkiego i ośrodków subregionalnych oraz o słabo rozwiniętej sieci mniejszych miast. Obszary te w znikomym stopniu uczestniczą we współczesnych procesach rozwojowych kraju. Oferują niedochodowe miejsca pracy, głównie w niewyspecjalizowanym rolnictwie oraz uzupełniająco w innych sferach gospodarki. Obszary te charakteryzują się również dużym zróżnicowaniem przyrodniczych warunków produkcji rolnej, a także niekorzystną strukturą agrarną gospodarstw. Cele rozwoju zagospodarowania przestrzennego obejmują wzmacnianie powiązań funkcjonalnych (transportowych, teleinformatycznych, społeczno-gospodarczych) z lokalnymi ośrodkami rozwoju oraz stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości związanej z produkcją rolną i wykorzystywaniem walorów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego w turystyce.

Ponadto Miasto Puławy oraz gminy: Puławy, Janowiec, Kazimierz Dolny i Końskowola należą do regionalnego obszaru funkcjonalnego Powiśle, obejmującego dolinę Wisły wraz z przylegającymi do niej terenami. Priorytetem rozwojowym tego obszaru, zgodnie z PZPW, jest rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego. Natomiast Gmina Żyrzyn została włączona do obszaru funkcjonalnego Dolny Wieprz, którego rozwój wymaga optymalnego wykorzystania warunków przestrzennych dla rozwoju gospodarki rybackiej.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku (SRWL 2030) wyznacza kluczowe długoterminowe cele i kierunki rozwoju województwa lubelskiego i jest głównym dokumentem umożliwiającym racjonalne organizowanie działań i prowadzenie skoordynowanej polityki rozwoju. SRWL 2030 uwzględnia obszary strategicznej interwencji (OSI) o znaczeniu krajowym (miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją) oraz definiuje OSI o znaczeniu regionalnym, które stanowią wyraz podjętej decyzji dotyczącej potrzeby szczególnego wsparcia realizacji wybranych kierunków działań. Przyjmując model zrównoważonego rozwoju, w tym policentryczny rozwój sieci osadniczej, w SRWL 2030 wskazuje się OSI obejmujące: obszary współpracy w strefach silnego oddziaływania miast – miejskie obszary funkcjonalne oraz strefy funkcjonalne, charakteryzujące się wspólnymi uwarunkowaniami i celami rozwojowymi, na których przewiduje się współpracę w układach ponadlokalnych – subregionalne obszary strategicznej interwencji.

Miasto Puławy stanowi rdzeń MOF w skład, którego – jako strefa zewnętrzna MOF – wchodzi gmina miejsko-wiejska Kazimierz Dolny oraz gminy wiejskie: Końskowola, Puławy, Janowiec i Żyrzyn. Kierunki działań dla MOF Puław wynikają z przyjętego w SRWL 2030 celu operacyjnego 2.2. Rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych i obejmują działania nakierowane na wzmacnianie ich potencjału gospodarczego, podnoszenie jakości usług publicznych oraz jakości życia:

- rozwój funkcji ponadlokalnych (usług ponadpodstawowych) i specjalistycznych w miastach powiatowych;
- organizacja terenów inwestycyjnych, w tym służących rozwijaniu logistyki;
- stymulowanie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości;
- integrowanie systemów transportowych w miejskich obszarach funkcjonalnych, przyjaznych środowisku, z uwzględnieniem infrastruktury sprzyjającej elektromobilności;
- wspieranie działań w tym infrastrukturalnych w zakresie dostosowania do zmian klimatu i odporności na klęski żywiołowe oraz redukcji wielkości emisji zanieczyszczeń na terenach miejskich w tym z wykorzystaniem zielonej i niebieskiej infrastruktury i rozwiązań opartych na przyrodzie;
- wprowadzanie rozwiązań opartych na idei smart city, ze szczególnym uwzględnieniem partycypacji społecznej;
- zintegrowane planowanie rozwoju obszarów podmiejskich w wymiarze ponadlokalnym – przeciwdziałanie niekontrolowanej urbanizacji terenów wiejskich;
- wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych (w tym rewitalizacja);
- integrowanie działań na rzecz efektywnego świadczenia usług społecznych.

Ponadto gminy wchodzące w skład MOF położone są w granicach subregionalnego OSI Powiśle. Priorytetem rozwoju przedmiotowego OSI jest społeczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego obszarów nadwiślańskich, wśród których jako wiodące i charakterystyczne dla tego OSI uznano m.in.: wysoki potencjał turystyczny i korzystne warunki agroklimatyczne dla uprawy owoców miękkich i rozwoju gospodarstw sadowniczych. Kierunki interwencji w tym OSI skupiają się na:

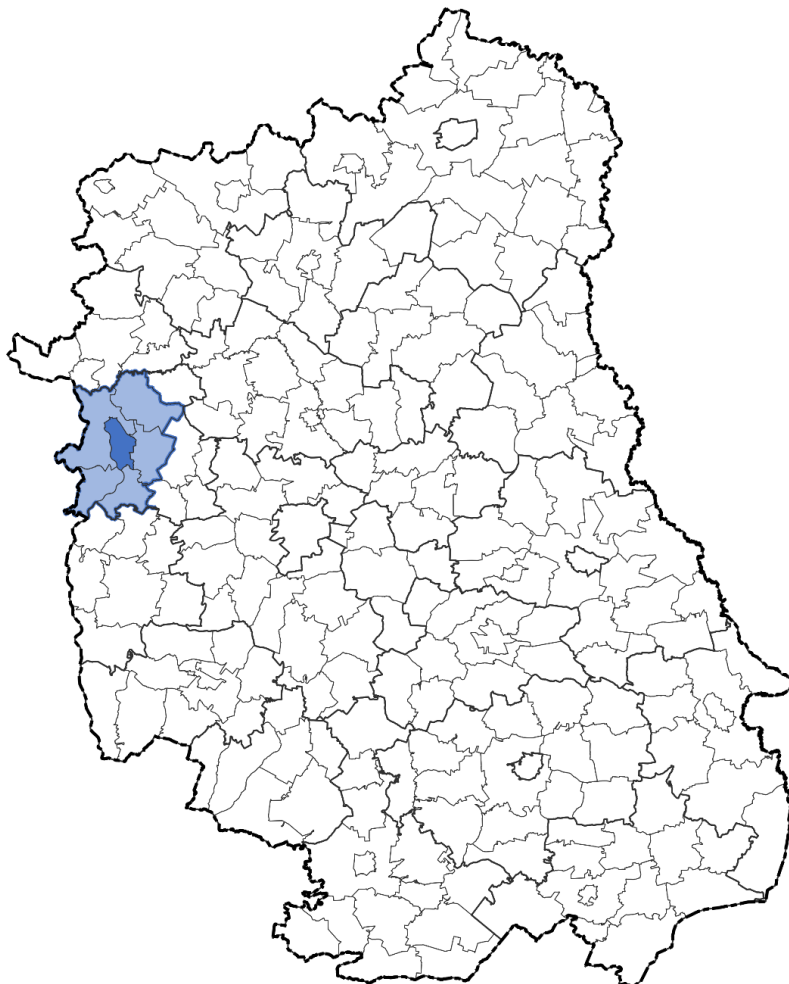
- poprawie konkurencyjności gospodarstw rolnych,
- rozwoju przedsiębiorczości wykorzystującego surowce rolne,
- zrównoważonym rozwoju systemów infrastruktury technicznej,
- wielofunkcyjnym rozwoju obszarów wiejskich,
- ochronie walorów środowiska,
- promocji i rozwoju usług prozdrowotnych, uzdrowiskowych oraz gospodarki senioralnej
- innowacyjnym wykorzystaniu walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwoju sportu i usług wolnego czasu.

Co więcej Gmina Żyrzyn, zgodnie ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.) oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030), zalicza się do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, obejmujących grupę mniejszych miast oraz obszarów wiejskich, które ze względu na występujące cechy problemowe, wpływające na niekorzystną sytuację społeczno-gospodarczą, zostały określone jako strefa opóźnienia urbanizacyjnego. Zgodnie z KSRR 2030 polityka regionalna tam, gdzie występuje zagrożenie trwałą marginalizacją, zostanie ukierunkowana na promocję i wsparcie inwestycji prywatnych wykorzystujących lokalne zasoby oraz integrację świadczenia usług w skali obszaru powiązanego funkcjonalnie. Wspierana też będzie aktywizacja podmiotów publicznych, prywatnych, ekonomii społecznej i mieszkańców na rzecz rozwoju i współpracy. Polityka regionalna dodatkowo zostanie nastawiona na pobudzanie procesów rozwojowych, m.in. poprzez zapewnienie lepszej dostępności komunikacyjnej i terenów inwestycyjnych. Prowadzone będą również działania w zakresie rewitalizacji i odnowy wsi w obszarach zdegradowanych. Oczekiwanym efektem podejmowanych działań powinien być rozwój lokalnych firm, wzrost liczby lokalnych miejsc pracy, wzrost dochodów mieszkańców oraz bazy dochodowej samorządów terytorialnych.

10.2 POŁOŻENIE W WOJEWÓDZTWIE

MOF Puław geograficznie zlokalizowany jest w zachodniej części województwa lubelskiego i graniczy:

- od wschodu z gminami: Baranów, Kurów, Wąwolnica z powiatu puławskiego oraz Gminą Abramów z powiatu lubartowskiego,
- od południa z gminami: Karczmiska, Wilków z powiatu opolskiego,
- od północy z gminami: Dęblin, Ryki, Ułęż z powiatu ryckiego,
- od zachodu z województwem mazowieckim.

Rysunek 7 Położenie MOF Puławy w województwie lubelskim
źródło: opracowanie własne

10.3 PODSTAWOWE ELEMENTY ZAGOSPODAROWANIA

10.3.1 SIEĆ OSADNICZA

Na strukturę administracyjną MOF składa się sześć gmin, w tym: jedno miasto, jedna gmina miejsko-wiejska oraz cztery gminy wiejskie. Obszar MOF jest wewnętrznie zróżnicowany. Poszczególne gminy różnią się między sobą nie tylko powierzchnią, liczbą ludności czy gęstością zaludnienia, ale także sytuacją społeczno-gospodarczą.

Gmina	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności (osoby)	Gęstość zaludnienia (osoby/km ²)	Liczba miejscowości	Liczba sołectw
Miasto Puławy	51	44 755	878	1	-
Janowiec	79	3 628	46	8	8
Kazimierz Dolny	72	6 342	88	9	14
Końskowola	90	8 534	95	16	16

Puławy	161	12 194	76	30	29
Żyrzyn	129	6 196	48	17	15
MOF Puław	582	81 649	140	81	82

Tabela 3 Sieć osadnicza MOF Puławy

Źródło: GUS-BDL

Sieć osadniczą obszaru stanowią: Miasto Puławy, cztery ośrodki gminne – Kazimierz Dolny, Janowiec, Końskowola i Żyrzyn oraz 76 miejscowości. Rdzeń MOF – Miasto Puławy to główny ośrodek osadniczy, siedziba powiatu puławskiego oraz urzędów miasta i gminy, Miasto położone jest przy głównych szlakach transportowych łączących obszar z innymi ośrodkami wzrostu w kraju i regionie. To ośrodek przemysłowy, naukowy, turystyczno-kulturalny, a także ważny węzeł komunikacyjny, skupiający na swym terenie główne funkcje sprzyjające rozwojowi gospodarczemu i społecznemu. Gmina Puławy, przylegająca bezpośrednio do Puław, stanowi jego obszar podmiejski od strony północnej i zachodniej. Gmina posiada dwa silne i porównywalne ośrodki gminne: prawobrzeżny – wieś Gołąb i lewobrzeżny - wieś Góra Puławska, które ze względu na swe położenie w pobliżu miasta częściowo straciły swój charakter rolny. Puławy sąsiadują również z Gminą Kazimierz Dolny, w skład której wchodzi miasto Kazimierz Dolny oraz 8 miejscowości wiejskich. Kazimierz Dolny, będący siedzibą władz gminy, jest ważnym ośrodkiem artystyczno-kulturalnym o znaczeniu krajowym, należącym do regionalnego trójkąta turystycznego wyznaczonego przez miasta: Kazimierz Dolny, Puławy i Nałęczów. Pozostałe miejscowości gminne położone na terenie MOF Janowiec, Końskowola i Żyrzyn to lokalne ośrodki wyróżniające się liczbą mieszkańców, wyposażeniem usługowym i infrastrukturalnym oraz dostępnością komunikacyjną, pełniące rolę gminnych centrów obsługi ludności i rolnictwa.

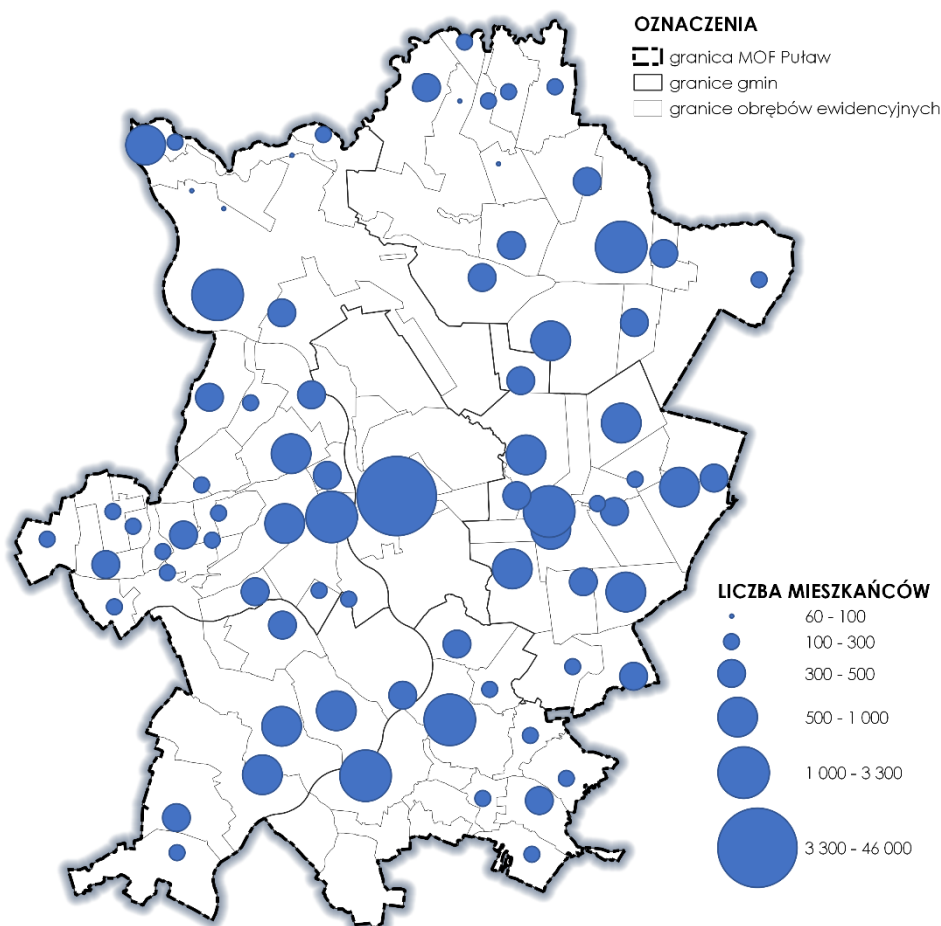
Miasto Puławy nie posiada oficjalnego podziału administracyjnego na osiedla, funkcjonują jedynie nazwy zwyczajowe dzielnic i osiedli związane z geografią miasta. Gminy ościenne MOF administracyjnie są tworzone przez łącznie 82 sołectwa:

- Gmina Janowiec – 8 sołectw (Brzeście, Brzeście-Kolonia, Janowice, Janowiec, Nasitów, Oblasy, Wojszyn, Trzcianki),
- Gmina Kazimierz Dolny – 14 sołectw (Bochoznica, Cholewianka, Dąbrówka, Góry, Jeziorszczyzna, Mięcmierz – Okale, Wylągi, Parchatka, Rzeczyca, Rzeczyca-Kolonia, Skowieszyn, Wierzchniów, Witoszyn, Zbądogowice),
- Gmina Końskowola – 16 sołectw (Chrzachów, Chrzachówek, Końskowola, Las Stoki, Młynki, Nowy Pożóg, Opoka, Pulki, Rudy, Sielce, Skowieszyn, Stara Wieś, Stary Pożóg, Stok, Witowice, Wronów),
- Gmina Puławy – 29 sołectw (Anielin, Borowa, Bronowice, Dobrosławów, Gołąb I, Gołąb II, Góra Puławska, Góra Puławska Osiedle, Janów, Jaroszyn, Kajetanów, Klikawa, Kochanów, Kowala, Leokadiów, Łęka, Matygi, Niebrzegów, Nieciecz, Opatkowice, Pachnowola, Piskorów, Polesie, Sadłowice – Kolonia Góra Puławska, Skoki, Smogorzów, Sosnow, Tomaszów, Wólka Gołębska i Zarzecze),
- Gmina Żyrzyn - 15 sołectw (Bałtów, Borysów, Cezaryn, Jaworów, Kośmin, Kotliny, Osiny, Parafianka, Skrudki, Strzyżowice, Wilczanka, Wola Osińska, Zagrody, Żerdź, Żyrzyn).

Rysunek 8 Sieć osadnicza MOF Puławy
źródło: opracowanie własne

Rozmieszczenie wsi na obszarze MOF jest nierównomierne, co związane jest z występowaniem dużych kompleksów leśnych. Największe zaludnienie występuje w miejscowościach gminnych oraz wsiach sąsiadujących z obszarami miejskimi. Na terenie MOF dominują wsie o liczbie ludności od 100 do 500 mieszkańców. Do miejscowości wiejskich charakteryzujących się najwyższą liczbą mieszkańców należy natomiast zaliczyć wsie: Gołąb, Góra Puławska, Końskowola, Żyrzyn, Bochońnica, Osiny i Janowiec.

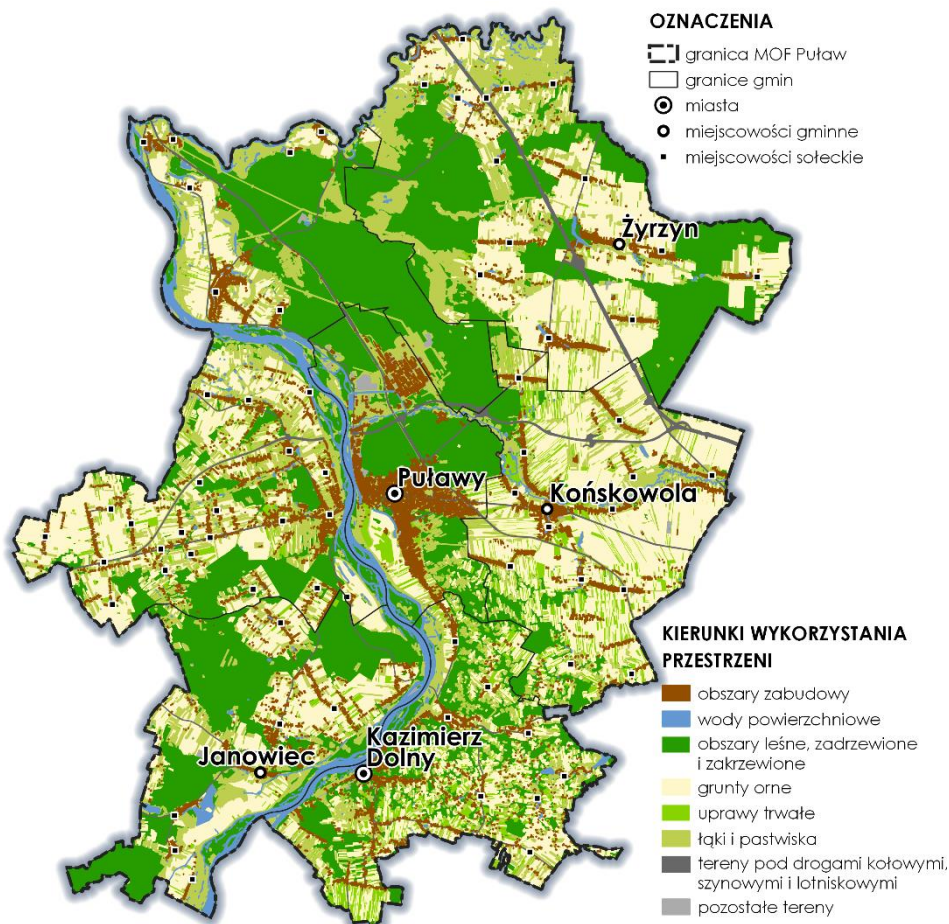
Rysunek 9 Liczba mieszkańców MOF Puławy
Źródło: opracowanie własne

10.3.2 KIERUNKI WYKORZYSTYWANIA PRZESTRZENI

Największą część MOF Puław stanowią użytki rolne, które zajmują 32 766 ha, czyli ponad połowę jego powierzchni (56,3%), przy czym 29 901 ha, czyli 91,3% użytków rolnych znajduje się na obszarach wiejskich. Struktura użytkowania użytków rolnych na obszarze MOF wykazuje proporcje charakterystyczne dla obszarów wiejskich o charakterze rolniczym – zdecydowanie dominują grunty orne – 24 480 ha (74,7% powierzchni użytków rolnych), następnie łąki – 2 872 ha (8,8%), pastwiska – 2 354 ha (7,2%), grunty rolne zabudowane – 1 430 ha (4,4%) oraz sady – 1 359 ha (4,1%). Grunty zabudowane i zurbanizowane stanowią jedynie 5,6% (3 241 ha) obszaru MOF, przy czym największym udziałem gruntów zabudowanych charakteryzują się Puławy – 27,2%. Grunty leśne, zadrzewione i zakrzewione stanowią 33,7% powierzchni MOF (19 586 ha), a największe kompleksy leśne rozciągają się w północnej oraz południowo-zachodniej części obszaru, na terenie Miasta Puławy oraz gmin: Puławy, Żyrzyn i Janowiec.

Warto zwrócić uwagę na znaczną lesistość terenu MOF Puław – poziom lesistości obszaru wynoszący 32,0% powierzchni jest zdecydowanie większy niż województwa lubelskiego (23,4%) czy powiatu puławskiego (25,6%). Jednostki tworzące MOF Puław charakteryzują się różnicowanym stopniem lesistości. Najwyższym wskaźnikiem lesistości wyróżniają się Puławy – lasy stanowią 46,3% powierzchni ogólnej miasta (2 388,75 ha). Największy zwarty kompleks leśny znajduje się w północnej części miasta, gdzie oddziela tereny zabudowy miejskiej od terenów przemysłowych. Wysoką lesistością odznaczają się również gminy: Janowiec (39,0%), Żyrzyn (35,8%) oraz Puławy (32,9%). Zdecydowanie mniejsza lesistość występuje w Gminie Kazimierz Dolny (22,1%) oraz Gminie Końskowola (10,6%). Lasy obszaru są zróżnicowane nie tylko pod względem rozmieszczenia, lecz również wielkości kompleksów leśnych, a także

różnią się składem gatunkowym, wiekowym oraz siedliskowym. Zieleń miejska występuje w postaci zieleni parkowej, ogródków działkowych, cmentarzy, skwerów, zieleni osiedlowej oraz terenów rekreacyjnych i sportowych.

Rysunek 10 Kierunki wykorzystania przestrzeni MOF Puławy
źródło: opracowanie własne

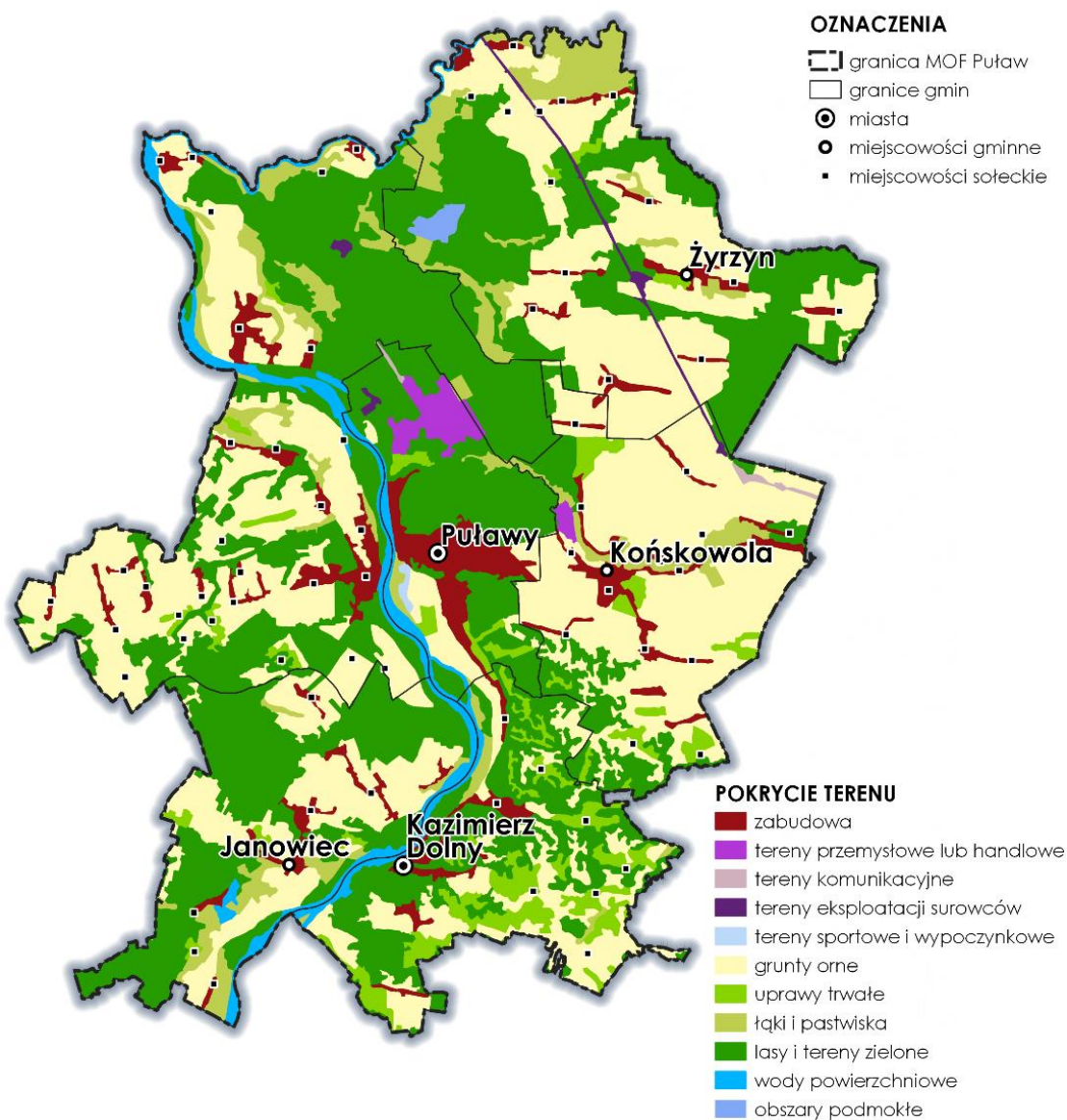
10.3.3 OBSZARY ZABUDOWY

System osadniczy oraz rozwój przestrzenny obszaru ukształtował się w długotrwałym procesie rozwoju historycznego. Uwarunkowania mające wpływ na kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej to uwarunkowania środowiskowe i antropogeniczne. Do uwarunkowań środowiskowych należy zaliczyć przede wszystkim lokalizację dolin rzecznych oraz wiążące się z ich położeniem występowanie obszarów podmokłych, rozmieszczenie terenów leśnych, zasoby glebowe i wodne oraz cechy fizjograficzne terenu. Czynnikiem antropogenicznym są rozmieszczenie głównych arterii komunikacyjnych oraz dostęp i stan infrastruktury technicznej.

Analiza stanu zagospodarowania MOF wykazała, że największa intensywność zabudowy mieszkaniowej, a tym samym największe obszarowo tereny zwartej zabudowy występują przede wszystkim na terenie Miasta Puławy, miejscowości gminnych i miejscowości sołeckich gmin wiejskich oraz w ich sąsiedztwie, a także w przy głównych szlakach komunikacyjnych. Charakterystyczny dla Puław jest dość znaczny udział zabudowy wielorodzinnej. Z kolei, na pozostałym terenie MOF zdecydowaną większość stanowi zabudowa jednorodzinna i zagrodowa. Na terenie MOF Puław obserwujemy proces suburbanizacji, czyli rozwój ośrodków podmiejskich skupionych wokół miasta. Zabudowa usługowa (w tym: handlowo-usługowa, usług publicznych) występuje przede wszystkim w centrum Puław i przenika się

z zabudową mieszkaniową (jedno i wielorodzinną). Obszarem koncentracji usług są również miejscowości gminne. Na obszarze wiejskim zabudowa usługowa występuje w obszarach zwartych terenów zabudowy i przenika się z zabudową mieszkaniową i zagrodową, występując na terenach zurbanizowanych w różnym natężeniu. Zabudowa przemysłowo-magazynowa koncentruje się głównie w północnej części Puław, gdzie zlokalizowane są Zakłady Azotowe oraz obiekty obsługi technicznej miasta. Ponadto – zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Puławy – na tym terenie, w bezpośrednim sąsiedztwie linii kolejowej wskazana jest lokalizacja centrum usług logistycznych, z przeznaczeniem na: centrum magazynowo-handlowe, składy, magazyny czy drobne zakłady produkcyjno-handlowe oraz terminal przeładunkowy. Przemysł na terenie Gminy Puławy jest ograniczony do małych i średnich zakładów w większości zlokalizowanych w najbliższej okolicy Puław wsiach - Górze Puławskiej i Klikawie. Na pozostałym terenie zabudowa przemysłowo-składowa zlokalizowana jest w miejscowościach gminnych oraz w bliskim lub bezpośrednim sąsiedztwie głównych szlaków transportowych.

Potwierdzeniem powyższych obserwacji jest obraz pokrycia terenu MOF opracowany przy wykorzystaniu zdjęć satelitarnych, w ramach projektu Corine Land Cover 2018.

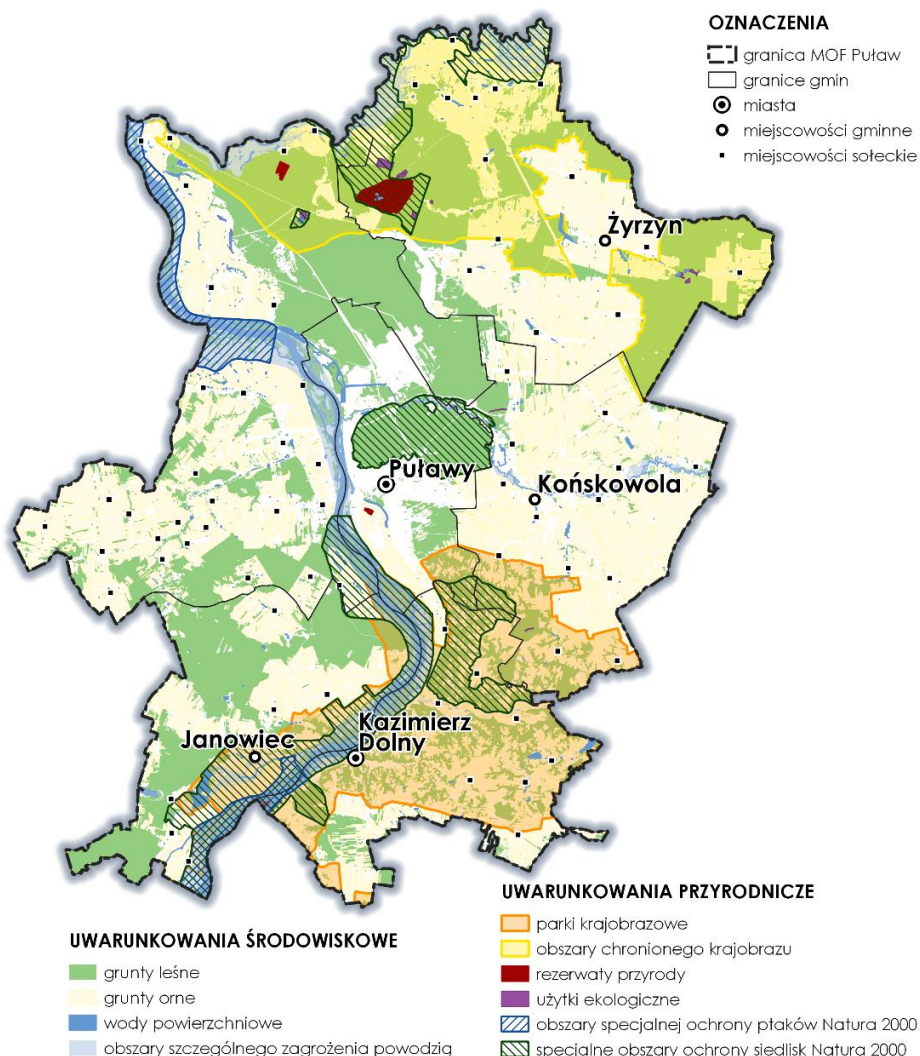
Rysunek 11 Pokrycie terenu MOF Puławy
źródło: opracowanie własne

10.4 UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I KULTUROWEGO

10.4.1 UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Według podziału fizyczno-geograficznego Polski MOF Puław położony jest na terenie pięciu krain (mezoregionów): Doliny Środkowej Wisły, Małopolskiego Przełomu Wisły, Wysoczyzny Lubartowskiej, Pradoliny Wieprza i Płaskowyżu Natęczowskiego.

Zgodnie z Mapą Podziału Hydrograficznego Polski, MOF Puław zlokalizowany jest w dorzeczu Wisły. Wisłą przebiega zachodnia granica Gminy Kazimierz Dolny oraz wschodnia granica Gminy Janowiec. Koryto rzeki przecina teren Miasta Puław oraz Gminy Puław. Z kolei gmina Żyrzyn położona jest w zlewisku dopływów Wieprza, którego bieg stanowi północną granicę gminy. Z uwagi na rozwiniętą sieć rzeczną na obszarze MOF Puław znajdują się tereny, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie. Głównymi wylewającymi rzekami są Wisła i Wieprz, ale również tereny przy brzegach Kurówki i Bystrej są narażone na zalanie. Zagrożenie to jest o tyle niebezpieczne, że względu na fakt występowania zabudowy na terenach szczególnego zagrożenia powodzią.

Rysunek 12 Uwarunkowania przyrodnicze MOF Puław
źródło: opracowanie własne

MOF Puław cechuje się licznymi walorami i zasobami środowiska, przyrody i krajobrazu. Duże zróżnicowanie cech środowiska przyrodniczego na terenie MOF Puław i uznanie jego

walorów znalazło odzwierciedlenie w postaci szczególnych form ochrony o znaczeniu ponadlokalnym nadanej poszczególnym obiektom i obszarom. Obszary wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi i krajobrazowymi objęto ochroną obszarową – na analizowanym terenie ustanowiono Kazimierski Park Krajobrazowy, dwa obszary chronionego krajobrazu „Pradolina Wieprza” i „Kozi Bór” oraz cztery rezerваты przyrody – „Piskory”, „Czapliniec koło Gołębia”, „Łęg na Kępie w Puławach” i „Krowia Wyspa”. W celu ochrony pozostałości naturalnych ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej oraz cennych fragmentów krajobrazu naturalnego i kulturowego, na terenie MOF Puław utworzono liczne użytki ekologiczne, stanowisko dokumentacyjne „Ścianka Pożaryskich” chroniące unikalny profil geologiczny w nieczynnym kamieniołomie komorowym w Bochothnicy oraz zespół przyrodniczo – krajobrazowy „Dolina Bystrej”. Ponadto, na analizowanym obszarze, znajduje się 41 pomników przyrody. MOF Puław jest również położony w obrębie wyznaczonych w ramach europejskiej sieci Natura 2000 czterech Specjalnych Obszarów Ochrony (SOO): „Dolny Wieprz”, „Puławy”, „Płaskowyż Nałęczowski” i „Przełom Wisły w Małopolsce” oraz dwóch Obszarów Specjalnej Ochrony (OSO): „Dolina Środkowej Wisły” i „Małopolski Przełom Wisły”.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego z 2002 r. na terenie MOF Puław wyznaczono obszar projektowanych parków krajobrazowych: Małopolski Przełom Wisły (Gmina Janowiec) oraz Dolina Środkowej Wisły (Gmina Puławy), obejmujących odcinki rzeki o naturalnym charakterze i wysokich walorach krajobrazowych, a także projektowany Nadwiślański Obszar Chronionego Krajobrazu, obejmujący teren paneuropejskiego rzeczno i dolinno korytarza ekologicznego (Miasto Puławy, gminy: Puławy, Janowiec, Kazimierz Dolny). Ponadto, w ramach ochrony dziedzictwa geologicznego i obszarów o szczególnym znaczeniu geologicznym, trwają prace nad utworzeniem geoparku Małopolski Przełom Wisły (Miasto Puławy, gminy: Puławy, Janowiec, Kazimierz Dolny, Końskowola), który ma w założeniu stanowić część Europejskiej Sieci Geoparków. Obszar projektowanego Geoparku Małopolski Przełom Wisły, obejmując w całości dolinę Wisły przełomowej i części przyległych do niej subregionów, stwarza wyjątkową możliwość ukazania różnorodności krajobrazowej o unikatowej skali.

Według delimitacji korytarzy ekologicznych przeprowadzonej przez Instytut Badań Systemowych Polskiej Akademii Nauk przez MOF Puław przebiega korytarz KPdC-3B – Północna Lubelszczyzna, stanowiący część Korytarza Południowo-Centralnego (KPdC) o znaczeniu krajowym, łączącego Roztocze, Puszcę Solską na wschodzie z Borami Dolnośląskimi na południowym zachodzie, a także pięć uzupełniających go korytarzy głównych.

Ekologiczne kolizje przestrzenne, zaobserwowane na terenie MOF, wynikają przede wszystkim z presji urbanizacyjnej na tereny cenne przyrodniczo, krajobrazowo lub pełniące funkcję korytarzy ekologicznych. Zwłaszcza rozwój sfery rekreacji, związanej z licznymi gałęziami szeroko pojętej gospodarki turystycznej, prowadzi do narastania konfliktów pomiędzy zagospodarowaniem przestrzennym i jego użytkownikami, a walorami środowiska przyrodniczego. Konflikty te są tym bardziej niebezpieczne, że gospodarka turystyczna wykorzystuje przede wszystkim najatrakcyjniejsze, czyli stosunkowo dobrze zachowane i względnie mało przekształcone antropogenicznie, zasoby przyrody na terenie MOF.

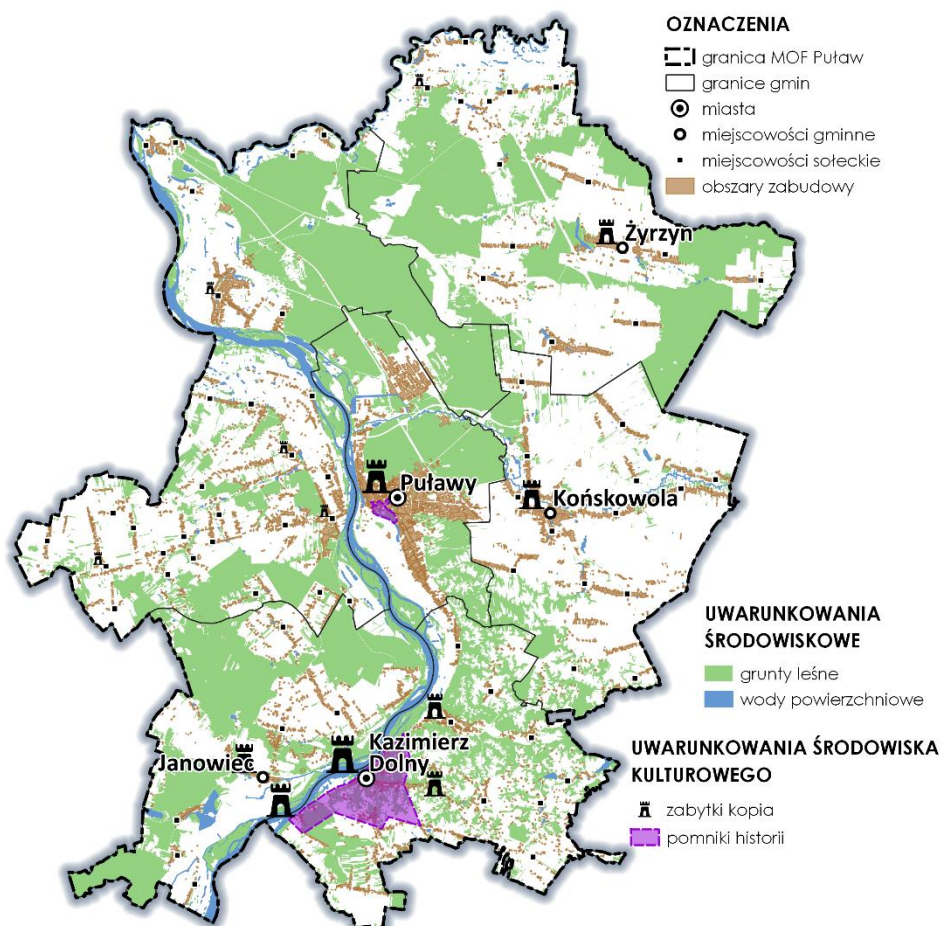
10.4.2 UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

Jednym z komponentów współtworzącym środowisko człowieka są zasoby dziedzictwa kulturowego, rozumiane jako trwałe elementy zagospodarowania obszaru, bądź struktury przestrzenne o walorach historycznych, zabytkowych, estetycznych czy artystycznych.

Teren MOF Puław legitymuje się bogatą przeszłością historyczną i dziedzictwem kulturowym. Na jego obszarze występują obiekty i zespoły, które posiadają wysoką wartość kulturową i stanowią niekwestionowany potencjał do rozwoju branży turystycznej. Wg wykazu zabytków

wpisanych do rejestru „A” zabytków nieruchomych województwa lubelskiego na terenie MOF Puławy zlokalizowane są zabytki nieruchome w łącznie 131 rejestrach. Ponadto na obszarze Gminy Janowiec znajduje się stanowisko archeologiczne wpisane do rejestru „C” zabytków archeologicznych województwa lubelskiego – teren stanowiska archeologicznego (zespołu szpitalnego). Warto również wskazać, że w gminnych ewidencji zabytków prowadzonych przez poszczególne jednostki samorządu terytorialnego ujęto liczne obiekty o wysokich wartościach historycznych i kulturowych oraz stanowiska archeologiczne.

Obiekty zabytkowe objęte ochroną rejestrową znajdują się we wszystkich gminach partnerskich, lecz ich rozmieszczenie na terenie MOF nie jest równomierne. Znacznie bogatsza pod tym kątem jest centralna oraz południowa część MOF, w tym zwłaszcza Kazimierz Dolny oraz Puławy, wchodzące – wraz z Nałęczowem w skład lubelskiego trójkąta turystycznego. Na terenie tych miast znajdują się obszary o wysokich walorach krajobrazu kulturowego – pomniki historii, czyli zabytki nieruchome o szczególnym znaczeniu dla kultury. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Jako pomnik historii uznano obszar układu urbanistycznego Kazimierza Dolnego wraz z Mięćmierzem, Albrechtówką, Za Dębem, Lasem Miejskim i Jeziorzczyną oraz zespół pałacowo-parkowy w Puławach.

Rysunek 13 Uwarunkowania środowiska kulturowego MOF Puławy
źródło: opracowanie własne

Do najważniejszych zabytków nieruchomych MOF zaliczyć należy: zespół pałacowo-parkowy w Puławach obejmujący historycznie ukształtowaną przestrzeń zespołu z parkiem, pałacem, kordegardami, Domem Gotyckim, Świątynią Sybilli, Domkiem Greckim, pałacem „Marynki”, Altaną Chińską (tzw. Domkiem Chińskim), Domkiem Żółtym (tzw. Aleksandryjskim), kaplicą

pałacową i dzwonnica, elementami małej architektury oraz grokami; zespół zamkowy (ruiny zamku) w Janowcu; kamienną wieżę (basztę) w Kazimierzu Dolnym; kościół parafialny pw. św. Jana Chrzyciela i Bartłomieja w Kazimierzu Dolnym; zespół szpitalny kościoła pw. Św. Ducha i św. Anny Matki w Kazimierzu Dolnym; kościół pw. Zwiastowania Najświętszej Marii Panny i św. Piotra z Alkantary w Kazimierzu Dolnym; kościół parafialny pw. św. Małgorzaty w Janowcu; zespół kościoła parafialnego pw. Znalezienia Krzyża Św. i św. Andrzeja Apostoła w Końskowoli; zespół dawnego kościoła szpitalnego pw. św. Marka Ewangelisty i Anny Matki w Końskowoli; zespół zabytkowych spichlerzy kazimierskich (m.in. spichlerze „Pod Żurawiem”, „Król Kazimierz”, „Pielaka”, „Pod Wianuszkami”, „Nowakowskiego”, „Bliźniak”, „Feuersteina”, „Ulanowskich”, „Kobiątka”), renesansowe kamienice w Kazimierzu Dolnym (m.in.: Kamienica Gdańska, Kamienica Celejowska, Kamienica Biała, Kamienice Przybyłowskie), zabytkowe cmentarze żydowskie, rzymskokatolickie i wojenne. Ochroną objęto również zabytkowe układy urbanistyczne i architektoniczne Puław, Kazimierza Dolnego, Janowca i Końskowoli.

Na obszarze partnerstwa, zgodnie z zapisami PZPWL, proponuje się utworzenie dwóch parków kulturowych: Doliny Środkowej Wisły i Przetomu Środkowej Wisły. Park kulturowy to forma ochrony krajobrazu kulturowego, mająca na celu utrzymanie i wyeksponowanie ukształtowanych w wyniku działalności człowieka, wyróżniających się krajobrazowo terenów, z zachowanymi zabytkami, charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

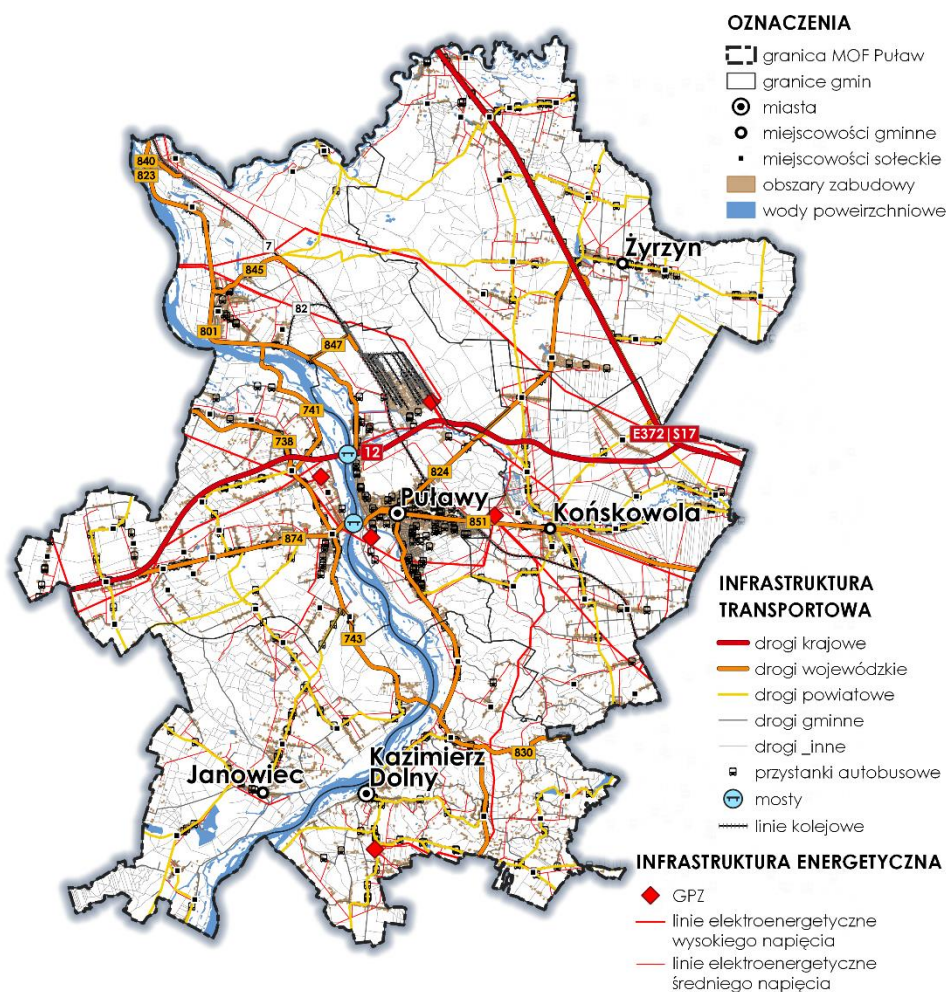
10.5 UWARUNKOWANIA INFRASTRUKTURALNE I SPOŁECZNO-GOSPODARCZE

10.5.1 UWARUNKOWANIA INFRASTRUKTURALNE

Położenie MOF Puław sprzyja jego dostępności komunikacyjnej i stanowi ważny potencjał rozwojowy, zarówno pod kątem komunikacji drogowej jak i kolejowej. Na terenie MOF krzyżują się drogi o znaczeniu: międzynarodowym, krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Nadrzędny układ komunikacyjny obszaru oparty jest na dwóch drogach ekspresowych, położonych w korytarzach uzupełniających paneuropejską sieć TEN-T, należącą do transeuropejskiej sieci transportowej TEN-T: S12 relacji: Radom – Puławy – Lublin – Chełm – Dorohusk oraz S17 relacji: Warszawa/Zakręt – Kurów – Lublin – Piaski – Krasnystaw – Zamość – Tomaszów Lubelski - Hrebenne.

Przez teren MOF przebiegają również trasy dwunastu dróg wojewódzkich: 743 (Góra Puławska – Sadłowice – Nasitów – rz. Wisła – Bochońnica – droga nr 824); 738 (droga nr 48 – Nowe Słowiki – Gniewosów – Góra Puławska – droga nr 12); 741 (droga nr 738 – Bronowice – Łęka – rz. Wisła – Gołęb – droga nr 801); 801 (Warszawa – Karczew – Wilga – Maciejowice – Dęblin – Puławy); 823 (droga nr 48 – Wola Wojcieszowska – rz. Wisła – Borowa – droga nr 801); 824 (Żyrzyn – Puławy – Opole Lubelskie – Józefów – Annopol); 830 (Lublin – Natęczów – Bochońnica); 840 (droga nr 801 – stacja kolejowa – Zarzeka); 845 (droga nr 801 – Gołęb Piaski – stacja kolejowa Gołęb); 847 (droga nr 801 – stacja kolejowa – Puławy Azoty); 851 (droga nr 12 – stacja kolejowa Puławy Ruda); 874 (droga nr 12 - Zarzecz - Góra Puławska - Puławy - Końskowola - Kurów - Markuszów). Wewnętrzna komunikację zapewniają głównie drogi powiatowe i gminne. Drogi te stanowią podstawową sieć drogową gmin partnerskich, niezbędną do obsługi zapotrzebowania komunikacyjnego lokalnej społeczności oraz zapewnienia powiązań jednostek z drogami wyższej kategorii. Na terenie MOF Puław zlokalizowane są dwa mosty na Wiśle – oba w mieście Puławy – co w sposób znaczący wpływa na komunikację między gminami Janowiec (leżącą całościowo po lewej stronie rzeki) i Puławy (jej częścią zlokalizowaną po lewej stronie Wisły), a pozostałym obszarem MOF.

Przez MOF Puław przebiegają dwie linie kolejowe: nr 7 relacji Warszawa Wschodnia – Dorohusk, będąca częścią trasy międzynarodowej Gdańsk – Odessa oraz nr 82 relacji Bąkowiec – Puławy Azoty.

Rysunek 14 Infrastruktura techniczna MOF Puławy
 źródło: opracowanie własne

W zakresie infrastruktury transportowej obszar MOF Puław charakteryzuje się wystarczającą gęstością sieci drogowej dostosowaną do indywidualnych uwarunkowań przestrzenno-geograficznych poszczególnych gmin. Pomimo wielu inwestycji w infrastrukturę drogową, do problemów transportowych obszaru należy zaliczyć zły stan techniczny niektórych dróg oraz wzrastającą liczbę pojazdów, a tym samym wzmożony ruch samochodowy na drogach. Ponadto istotnym problem jest brak zintegrowanego systemu komunikacji publicznej. Spajająca gminy sieć połączeń obsługiwanych przez miejskiego przewoźnika publicznego z przyczyn ekonomicznych została zmniejszona, co powoduje konieczność korzystania przez mieszkańców z transportu indywidualnego, a tym samym wzrost liczby samochodów, w szczególności na terenie Miasta Puławy, które stanowi centrum usług administracyjnych na obszarze MOF.

Obszar MOF Puław zaopatrywany jest w energię elektryczną z dziewięciu Głównych Podstacji Zasilania: Puławy – Rudy (110/30/15 kV), Puławy – Kępa (110/15 kV), Bronowice (110/15 kV), Zwoleń (110/15 kV), Cholewianka (110/15 kV), Dęblin (110/15 kV), Ryki (110/15 kV), Michów (110/15 kV) oraz Klementowice (110/15 kV). Przez obszar MOF Puław przebiega sieć napowietrznych linii energetycznych łączących poszczególne GPZ. W głównym punkcie zasilania następuje transformacja napięcia z sieci wysokiego napięcia na średnie napięcie, a następnie rozdzielenie na ciągi sieciowe. Linie o niskim napięciu są odpowiedzialne za bezpośrednie zasilanie odbiorców końcowych w tym przemysłowych i komunalnych. Sieć energetyczna średniego i niskiego napięcia zrealizowana jest w wykonaniu napowietrznym oraz kablowym.

10.5.2 UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE

Ludność uznawana jest za jeden z najważniejszych zasobów lokalnych, zaś czynnik ludzki za podstawowe źródło szeroko pojętego rozwoju społeczno-gospodarczego oraz ważny czynnik konkurencyjności. Liczba i struktura ludności, będące następstwem procesów demograficznych zachodzących na danym obszarze, w znacznym stopniu wpływają na całokształt procesów społecznych i ekonomicznych. Analiza przemian w sferze demografii stanowi podstawę wszelkich ocen sytuacji społeczno-gospodarczej oraz analiz konkurencyjności, jak również jest jedną z najważniejszych przesłanek podejmowania decyzji związanych z polityką lokalną i regionalną.

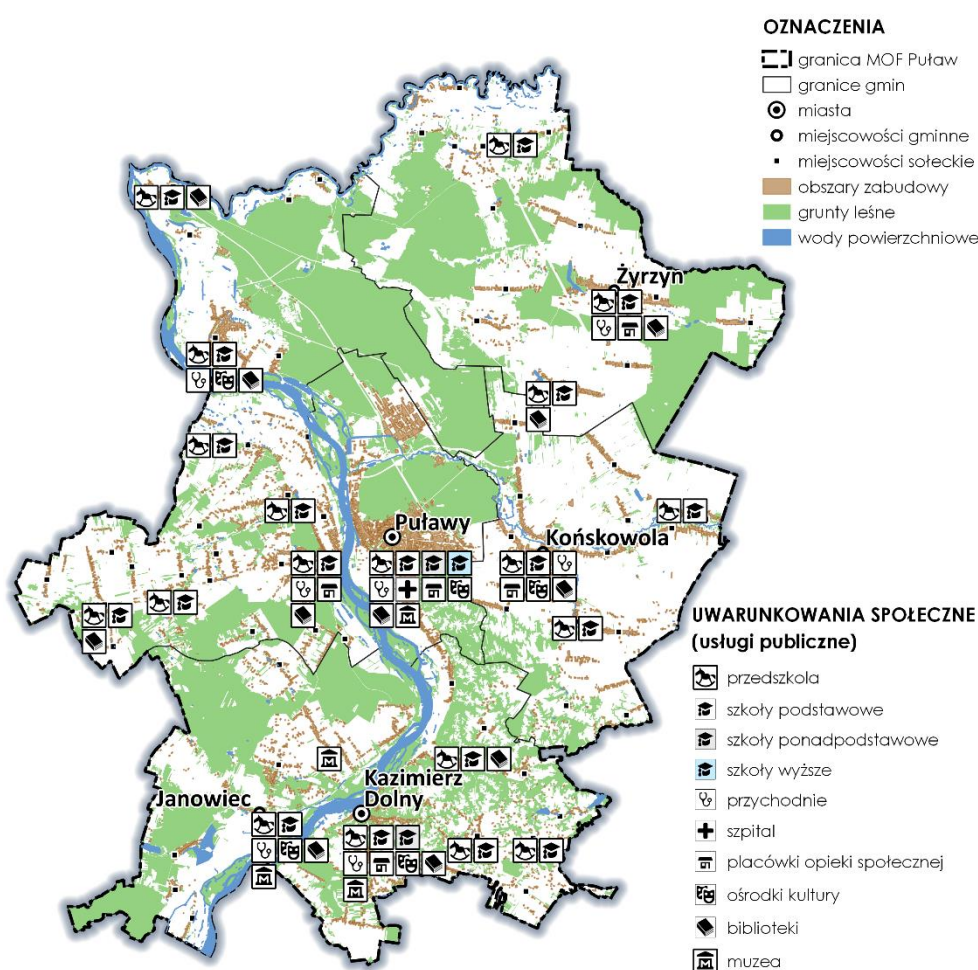
Zgodnie z danymi statystycznymi MOF Puław w końcu 2021 r. zamieszkiwało łącznie 80 649 osób, przy czym Puławy skupiały ponad połowę ludności wyznaczonego obszaru (55%). Na przestrzeni ostatnich lat na analizowanym terenie odnotowuje się systematyczny spadek liczby ludności. Ponadto obserwowane jest zjawisko suburbanizacji, związane z osiedlaniem się mieszkańców miast na terenach podmiejskich, przede wszystkim na terenie gminy wiejskiej Puławy. Analiza danych dotyczących struktury demograficznej MOF wskazuje również na utrzymującą się niekorzystną strukturę wiekową populacji – spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz zwiększanie się grupy osób starszych. Na podstawie analizy danych statystycznych można zdiagnozować tendencje w procesach demograficznych zachodzących w ośrodku rdzeniowym – Mieście Puławy i gminach sąsiadujących. Suburbanizacja, jaka dokonała się na analizowanym obszarze, znacząco pogorszyła sytuację demograficzną miasta centralnego, jednocześnie powodując odmłodzenie populacji w Gminie Puławy, gdzie napłynęło najwięcej ludzi młodych, w wieku produkcyjnym. Prognozy demograficzne wskazują, że tendencje te będą się pogłębiać, co w perspektywie może skutkować problemami społecznymi i gospodarczymi.

Ważnym czynnikiem decydującym o atrakcyjności regionu i jego poziomie cywilizacyjnym są warunki życia jego mieszkańców określone przez dostęp do usług publicznych, dotyczy to przede wszystkim: usług edukacyjnych, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, kultury i rekreacji.

Na terenie MOF wychowanie przedszkolne jest realizowane w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz w innych formach wychowania przedszkolnego. Według danych GUS w 2021 r. na analizowanym terenie funkcjonowało 49 ośrodków wychowania przedszkolnego (przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych), w tym 25 na obszarze Puław, 2 w Kazimierzu Dolnym oraz 22 na obszarach wiejskich. Na terenie MOF funkcjonują również placówki oświatowe, które zapewniają edukację na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym. W 2021 r. działalność prowadziło 35 szkół podstawowych. Analizując rozkład terytorialny szkół należy zauważyć, że na terenie miast działało 18 szkół podstawowych (15 w Puławach i 3 w Kazimierzu Dolnym), natomiast obszarach wiejskich 17. MOF Puław posiada zróżnicowaną ofertę szkół ponadpodstawowych. Wszystkie szkoły ponadpodstawowe funkcjonujące na terenie MOF znajdują się na terenie miast. Według danych GUS w 2021 r. na analizowanym terenie funkcjonowały 24 szkoły ponadpodstawowe, w tym 11 liceów ogólnokształcących, 5 techników, 4 szkoły branżowe I stopnia, 3 szkoły branżowe I stopnia specjalne oraz szkoła specjalna przysposabiająca do pracy. Ponadto w Puławach funkcjonuje 5 szkół policealnych oraz Wydział Zamiejscowy Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie.

Na obszarze MOF funkcjonują zakłady opieki zdrowotnej i prywatne praktyki lekarskie, które świadczą usługi z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej. Oferta usług zdrowotnych koncentruje się w granicach Miasta Puławy - na jego terenie znajduje się zdecydowana większość placówek ochrony zdrowia. W Puławach działalność prowadzi również Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej – Szpital Specjalistyczny.

Świadczenia z zakresu pomocy społecznej na terenie MOF realizują Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Puławach, Ośrodek Pomocy Społecznej w Kazimierz Dolnym oraz gminne ośrodki pomocy w gminach wiejskich. Instytucje te podejmują działania na rzecz osób i rodzin, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej, wspierając ich przy usamodzielnieniu się oraz integracji ze środowiskiem. Jednostką realizującą zadania z zakresu pomocy społecznej oraz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na obszarze MOF jest również Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach. W końcu 2021 r. na terenie MOF Puław działały 2 placówki stacjonarnej pomocy społecznej: dom pomocy społecznej w Żyrzynie oraz schronisko dla bezdomnych w Puławach. Ponadto w czterech gminach MOF funkcjonują Środowiskowe Domy Samopomocy (w Puławach, Górze Puławskiej, Końskowoli i Kazimierzu Dolnym). W Puławach i Żyrzynie funkcjonują również ośrodki, które zapewniają opiekę osobom niesamodzielnym i potrzebującym (seniorom, osobom z niepełnosprawnościami, osobom chorym psychicznie).

Rysunek 15 Usługi publiczne MOF Puławy
źródło: opracowanie własne

Życie kulturalne na terenie MOF tworzą następujące domy i ośrodki kultury: Puławski Ośrodek Kultury „Dom Chemika” w Puławach, Młodzieżowy Dom Kultury w Puławach⁵, Kazimierski Ośrodek Kultury, Promocji i Turystyki, Gminny Ośrodek Kultury w Puławach z siedzibą w Gołębiu, Gminny Ośrodek Kultury w Janowcu oraz Gminny Ośrodek Kultury w Końskowoli.

⁵ Ponadto w mieście Puławy znajdują się 3 osiedlowe ośrodki kultury.

Jednostkami realizującymi zadania z zakresu kultury są również biblioteki publiczne i ich filie, których na terenie MOF w 2021 r. funkcjonowało 19.

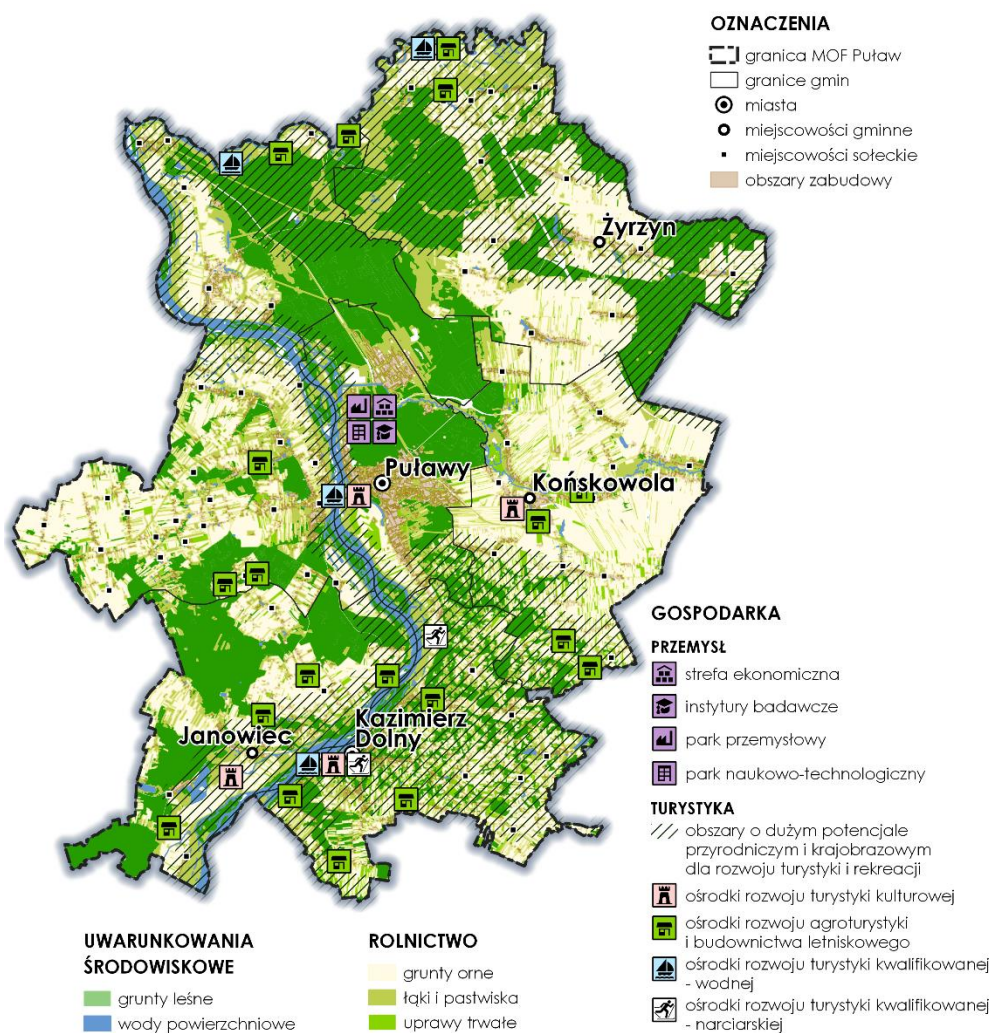
10.5.3 UWARUNKOWANIA GOSPODARCZE

MOF Puław obejmujący zarówno tereny miejskie, jak i wiejskie, charakteryzuje się zróżnicowaniem, jeśli chodzi o formy i sektory prowadzenia działalności gospodarczej i rolniczej. Na obszarach wiejskich wciąż istotnym źródłem uzyskiwania dochodów jest rolnictwo. W miastach rola rolnictwa w strukturze społeczno-gospodarczej jest natomiast niewielka - dominują gospodarstwa małe, mające charakter indywidualnej działalności na działkach przyzgodowych.

Na obszarze MOF Puław w 2020 r. było zlokalizowanych łącznie 4 506 gospodarstw rolnych, co stanowiło 60% gospodarstw rolnych z terenu całego powiatu puławskiego. Najwięcej gospodarstw rolnych prowadziło działalność na obszarze Gminy Końskowola (1 165), następnie w Gminie Puławy (1 112), w Gminie Żyrzyn (894), w Gminie Kazimierz Dolny (673), w Gminie Janowiec (486), zaś najmniej w Puławach (178). Największy udział mają gospodarstwa o wielkości od 1 ha do 5 ha - ponad 70,7%. 19,0% gospodarstw rolnych MOF to gospodarstwa od 5 ha do 10 ha powierzchni. Gospodarstwa rolne o powierzchni między 10 ha a 15 ha stanowią ok. 3,9% wszystkich gospodarstw z obszaru MOF, a udział gospodarstw powyżej 15 ha wynosi 4,1%. Głównymi uprawami rolniczymi są: zboża i uprawy sadownicze, natomiast w produkcji zwierzęcej dominuje hodowla drobiu. Przeważającym kierunkiem jest produkcja roślinna, przy czym następuje wyraźny wzrost zainteresowania rozwojem sadownictwa, upraw truskawek, warzyw gruntowych.

Na terenie MOF Puław na koniec 2021 r. w rejestrze REGON zaewidencjonowanych było 8 310 podmiotów. Pozarolnicza działalność gospodarcza skupia się w Puławach – na obszarze tego miasta zarejestrowanych było 5 061 podmiotów gospodarczych, co stanowi 60,9% podmiotów zarejestrowanych na obszarze partnerstwa. Największym i najbardziej znanym przedsiębiorstwem prowadzącym działalność na terenie MOF jest Grupa Azoty Zakłady Azotowe „Puławy” S.A. – liczący się w skali nie tylko województwa, ale również kraju i Europy producent nawozów azotowych i chemii. Na terenie MOF Puław znajdują się tereny inwestycyjne Podstrefy Puławy Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Starachowice”. Tereny inwestycyjne zlokalizowane są w północnej części Miasta Puławy. Na terenie Puław znajdują się również Puławski Park Przemysłowy oraz Puławski Park Naukowo – Technologiczny. Puławy są także siedzibą 5 instytutów naukowych, pracujących przede wszystkim na potrzeby rolnictwa: Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa, Państwowego Instytutu Weterynaryjnego, Instytutu Nowych Syntezy Chemicznych Sieci Badawczej Łukasiewicz, Wojskowego Instytutu Higieny, Instytutu Ogrodnictwa - Państwowego Instytutu Badawczego (Zakład Pszczelnictwa).

Ważną gałąź gospodarki MOF stanowi również turystyka. MOF posiada liczne walory naturalne w postaci cennych przyrodniczo, prawnie chronionych, bogatych w ciekawą faunę i florę obszarów, jak również ma do zaoferowania wiele atrakcji kulturowych, od zabytków po liczne imprezy organizowane przez lokalne instytucje kulturalne. Rolę ośrodka ruchu turystycznego o randze ponadregionalnej pełni niewątpliwie Kazimierz Dolny. Ważnymi ośrodkami kulturalno-turystycznymi na terenie MOF są również Puławy oraz Janowiec. Funkcję bezpośredniego zaplecza rekreacyjnego pełnią atrakcyjne turystyczne tereny w pozostałych gminach wiejskich obszaru: Puławy, Końskowola i Żyrzyn. Do strefy najwyższej atrakcyjności turystycznej, w której koncentrują się wartości rekreacyjne należy zaliczyć również teren Kazimierskiego Parku Krajobrazowego. Ogromne, potencjalne walory rekreacyjne i turystyczne liczące się w skali krajowej, a nawet europejskiej posiada – przepływające przez teren MOF – rzeki: Wisła i Wieprz. Możliwości ich wykorzystania obecnie są jednak znacznie ograniczone z powodu zanieczyszczenia wody i braku niezbędnej infrastruktury.

Rysunek 16 Uwarunkowania gospodarcze MOF Puławy
źródło: opracowanie własne

Biorąc pod uwagę zagospodarowanie turystyczne obszarem największego zainwestowania jest Kazimierz Dolny. Jest to obszar zaliczany do wielkich centrów wypoczynkowych, z bogatą ofertą form wypoczynku, bazą noclegową o wysokim standardzie i rozbudowaną bazą towarzyszącą. W Kazimierzu według statystyk GUS w 2021 r. znajdowały się 54 obiekty noclegowe oferujące 2 020 miejsc noclegowych. Nieco mniejszą liczbę obiektów noclegowych posiadają Puławy. W 12 obiektach zbiorowego zakwaterowania znajduje się 1 401 miejsc noclegowych. Obiekty bazy gastronomicznej grupują się głównie w miastach: Kazimierzu Dolnym, Puławach, a także w Janowcu. Poza wymienionymi miejscowościami usługi gastronomiczne są relatywnie słabo rozwinięte. Ważnym elementem infrastruktury turystycznej jest natomiast istniejąca sieć szlaków i tras turystycznych: pieszych, rowerowych i wodnych.

Biorąc pod uwagę walory krajoznawcze, wypoczynkowe, kulturowe obszaru wiodącymi formami turystyki i wypoczynku na terenie MOF winny być:

- turystyka przyrodnicza, rozwijana na bazie obszarów cennych przyrodniczo, kompleksów leśnych oraz systemu szlaków i ścieżek turystycznych (pieszych, rowerowych, konnych, wodnych) i dydaktycznych;
- turystyka kulturowo-etniczna, rozwijana na bazie zabytkowych zespołów, unikalnych zabytkowych obiektów architektury sakralnej, miejsc kultu oraz muzeów;

- turystyka kwalifikowana (wodna, narciarska), rozwijana na bazie rzek i zbiorników wodnych, istniejących ośrodków narciarskich oraz szlaków turystycznych;
- turystyka wypoczynkowa (pobytowa) rozwijana na bazie agroturystyki oraz indywidualnego budownictwa letniskowo-rekreacyjnego.

10.6 MODEL STRUKTURY FUNKcjONALNO-PRZESTRZENNEJ MOF PUŁAWY

Struktura przestrzenna obszaru funkcjonalnego to system powiązanych ze sobą różnych elementów zagospodarowania pełniących określone funkcje, które łącznie tworzą całość funkcjonalno-przestrzenną. Elementami tej struktury są zarówno poszczególne części tego obszaru, które tworzą złożone systemy (np. ośrodki osadnicze, węzły i korytarze ekologiczne, tereny produkcji rolniczej), tereny różniące się między sobą przeznaczeniem, użytkowaniem i funkcją, jak i sieci infrastrukturalne (transportowe, elektroenergetyczne), które umożliwiają kontakty i powiązania pomiędzy poszczególnymi częściami. Głównym celem kształtowanego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru jest stworzenie warunków do racjonalnego organizowania przestrzeni i egzekwowania ładu przestrzennego dla realizacji działań będących odpowiedzią na wyzwania rozwojowe MOF Puław. Ma on również wyeliminować lub minimalizować konflikty przestrzenne powstające między funkcjami społeczno-gospodarczymi i poszczególnymi podmiotami gospodarczymi na tle wykorzystywania ograniczonej przestrzeni i jej zasobów.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej MOF Puław uwzględnia zasadę ciągłości realizacji polityk społeczno-gospodarczych i przestrzennych oraz stan zagospodarowania. Stanowi on schemat obrazujący sposób funkcjonowania obszaru i przestrzenne odniesienie dla polityk rozwojowych. Na strukturę funkcjonalno-przestrzenną obszaru składają się elementy, które w zależności od ich fizjonomii, stanowią niezależnie funkcjonujące układy i struktury lub budują strefy funkcjonalne będące obszarami o zbliżonych bądź powiązanych funkcjach i kierunkach rozwoju, które ukształtowały się w wyniku rozwoju obszaru i działalności człowieka. Dla tych wyodrębniających się układów, struktur i stref zakłada się zróżnicowane kierunki i działania w ramach polityk rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego.

Rozwój przestrzenny MOF Puław jest i powinien być ściśle powiązany z uwarunkowaniami przyrodniczymi, infrastrukturalnymi, gospodarczymi oraz demograficzno-społecznymi. W strukturze funkcjonalno-przestrzennej obszaru wyróżnia się:

1) obszary i ośrodki wzmacniania i rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych, w tym:

- hierarchiczną sieć ośrodków osadniczych, na którą składają się:
 - Miasto Puławy – ośrodek subregionalny, stanowiący rdzeń MOF, wskazany do wzmacniania funkcji regionalnych (m.in.: działalności naukowo-badawczej, kultury, sztuki i oświaty, usług medycznych, przemysłu wysokiej techniki, obsługi biznesu), a także zapewniających właściwą obsługę mieszkańców obszaru MOF;
 - Miasto Kazimierz Dolny – miejski ośrodek lokalny; wskazany do wzmacniania potencjału poprzez rozwój krajowych i regionalnych funkcji specjalistycznych związanych z kulturą i turystyką, a także wspomagania procesów dyfuzji aktywności społeczno-gospodarczej na terenie MOF;
 - miejscowości gminne – Janowiec, Końskowola i Żyrzyn – ośrodki lokalne o rozwiniętych funkcjach mieszkalnych, administracyjno-gospodarczych, publicznych i usługowych, wskazane do koncentracji urbanizacji w zorganizowanych układach przestrzennych oraz rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej; na ich terenie powinny być podejmowane działania rozwojowe ukierunkowane na rozbudowę i rozwój infrastruktury technicznej

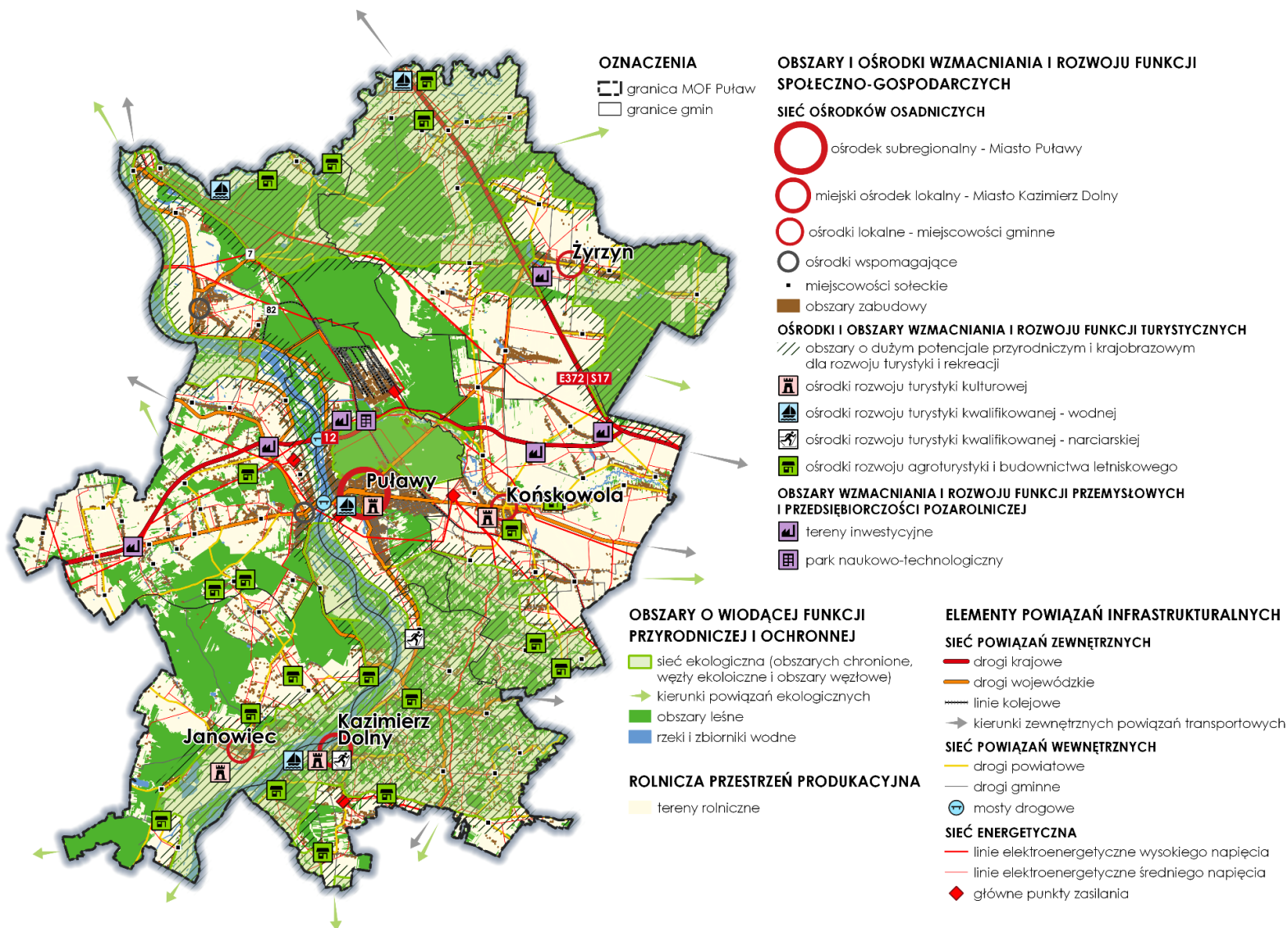
- i społecznej oraz usług służących krystalizacji silnych ośrodków gminnych obsługujących tereny wiejskie;
- ośrodki wspomagające ośrodki gminne w zakresie usług podstawowych oraz obsługi ludności i rolnictwa, na których terenie powinny być podejmowane działania ukierunkowane na rozwój osadnictwa oraz infrastruktury technicznej i społecznej;
 - miejscowości sołeckie – elementarne ośrodki obsługi, na których terenie wskazane są działania rozwojowe ukierunkowane na odnowę wsi m.in. poprzez realizację atrakcyjnych przestrzeni publicznych z wykorzystaniem lokalnych usług, wspieranie rozwoju specjalistycznych funkcji ośrodków wiejskich w oparciu o lokalne zasoby przyrodnicze i kulturowe;
 - tereny zwartej zabudowy – stanowiące obszary kontynuacji i uzupełniania zabudowy, w obszarze których działania rozwojowe powinny uwzględniać rozwój zespołów rekreacyjno-sportowych i terenów zieleni urządzonej, rozbudowę bazy i infrastruktury usług społecznych oraz dostosowanie istniejących zasobów mieszkaniowych do współczesnych standardów jakości i energochłonności;
- ośrodki i obszary wzmacniania i rozwoju funkcji turystycznych, w ramach których zakłada się działania mające na celu wzrost różnych form turystyki z wykorzystaniem walorów przyrodniczych, kulturowych oraz zagospodarowania turystycznego. Dla rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej proponuje się przede wszystkim obszary o wysokich walorach przyrodniczych w okolicy Kazimierskiego Parku Krajobrazowego oraz obszarów chronionego krajobrazu, dolin Wisły i Wieprza, a także obszary związane z występowaniem obiektów dziedzictwa kulturowego. Dla rozwoju turystyki niezbędna jest modernizacja i rozbudowa bazy turystycznej dostosowanej do typu, intensywności ruchu turystycznego oraz wrażliwości środowiska. Obok działań o charakterze infrastrukturalnym istotne znaczenie ma kreowanie i rozwój konkurencyjnych i spójnych regionalnych i lokalnych produktów turystycznych. Jedną z możliwości rozwoju obszaru jest również turystyka wiejska, w tym agroturystyka;
 - obszary lokalizacji, wzmacniania i rozwoju funkcji przemysłowych i przedsiębiorczości pozarolniczej, w szczególności poprzez organizację przestrzeni gospodarczej stanowiącej zorganizowane tereny inwestycyjne dla lokalizacji branż przemysłu i usług, w ramach których zakłada się realizację działań służących wzmocnieniu i wzbogaceniu obszaru poprzez wykorzystanie lokalnych zasobów. Za podstawowe strefy rozwoju gospodarczego wskazuje się istniejące tereny inwestycyjne, w szczególności zlokalizowane w Podstrefie Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Starachowice” w Puławach oraz obszary atrakcyjne inwestycyjnie dla rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej obejmujące tereny koncentracji zabudowy przemysłowo-składowej, tereny podmiejskie oraz na kierunkach głównych powiązań transportowych;
- 2) obszary o wiodącej funkcji przyrodniczej i ochronnej, na które składają się prawne formy ochrony przyrody i krajobrazu, węzły ekologiczne oraz obszary węzłowe oraz korytarze ekologiczne o znaczeniu krajowym, regionalnym i lokalnym zapewniające łączność pomiędzy węzłami układu naturalnego, umożliwiające migrację gatunków. Tereny te stanowią podstawowe elementy struktury obszaru decydujące o jakości środowiska życia człowieka, w obszarze których zakłada się realizację działań sprzyjających prawidłowemu funkcjonowaniu tych struktur poprzez integrację systemów obszarów chronionych służącą zapewnieniu ciągłości i spójności przestrzeni przyrodniczej oraz harmonizację rozwoju społeczno-gospodarczego i infrastruktury z przestrzenią przyrodniczą. Ponadto, w celu prawidłowego działania ekosystemu oraz eliminowania zjawisk negatywnych zaleca się podjęcie działań mających na celu ochronę kompleksów leśnych i podnoszenie ich znaczenia ekologicznego i środowiskotwórczego, ochronę obszarów dolinnych

i odtwarzanie właściwych stosunków wodnych, zwiększanie zdolności retencyjnej obszaru, a także podnoszenie bioróżnorodności poprzez stałe stwarzanie możliwości zadrzewień, zakrzaczeń, zalesień. Wody powierzchniowe i podziemne należy chronić poprzez wyposażanie obszarów zwartej zabudowy w sieć kanalizacyjną z odprowadzaniem nieczystości do oczyszczalni ścieków, a obszarów o zabudowie rozproszonej w indywidualne, ekologiczne, przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz ograniczenie stosowania chemicznych środków ochrony roślin.

- 3) elementy infrastruktury kształtujące sieć powiązań wewnętrznych i zewnętrznych, w tym:
- drogi krajowe i wojewódzkie – realizujące zewnętrzne powiązania transportowe MOF i pełniące jednocześnie funkcję wewnętrznych powiązań komunikacyjnych, stanowiące główny szkielet sieci transportowej;
 - drogi powiatowe – realizujące głównie powiązania wewnętrzne, a także bliskie powiązania zewnętrzne, uzupełniające sieć dróg krajowych i wojewódzkich;
 - drogi gminne – realizujące wewnętrzne powiązania transportowe, uzupełniające sieć dróg wojewódzkich i powiatowych;
 - linie kolejowe – pełniące głównie rolę tranzytową i stanowiące powiązania zewnętrzne obszaru;
 - powiązania energetyczne, na które składają się linie elektroenergetyczne NN i WN oraz gazociągi magistralne wraz z infrastrukturą towarzyszącą, decydujące o bezpieczeństwie energetycznym obszaru.

W odniesieniu do powyższych elementów zakłada się realizację działań mających na celu ich rozwój, przede wszystkim infrastruktury transportowej, ukierunkowany na minimalizowanie barier i ograniczeń rozwoju w funkcjonowaniu układu przestrzennego obszaru, kształtowanie spójnego systemu zewnętrznych i wewnętrznych powiązań transportowych oraz integrację poszczególnych elementów systemu transportowego i podwyższenie parametrów eksploatacyjnych. Istotnym aspektem realizacji działań będzie również poprawa dostępności komunikacyjnej i mobilności mieszkańców, zapewnienie sprawności powiązań komunikacyjnych, minimalizowanie zagrożenia bezpieczeństwa publicznego oraz kolizji z elementami sieci ekologicznej.

- 4) strefę rolniczej przestrzeni produkcyjnej, obejmującą tereny rolnicze i związane z nimi tereny aktywności społeczno-gospodarczej, charakteryzujące się relatywnie niższą gęstością zaludnienia oraz znacznym udziałem rozległych kompleksów użytkowanych rolniczo; wskazane do utrzymania dotychczasowej funkcji rolniczej oraz rozwoju funkcji turystycznych i gospodarczych.

Rysunek 17 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej MOF Puławy
 źródło: opracowanie własne

10.7 USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ

Głównym celem modelowania struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru jest określenie wzajemnych relacji pomiędzy poszczególnymi elementami tej struktury i między tymi elementami, a obszarem jako całością oraz kształtowanie tych relacji w sposób zrównoważony. Właściwemu kształtowaniu i harmonizowaniu struktury zarówno w odniesieniu do relacji pomiędzy układem naturalnym i antropogenicznym, jak i w obrębie obu układów służą wytyczne dla lokalnych polityk przestrzennych. W odniesieniu do poszczególnych elementów konstytuujących strukturę MOF zakłada się zróżnicowane kierunki rozwoju i działania w ramach polityk rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego stosownie do zasady nadrzędności działań służących utrzymaniu i wzmacnianiu ich funkcji podstawowych (wiodących) oraz preferencji rozwojowych.

Ustalenia w zakresie polityki przestrzennej stanowią zbiór dyrektyw skierowanych do organów samorządu gminnego, których realizacja jest niezbędna dla potrzeb realizacji celów strategii rozwoju ponadlokalnego. Wymagają bezpośredniego uwzględnienia w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Rekomendacje w zakresie polityki przestrzennej kierowane są do szerokiego grona interesariuszy: instytucji publicznych, podmiotów prywatnych, organizacji społecznych, mieszkańców, stanowiąc zestaw wytycznych i dobrych praktyk, których wdrażanie wspomaga realizację celów strategii. Ponieważ nie posiadają bezpośredniego umocowania prawnego, ich rozpowszechnienie i popularyzacja wymaga wsparcia poprzez działania edukacyjne i promocyjne. Ustalenia i rekomendacje w zakresie lokalnych polityk przestrzennych odnoszą się do kluczowych elementów i jednostek funkcjonalno-przestrzennych składających się na strukturę obszaru.

1. Obszary i ośrodki wzmacniania i rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych

Ustalenia w odniesieniu do elementów właściwych dla rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych, tj.: ośrodków osadniczych, ośrodków i obszarów wzmacniania i rozwoju funkcji turystycznych oraz funkcji przemysłowych i przedsiębiorczości pozarolniczej, mają na celu kreowanie wysokiej jakości przestrzeni miejsca zamieszkania i pracy oraz konkurencyjnej, wielofunkcyjnej przestrzeni gospodarczej i obejmują:

- w zakresie elementów sieci osadniczej:
 - kształtowanie zwartych przestrzennie sfer funkcjonalno-przestrzennych i jednostek osadniczych poprzez unikanie niekontrolowanego rozwoju zabudowy, ograniczanie tendencji rozwoju liniowego jednostek osadniczych oraz rozpraszania zabudowy,
 - uwzględnianie w planowaniu struktur osadniczych: zasobów i wartości przyrodniczych; zachowania i kształtowania zielonej i błękitnej infrastruktury, w tym zapewnienia udziału terenów zieleni i powierzchni biologicznie czynnej, sąsiedztwa istniejących lub rozwijających się funkcji konfliktogennych, ryzyka wystąpienia powodzi i następstw zmian klimatycznych, rozwiązań urbanistycznych i architektonicznych dostosowanych do istniejących uwarunkowań przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych, historycznych elementów zagospodarowania;
 - wykorzystanie w pierwszej kolejności obszarów istniejącego zagospodarowania, polegające na: likwidowaniu niezagospodarowanych przestrzeni, otoczonych przez tereny zainwestowane i przeznaczenie ich pod funkcje harmonizujące z przeznaczeniem terenów sąsiednich, uzupełnianiu i kontynuacji urbanizacji obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, z zapewnieniem standardów uwzględniających aspekty użytkowe, kulturowe i ekologiczne środowiska zamieszkania, regeneracji obszarów zdegradowanych

- w szczególności poprzez rewitalizację oraz inne działania mające na celu przywrócenie im utraconych walorów lub/i nadanie nowych,
- uwzględnianie przestrzeni publicznych jako organicznej części ośrodków osadniczych, stanowiących podstawowy element integrujący układy urbanistyczne i ruralistyczne oraz decydujących o atrakcyjności obszaru dla zamieszkania;
 - kształtowanie terenów urbanizacji w sposób zapewniający odpowiednią dostępność terenów mieszkaniowych do podstawowych usług publicznych, transportu zbiorowego, przestrzeni publicznych, w tym przestrzeni otwartych;
 - zabezpieczenie terenów niezbędnych pod realizację celów publicznych i usług komercyjnych, w szczególności usług publicznych z zakresu zdrowia, oświaty, kultury, administracji, gospodarki komunalnej, sportu i rekreacji, obsługi komunikacyjnej, usług bytowych, handlu, gastronomii, rzemiosła, terenów zieleni publicznej;
 - zapewnienie ochrony ogólnodostępnych miejsc i możliwości tworzenia nowych przestrzeni publicznych (zieleńców, parków, placów zabaw, terenów sportowo-rekreacyjnych itp.) przy zachowaniu historycznych założeń;
 - planowanie terenów urbanizacji warunkowanych równoczesną realizacją sieci wodociągowej i kanalizacyjnej;
 - uwzględnianie w kształtowaniu zagospodarowania skutków zmian klimatu m.in. poprzez zwiększenie retencyjności wód opadowych, zwiększanie udziału terenów zielonych w powierzchni ogólnej terenów zurbanizowanych;
 - kształtowanie zagospodarowania z uwzględnieniem położenia MOF na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią;
- w zakresie ośrodków i obszarów wzmocnienia i rozwoju funkcji turystycznych:
- dalszy rozwój obszarów turystyczno-rekreacyjnych, w szczególności w oparciu o obszary o wysokich walorach przyrodniczych oraz związane z występowaniem obiektów zabytkowych oraz rekreacyjnych;
 - harmonijne kształtowanie zagospodarowania przestrzennego wokół obszarów i obiektów o wartościach kulturowych i krajobrazowych, w szczególności wpisanych do rejestru zabytków oraz uznanych za pomniki historii;
 - kształtowanie funkcji turystycznej z uwzględnieniem nadrzędności funkcji przyrodniczej, w szczególności poprzez dostosowanie form zagospodarowania i intensywności użytkowania turystycznego do chłonności środowiska przyrodniczego;
 - dostosowanie kierunków zagospodarowania turystycznego do rozmieszczenia walorów turystycznych i dostępności komunikacyjnej;
 - modernizacja i rozbudowa bazy turystycznej dostosowanej do typu i intensywności ruchu turystycznego, potrzeb użytkowników oraz wrażliwości środowiska;
 - zagospodarowanie rekreacyjno-wypoczynkowe najatrakcyjniejszych turystycznie obszarów przez dostosowanie istniejącej zabudowy do obsługi turystyki oraz wydzielenie terenów pod tereny rekreacji indywidualnej,
 - kształtowanie zabudowy letniskowej dostosowanej do cech i stylu lokalnej architektury i krajobrazu oraz harmonijne wpisanie nowych elementów zagospodarowania w otoczenie;
 - prowadzenie rewaloryzacji i rewitalizacji układów urbanistycznych i ruralistycznych, ochrona oraz poprawa stanu i standardu funkcjonalnego i technicznego istniejących obiektów i zasobów zabytkowych prawnie chronionych i postulowanych do objęcia ochroną;
- w zakresie obszarów lokalizacji, wzmocnienia i rozwoju funkcji przemysłowych i przedsiębiorczości pozarolniczej:

- kształtowanie atrakcyjnych terenów aktywności gospodarczej w obszarach z istniejącym lub zaplanowanym pełnym uzbrojeniem terenów inwestycyjnych umożliwiających osiągnięcie wysokich standardów zagospodarowania;
- koncentrowanie uciążliwej lub wysokospecjalistycznej aktywności gospodarczej w wyodrębnionych, zorganizowanych strefach gospodarczych umożliwiających ograniczenie negatywnego wpływu terenów przemysłowych na środowisko, sąsiadującą zabudowę mieszkaniową i kształtowanie krajobrazu;
- wykorzystanie do rozwoju funkcji przedsiębiorczości pozarolniczej w pierwszej kolejności terenów już częściowo zainwestowanych oraz typu brownfield.

Rekomendacje w odniesieniu do elementów właściwych dla rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych obejmują:

- kształtowanie środowiska mieszkaniowego z uwzględnieniem rozwiązań urbanistycznych i architektonicznych warunkujących jego wysoką jakość oraz zapewniających wysokie walory funkcjonalne i estetyczne;
- zapewnianie na terenach mieszkaniowych udziału zabudowy o różnych funkcjach oraz udziału mieszkańców o zróżnicowanym standardzie, wielkości, typie, a także sposobie zasiedlenia;
- harmonizowanie układu osadniczego z systemem przyrodniczym obszaru poprzez zachowanie i wzbogacanie terenów zieleni urządzonej;
- uzupełnianie katalogu usług publicznych świadczonych przez poszczególne ośrodki, zgodnie z przyjętą hierarchią sieci osadniczej, przy uwzględnieniu współpracy międzygminnej w obszarach położonych na styku poszczególnych jednostek;
- realizacja nowych oraz dostosowanie istniejących obiektów i usług z uwzględnieniem potrzeb wszystkich użytkowników, w tym osób o ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego,
- kształtowanie bazy infrastruktury usług, przede wszystkim w zakresie kultury i edukacji, przy wykorzystaniu istniejących obiektów (i ich otoczenia) o szczególnych walorach kulturowych, jako elementów przestrzeni szczególnie istotnych dla budowania więzi i tożsamości lokalnej,
- tworzenie turystycznych szlaków tematycznych wykorzystujących przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe walory obszaru;
- dbałość o estetykę obiektów zagospodarowania turystycznego i całego otoczenia;
- rozwój funkcji przemysłowych oraz usługowo-produkcyjnych przy wykorzystywaniu nowoczesnych technologii oraz dostępnych środków technicznych i technologicznych, chroniących środowisko przyrodnicze przed degradacją;
- utworzenie wspólnego katalogu terenów inwestycyjnych na terenie MOF Puław;
- wykorzystanie potencjału istniejących podmiotów naukowych i badawczo – rozwojowych.

2. Obszary o wiodącej funkcji przyrodniczej i ochronnej

Ustalenia w odniesieniu do obszarów i elementów o wiodącej funkcji przyrodniczej i ochronnej mają na celu utrzymanie ciągłości powiązań ekologicznych, kształtowanie racjonalnej struktury obszarów chronionych, a także ograniczenie presji inwestycyjnej na obszarach o szczególnym znaczeniu dla zachowania zasobów przyrodniczych i obejmują:

- zachowanie i kształtowanie spójności sieci ekologicznej, w skład której wchodzi przede wszystkim obszary chronione, obszary cenne przyrodniczo, a także system węzłów i korytarzy ekologicznych;
- kształtowanie zagospodarowania terenów w obszarach chronionych w dostosowaniu do przedmiotu ochrony wartości przyrodniczych i krajobrazowych;

- rewaloryzację i rehabilitację zdegradowanych zasobów środowiska przyrodniczego i krajobrazu kulturowego, warunkujące zachowanie tożsamości kulturowej społeczności oraz rozwój turystyki i rekreacji;
- zachowanie i ochrona lasów, zwłaszcza lasów i ekosystemów leśnych o dużym stopniu naturalności lub szczególnie cennych ze względu na zachowanie bioróżnorodności biologicznej;
- zwiększanie zasobów wodnych i leśnych w sposób zapewniający ochronę siedlisk cennych przyrodniczo i walorów krajobrazowych;
- zachowanie w dotychczasowym użytkowaniu gruntów niezabudowanych posiadających walory przyrodnicze i kulturowe (np. łąki wewnątrz i na obrzeżach kompleksów leśnych);
- kształtowanie pasmowych struktur przyrodniczych (łąk, zadrzewień i zakrzewień śródpolnych) i zwiększanie ciągłości leśnych korytarzy ekologicznych poprzez zalesienia;
- ochronę powiązań widokowych poprzez zachowanie i kształtowanie związków kompozycyjno-przestrzennych oraz odtworzenie historycznych powiązań;
- wzbogacanie krajobrazu osadniczego zielenią (parki, zieleń izolacyjna) oraz zwiększenie udziału powierzchni terenów zielonych, a także ochrona i pielęgnacja istniejących parków dworskich i pałacowych, cmentarzy zabytkowych, zadrzewień itp.;
- eliminacja istniejących źródeł zagrożeń czystości wód powierzchniowych i podziemnych oraz eliminacja źródeł zagrożeń środowiska znajdujących się na terenach osadniczych.

Rekomendacje w odniesieniu do elementów o wiodącej funkcji przyrodniczej obejmują:

- wzbogacanie potencjału systemu obszarów chronionych poprzez obejmowanie prawną ochroną obszarów cennych przyrodniczo;
- podporządkowanie turystycznego użytkowania i zagospodarowania obszarów cennych przyrodniczo potrzebom zachowania bioróżnorodności;
- uwzględnianie w procesach inwestycyjnych zasady priorytetu ekologicznego.

3. Elementy infrastruktury kształtujące sieć powiązań wewnętrznych i zewnętrznych

Ustalenia w odniesieniu do elementów sieci infrastrukturalnych mają na celu przede wszystkim rozwój infrastruktury transportowej zapewniającej sprawność powiązań komunikacyjnych, minimalizującej zagrożenia bezpieczeństwa publicznego oraz kolizje z elementami regionalnej sieci ekologicznej, a także ograniczenie emisji zanieczyszczeń do środowiska i obejmują:

- objęcie ochroną planistyczną terenów stanowiących rezerwy pod lokalizację planowanych dróg, kluczowych dla zwiększenia sprawności zewnętrznych powiązań komunikacyjnych MOF;
- rozwój ilościowy i jakościowy systemu komunikacyjnych powiązań wewnętrznych mający na celu zapewnienie dostępności do ośrodka subregionalnego – Miasta Puławy, skupiającego funkcje ponadlokalne;
- realizowanie działań mających na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego poprzez m.in.: przebudowę niebezpiecznych skrzyżowań, oddzielenie ruchu pieszego i rowerowego od samochodowego, rozwój systemów wykorzystujących technologie informacyjne i komunikacyjne (ITS) usprawniających zarządzanie ruchem i transportem zbiorowym;
- ograniczanie lokalizowania funkcji wrażliwych na uciążliwość hałasu na terenach położonych w bezpośrednim sąsiedztwie głównych drogowych powiązań transportowych,

- uzupełnianie docelowego układu drogowych powiązań wewnętrznych w terenach perspektywicznego rozwoju zabudowy mieszkaniowej jedno- i wielorodzinnej, zgodnie z założeniami określonymi w docelowym układzie komunikacyjnym obszaru;
- zwiększanie konkurencyjności komunikacji zbiorowej poprzez realizację działań uwzględniających m.in.: modernizację taboru (w tym dostosowywanie do norm ochrony środowiska), modernizację i zwiększenie dostępności infrastruktury komunikacji zbiorowej, nadanie priorytetu komunikacji autobusowej w ruchu ulicznym, dostosowanie ulic do prowadzenia ruchu autobusowego;
- rozwój infrastruktury ścieżek rowerowych oraz miejsc obsługi rowerzystów w oparciu o kompleksowy program rozwoju ścieżek rowerowych;
- ograniczenie ruchu kołowego w centrach miast (Kazimierz Dolny, Puławy) poprzez wyznaczenie parkingów buforowych, obsługujących ruch turystyczny;
- rozwój jakościowy i ilościowy systemu zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków z uwzględnieniem zasady równoległej realizacji sieci wodociągowej i sieci kanalizacyjnej na terenach zabudowanych oraz perspektywicznego rozwoju zabudowy;
- rozwój systemu kanalizacji sanitarnej i deszczowej na terenach zainwestowanych.

Rekomendacje w odniesieniu do infrastruktury technicznej i transportowej obejmują:

- planowanie i realizację infrastruktury energetycznej gwarantującej zrównoważony rozwój obszaru i oszczędne gospodarowanie zasobami przestrzeni;
- realizację programów mających na celu modernizację indywidualnych źródeł ciepła z zaleceniem eliminacji uciążliwych palenisk węglowych i stosowanie do celów grzewczych i bytowych gazu ziemnego oraz pozyskiwanie ciepła ze źródeł odnawialnych;
- poprawa efektywności energetycznej energochłonnych obiektów oraz instalacji poprzez wdrożenie technologii niskoemisyjnych.

4. Strefa rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Ustalenie w zakresie rolniczej przestrzeni produkcyjnej, mają na celu wzbogacenie i rozwój rolniczy oraz ochronę walorów przestrzeni rolniczej obszaru i obejmują:

- zachowanie naturalnych wartości zasobów rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz zrównoważony rozwój gospodarki rolnej i funkcji towarzyszących;
- dostosowanie produkcji rolniczej na obszarze miast do warunków miejskich i ochronę terenów rolnych na obszarze miasta poprzez: zgodność funkcjonalno-przestrzenną terenów rolnych z innymi funkcjami terenów miejskich, ograniczenie ekspansji zabudowy na tereny rolne oraz zgodność struktury produkcji rolnej z warunkami życia miejskiego;
- poprawę efektywności ekonomicznej rolnictwa na obszarach wiejskich poprzez przekształcanie struktury obszarowej gospodarstw, zmierzające w kierunku powiększenia średniej wielkości gospodarstwa oraz dobór kierunków produkcji rolnej, odpowiednich do warunków przyrodniczych i rynków zbytu;
- prowadzenie działań przeciwoerozyjnych na gruntach ornych (zapobieganie przed erozją wodną i wietrzną) m.in. wyprowadzanie nowych oraz utrzymanie i ochronę istniejących zadrzewień i zakrzewień śródpolnych;
- ograniczanie przeznaczania gruntów wysokich klas bonitacyjnych na cele nierolnicze;
- zalesianie terenów najniższych klasach bonitacyjnych, gleb zdegradowanych i nieużytków;
- ograniczenie i zatrzymanie procesów urbanizacji poprzez zakaz wyznaczania nowych terenów zabudowy poza terenami istniejącego zainwestowania służące minimalizowaniu negatywnych skutków ekonomicznych związanych z rozpraszaniem zabudowy;

- niwelowanie potencjalnych konfliktów przestrzennych poprzez kształtowanie prawidłowych relacji pomiędzy zabudową związaną z produkcją rolną a zabudową mieszkaniową.

Rekomendacje w odniesieniu do rolniczej przestrzeni produkcyjnej obejmują:

- stosowanie tradycyjnych dla poszczególnych części obszaru form architektury wiejskiej (w zakresie bryły, kształtu dachu, detalu architektonicznego i materiałów wykończeniowych);
- rozwój bazy magazynowej oraz przetwórczej służącej wzmocnieniu specjalizacji rolniczej obszaru, a także zapewniającej zagospodarowanie lokalnych produktów rolnych;
- stosowanie technologii produkcji bezpiecznych dla środowiska, a zwłaszcza zasobów wodnych;
- wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich polegający na wprowadzaniu w przestrzeń gospodarczą wsi nowych funkcji pozarolniczych, czego konsekwencją będą nowe źródła dochodów mieszkańców wsi oraz zwiększanie atrakcyjności wsi jako miejsca pracy i zamieszkania;
- wykorzystywanie potencjału kulturowego i przyrodniczo-krajobrazowego do intensyfikacji rozwoju gospodarstw agroturystycznych (głównie w obszarach nagromadzenia i koncentracji obiektów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego) i ekologicznych.

11. TERYTORIALNY WYMIAR WSPARCIA, OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

Obszar MOF Puławy posiada swoje potencjały i bariery, które mają odniesienia przestrzenne. Bardzo istotnym zadaniem dla prowadzenia polityki rozwoju w ujęciu terytorialnym jest ich identyfikacja. Pozwala ona na wyznaczenie interwencji publicznych w stosunku do konkretnych obszarów, a nie tylko tematycznie. Podejście terytorialne jest narzędziem, które pozwala wzmocnić procesy rozwojowe na terenie MOF Puławy, co pozwala na zwiększenie szans na osiągnięcie celów strategicznych wyznaczonych w niniejszej Strategii.

Wymiar terytorialny określony w Strategii został określony na podstawie wzorca polityki rozwoju, wyznaczonego w krajowych dokumentach strategicznych tj. Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju i Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030). Paradygmat ten podkreśla zmniejszenie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego regionów, a także zapewnienie spójności rozwojowej kraju przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo.

Wyznaczenie obszarów strategicznej interwencji (OSI) jest spowodowane odejściem od założenia wspierania całego kraju w jednolity sposób na rzecz zróżnicowania interwencji w zależności od problemów i potencjałów danego obszaru. Takie działania dodatkowo muszą być wyposażone w odpowiednie instrumenty terytorialne dopasowane do specyficznych cech rozwojowych OSI.

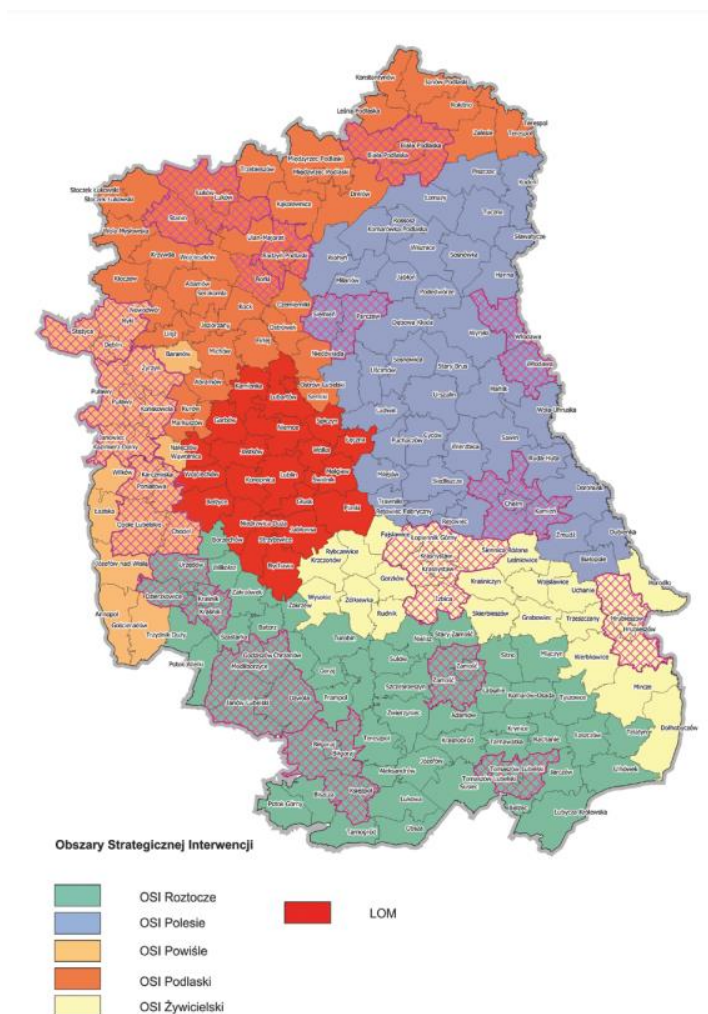
Zintegrowane Podejście terytorialne – uwarunkowania krajowe i regionalne

W podejściu terytorialnym uwzględnione zostały kierunki i założenia polityki regionalnej, określone w ramach Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030 (SRWL 2030). W SRWL 2030 określone zostały obszary strategicznej interwencji (OSI), które stanowią wyrażenie podjętej decyzji dotyczącej potrzeby szczególnego wsparcia realizacji kierunków działań SRWL 2030 na poszczególnych obszarach województwa lubelskiego. W tym celu w SRWL 2030 wyznaczone zostały OSI obejmujące regionalne strefy funkcjonalne, charakteryzujące się wspólnymi uwarunkowaniami i celami rozwojowymi, na których przewiduje się współpracę w układach ponadlokalnych.

W wymiarze strategicznym oznacza to wskazanie:

1. obszarów, dla których zdefiniowany indywidualny priorytet rozwojowy determinuje zakres planowanego wsparcia w ramach instrumentów terytorialnych,
2. kierunków działań (wybranych spośród wszystkich kierunków działań SRWL 2030), których realizacja ma szczególne znaczenie dla priorytetów rozwojowych poszczególnych subregionów funkcjonalnych,
3. przedsięwzięć, których realizacja ma szczególne znaczenie dla rozwoju określonych subregionów funkcjonalnych, w tym przede wszystkim służących poprawie ich dostępności w układzie wewnętrznym i zewnętrznym.

Niezależnie od kierunków działań wskazanych w SRWL 2030 jako szczególnie istotne dla rozwoju OSI wszyscy interesariusze SRWL 2030 mogą korzystać ze wsparcia regionalnego na zasadach ogólnych, wynikających z kierunków działań o charakterze horyzontalnym, wskazanych w ramach poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych.

Rysunek 18 Obszary Strategicznej Interwencji województwa lubelskiego

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030

W ramach powyższej delimitacji wskazano obszary, na których samorząd województwa lubelskiego zakłada zastosowanie mechanizmów terytorialnych - tematycznych kierunków interwencji z uwzględnieniem wsparcia z poziomu krajowego, regionalnego i lokalnego oraz przedsięwzięć priorytetowych dla rozwoju poszczególnych OSI. Zgodnie z delimitacją OSI zawartą w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030 wyznaczono pięć obszarów strategicznej interwencji.

Zakres OSI wskazanych w SRWL 2030 obejmuje:

- obszary współpracy w strefach silnego oddziaływania miast (Miejskie Obszary Funkcjonalne ośrodków subregionalnych i lokalnych oraz Lubelski Obszar Metropolitalny)
- strefy funkcjonalne, charakteryzujące się wspólnymi uwarunkowaniami i celami rozwojowymi, na których przewiduje się współpracę w układach ponadlokalnych (OSI Subregionalne: Roztocze, Polesie, Powiśle, Podlaski, Żywicielski).

Według wyznaczenia OSI w SRWL 2030 MOF Puławy należy do obszaru strategicznej interwencji POWIŚLE, dla którego jako priorytet rozwoju wyznaczono: „Społeczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego obszarów nadwiślańskich”. Jako cechy wiodące, będące przesłankami do delimitacji obszaru wyznaczono m.in.: uznany wysoki potencjał turystyczny, w tym wynikający z unikalnego w skali kraju krajobrazu naturalno-kulturowego, bardzo korzystne warunki agroklimatyczne dla

uprawy owoców miękkich i sprzyjające rozwojowi gospodarstw sadowniczych, dobrze rozwinięta baza obsługi ruchu *turystycznego*.

W kontekście realizacji celów SRWL 2030 zostały wyznaczone Kierunki interwencji/tematyczne obszary wsparcia OSI Powiśle:

1. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych

- Rozwój lokalnych specjalizacji rolnych m.in. w oparciu o odtworzenie historycznie ukształtowanych lub wykorzystanie nowych, niszowych kierunków produkcji
- Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej jako istotnego elementu regionalnej oferty turystycznej oraz ważnego czynnika poprawy ekonomicznej gospodarstw rolnych

2. Rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej surowce rolne

- Rozwój infrastruktury i obiektów przechowalniczych

3. Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej

- Poprawa regionalnych i międzyregionalnych powiązań komunikacyjnych z uwzględnieniem szkieletowego układu dróg ekspresowych (S19, S17 i S12) w tym budowa obwodnic miast,
- Poprawa regionalnych i międzyregionalnych połączeń kolejowych z uwzględnieniem Programu Kolejowego CPK Centralny Port Komunikacyjny.

4. Ochrona walorów środowiska

- Ochrona wartości przyrodniczych, w tym krajobrazu, siedlisk i bioróżnorodności.

5. Promocja i rozwój usług prozdrowotnych, uzdrowiskowych oraz gospodarki senioralnej

- Rozwój funkcji i bazy lecznictwa uzdrowiskowego na obszarach występowania naturalnych warunków i czynników leczniczych.

6. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu

- Wspieranie tworzenia kompleksowej oferty turystycznej w oparciu o marki regionalne i terytorialne - pakietowanie i sieciowanie (w tym utworzenie Geoparku Małopolski Przełom Wisły oraz rozwój infrastruktury turystycznej Nadwiślańskiej Kolejki Wąskotorowej),
- Rozwijanie produktów i oferty wydarzeń wykorzystujących unikalne zasoby lokalne (np. kuchnię, wydarzenia historyczne, tradycje, materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, walory środowiskowe, wydarzenia związane z przejawami współczesnej twórczości artystycznej, wydarzenia sportowe),
- Organizacja punktów usług i obsługi turystycznej dla turystyki zmotoryzowanej,
- Rozwój infrastruktury sprzyjającej tworzeniu zróżnicowanej oferty opartej o różne formy turystyki (np. kajakową, rowerową, nordic walking, konną, kulturową, historyczną, przyrodniczą, kulinarną itp.),
- Wspieranie rozwoju przemysłów kreatywnych oraz przemysłów kultury, przedsiębiorczości bazującej na lokalnych zasobach, dziedzictwie kulturowym i usługach edukacyjnych,
- Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym poprzez rozwijanie funkcji użytkowej obiektów kulturowych.

Istotnym jest, że OSI wyznaczone w KSRR 2030 i SRWL 2030 zarówno na poziomie kraju jak i regionu wspierane będą za pomocą specjalnie dedykowanych instrumentów tj. Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych oraz Innych Instrumentów Terytorialnych.

Cele, kierunki działań oraz przedsięwzięcia przedstawione w wymiarze terytorialnym w ramach Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Puławy są rozwinięciem polityki regionalnej prowadzonej przez Samorząd Województwa Lubelskiego oraz podejścia terytorialnego na poziomie krajowym wyrażonego w KSRR 2030. Efektem działań Strategii będzie wyrównanie szans oraz wytworzenie korzystnych warunków do wzmocnienia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej gmin wchodzących w skład MOF Puławy.

Podczas wyznaczania celów i kierunków działań Strategii zostało uwzględnione wykorzystanie dostępnych instrumentów rozwoju terytorialnego, co powinno przełożyć się na wzrost efektywności angażowanych środków publicznych, selektywność podejścia, realizację zintegrowanych projektów oraz spójność rozwojową MOF Puławy. Dodatkowo wykorzystane zostały również wnioski z przeprowadzonej diagnozy w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzennej oraz wyniki przeprowadzonych działań partycypacyjnych. W ramach tych działań wskazano przedsięwzięcia bazujące na rozwinięciu potencjału obszaru MOF Puławy oraz rozwoju jego przewag konkurencyjnych.

12. POWIĄZANIA FUNKCJONALNE W MOF MIASTA PUŁAWY

12.1 ANALIZA POWIĄZAŃ FUNKCJONALNYCH MOF PUŁAWY

Zawarty w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030 (SRWL 2030) obszar MOF Puławy powstał w wyniku delimitacji obszaru województwa, w celu wyznaczenia obszaru budowania potencjału rozwojowego miasta oraz wzmacniania jego powiązań funkcjonalnych z otoczeniem. Określone przez władze województwa granice są efektem prowadzonej polityki regionalnej oraz jej zasad, a także zastosowanej zasady partnerstwa i współpracy.

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej obszar MOF Puławy charakteryzuje się występowaniem wielu elementów wspólnych, zarówno w odniesieniu do posiadanych zasobów, jak i potrzeb oraz oczekiwań. Wyniki diagnozy delimitacyjnej potwierdzają szczególną odrębność i specyfikę obszaru oraz stanowią podstawę do przygotowania jednolitej strategii rozwoju. Spójność obszaru ponad to uwarunkowana jest wspólnymi tradycjami historycznymi i kulturowymi, a także uwarunkowaniami środowiskowymi i gospodarczymi, dając przy tym geograficznie, jednorodne, spójne społecznie i funkcjonalnie terytorium. Mieszkańców obszaru charakteryzuje ponadto tożsamość terytorialna, poczucie przynależności lokalnej, a także chęć współpracy.

Zbieżność zaobserwowanych zjawisk społecznych i gospodarczych wynika z bezpośredniego sąsiedztwa gmin wchodzących w skład MOF Puławy. Partnerstwo tworzy terytorium o zbliżonych cechach krajobrazu i środowiska przyrodniczego, tradycji i kulturze. Obszar charakteryzuje występowanie obszarów chronionych - na jego terenie ustanowiono obszarowe form ochrony przyrody. MOF legitymuje się bardzo bogatą przeszłością historyczną i dziedzictwem kulturowym. Na jego obszarze występuje szereg obiektów i zespołów, które posiadają wysoką wartość kulturową i stanowią potencjał do dalszego rozwoju branży turystycznej. Analizowany obszar jest spójny, jeśli chodzi o cechy lokalnej społeczności i wskaźniki demograficzne. Problemem obszaru w odniesieniu do sytuacji demograficznej spadek liczby ludności obserwowany w przeciągu ostatnich 10 lat, wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym przy spadku udziału osób w wieku przedprodukcyjnym – proces starzenia się społeczeństwa, niekorzystne, ujemne wartości wskaźników przyrostu naturalnego i salda migracji. Negatywne trendy demograficzne związane są ze zmianą struktury wiekowej mieszkańców i starzeniem się społeczeństwa. . Obszar charakteryzuje wysoko urozmaicona rzeźba obszaru oraz bogato rozwinięta sieć obszarów chronionych. Na terenie MOF Puławy istnieje niemalże w pełni wykorzystywany potencjał turystyczny, bazujący na dostępnych zasobach kulturowych i naturalnych oraz produktach turystycznych, wokół których możliwy jest dalszy rozwój infrastruktury turystycznej i ruchu turystycznego. Pod względem bogactwa dóbr kultury MOF charakteryzuje się dużą zasobnością –znajdują się tu liczne zabytki architektury i budownictwa, które stanowią potencjał do rozwoju branży turystycznej. Na atrakcyjność turystyczną obszaru korzystnie wpływa również różnorodne i cenne przyrodniczo środowisko naturalne i krajobrazowe (w tym sieć hydrograficzna), dostępność zbiorników retencyjnych i kompleksów leśnych. Obszar objęty diagnozą posiada jednorodne cechy gospodarcze - rosnąca liczba pracujących na

obszarze MOF oraz spadająca liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na przestrzeni lat 2012-2021, lepsza sytuacja rynku pracy wobec analogicznej powiatu i województwa oraz wysoki potencjał gospodarczy z uwagi na obecność Zakładów Azotowych Puławy oraz Puławskiego Parku Naukowo Technologicznego. Jednakże najistotniejszym problemem są negatywne trendy demograficzne związane ze zmianą struktury wiekowej mieszkańców i starzeniem się społeczeństwa we wszystkich gminach wchodzących w skład MOF Puławy.

Jak wykazała diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej oraz analizy przestrzenne, powiązania funkcjonalne i wzajemne oddziaływania między gminami MOF realizowane są w ramach sieci komunikacyjno-transportowej, w tym komunikacji miejskiej i systemu ścieżek rowerowych oraz infrastruktury technicznej, w tym rozwiązań dotyczących zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków komunalnych. Należy jednak pamiętać, że obok wspólnych elementów infrastrukturalnych, bardzo ważnym identyfikatorem powiązań przestrzenno-funkcjonalnych, które zachodzą pomiędzy gminami MOF są relacje udziału w dobrach i usługach. Gminy partnerstwa mają również spójne cele w kwestii kierunków rozwoju, gdzie najczęściej wskazywane są następujące obszary priorytetowe: poprawa stanu środowiska naturalnego i kulturowego, rozwój infrastruktury technicznej oraz komunikacyjnej, rozwój turystyki, poprawa efektywności nauczania, wspieranie aktywności społecznej oraz poprawa jakości życia mieszkańców.

Ważną cechą diagnostyczną świadczącą o występowaniu na danym terenie szerszego wachlarza związków, odzwierciedlających przestrzenną strukturę powiązań na rynku pracy w sektorze usług publicznych i komercyjnych jest zasięg dojazdów do pracy i szkół. Rozpoznanie zjawiska dojazdów do pracy i placówek edukacyjnych pozwala na uchwycenie relacji oraz powiązań przestrzennych i funkcjonalnych pomiędzy jednostkami osadniczymi. Wg „Ewaluacji i Monitoringu zmian dostępności transportowej w Polsce z wykorzystaniem wskaźnika WMDT”⁶ do 2023 r. wszystkie gminy obszaru MOF Puławy znajdują się w zasięgu izochrony 60 minutowej do stolicy województwa. Izochrona 60 minutowa jest utożsamiana z zasięgiem rynku pracy (jako umowna wartość graniczna dla regularnych dojazdów pracowniczych) – co oznacza, że dla całego obszaru MOF został udostępniony rynek pracy w Lublinie. Cały obszar MOF Puławy znajduje się także w zasięgu izochrony 90 minutowej do Lublina, świadczy to o dostępności do usług wyższego rzędu (jest to odległość czasowa odpowiadająca relatywnie dogodnym przemieszczeniom fakultatywnym). Można zatem wnioskować, iż dostępność transportowa zewnętrzna jest na poziomie zabezpieczającym potrzeby mieszkańców i umożliwiającym im dostęp do usług niedostępnych na obszarze MOF w najbliższych dużych miastach (stolicy województwa i stolicy kraju). Dzięki temu otwiera się możliwość pracy bądź studiowania w tych miastach bez konieczności zmiany miejsca zamieszkania. Z kolei system komunikacji wewnątrz MOF stanowi jeden z głównych problemów w wymiarze przestrzennym. Spowodowane jest to brakiem zintegrowanego systemu komunikacji publicznej. Sprawny system komunikacji wewnętrznej jest elementem koniecznym dla poprawy funkcjonalności obszaru również na innych płaszczyznach. Miasto Puławy jako ośrodek subregionalny oraz rdzeń MOF stanowi ponadto obszar koncentracji funkcji regionalnych i ponadregionalnych, w tym tzw. usług wyższego rzędu tj. wyspecjalizowanych usług medycznych, szkolnictwa wyższego, kultury i sztuki, sportu i rekreacji, usług prawnych i finansowych, usług administracyjnych. Puławy są także ważnym ośrodkiem edukacyjnym, zwłaszcza w zakresie edukacji ponadpodstawowej. Potwierdzają to dane GUS dotyczące kierunków i natężeń dojazdów uczniów do szkół. Dojazdy do szkół, obok dojazdów do pracy, stanowią znaczącą część dobowych strumieni charakteryzujących mobilność ludności służących do zidentyfikowania powiązań przestrzenno-funkcjonalnych. Rozpatrując przepływy uczniów związany z edukacją szkolną należy zwrócić uwagę na duże zróżnicowanie między gminami MOF. Zarówno w przypadku szkół podstawowych jak i ponadpodstawowych można zauważyć, że Miasto Puławy jest eksporterem usług edukacyjnych zarówno na obszarze MOF, jak i poza nim. Do szkół podstawowych zlokalizowanych na terenie miasta dojeżdżają głównie uczniowie

zamieszkujący strefę zewnętrzną MOF. Jednak zdecydowanie największe strumienie przyjeżdżających do Puław skierowane były do szkół ponadpodstawowych.

Przeprowadzona analiza pokazuje, że wiodącymi funkcjami obszaru partnerstwa są: edukacja, ochrona środowiska, sport i rekreacja, turystyka, kultura i sztuka, usługi administracyjne. Bardzo ważną rolę w tym zakresie pełni ośrodek rdzeniowy MOF, który jako miasto subregionalne, jest największym eksporterem usług wewnątrz MOF jak i poza jego granice.

12.2 ANALIZA PROBLEMÓW, POTRZEB I POTENCJAŁÓW ROZWOJOWYCH MOF PUŁAWY

Potencjałami obszaru partnerstwa są jego zasoby oraz oferowane produkty i usługi, które przynoszą lub mogą przynieść bezpośrednie (dochody) lub pośrednie korzyści poprzez wytworzenie wartości dodanej dla mieszkańców i interesariuszy. Kluczowe problemy i potrzeby zidentyfikowane na etapie sporządzania diagnozy to negatywne zjawiska, czynniki oraz niewykorzystane potencjały, które uniemożliwiają lub utrudniają realizację kierunków i celów rozwojowych gmin z terenu MOF.

Wyniki przeprowadzonych analiz pokazują, że **do najważniejszych potencjałów MOF Puławy można zakwalifikować:**

- potencjał do rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii tj. biomasa, promieniowanie słoneczne, wiatr, woda czy energia geotermalna
- korzystna lokalizacja w stosunku do istniejących i projektowanych tras komunikacyjnych o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i regionalnym
- rosnąca świadomość ekologiczna w społeczeństwie
- poprawa dostępności transportu publicznego poprzez łączenie różnych środków transportu
- dobra dostępność do infrastruktury edukacyjnej i oświatowo-wychowawczej, zapewniająca edukację i wychowanie od poziomu przedszkolnego po kształcenie ponadpodstawowe
- wysokie spadki liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej
- walory środowiskowe (36% obszaru MOF to obszary chronione) wpływające na potencjał turystyczny
- rozwinięta baza noclegowo-hotelowa
- rozwój systemu gospodarki odpadami w obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej
- wysoka rozpoznawalność turystyczna obszaru MOF Puławy w regionie i w kraju (cykliczne imprezy kulturalne, walory środowiskowe, dziedzictwo kulturowe i historyczne)
- rosnąca liczba pracujących na obszarze MOF oraz spadająca liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na przestrzeni lat 2012-2021
- MOF Puławy posiada wyższe wartości wskaźników przedsiębiorczości niż powiat puławski czy województwo lubelskie
- zmniejszająca się stopa bezrobocia
- istniejąca baza sportowo-rekreacyjna MOSiR (park wodny, stadion, hala sportowa, korty tenisowe)

- wysoka jakość infrastruktury drogowej (S12, S17) umożliwiająca relatywnie krótki czas dojazdu do Lublina i Warszawy
- Instytucje Otoczenia Biznesu występujące we wszystkich gminach MOF
- istniejące szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, szlaki kajakowe oraz przestrzenie publiczne i rekreacyjne
- dobrze rozwinięta infrastruktura i oferta kulturalno-muzealna
- stosunkowo wysoka aktywność obywatelska na tle powiatu, województwa i kraju (wysoka aktywność wyborcza)
- stworzenie różnorodnych produktów turystycznych przyciągających turystów
- stworzenie i rozwój kompleksowego i zintegrowanego systemu promocji gospodarczej oraz spójnej oferty inwestycyjnej obszaru MOF
- połączenie atrakcji turystycznych występujących we wszystkich gminach tworząc silną politykę turystyczną
- wysoki potencjał gospodarczy z uwagi na obecność Zakładów Azotowych Puławy oraz Puławskiego Parku Naukowo Technologicznego
- współpraca społeczna mieszkańców obszaru
- różnorodne i cenne przyrodniczo środowisko naturalne i krajobrazowe – dostępność zbiorników wodnych, dolin rzecznych, kompleksów leśnych
- duża ilość i powierzchnia terenów inwestycyjnych (m.in.: 283ha w mieście Puławy, 113ha w gminie Końskowola) pozwalają na rozwój firm wielkopowierzchniowych
- poprawa dostępności transportu publicznego poprzez łączenie różnych środków transportu
- obiekty dziedzictwa kulturowego oraz ciekawa historia obszaru, wynikająca z przenikania się kultur
- dostępność środków ze źródeł zewnętrznych w ramach perspektywy finansowej UE 2021 – 2027, w tym w ramach instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych

Kluczowe problemy oraz potrzeby rozwojowe MOF Puławy:

- słaba jakość powietrza (znaczne przekroczenia norm zanieczyszczenia powietrza pyłem PM10, przekroczenie długoterminowego stężenia ozonu, wzrost liczby samochodów osobowych)
- stan jednolitych części wód powierzchniowych na terenie MOF oceniany jest jako zły
- dysproporcje w wyposażeniu w infrastrukturę komunalną (duże deficyty w zasięgu sieci gazowej i kanalizacyjnej)
- niski udział ilości odpadów zebranych w sposób selektywny w ilości odpadów ogółem, kształtujący się znacznie poniżej średniej dla województw
- niski odsetek ścieków wytworzonych na terenie MOF oczyszczonych biologicznie, chemicznie bądź z podwyższonym usuwaniem biogenów (niższy niż w powiecie i województwie)
- brak jednolitego systemu zaopatrzenia w wodę oraz odbioru i oczyszczania ścieków,
- starzejąca się infrastruktura wodno - kanalizacyjna w Puławach
- zanieczyszczenie środowiska naturalnego, w szczególności poprzez wprowadzanie zanieczyszczeń do cieków wodnych

- brak spójnego systemu komunikacji zbiorowej
- cały obszar MOF Puławy znajduje się w zasięgu ekstremalnego zagrożenia suszą atmosferyczną oraz poważnego zagrożenia suszą hydrologiczną
- ocieplanie się klimatu: nieznacznie wzrasta średnia temperatura, podobnie suma opadów, wzrasta suma nasłonecznienia, a także wzrastają temperatury ekstremalne
- duże zagrożenie powodziowe wzdłuż koryt Wisły i Wieprza
- wysokie zanieczyszczenie powietrza w okresie zimowym pogarsza stan zdrowia mieszkańców, konieczna wymiana źródeł ciepła na niskoemisyjne
- zła jakość życia mieszkańców, przez duże deficyty sieci gazowej i kanalizacyjnej
- nieefektywność sieci transportu publicznego (mała liczba linii komunikacyjnych w MOF, niska gęstość sieci przystanków) może spowodować zahamowanie spójności turystycznej całego obszaru MOF
- niewystarczająca infrastruktura parkingowa (szczególnie na terenie miasta Puławy i Kazimierz Dolny)
- niedobór transportu zbiorowego w lokalizacjach peryferyjnych (niska gęstość przystanków komunikacji publicznej)
- częściowe niedostosowanie usług i infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami
- mała aktywność kulturalna mieszkańców (spadek czytelnictwa, brak domu kultury w gminie Żyrzyn, zmniejszenie liczby uczestników imprez, grup artystycznych, klubów/kół/sekcji w domach kultury)
- brak powiązania występujących atrakcji przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych w zintegrowany produkt turystyczny
- trudne do przewidzenia skutki społeczne i ekonomiczne globalnego kryzysu gospodarczego, zmian klimatycznych oraz uwarunkowań wynikających z wojny w Ukrainie
- wzrastające obciążenie demograficzne osobami starszymi – starzenie się społeczeństwa
- dysproporcje w wyposażeniu w infrastrukturę komunalną pomiędzy miastem a gminami wiejskimi
- infrastruktura społeczna nie w pełni dostosowana do potrzeb seniorów i osób niepełnosprawnych
- brak systemu i lokalnych narzędzi wspierania przedsiębiorców
- zmniejszenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców MOF
- wzrost kosztów utrzymania obiektów publicznych o niskiej efektywności energetycznej

12.3 KIERUNKI WSPÓŁPRACY SAMORZĄDÓW MOF PUŁAW W WYMIARZE TERYTORIALNYM

Przedstawione poniżej kierunki interwencji skierowane są do obszarów, w ramach których polityka regionalna skoncentrowana jest na terytorialnym wymiarze wsparcia. Natomiast realizacja działań w obrębie tych obszarów wymaga podjęcia współpracy między gminami MOF Puław oraz z innymi partnerami, zarówno publicznymi jak i prywatnymi.

- **Dostępność komunikacyjna**
Modernizacja i rozbudowa infrastruktury drogowej, rozwój systemu transportu zbiorowego, rozbudowa szerokopasmowej infrastruktury dostępowej.

- **Atrakcyjność inwestycyjna**

Rozwój terenów inwestycyjnych oraz infrastruktury i usług wspierających przedsiębiorczość, wspólna oferta i baza ofert inwestycyjnych MOF Puławy, wspólna promocja gospodarcza, profilowane usługi dla przedsiębiorców.

- **Gospodarka o obiegu zamkniętym**

Wzmacnianie zdolności adaptacyjnych instytucji publicznych i przedsiębiorstw do zmiennych warunków rynkowych i technologicznych, edukacja społeczna, maksymalizacja skali recyklingu odpadów, poprawa jakości powietrza poprzez rozwój gospodarki niskoemisyjnej, budownictwo pasywne.

- **System promocji produktów lokalnych**

Stworzenie i rozwój marki terytorialnej MOF Puławy w oparciu o zintegrowany system wsparcia w produkcji, promocji, certyfikacji i sprzedaży wyrobów lokalnych.

- **Atrakcyjność rekreacyjna i turystyczna**

Poprawa jakości, kompleksowości i dostępności oferty czasu wolnego (turystyka i rekreacja), sportowej i kulturalnej dla mieszkańców i turystów, modernizacja i budowa infrastruktury obsługi ruchu turystycznego, poprawa jakości usług świadczonych w dziedzinie turystyki i promocji turystycznej.

- **Stworzenie i rozwój marki turystycznej MOF Puławy**

Zintegrowana oferta rekreacyjna – turystyczna – kulturalna - kulinarna, współpraca z przedsiębiorcami w tworzeniu i rozwoju marki turystycznej, rozwój „przemysłu czasu wolnego” (kultura, aktywny odpoczynek, rozrywka, rekreacja, sport, turystyka: kajakowa, rowerowa, nordic walking, konna, kulturowa, historyczna, przyrodnicza, kulinarna, sentymentalna).

- **Adaptacja do zmian klimatu**

Wprowadzanie technologii OZE w obiektach publicznych i prywatnych, ochrona terenów naturalnej retencji wodnej, zagospodarowanie wód opadowych oraz rozwój błękitno-zielonej infrastruktury, rozwój i unowocześnianie gospodarki ściekowej, doskonalenie narzędzi monitorowania stanu środowiska i szybkiego reagowania, rozwój gospodarki niskoemisyjnej i zeroemisyjnej w sektorze publicznym, edukacja ekologiczna.

- **Kapitał społeczny**

Wspieranie oddolnych inicjatyw obywatelskich, organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej, zwiększenie udziału partycypacji społecznej w zarządzaniu samorządami, udział mieszkańców w budowie i rozwoju marki terytorialnej (produkty lokalne, turystyka), zachowanie dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego.

- **System pomocy społecznej**

Podniesienie jakości i dostępności usług społecznych i ochrony zdrowia, dostosowanie usług i infrastruktury do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych (w tym srebrna gospodarka jako odpowiedź na wyzwania demograficzne), zachowanie standardów dostępności w infrastrukturze i usługach publicznych.

- **Bezpieczeństwo i usługi cyfrowe**

Rozbudowa szerokopasmowej infrastruktury dostępowej (szczególnie na obszarach o niskim dostępie do sieci), rozwój narzędzi i infrastruktury niezbędnej do świadczenia bezpiecznych e-usług w administracji publicznej i edukacji, poprawa poziomu cyberbezpieczeństwa, podniesienie kompetencji cyfrowych urzędników i mieszkańców [e-usługi publiczne powinny funkcjonować na co najmniej 3 poziomie dojrzałości (dwustronna interakcja), dążyć należy do wdrożenia poziomu 4 (transakcja) i docelowo 5 (personalizacja)].

▪ **Kompetencje instytucji publicznych**

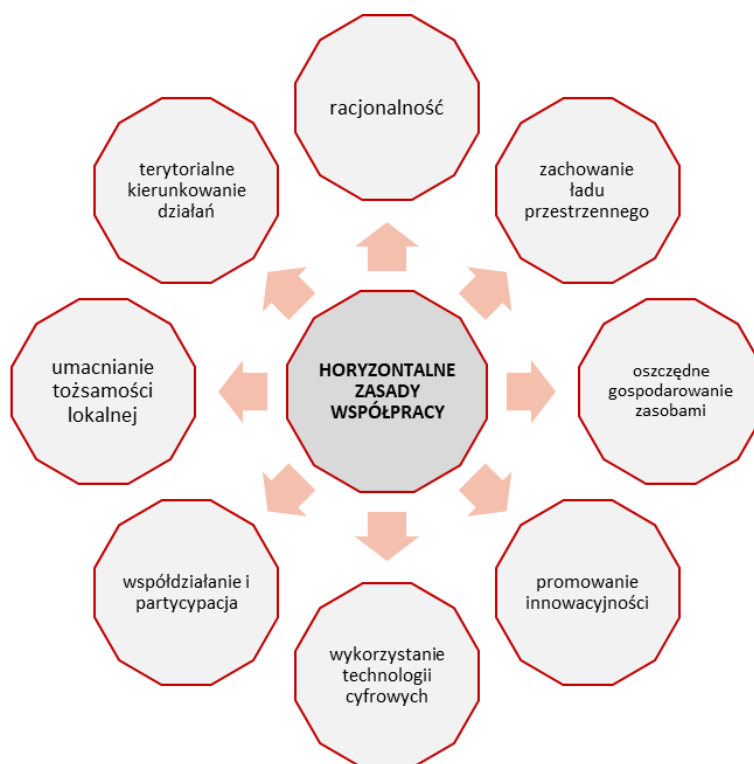
Wzmacnianie mechanizmów zarządzania strategicznego w samorządach MOF Puławy w zakresie: integracji działań JST z celami gospodarczymi, społecznymi i środowiskowymi, nastawienia na innowacyjne rozwiązania i korzystania z dobrych praktyk, planowania strategicznego, racjonalizacji gospodarki budżetowej w oparciu o analizę kosztów i korzyści ekonomiczno-społecznych, kompetencji cyfrowych, współpracy JST oraz wykorzystania narzędzi partycypacji społecznej.

13. SPÓJNOŚĆ Z CELAMI STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO 2030 I CELAMI POLITYKI SPÓJNOŚCI 2021 – 2027

Konsekwencję i logikę programowania działań strategicznych w procesie definiowania celów i kierunków działań Strategii ZIT MOF Puławy zapewnia zachowanie spójności z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej określonymi w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030 (SRWL 2030). Istotną kwestią jest tu zgodność z modelem zrównoważonego rozwoju województwa lubelskiego, który ma charakter funkcjonalny i oparty jest o cztery filary zakładające:

- zrównoważony terytorialnie rozwój regionu
- integrację zasobów i potencjałów
- stymulowanie racjonalnymi wyborami strategicznymi
- ukierunkowanie na osiągnięcie wysokiej jakości życia

Ważnym aspektem w określaniu celów i kierunków działań Strategii było uwzględnienie przedstawianych w SRWL 2030 horyzontalnych zasad współpracy, które obowiązują wszystkich interesariuszy regionalnej polityki rozwoju oraz determinują sposób osiągania celów rozwoju przyjętych w SRWL:

Rysunek 19 Horyzontalne zasady współpracy
źródło: opracowanie własne

Wykorzystanie modeli, zasad i rekomendacji zawartych w SRWL 2030 było ważnym aspektem w formułowaniu celów Strategii MOF Puławy, szczególnie w kontekście wykorzystania dostępnych instrumentów rozwoju terytorialnego zapewniających większą efektywność wydatkowania środków publicznych i koncentrację na realizacji projektów prorozwojowych. Analizując problemy, potencjały i przewagi konkurencyjne obszaru MOF oraz określając cele Strategii zachowano spójność z celami operacyjnymi SRWL 2030.

Spójność celów ZIT MOF Puławy z celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030

Cele strategiczne Strategii ZIT MOF Puławy	Cele operacyjne Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030
Cel strategiczny 1 Adaptacja do zmian klimatu i zrównoważona przestrzeń	2.1. Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej 2.2. Rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (w tym ośrodków subregionalnych) 2.3. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich 2.4. Ochrona walorów środowiska 3.4. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu
Cel strategiczny 2 Wzrost jakości życia i spójności społecznej	2.2. Rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (w tym ośrodków lokalnych) 4.1. Rozwijanie kapitału ludzkiego 4.2. Poprawa jakości świadczenia usług zdrowotnych 4.3. Włączenie i integracja społeczna 4.5. Bezpieczeństwo publiczne
Cel strategiczny 3 Wzrost konkurencyjności oraz atrakcyjności gospodarczej i turystycznej	2.1. Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej 2.2. Rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (w tym ośrodków subregionalnych) 2.3. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich 3.2. Wspieranie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw 3.4. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu

Tabela 4 Spójność celów ZIT MOF Puławy z celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030
źródło: opracowanie własne

W celu zapewnienia możliwości finansowania przedsięwzięć strategicznych, szczególnie w zakresie instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, zachowano logikę interwencji w zakresie spójności celów szczegółowych Strategii ZIT MOF Puławy z celami szczegółowymi polityki spójności na lata 2021 – 2027.

**Spójność celów szczegółowych Strategii ZIT MOF Puławy
z celami szczegółowymi polityki spójności na lata 2021 – 2027**

Cele strategiczne Strategii ZIT MOF Puławy	Cele szczegółowe polityki spójności na lata 2021 – 2027
1.1. Wsparcie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	CS 2(i) Wsparcie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych CS 2(ii) Wsparcie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju
1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa.	CS 2(v) Wsparcie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej
1.3. Rozwój zrównoważonego transportu i mobilności multimodalnej.	CS 2(viii) Wsparcie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej
1.4. Wsparcie zrównoważonej gospodarki odpadami.	CS 1 (vi) Wsparcie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej
2.1. Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców oraz zapobieganie zagrożeniom.	CP2(iv) Wsparcie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego.
2.2. Poprawa jakości usług publicznych na terenie MOF.	CS 1(ii) czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych
2.3. Podniesienie jakości edukacji.	CS 4(ii) [EFRR] poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online CS 4(f) [EFS+] wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami
2.4. Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.	Kwestia horyzontalna - każdy projekt powinien mieć pozytywny wpływ na zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, efekty projektu (produkty, usługi, infrastruktura) będą dostępne dla wszystkich, zgodnie z postanowieniami art. 9 Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych, z poszanowaniem zasad określonych w art. 9 rozporządzenia nr 2021/1060) lub neutralne.
2.5. Poprawa jakości usług społecznych i wzmocnienie kapitału społecznego	CS 4(iii) [EFRR] Infrastruktura społeczna - wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich

	dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne CS 4(k) (EFS+) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej
3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF	CP 3(ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.
3.2. Wspieranie rozwoju atrakcyjności turystycznej MOF.	CS 4(vi) wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych
3.3. Pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości.	CP 4(h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji. CP 5(ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.
3.4. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.	CS 2(vii) Ochrona przyrody i bioróżnorodności, zielona infrastruktura, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia CS 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

Tabela 5 Spójność celów szczegółowych Strategii ZIT MOF Puław z celami szczegółowymi polityki spójności na lata 2021 – 2027

źródło: opracowanie własne

14. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA STRATEGII

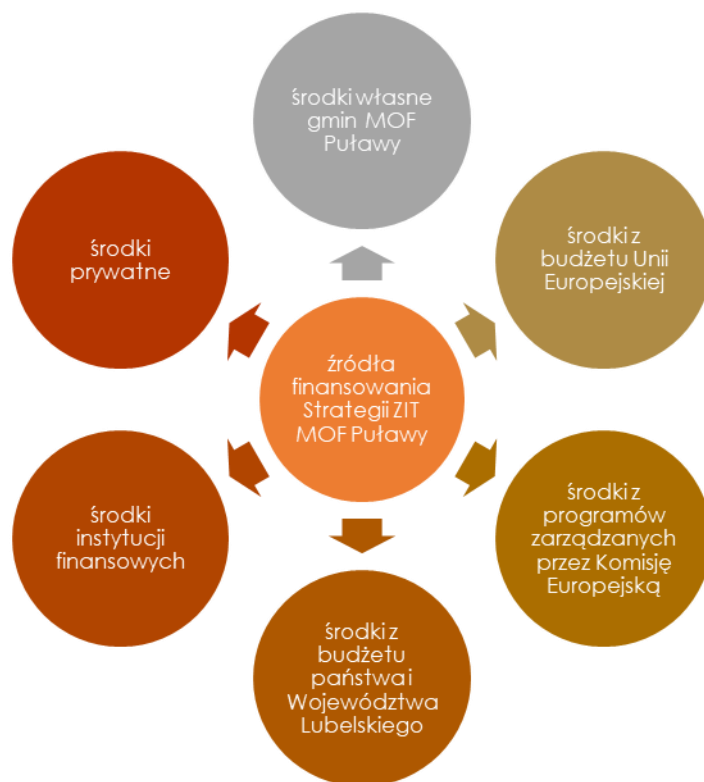
W celu skutecznej realizacji celów wyznaczonych w ramach niniejszej Strategii, oprócz adekwatnych zasobów ludzkich, organizacyjnych i rzeczowych, kluczowe jest posiadanie odpowiednich środków finansowych. Wyzwaniem dla struktur MOF Puławy jest zatem zabezpieczenie i pozyskanie odpowiednich środków na realizację założeń zaplanowanych w Strategii. Odpowiednia identyfikacja i skuteczne wykorzystanie zasadnych źródeł finansowania przekłada się na sukces realizacji Strategii Rozwoju MOF Puławy – osiągnięcie wyznaczonych celów. Osiągnięcie celów zawartych w Strategii wymaga zaangażowania różnych instytucji, podmiotów i zaplanowania wydatkowania znacznych środków finansowych w perspektywie wieloletniej.

System finansowania zadań publicznych jest bardzo złożony i charakteryzuje się wielopoziomowością i hierarchicznością. Środki mogą być pozyskiwane z budżetów na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym oraz europejskim, co za tym idzie za odpowiednią organizację i rozwój systemu finansowania odpowiedzialnych jest wiele podmiotów na różnych szczeblach (publicznych i niepublicznych w zależności od poziomu i zarządzania).

Istotnym jest również zwrócenie uwagi na różne formy finansowania przedsięwzięć. Do takich form można zaliczyć zarówno dotacje, jak i inne instrumenty finansowe (w tym zwrotne). Ponadto należy wziąć pod uwagę dodatkowe możliwości jakie daje realizacja projektów w formule partnerstwa publiczno-prywatnego. W tym kontekście na szczególną uwagę zasługuje mechanizm Porozumień Terytorialnych określony w art. 14rb ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2024 r. poz. 324).

Koordinacja procesu identyfikacji i wyboru potencjalnych źródeł finansowania powinna przede wszystkim uwzględniać różnorodność opcji finansowania, zarówno pod względem formy jak i źródła. Kluczową kwestią jest tu bieżąca identyfikacja dostępnych możliwości finansowania, odejście od typowego systemu grantowego, wypracowanie i koordynacja wspólnych zasad korzystania z funduszy zwrotnych, a także sięganie po środki bezpośrednio zarządzane przez Komisję Europejską. Istotą takiego podejścia jest dywersyfikacja oraz ciągłość działań, które pozwolą na wypracowanie długoterminowego planu finansowego. Odpowiednie podejście pozwoli również na możliwość wdrażania inwestycji o bardziej ryzykownym charakterze – projektów innowacyjnych i eksperymentalnych. Projekty zawarte w niniejszej Strategii charakteryzują się szerokim zakresem działań, w związku z tym istotnym będzie uwzględnienie w źródłach ich finansowania m.in.: regionalnych i krajowych środków w ramach Polityki Spójności i Wspólnej Polityki Rolnej 2021 – 2027 – przede wszystkim w ramach instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Podkreślić należy, że oprócz dotacji, subwencji i innych form finansowania bezzwrotnego, istotnym elementem finansowania będą instrumenty zwrotne. Dlatego też podejmując decyzje o realizacji projektów (szczególnie w zakresie przedsięwzięć partnerskich) należy każdorazowo rozpatrywać możliwości budżetowe JST w kontekście istniejących źródeł i form finansowania w oparciu o poniższe zasady:

- dywersyfikacja źródeł finansowania jako główna zasada finansowania Strategii,
- korzystanie z różnych form finansowania – dotacje oraz instrumenty finansowe (pożyczki, poręczenia, gwarancje itp.), w tym z formuły partnerstwa publiczno-prywatnego,
- korzystanie ze środków europejskich na różnych poziomach (program regionalny, programy krajowe, programy współpracy międzynarodowej, itp.),
- korzystanie z funduszy bezpośrednio zarządzanych przez Komisję Europejską (np. LIFE, COSME, Horyzont, Erasmus, EFIS, itp.),
- Uczestnictwo w międzynarodowych projektach sieciowych (np. programy Interreg, URBACT, Central Europe, itp.),
- Współpraca z instytucjami międzynarodowymi (np. Europejski Bank Inwestycyjny, Bank Światowy, instrument ELENA, itp.).

Rysunek 20 Źródła finansowania Strategii ZIT MOF Puławy
źródło: opracowanie własne

Uwzględniając uwarunkowania ekonomiczne, finansowe i organizacyjne gmin wchodzących w skład MOF Puławy do najważniejszych źródeł finansowania zadań Strategii należeć będą:

- **Środki własne samorządów gminnych wchodzących w skład MOF Puławy**

Budżety samorządów gminnych będą stanowiły kluczowe źródło finansowania działań uwzględnionych w Strategii. Środki własne samorządów pozwalają w pełni finansować część inwestycji, ale także mogą być wkładem własnym do m.in. zadań współfinansowanych ze środków zewnętrznych (w przypadku realizacji projektów współfinansowanych ze środków unijnych należy przyjąć, że wkład własny będzie wynosił 25% - 30% kosztów kwalifikowalnych). Należy podkreślić, iż w myśl zasady racjonalizacji wydatków publicznych kluczowym elementem procesu zarządzania źródłami finansowania jest zaplanowanie odpowiednich mechanizmów koordynacyjnych dotyczących wspólnego finansowania projektów z gminami oraz innymi partnerami publicznymi lub prywatnymi (partnerstwo publiczno-prywatne).

- **Środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej w ramach programów krajowych i programu regionalnego 2021 – 2027**

Środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej są istotnym źródłem finansowania. Przewidziane w programach operacyjnych środki z budżetu UE w ramach pakietu legislacyjnego polityki spójności na lata 2021-2027 przeznaczone są zarówno dla inwestycji na poziomie krajowym jak i regionalnym. Zarówno programy krajowe i regionalne charakteryzują się bardzo dużą złożonością oraz mnogością możliwości finansowania ze środków UE 2021-2027. W związku z tym zaleca się monitoring źródeł finansowania oraz stanu przygotowania, zatwierdzania i aktualizacji poszczególnych programów, ze szczególnym uwzględnieniem wytycznych oraz harmonogramów i regulaminów naborów.

- **Środki z programów zarządzanych bezpośrednio przez Komisję Europejską**

W latach 2021 – 2027 przewidziana jest kontynuacja programów i inicjatyw UE, które mogą być istotnym czynnikiem aktywizującym potencjał gospodarczy i społeczny powiatu. Są to m.in.: Instrument "Łącząc Europę" (transport, energetyka, telekomunikacja), LIFE (ochrona

środowiska i klimatu), COSME (konkurencyjność przedsiębiorstw), Horyzont (badania naukowe i innowacje), ERASMUS+ (zagraniczne staże, praktyki i wolontariat), EFIS (zapewnienie gwarancji dla finansowania inwestycji długoterminowych), Europejski Korpus Solidarności (zdobywanie doświadczenia zawodowego i podnoszenie kwalifikacji przez ludzi młodych). Podobnie jak w przypadku programów krajowych i programu regionalnego UE 2021 – 2027 zalecany jest bieżący monitoring dostępnych źródeł finansowania.

▪ **Środki pochodzące z budżetu państwa oraz środki budżetu Województwa Lubelskiego**

W kategorii środków budżetu państwa oraz samorządu województwa można wyróżnić np. fundusze celowe utworzone z przeznaczeniem na finansowanie infrastruktury publicznej, w tym transportowej. Są to w m.in. Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych, Krajowy Fundusz Drogowy (KFD), Fundusz Kolejowy (FK), fundusze utworzone w Banku Gospodarstwa Krajowego oraz dotacje celowe lub środki z rezerw celowych poszczególnych ministerstw. Według ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa. (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2094 z późn. zm.) z budżetu województwa finansowane mogą być m.in. zadania o charakterze wojewódzkim w zakresie transportu zbiorowego i dróg publicznych. Inwestycje tego typu mogą znacząco wpłynąć na rozwój systemu transportowego obszaru MOF Puławy.

▪ **Środki krajowych i międzynarodowych instytucji finansowych**

Źródłem finansowania o charakterze zwrotnym z jakiegoś MOF Puławy może pozyskać środki są kredyty, pożyczki oraz emisje obligacji. Środki w takich formach oferowane są przez m.in. Bank Gospodarstwa Krajowego, Europejski Bank Inwestycyjny, czy też Bank Światowy. W przypadku korzystania z tego typu źródeł finansowania kluczowym jest wzięcie pod uwagę kosztów pozyskania środków, a także warunków współpracy z daną instytucją finansową.

▪ **Środki prywatne**

Finansowanie przedsięwzięć infrastrukturalnych ze środków prywatnych (głównie przy wykorzystaniu formuły partnerstwa publiczno-prywatnego PPP) jest rozwiązaniem coraz silniej wspieranym przez Rząd RP oraz Komisję Europejską. Udział środków prywatnych jest szczególnie istotny w realizacji niektórych przedsięwzięć wymagających zbiorowego wysiłku ze względu na ich skomplikowany i długoletni charakter.

Głównym źródłem finansowania zewnętrznego przedsięwzięć strategicznych będą środki z Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021 – 2027, przede wszystkim w ramach puli przeznaczonej na instrument Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w następującym podziale:

Cele strategiczne Strategii ZIT MOF Puławy	Źródło finansowania w programie FELU 2021 - 2027
1.1. Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	Działanie 4.3 Wspieranie efektywności energetycznej i energooszczędności w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Działanie 4.8 Zwiększenie wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych
1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa.	Działanie 3.3 Bezpieczeństwo ekologiczne oraz dostosowanie do zmian klimatu i zapobieganie powodziom i suszy w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskich Obszarów Funkcjonalnych Działanie 3.5 Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych
1.3. Rozwój zrównoważonego transportu i mobilności multimodalnej.	Działanie 5.2 Niskoemisyjny transport miejski w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych
1.4. Wspieranie zrównoważonej gospodarki odpadami.	Działanie 3.7 Gospodarka odpadami w sektorze publicznym w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskich Obszarów Funkcjonalnych

2.1. Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców oraz zapobieganie zagrożeniom.	Działanie 3.1 Bezpieczeństwo ekologiczne Działanie 3.2 Dostosowanie do zmian klimatu i zapobieganie powodziom i suszy Działanie 3.3 Bezpieczeństwo ekologiczne oraz dostosowanie do zmian klimatu i zapobieganie powodziom i suszy w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskich Obszarów Funkcjonalnych
2.2. Poprawa jakości usług publicznych na terenie MOF.	Działanie 2.2 Cyfrowe Lubelskie w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskich Obszarów Funkcjonalnych Działanie 11.1 Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich
2.3. Podniesienie jakości edukacji.	Działanie 7.5 Infrastruktura edukacyjna w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Działanie 10.5 Wsparcie edukacji w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych
2.4. Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.	Działanie 7.7 Infrastruktura usług i integracji społecznej w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Działanie 7.8 Infrastruktura ochrony zdrowia
2.5. Poprawa jakości usług społecznych i wzmocnienie kapitału społecznego	Działanie 7.7 Infrastruktura usług i integracji społecznej w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Działanie 8.5 Usługi społeczne
3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF	Działanie 6.1 Poprawa regionalnej dostępności transportowej
3.2. Wspieranie rozwoju atrakcyjności turystycznej MOF.	Działanie 11.1 Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich Działanie 11.2 Ochrona dziedzictwa naturalnego, bezpieczeństwo i zrównoważony rozwój turystyki obszarów miejskich i ich obszarów funkcjonalnych w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych
3.3. Pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości.	Działanie 2.5 Usługi dla MŚP Działanie 11.2 Ochrona dziedzictwa naturalnego, bezpieczeństwo i zrównoważony rozwój turystyki obszarów miejskich i ich obszarów funkcjonalnych w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych
3.4. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.	Działanie 7.7 Infrastruktura usług i integracji społecznej w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych

Tabela 6 Źródła finansowania w programie FELU 2021 – 2027

źródło: opracowanie własne

Zakres, forma i wysokość finansowania poszczególnych przedsięwzięć (dotacja, dotacja w ramach instrumentu finansowego, pożyczka) uzależniony jest od uwarunkowań i zasad określonych dla poszczególnych działań w SZOP FELU.

Wymienione źródła finansowania mają charakter jedynie potencjalny. W celu skutecznego procesu realizacji założeń Strategii kluczowym jest podejmowanie prób szukania nowych rozwiązań w zarówno w zakresie zarządzania jak i finansowania. Istotnym jest dążenie do podejmowania jak najszerszej współpracy pomiędzy gminami MOF Puławy nie tylko w zakresie wspólnego finansowania poszczególnych zadań, ale również zapewnienia ciągłości funkcjonowania inwestycji.

15. ZASADY I STRUKTURA ZARZĄDZANIA STRATEGIĄ

Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Puławy na lata 2023-2030 to jeden z najważniejszych dokumentów strategicznych dla całego obszaru. Dlatego system zarządzania strategią terytorialną (strategii rozwoju ponadlokalnego lub strategii ZIT) ma kluczowe znaczenie. Od tego zależy także skuteczność realizacji interwencji publicznych oraz korzyści mieszkańców gmin obszaru MOF. Właściwie zaprojektowany i konsekwentnie wdrażany system wpłynie na sprawność realizacji Strategii i wykorzystywania dostępnych funduszy przeznaczonych na realizację jej celów.

Istotnym aspektem mającym wpływ na kształt systemu wdrażania Strategii jest zachowanie zgodności z aktami prawnymi i dokumentami wyższego rzędu, szczególnie w zakresie instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych - dotyczy to przede wszystkim: ustawy o samorządzie gminnym, ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, Umowy Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce, Zasad realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021- 2027 oraz zapisów Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021 – 2027.

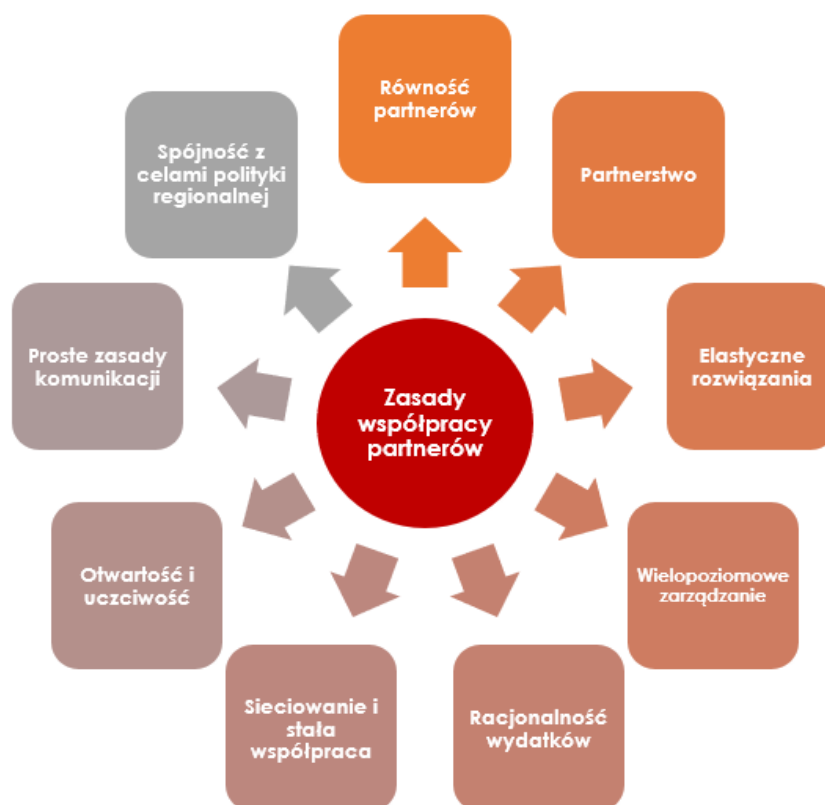
Odpowiednio skonstruowany system zarządzania Strategią jest szansą do rozwoju trwałej współpracy pomiędzy gminami wchodzącymi w skład MOF. Pozwala to na zachowanie ciągłości przestrzennej oraz realizowania wspólnych polityk i projektów. Wzajemna współpraca samorządów nie przyczyni się jedynie do wspólnego pozyskiwania funduszy europejskich, ale stworzy silny społecznie-gospodarczo obszar w regionie. Przewidziana struktura Strategii zawiera również możliwość powstawania relacji nieformalnych pomiędzy samorządami. Stwarza to ci bazę wiedzy i pamięci organizacyjnej determinującej dalszą współpracę i zintegrowany rozwój samorządów obszaru objętego Strategią.

Proces ten wymaga zaangażowania i współpracy wszystkich jednostek samorządu terytorialnego oraz lokalnych interesariuszy zaangażowanych w realizację strategii. Gwarantem sukcesu jest tutaj współpraca oparta na partnerskich relacjach, zgodnych z wypracowanymi zasadami.

Założenia regionalnej polityki rozwoju zawarte w KSRR 2030 oraz Umowie Partnerstwa na lata 2021–2027 wyraźnie wskazują na potrzebę współpracy (w ramach partnerstw ponadlokalnych) oraz zintegrowanego podejścia terytorialnego (przede wszystkim w ramach instrumentu ZIT), określając powyższe jednymi z zasad polityki regionalnej, które regulują sposób postępowania wszystkich interesariuszy i zapewniają lepszą koordynację działań na rzecz rozwoju.

15.1 ZASADY WSPÓŁPRACY PARTNERÓW

Ze względu na złożony charakter opracowywania i wdrażania Strategii, przyjęte zostały zasady systemu zarządzania, którymi powinny kierować się wszystkie zaangażowane podmioty. Umożliwi to prawidłową realizację Strategii oraz przyczyni się do skuteczności realizacji założonych celów.

Rysunek 21 Zasady współpracy partnerów
źródło: opracowanie własne

▪ **Równość partnerów**

Zawarta w obszarze MOF współpraca w dużym stopniu zależy od tego, czy wszyscy partnerzy będą przekonani co do łączącej ich wspólnoty interesów i celów. System wdrażania Strategii powinien w takim samym stopniu uwzględniać wszystkich partnerów, bez względu na różnice w ich potencjale, wielkości czy finansach. Dlatego istotne jest, aby zaplanowane i później wykorzystywane mechanizmy zarządzania w realny sposób uwzględniały równość samorządów.

▪ **Partnerstwo**

Porozumienie gmin, utworzone w celu stworzenia dokumentu Strategii oraz procesu jej wdrażania opiera się na kreowaniu partnerskich warunków współpracy między interesariuszami. Pozwoli to na korzystanie z efektów przez mieszkańców MOF Puławy, osiągniętych poprzez odpowiedni dobór przedsięwzięć oraz mechanizmów ich finansowania. Zasada partnerstwa skupia się na budowaniu odpowiednich relacji między poszczególnymi podmiotami, nie tylko publicznymi, ale też prywatnymi, szczególnie społecznymi. Szczególnie ważne jest, aby zasada ta stosowana była w sytuacjach, w których dochodzi do interakcji między władzami samorządów, a ich mieszkańcami lub organizacjami ich reprezentującymi.

▪ **Tworzenie możliwie elastycznych rozwiązań**

Ze względu na złożony charakter procesu opracowywania i wdrażania Strategii trudno jest przewidzieć wszystkie uwarunkowania, wpływające na mechanizmy zapewniające efektywność działań. Dlatego też istotne jest formułowanie elastycznych procedur i rozwiązań, które pozwolą sprawnie dostosowywać się do zmieniających się potrzeb i wyzwań. Konieczność zachowania elastyczności w procesie wdrażania Strategii uwarunkowana jest przede wszystkim: dynamicznie zmieniającą się sytuacją społeczną i gospodarczą społeczności MOF, trendami demograficznymi, opiniami i potrzebami

mieszkańców, wpływem inwestycji krajowych i regionalnych, możliwościami finansowania projektów w perspektywie finansowej UE 2021 – 2027, sytuacją budżetową jednostek samorządu terytorialnego, sytuacją ekonomiczną i społeczną związaną z wojną w Ukrainie i kryzysem gospodarczym, konsekwencjami społecznymi i ekonomicznymi epidemii COVID-19, zmianami klimatycznymi oraz realizacją celów Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 i Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030. Należy więc tak formułować rozwiązania i procedury, aby sprawnie można było je dostosować do zmieniających się wyzwań i potrzeb.

- **Wielopoziomowe zarządzanie**

Cele zawarte w dokumencie Strategii przyczynić się mają do równomiernego rozwoju społeczno-gospodarczego całego obszaru MOF. Jednakże ich realny i skuteczny wymiar jest możliwy przy współpracy interesariuszy na różnych szczeblach zarządzania, w różnych formułach i przy realizacji poszczególnych projektów czy przedsięwzięć partnerskich. Całkowite ograniczenie zarządzania do jednego podmiotu może skutkować powstaniem „wąskich gardeł”, ograniczoną akceptacją społeczną części działań lub innymi problemami zarządczymi.

- **Racjonalność wydatków publicznych**

Tworzenie mechanizmów zarządczych w samorządach MOF oraz w ramach Porozumienia międzygminnego nie powinno prowadzić do mnożenia struktur i nieuzasadnionego wydatkowania środków publicznych.

- **Sieciowanie i stała współpraca**

Stała współpraca samorządów to podstawa do rozwoju społeczno-gospodarczego. Na etapie opracowywania Strategii należy zatem stwarzać warunki do budowania sieciowych relacji między instytucjami, organizacjami, grupami ludzi i poszczególnymi mieszkańcami. Poszerza to także możliwość przyszłej realizacji kolejnych, wspólnych przedsięwzięć. Zasady opracowywania i wdrażania Strategii powinny być proste i jasno sformułowane. Wydaje się to szczególnie ważne przy działaniach z zakresu planowania przestrzennego, przedsięwzięciach zintegrowanych (w tym projektach partnerskich) oraz w trakcie innych prac projektowych czy koncepcyjnych.

- **Otwartość, uczciwość, zaufanie i przyjazna atmosfera**

Partnerskie relacje powinny być kształtowane w oparciu o otwartość, uczciwość, zaufanie i przyjazną atmosferę. Są to cechy potrzebne przy różnych układach interakcji, a przywołanie ich na początku współpracy wskaże jasną ścieżkę postępowania wszystkich interesariuszy i będzie odniesieniem w przypadku jakichkolwiek kwestii spornych czy kryzysowych.

- **Proste i jasne zasady komunikacji**

Zasady komunikacji pomiędzy partnerami są niezbędne już od samego początku opracowywania Strategii. Pozwoli to na utworzenie silnej współpracy i efektywny przepływ informacji. Ponadto ułatwi sprawne podejmowanie decyzji i spowoduje, że partnerzy będą współodpowiedzialni za działania rozwojowe realizowane na całym obszarze MOF Puławy. Co istotne, proste i jasne zasady komunikacji znacznie ułatwiają realizację przedsięwzięć zintegrowanych i partnerskich w ramach ZIT.

- **Spójność z celami i zasadami polityki regionalnej**

Zasadą horyzontalną (zarówno w procesie opracowania jak też wdrażania Strategii) powinno być zachowanie spójności dokumentu (cele - kierunki działań - wskaźniki - zakres poszczególnych przedsięwzięć) z dokumentami strategicznymi i operacyjnymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym oraz europejskim – ze szczególnym uwzględnieniem uwarunkowań perspektywy finansowej UE 2021 – 2027 w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

15.2 UDZIAŁ PARTNERÓW W OPRACOWANIU I REALIZACJI STRATEGII

Proces opracowania Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego MOF Puław na lata 2023 – 2030 realizowano z poszanowaniem zasad partycypacji społecznej zapewniając możliwość uczestnictwa interesariuszy w procesie planistycznym. Pozwoliło to na właściwe wypracowanie założeń dokumentu, tj. celów strategicznych i kierunków działań, zasad i obszarów współpracy, identyfikację problemów, potencjałów oraz propozycji przedsięwzięć.

W celu zapewnienia włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gmin tworzących partnerstwo ZIT w proces wdrażania, monitoringu i ewaluacji Strategii powołana została Rada Społeczno – Gospodarcza, będąca reprezentatywną grupą przedstawicieli podmiotów społeczeństwa obywatelskiego działających na obszarze Związku ZIT.

Rada Społeczno – Gospodarcza jest ciałem doradczym Lidera Związku ZIT i stanowi istotny kanał komunikacji między władzami gmin a interesariuszami w kontekście kluczowych rozstrzygnięć zawartych w Strategii. Do najważniejszych zadań Rady należą m.in.: opiniowanie projektu Strategii ZIT oraz jej aktualizacji i zmian oraz inicjowanie prac nad aktualizacją i zmianami Strategii ZIT.

Sposób funkcjonowania oraz zakres odpowiedzialności Rady Partnerstwa i Rady Społeczno – Gospodarczej reguluje **Porozumienie międzygminne w sprawie określenia zasad współpracy w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Puław** oraz **Regulamin dotyczący sposobu powołania i funkcjonowania Rady Społeczno-Gospodarczej ZIT MOF Puław**.

Zgodnie z zasadami współpracy partnerów przyjętymi w Strategii (Rozdział 15.1) oraz w *Porozumieniu międzygminnym* i *Regulaminie Rady Społeczno – Gospodarczej*, wszystkie istotne decyzje i zmiany dokumentu Strategii oraz kluczowe informacje służące wdrażaniu Strategii, w tym obejmujące proces monitoringu oraz decyzje ws. uruchomienia badań ewaluacyjnych i wykorzystania wniosków z tych badań, będą konsultowane ze interesariuszami (w tym partnerami społecznymi i gospodarczymi) z terenu MOF Puław.

Istotą procesu partycypacji realizowanego w ramach Strategii jest poznanie opinii interesariuszy dotyczących barier, problemów i kierunków rozwoju obszaru MOF Puław oraz rekomendacji w zakresie przedsięwzięć, które mają być realizowane w ramach Strategii. Proces ten realizowany jest w toku spotkań członków Rady Społeczno – Gospodarczej oraz w ramach konsultacji społecznych. Kierowano się zasadą poszukiwania takich rozwiązań, które są realistyczne pod względem możliwości finansowych i organizacyjnych samorządów oraz pomogą władzom publicznym podejmować decyzje w największym stopniu realizujące zasadę wspólnego dobra społeczności MOF.

Należy podkreślić, że głównym źródłem finansowania przedsięwzięć strategicznych będą środki z regionalnego Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021 – 2027, w ramach puli przeznaczonej na instrument Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

W związku z powyższym partycypacja społeczna oraz konsultacje społeczne kluczowych elementów Strategii (celów, kierunków działań oraz propozycji projektów strategicznych) zostały dopasowane do tych obszarów wsparcia, które Instytucja Zarządzająca przewidziała do realizacji w formule ZIT.

Informacje i przebieg procesu partycypacji oraz przebieg konsultacji społecznych projektu Strategii MOF Puław przedstawione zostały w Rozdziale 20. *Opis procesu zaangażowania lokalnych interesariuszy - partycypacja społeczna w procesie opracowania i wdrażania Strategii oraz sprawozdanie z przeprowadzonych konsultacji społecznych.*

Kluczową rolę w opiniowaniu istotnych decyzji dotyczących wdrażania Strategii posiada Rada MOF będąca organem wspierającym i doradczym Lidera Związku ZIT. Do najważniejszych zadań Rady MOF należą: opiniowanie projektu Strategii ZIT oraz projektu jej

aktualizacji lub zmian oraz innych dokumentów niezbędnych do uchwalenia i realizacji Strategii ZIT, inicjowanie aktualizacji lub zmian Strategii ZIT, opiniowanie projektów innych dokumentów wymaganych przez IZ lub inne uprawnione podmioty oraz opiniowanie dokumentów niezbędnych do realizacji ZIT.

Opisana wyżej partycypacja społeczna dotyczy również etapu oceny efektów realizacji Strategii ZIT, tj. monitoringu Strategii i badań ewaluacyjnych. Podkreślić należy, że odpowiednie narzędzia badawcze (z wykorzystaniem nie tylko ogólnodostępnych danych statystycznych, ale także informacji pozyskanych od partnerów i mieszkańców MOF - np. sondaże, badania fokusowe, ankiety i wywiady, spacerki badawcze) określone zostaną w odniesieniu od zakresu i stopnia szczegółowości badań ewaluacyjnych oraz przedmiotu analiz.

15.3 STRUKTURA I SYSTEM ZARZĄDZANIA STRATEGIĄ

Kompetencje, zadania, sposób funkcjonowania i podejmowania decyzji oraz wyboru członków organów zarządzających i doradczych Związku ZIT opisany został w Porozumieniu międzygminnym w sprawie określenia zasad współpracy w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Puławy, podpisanym przez samorządy MOF Puław w dniu 25 maja 2022 r. oraz w Regulaminie dotyczącym sposobu powołania i funkcjonowania Rady Społeczno-Gospodarczej MOF Puław.

System wdrażania Strategii stanowi integralną część procesu zarządzania strategicznego polityką rozwoju prowadzonego przez samorządy gmin MOF. Kluczową rolę w systemie realizacji Strategii odgrywać będzie przywództwo organizacyjne władz gmin. Jest to strategiczna rola organów wykonawczych samorządów w stymulowaniu i koordynacji działań podejmowanych przez różnorodne podmioty i środowiska, jak również w mobilizowaniu oraz integrowaniu zasobów pozostających w ich dyspozycji na rzecz realizacji celów Strategii. Dokument obejmuje projekty, których zakres czasowy sięga aż 2030 roku, dlatego też ich realizacji posłużą zróżnicowane instrumenty obejmujące narzędzia organizacyjne i finansowe. Zakres podmiotowy i kierunki wydatkowania proponowanych projektów podlegać będą bezpośredniej kontroli ze strony organów samorządów MOF Puławy.

Kluczowym aspektem do realizacji zadań Strategii jest tworzenie warunków do stałej współpracy (nie tylko wewnętrznej - w ramach Porozumienia międzygminnego samorządów MOF Puławy), ale także z samorządami innych gmin oraz zewnętrznymi podmiotami publicznymi i prywatnymi.

Niniejsza Strategia pełni funkcję Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, zgodnie z art. 34 ust. 6 pkt. 3 i ust. 15 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. z 2022 r., poz. 1079).

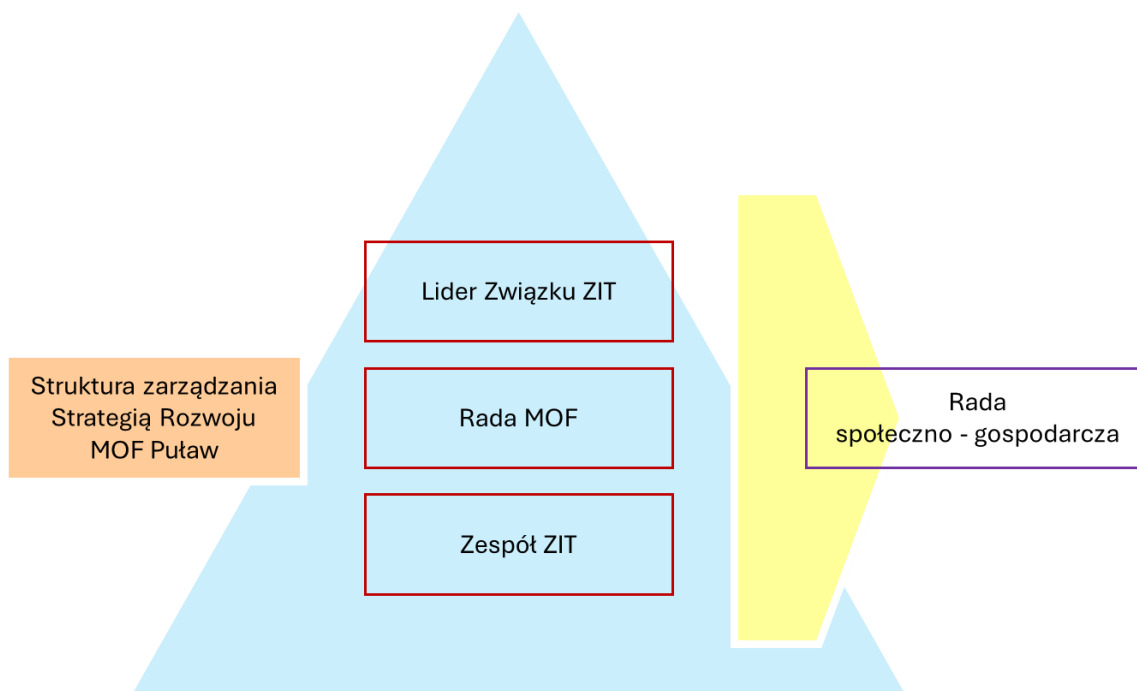
Wybraną formą partnerskiej współpracy samorządów MOF Puław w procesie wdrażania niniejszej Strategii jest Porozumienie międzygminne podpisane na podstawie art. 10 ust. 1 i 2 oraz art. 74 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022 r. poz. 559 z późn. zm.). Podpisując powyższe Porozumienie gminy MOF Puław utworzyły Związek ZIT zgodnie z art. 34 ust. 5 ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz.U. z 2022 poz. 1079).

Podstawowym zadaniem Związku ZIT jest kreowanie polityki rozwoju na obszarze ZIT poprzez opracowanie strategii ZIT i koordynację wdrażania strategii ZIT. Członkami związku ZIT są jednostki samorządu terytorialnego będące stronami porozumienia.

Przedmiotem porozumienia jest powierzenie Liderowi związku ZIT (Miasto Puławy) przez pozostałych członków związku ZIT (gminy wchodzące w skład MOF Puławy) opracowania strategii ZIT oraz innych, niezbędnych do uchwalenia lub realizacji strategii ZIT dokumentów

w ramach perspektywy finansowej 2021-2027, dokonania w ww. okresie aktualizacji lub zmian strategii ZIT oraz koordynacji wdrożenia strategii ZIT.

Dla zwiększenia skuteczności realizacji Strategii, a także podkreślenia roli partnerów w procesie zarządzania Strategią, struktura systemu wdrażania składa się z: **Lidera Związku ZIT, Rady MOF, Zespołu ZIT oraz Rady Społeczno – Gospodarczej**. W aspekcie kompetencji ustawowych za wdrażanie Strategii odpowiedzialne są władze gmin (Rada Miasta/Gminy oraz Prezydent/Burmistrz/Wójt), a za sprawną realizację Strategii - urzędy miast i gmin oraz ich jednostki organizacyjne.

Rysunek 22 Struktura zarządzania Strategią
źródło: opracowanie własne

Lider Związku ZIT

Lider związku ZIT reprezentuje członków związku ZIT przed osobami trzecimi, w tym instytucjami i organami administracji publicznej w szczególności przed IZ województwa lubelskiego oraz ministrem właściwym ds. rozwoju regionalnego w procesie negocjacji, ustanawiania i realizacji instrumentu ZIT.

Do najważniejszych obowiązków Lidera związku ZIT należą:

- opracowanie strategii ZIT oraz wszelkich innych dokumentów niezbędnych do uchwalenia lub realizacji strategii ZIT, a także zmian i modyfikacji strategii ZIT oraz uzgadnianie ich treści z pozostałymi członkami związku ZIT oraz innymi podmiotami,
- informowania Partnera związku ZIT o przypadkach, które mogą mieć wpływ na prawidłową i terminową realizację powierzonych zadań,
- pełnej współpracy z wykonawcą Strategii ZIT i innych dokumentów niezbędnych do uchwalenia i wdrożenia strategii ZIT,
- organizacja warsztatów i spotkań w procesie opracowania i wdrażania strategii ZIT oraz wszelkich innych dokumentów niezbędnych do uchwalenia lub wdrażania Strategii ZIT,
- koordynacja oraz organizacja prac dotyczących wdrażania strategii ZIT, przy uwzględnieniu ewentualnych warunków ustanowionych przez IZ.

Rada MOF

Rada MOF jest ciałem wspierającym i doradczym Lidera Związku ZIT. Do najważniejszych zadań Rady MOF należą:

- opiniowanie projektu Strategii ZIT oraz projektu jej aktualizacji lub zmian oraz innych dokumentów niezbędnych do uchwalenia i realizacji Strategii ZIT celem przedstawienia Liderowi związku ZIT rekomendacji dotyczących projektu Strategii ZIT oraz projektu jej aktualizacji lub zmian,
- inicjowanie aktualizacji lub zmian Strategii ZIT,
- opiniowanie projektów innych dokumentów wymaganych przez IZ lub inne uprawnione podmioty,
- rozpatrywanie innych spraw oraz opiniowanie dokumentów niezbędnych do realizacji ZIT.

W skład Rady wchodzi przedstawiciele organów wykonawczych stron porozumienia lub osoby je reprezentujące (po jednej z każdego samorządu). Pracami Rady MOF kieruje Przewodniczący - osoba pełniąca funkcję organu wykonawczego Lidera związku ZIT. Rada Partnerstwa ZIT podejmuje swoje decyzje w formie uchwał przyjmowanych jednogłośnie, w głosowaniu jawnym, w obecności kompletnego składu Rady MOF.

Rada powinna szybko reagować na potrzeby wyrażane przez Zespół ZIT, tak by łatwy kontakt między Radą a Grupą sprzyjał płynnemu wdrażaniu Strategii, umożliwiał sprawną ewaluację Strategii i poszczególnych działań oraz pozwalał na podejmowanie świadomych decyzji o niezbędnych zmianach w Strategii lub proponowanych metodach działania.

Zespół ZIT

Zespół ZIT odpowiada za organizację i sprawny przebieg procesu opracowania i wdrażania strategii ZIT, jej aktualizacji lub zmian.

Do najważniejszych zadań Zespołu ZIT należą:

- dostarczanie danych i wkładu merytorycznego na potrzeby opracowania, aktualizacji lub zmiany Strategii ZIT lub innych niezbędnych dokumentów koniecznych do uchwalenia i realizacji Strategii ZIT,
- określenie zasad naboru i wyboru projektów,
- opracowanie opisów projektów strategicznych zawartych w Strategii ZIT,
- uczestnictwo w badaniach wewnętrznych w ramach procesu opracowania, aktualizacji lub zmian Strategii ZIT,
- inicjowanie prac nad aktualizacją lub zmianami Strategii ZIT.

Członkami Zespołu ZIT są pracownicy członków związku ZIT wskazani przez członków Rady MOF. Pracami Zespołu kieruje Koordynator, którego wyznacza Lider Związku ZIT.

W spotkaniach Rady MOF i Zespołu ZIT, które powinny odbywać się w zależności od potrzeb, mogą uczestniczyć inne osoby zapraszane ze względu na rodzaj omawianych projektów, szczególnie koordynatorzy projektów odpowiedzialni za ich realizację.

Realizacja Strategii odbywa się przede wszystkim poprzez konkretne projekty, jak też szersze długofalowe działania (np. planowanie przestrzenne, promocja gospodarcza czy turystyczna, itp.). Dlatego do każdego z projektów czy długofalowych działań należy wskazać osobę odpowiedzialną za realizację.

W przypadku przedsięwzięć wymagających długotrwałej i wielowątkowej współpracy warto rozważyć zawarcie dodatkowych formalnych porozumień regulujących np. kwestie organizacji prac oraz finansowania wspólnych działań.

W sytuacji, gdy realizacja projektu wymaga szerokiego zaangażowania wielu interesariuszy możliwe jest powoływanie zespołów roboczych/zadaniowych skupiających przedstawicieli zainteresowanych samorządów. Powinno być ich jak najmniej, aby nie rozdrabniać dostępnych zasobów. Członkowie zespołów, a także inni zaangażowani we wspólne przedsięwzięcia pracownicy samorządów i jednostek podległych, powinni mieć możliwość kontaktowania się ze sobą na bieżąco i bez zbędnych formalności w celu zapewnienia płynnej współpracy.

Równocześnie należy przewidzieć z góry określoną regularność, z którą członkowie zespołów będą się spotykać w pełnym gronie, aby dokonywać systematycznego przeglądu całości spraw mieszczących się w danym obszarze tematycznym Strategii. Takie spotkania mogą odbywać się nie tylko na wniosek Lidera związku ZIT ale też Koordynatora Grupy Roboczej lub członków związku ZIT.

Rada Społeczno - Gospodarcza

W celu zapewnienia możliwie szerokiego zaangażowania interesariuszy w realizację Strategii oraz wypełnienia obowiązków wynikających z wdrażania Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych powołano w strukturze zarządczej Strategii Radę Społeczno - Gospodarczą - reprezentatywną grupę przedstawicieli podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji, działających na obszarze związku ZIT.

Rada Społeczno – Gospodarcza jest ciałem opiniującym - doradczym Lidera związku ZIT i stanowi ważny kanał komunikacji między władzami gmin a interesariuszami w kontekście istotnych rozstrzygnięć zawartych w Strategii.

Do najważniejszych zadań Rady należą:

- udział w organizowanych spotkaniach i warsztatach związanych z opracowaniem Strategii ZIT i procesem jej wdrożenia,
- udział w pracach Zespołu ZIT na zaproszenie Koordynatora,
- opiniowanie projektu strategii ZIT oraz jej aktualizacji i zmian,
- udział w procesie monitoringu i ewaluacji Strategii ZIT,
- inicjowanie prac nad aktualizacją i zmianami Strategii ZIT.

Sposób powołania Rady Społeczno - Gospodarczej reguluje odrębny Regulamin opracowany przez Lidera związku ZIT i przyjęty przez Radę MOF w drodze uchwały.

Ponieważ opracowanie i realizacja Strategii ZIT jest zadaniem, które stanowi wyzwanie dla samorządów nawet w regionach z dużym doświadczeniem w planowaniu rozwoju terytorialnego, to osoby zaangażowane we wdrażanie Strategii powinny stale podnosić swoje kompetencje. Sprawne wdrażanie Strategii wymagać będzie ciągłego podnoszenia kwalifikacji, rozwoju zawodowego oraz wypracowywania skutecznych metod efektywnej współpracy ze wszystkimi interesariuszami.

16. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII

Monitoring Strategii oparty jest o wskaźniki zestawiane w trzech okresach, w których wykonywane są raporty sprawozdawcze – w roku 2025, w roku 2027 oraz w roku 2031. Za proces monitoringu odpowiedzialny jest Lider Związku ZIT przy udziale Zespołu ZIT i Rady Społeczno - Gospodarczej. Odpowiednio przeprowadzony monitoring powinien być podstawą do wprowadzenia ewentualnych zmian w projektach, grupach zaangażowanych partnerów oraz do ewentualnych zmian kierunków działań i celów strategicznych wyznaczonych w Strategii (proces monitoringu nie może ograniczać się jedynie do określenia wartości wskaźników w danym roku i wskazania ich tendencji).

Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021 – 2027 jest głównym źródłem finansowania instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, w ramach którego realizowane będą projekty zawarte w Strategii Rozwoju MOF Puławy. W związku z tym, kluczowym jest uwzględnienie w procesie monitoringu Strategii wskaźników, wytycznych i zaleceń Instytucji Zarządzającej Programem.

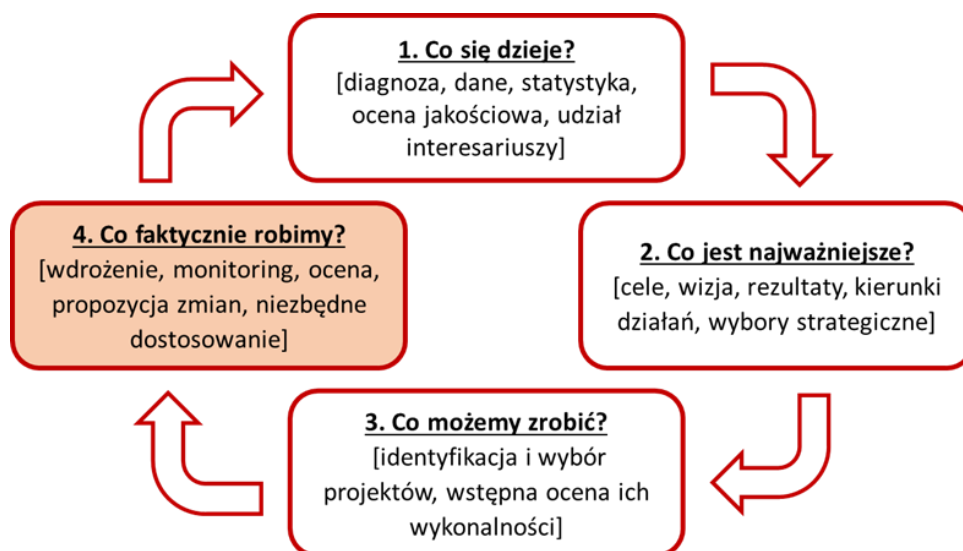
Proces monitoringu powinien angażować wielu interesariuszy, a także uwzględniać istotną rolę partnerów zewnętrznych. Monitoring powinien być działaniem prowadzonym na bieżąco, a nie tylko jako chwilowe działanie naprawcze. Podczas procesu monitorowania skupić powinno się przede wszystkim na stanie realizacji poszczególnych projektów oraz wskaźników przypisanych do celów strategicznych Strategii w oparciu o następujące zadania:

- monitoring stanu wdrażania poszczególnych projektów przewidzianych do realizacji w ramach celów strategicznych oraz przypisanych im wskaźników,
- identyfikacja zmian jakie zaistniały podczas wdrażania Strategii oraz rekomendowanie działań zaradczych i aktualizacji Strategii,
- ocena końcowa stanu realizacji projektów i wskaźników oraz ustalenie przyczyn występujących zmian w procesie realizacji Strategii, a także sformułowanie wniosków dotyczących oceny realizacji celów Strategii i rekomendacji na przyszłość.

System wdrażania Strategii polega na realizacji projektów realizujących cele strategiczne i odpowiadających na kierunki działań wyznaczone w Strategii. Cały ten system działa na zasadzie cyklu planistycznego, który zakłada cztery etapy, w ramach których należy odpowiedzieć na następujące pytania:

- Etap 1 - Co się dzieje? (diagnoza, dane, statystyka, ocena jakościowa, zaangażowanie interesariuszy),
- Etap 2 - Co jest najważniejsze? (misja, wizja cele, kierunki działań, wybory strategiczne),
- Etap 3 - Co możemy zrobić? (identyfikacja i wybór projektów, wstępna ocena ich wykonalności, wskaźniki),
- Etap 4 - Co faktycznie robimy? (wdrożenie, monitoring, ocena, propozycje zmian, niezbędne dostosowanie).

Pierwsze trzy etapy są przedstawione w niniejszym dokumencie, natomiast elementem podsumowującym cykl planistyczny jest etap 4 obejmujący monitoring, ocenę efektów realizacji Strategii oraz ewentualne działania korygujące i naprawcze.

Rysunek 23 Etapy systemu wdrażania Strategii
źródło: opracowanie własne

W celu osiągnięcia jak największej skuteczności wdrażania Strategii istotnym jest, aby odpowiedzialność za proces monitoringu była przypisana do konkretnego podmiotu. W przypadku MOF Puławy funkcję tę pełni Lider Związku ZIT przy udziale Grupy Roboczej ZIT we współpracy z samorządami gmin będącymi stronami związku ZIT oraz z Radą Społeczno - Gospodarczą. Do zadań Lidera będą należeć:

- monitorowanie wdrażania projektów zawartych w Strategii (na podstawie danych uzyskanych od JST i innych podmiotów odpowiedzialnych za projekty),
- monitorowanie realizacji celów Strategii,
- ocena rezultatów wdrażania i przypisanych im wskaźników,
- rekomendowanie ewentualnych działań modyfikujących.

W przypadku, kiedy we wnioskach z przeprowadzonego monitoringu wyniknie, iż na terenie MOF Puławy doszło do zmiany uwarunkowań lokalnych, regionalnych, krajowych lub międzynarodowych, pojawienia się nowych problemów i potrzeb lub nowych szans rozwojowych, to zgodnie z art. 10g ust. 9 ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.) istnieje możliwość podjęcia aktualizacji Strategii.

Poza bieżącym monitorowaniem, zalecanym jest, aby dokument Strategii został poddany procesowi ewaluacji. Celem ewaluacji jest szczegółowe określenie stanu i wdrażania Strategii i uwarunkowań tego procesu oraz wysnucie wniosków dotyczących ewentualnych modyfikacji treści Strategii lub sposobów jej wdrażania.

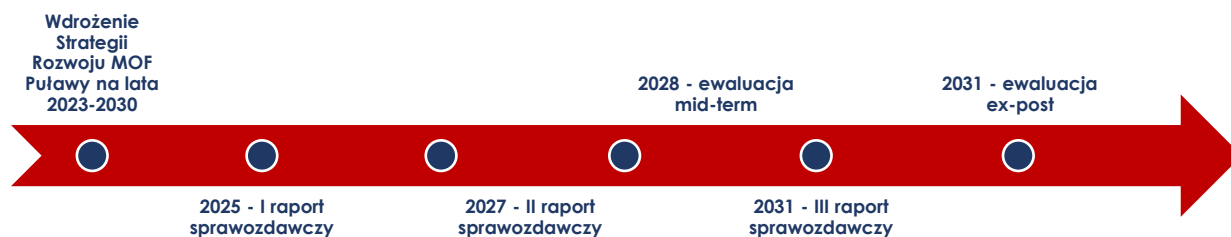
Rekomenduje się aby ewaluacja Strategii ZIT MOF Puławy odbyła się dwukrotnie:

- Ewaluacja mid-term (w roku 2028) – służąca przede wszystkim jako instrument, w wyniku którego może nastąpić aktualizacja Strategii,
- Ewaluacja ex-post (na zakończenie realizacji Strategii – 2031) – służąca ocenie zgodności i efektywności zrealizowanych działań w ramach Strategii z założeniami i celami przyjętymi w niniejszym dokumencie.

Proces ewaluacji będzie obejmować oszacowanie jakości, wartości i znaczenia Strategii w odniesieniu do zakładanych kierunków działań, ocenę stopnia osiągnięcia celów Strategii

oraz analizę wpływu zrealizowanych przedsięwzięć na sytuację społeczną i gospodarczą obszaru MOF Puławy.

W ocenę efektów realizacji Strategii, tj. monitoring Strategii i badania ewaluacyjne, włączeni będą partnerzy społeczni - odpowiednie narzędzia badawcze (z wykorzystaniem nie tylko ogólnodostępnych danych statystycznych, ale także informacji pozyskanych od partnerów i mieszkańców MOF - np. sondaże, badania fokusowe, ankiety i wywiady, spacery badawcze) określone zostaną w odniesieniu od zakresu i stopnia szczegółowości konkretnych badań ewaluacyjnych oraz przedmiotu analiz.

Rysunek 24 Proces monitoringu i ewaluacji Strategii ZIT MOF Puławy
źródło: opracowanie własne

17. LISTA PROJEKTÓW ZINTEGROWANYCH PRZEWIDZIANYCH DO REALIZACJI W RAMACH STRATEGII W FORMULE ZIT

Tytuł projektu		Działanie programu FELU 2021 – 2027 w ramach którego finansowany będzie projekt
1.	Rozwój elektronicznych usług publicznych na terenie MOF Miasta Puławy.	Działanie FELU. 02.02 Cyfrowe Lubelskie w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskich Obszarów Funkcjonalnych.
2.	Działania zapobiegające powodziom i suszom na terenie MOF Miasta Puławy.	Działanie FELU. 03.03 Bezpieczeństwo ekologiczne oraz dostosowanie do zmian klimatu i zapobieganie powodziom i suszy w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskich Obszarów Funkcjonalnych
3.	Modernizacja infrastruktury do ujmowania i dystrybucji wody na terenie MOF Miasta Puławy.	Działanie FELU. 03.05 Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.
4.	Budowa i modernizacja punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie MOF Miasta Puławy.	Działanie FELU. 03.07 Gospodarka odpadami w sektorze publicznym w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskich Obszarów Funkcjonalnych.
5.	Zrównoważony rozwój miejskiego transportu publicznego na terenie MOF Miasta Puławy.	Działanie FELU. 05.02. Niskoemisyjny transport miejski w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.
6.	Szkoły bez barier	Działanie FELU. 07.05. Infrastruktura edukacyjna w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych
7.	Rozbudowa potencjału turystycznego MOF Miasta Puławy.	Działanie FELU. 11.02 Ochrona dziedzictwa naturalnego, bezpieczeństwo i zrównoważony rozwój turystyki obszarów miejskich i ich obszarów funkcjonalnych w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.
8.	Wdrożenie wspólnych standardów usług edukacyjnych poprzez realizację programów rozwojowych w szkołach gmin Końskowola i Żyrzyn wchodzących w skład MOF miasta Puławy	Działanie FELU. 10.5 Wsparcie edukacji w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych
9.	Wdrożenie wspólnych standardów usług edukacyjnych poprzez realizację programów rozwojowych w szkołach gmin Kazimierz dolny i Puławy (wiejskiej) wchodzących w skład MOF miasta Puławy	Działanie FELU. 10.5 Wsparcie edukacji w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych
10.	Wdrożenie wspólnych standardów usług edukacyjnych poprzez realizację programów rozwojowych w szkołach gminy miasto Puławy i gminy Janowiec wchodzących w skład MOF miasta Puławy	Działanie FELU. 10.5 Wsparcie edukacji w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych

Tabela 7 Lista projektów zintegrowanych przewidzianych do realizacji w ramach Strategii ZIT MOF Puławy
źródło: opracowanie własne

Wskaźniki realizacji dla projektów przedstawionych w powyższej tabeli odpowiadają wskaźnikom przypisanym do poszczególnych kierunków działań Strategii Rozwoju MOF Miasta Puławy i zostały opisane w Rozdziale 9. *Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.*

Informacje dotyczące komplementarności projektów i ich wzajemnych powiązań, oddziaływania produktów projektów oraz wykorzystania zakładanych rezultatów projektów, opisane zostały w fiszkach projektowych zawartych w odrębnym dokumencie.

Określenie katalogu projektów możliwych do realizacji w formule ZIT wynika z możliwości i uwarunkowań określonych przez Instytucję Zarządzającą programem FEL 2001 – 2027.

W związku z powyższym propozycje projektów ograniczone zostały do katalogu wynikającego z alokacji na poszczególne cele polityki spójności dla MOF Miasta Puławy oraz do typów projektów przewidzianych do realizacji w działaniach dedykowanych Zintegrowanym Inwestycjom Terytorialnym, opisanych w Szczegółowym Opisie Priorytetów programów FEL 2021-2027.

18. LISTA PROJEKTÓW REALIZUJĄCYCH CELE STRATEGICZNE STRATEGII ZIT MOF PUŁAWY

CEL STRATEGICZNY NR 1 ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU I ZRÓWNOWAŻONA PRZESTRZEŃ

Kierunki działań:

- 1.1. Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.
- 1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa.
- 1.3. Rozwój zrównoważonego transportu i mobilności multimodalnej.
- 1.4. Wspieranie zrównoważonej gospodarki odpadami.

- Projekty zintegrowane

Lp.	Kierunek działania w Strategii	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Tytuł i opis projektu	Szacunkowa wartość projektu	Szacunkowy termin realizacji
1.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	Gmina Janowiec	Ekoenergia w gminie Janowiec 2.0 Zakres obejmuje wsparcie dla mieszkańców Gminy Janowiec w wymianie nieefektywnych źródeł ciepła na źródła pochodzące z odnawialnych zasobów Zadanie obejmowałoby montaż kotłów na pelet oraz pomp ciepła wraz z instalacją fotowoltaiczną. Wnioskiem zostałyby objętych ok. 100 gospodarstw.	2 500 000 PLN	2024 – 2025
2.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	Gmina Janowiec	Modernizacja oświetlenia gminnego ulicznego na technologii LED Zadanie obejmowałoby wymianę 50 opraw tradycyjnego oświetlenia sodowego na technologię LED. Zakres objąłby wszystkie miejscowości Gminy Janowiec, w tym ulice, place oraz obiekty infrastrukturalne, np. boiska.	300 000 PLN	do ustalenia
3.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów	Miasto Puławy, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji	Optymalizacja gospodarki energetycznej MPWiK Obiekty MPWiK na terenie Miasta Puławy	4 000 000 PLN	2023 – 2030

	cieplarnianych.	„Wodociągi Puławskie” Spółka z o.o. w Puławach			
4.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	Miasto Puławy, Miejski Zakład Komunikacji Sp. z o.o. w Puławach	Adaptacja do zmian Klimatu Termomodernizacja budynków należących do MZK Puławy	2 000 000 PLN	2023
5.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	Gmina Puławy, Okręgowe Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Spółka z o.o. w Puławach	Modernizacja i budowa sieci ciepłej Budowa nowej sieci ciepłej z rur preizolowanych, wykorzystanie mocy ciepłej źródła ZA w Puławach, ograniczenie strat ciepła na przesył, ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery, zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego dla miasta	40 000 000 PLN	2023 - 2030
6.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	Gmina Puławy, Okręgowe Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Spółka z o.o. w Puławach	Zasilanie drugostronne miasta Budowa nowej sieci ciepłej z rur preizolowanych o średnicy, zwiększenie przepustowości istniejącej magistrali ciepłej, zasilanie nowych obszarów w energię ciepłą, zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego dla miasta.	60 000 000 PLN	2027 - 2030
7.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	Gmina Puławy, Okręgowe Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Spółka z o.o. w Puławach	Wspomaganie lokalnych przepływów w sieci ciepłej Zwiększenie bezpieczeństwa ciepłego miasta, zabezpieczenie dostawy ciepła w przypadku awarii jednego z rurociągów magistrali ciepłej z ZA Puławy, zabezpieczenie wymaganej mocy ciepłej dla miasta na najbliższe lata, zwiększenie przepustowości sieci ciepłej, zwiększenie efektywności systemu ciepłowniczego poprzez obniżenie parametrów pracy sieci ciepłej.	25 000 000 PLN	2027 - 2030
8.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	Gmina Żyrzyn	Instalacje OZE na budynkach użyteczności publicznej (fotowoltaika, pompy ciepła (powietrze/powietrze, powietrze/woda i geotermalne))	2 500 000 PLN	do ustalenia
9.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów	Gmina Żyrzyn	Wymiana kotłów	1 250 000 PLN	do ustalenia

	cieplarnianych.				
10.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	Gmina Żyrzyn	Wymiana oświetlenia ulicznego na oprawy typu LED oraz budowa nowych linii oświetlenia ulicznego	4 000 000 PLN	do ustalenia
11.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	Gmina Żyrzyn	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	15 000 000 PLN	do ustalenia
12.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	Gmina Żyrzyn	Projekty OZE dla mieszkańców	5 000 000 PLN	do ustalenia
13.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	Miasto Puławy	Montaż instalacji fotowoltaicznych na obiektach użyteczności publicznej – I etap Projekt dotyczy montażu instalacji fotowoltaicznych wraz z magazynami energii na obiektach instytucji publicznych (m.in. MOSIR, Urząd Miasta, PPNT).	6 000 000 PLN	2024
14.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	Miasto Puławy	Montaż instalacji fotowoltaicznych na obiektach użyteczności publicznej – II etap Projekt dotyczy montażu instalacji fotowoltaicznych wraz z magazynami energii na obiektach instytucji publicznych (m.in. szkoły, przedszkola, MOPS, ZDDPS).	9 000 000 PLN	2025 – 2028
15.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	Miasto Puławy	Przebudowa oświetlenia ulicznego na energooszczędne w Puławach Przebudowa miejskiego oświetlenia w drogach, ciągach pieszych i placach na energooszczędne typu LED ze sterowaniem wraz z budową kanałów technologicznych w pasach drogowych.	35 000 000 PLN	2023 - 2028
16.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów	Miasto Puławy	Poprawa efektywności energetycznej budynków oświatowych w Puławach Poprawa efektywności energetycznej budynków oświatowych (szkoły, przedszkola itp.) oraz innych budynków użyteczności publicznej stanowiących własność Miasta Puławy.	5 000 000 PLN	2027 - 2030

	cieplarnianych.				
17.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	Gmina Kazimierz Dolny	Montaż instalacji OZE na budynkach użyteczności publicznej w gminie Kazimierz Dolny wraz z magazynami energii Zadanie polega na montażu instalacji OZE na budynkach użyteczności publicznej. Zadanie obejmuje budynki przeznaczone dla administracji publicznej, szkolnictwa, obsługi turystycznej i kulturalnej.	3 000 000 PLN	2025 - 2027
18.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	Gmina Kazimierz Dolny	Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Kazimierz Dolny Zadanie polega na wykonaniu termomodernizacji w budynkach użyteczności publicznej wraz ze źródłami ciepła. Zadanie obejmuje budynki przeznaczone dla administracji publicznej, szkolnictwa, obsługi turystycznej i kulturalnej.	3 000 000 PLN	2025 - 2027
19.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	Gmina Kazimierz Dolny	Modernizacja szkoły w Bochońnicy Zadanie polega na wykonaniu termomodernizacji obiektu, montaż instalacji OZE, niskoemisyjnych źródeł ciepła, przebudowa dachu.	1 000 000 PLN	2025 - 2027
20.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	Gmina Kazimierz Dolny	Modernizacja kamienicy Gdańskiej w Kazimierzu Dolnym Zadanie polega na wykonaniu termomodernizacji obiektu, montaż niskoemisyjnych źródeł ciepła, przebudowa dachu, przebudowa przewodów wentylacyjnych i kominowych.	3 000 000 PLN	2024 - 2027
21.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	Gmina Kazimierz Dolny	Modernizacja budynku Kazimierskiego Ośrodka Kultury, Promocji i Turystyki w Kazimierzu Dolnym Zakres obejmuje wykonanie robót budowlanych polegających na przebudowie dachu, termomodernizacji budynku.	2 000 000 PLN	2025 - 2027
22.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	Gmina Puławy	Budowa odnawialnych źródeł energii na obiektach użyteczności publicznej	4 500 000 PLN	2026 – 2028
23.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów	Gmina Puławy	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Puławy	5 000 000 PLN	2024 – 2030

	cieplarnianych.				
24.	1.1 Wspieranie energii odnawialnej, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.	Gmina Puławy	Budowa energooszczędnego oświetlenia drogowego na terenie gminy Puławy	4 000 000 PLN	2024 - 2030
25.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Żyrzyn oraz Gmina Końskowola	Działania zapobiegające powodziom i suszom na terenie MOF Miasta Puławy Zmiany klimatyczne, które w coraz większym stopniu dotyczą nas wszystkich, powodują konieczność podejmowania działań dostosowujących tj. takich które mają łagodzić ich negatywne konsekwencje. W przypadku MOF Miasta Puławy zauważamy nasilenie występowania deszczów nawalnych oraz okresów suszy. Dlatego też planujemy na terenach trzech gmin podejmować działania, które po pierwsze pozwolą retencjonować wodę a jednocześnie zabezpieczyć mieszkańców przed jej nadmiarem przy gwałtownych opadach. Poprzez zwiększenie możliwości magazynowania wody w okresie opadów i roztopów zmniejszy się ryzyko podtopień i złagodzi to skutki deszczów nawalnych, natomiast w okresie suszy zgromadzona wcześniej w zbiorniku woda poprzez retencje nawodni okoliczne grunty. Dlatego też planuje się: 1. Wykonanie adaptacji stawu na zbiornik retencyjny w miejscowości Kośmin. Zakres prac: ■ odmulenie zbiornika (roboty ziemne) ■ umocnienia skarp poprzez wykonanie materacy siatkowo-kamiennych mocowanych palisadą z kotków na geowłókninie ■ modernizacja mnichów Zbiornik retencyjny o powierzchni całkowitej 1,4854 ha i pojemności użytkowej 19 887 m³ w wyniku prac polegających na odmuleniu zbiornika zwiększy swoją objętość wody retencjonowanej w zbiorniku o ok. 30% tj. 6000 m³. Inwestycja poprzez wzmocnienie skarp i obwałowań i budowę mnichów (urządzeń spiętrzających do zatrzymywania lub upuszczania wody) zwiększy możliwości gromadzenia wody opadowej i roztopowej, a także zmniejszy zagrożenie związane z intensywnym przesiąkaniem obwałowań lub ich przerwaniem podczas deszczów nawalnych. W okresach suszy zgromadzona wcześniej woda poprzez retencję i podsiąkanie w sposób naturalny nawodni okoliczne grunty. 2. Wzmocnienie obrzeży zbiornika wodnego o powierzchni całkowitej 0,8085 ha, zlokalizowanego w miejscowości Stara Wieś, Gmina Końskowola, polegające na odmuleniu dna zbiornika i zabezpieczeniu skarp w celu przywrócenia właściwego stanu i funkcji retencyjnej. Skarpy zbiornika tworzą gleby typu lessowego, czyli grunty traktowane w geologii inżynierskiej jako grunty „niepewne”. Duża wrażliwość skarp lessowych na zmiany wilgotności sprawia, iż u podstawy skarp obserwuje się obrywy, formy osuwiskowe i podcięcia. Inwestycja przewiduje	362 139,22 €	2024 - 2025

			uzupełnienie ubytków w skarpach oraz ich wzmocnienie w celu zwiększenia możliwości retencyjnych zbiornika, w tym zwłaszcza możliwości gromadzenia wody opadowej i roztopowej, a także w celu zminimalizowania zagrożenia związanego z przerwaniami obwoławania zbiornika i intensywnym przesiąkaniem.		
26.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Puławy oraz Gmina Kazimierz Dolny	Modernizacja infrastruktury do ujmowania i dystrybucji wody na terenie MOF Miasta Puławy Na terenie gmin tworzących MOF Miasta Puławy zostały zdiagnozowane problemy z zakresu utrudnionego dostępu do wody pitnej. W przypadku gmin tj. Gminy Puławy i Kazimierz Dolny zjawiska te się nasilają szczególnie w okresach letnich, kiedy to występują chwilowe przerwy w dostawie wody, bądź też ciśnienie wody jest słabe ze względu na duży pobór wody. Dodatkowo z uwagi na wyeksploatowaną infrastrukturę wodną występują duże straty w dostawach wody do spożycia, w związku z tym należy podjąć działania zmniejszające ryzyko wystąpienia takich zdarzeń oraz wystąpienia wszelkich awarii. W rezultacie realizacja niniejszych działań spowoduje zwiększenie efektywności wykorzystania wody w gminie oraz przyczyni się do szybszej reakcji na powstałe awarie. W tym celu zostały zaprogramowane działania z zakresu modernizacji istniejących ujęć wody. W ramach projektu planuje się: 1. Modernizacja ujęcia wody wraz z systemem do monitorowania dystrybucji wody na terenie Gminy Kazimierz Dolny ograniczające straty wody poprzez wykonanie modernizacji ujęcia oraz zamontowanie specjalistycznych urządzeń monitorujących i sterujących przepływ wody wraz z kompleksowym systemem monitorująco-ostrzegawczym. 2. Modernizacja ujęcia wody w msc. Góra Puławska. Elementem projektu będzie wdrożenie systemu do monitorowania dystrybucji wody ograniczające straty wody poprzez wymianę wodomierzy głównych- tj. zamontowanie specjalistycznych urządzeń monitorujących i sterujących przepływ wody wraz z kompleksowym systemem monitorująco-ostrzegawczym. Planuje się wymianę wodomierzy głównych na ultradźwiękowe, które, umożliwią znaczną poprawę dokładności przeprowadzanych pomiarów. Wymiana urządzeń pomiarowych wpłynie na ograniczenie ryzyka nieprawidłowych wskazań, które występują w obecnie stosowanych urządzeniach. Zastosowane obecnie wodomierze główne nie pozwalają na w pełni trafne identyfikowanie skali możliwych przecieków wody z nieszczelnego uzbrojenia wodociągowego lub nieszczelności na złączach przewodów wodociągowych. Zaistniała sytuacja opóźnia czas reakcji służb odpowiedzialnych za naprawę sieci i przyczynia się do generowania nieuzasadnionych strat wody. Zastosowane urządzenia pomiarowe (wodomierze główne) będą wyposażone w system lokalizacji przecieków po stronie sieciowej. Technologia ta pozwoli na stwierdzenie, w którym miejscu wystąpiła awaria, tym samym znacząco ograniczając czas likwidacji występującego przecieku a w konsekwencji minimalizując straty wody.	2 381 064,68 €	2024 - 2027

			Tym samym opisywany element projektu wpisuje się w cel działania FELU 03.05. Wymiana wodomierzy głównych będzie stanowiła koszt kwalifikowalny, ponieważ zostanie on poniesiony przez Wnioskodawcę. Elementem projektu będzie również wymiana hydrantów na terenie gminy. Obecnie zastosowane hydranty są w złym stanie technicznym oraz są podatne na awarie. Krótkotrwały, intensywny pobór wody z jednego hydrantu (np. w skutek awarii) prowadzi do znacznego obniżenia ciśnienia w sieci wodociągowej. W skrajnych przypadkach może on powodować brak wody. Planuje się zastosowanie hydrantów wyposażonych w system czujników pozwalających na wykrycie nadmiernego zużycia wody (w skutek awarii lub kradzieży). W ramach modernizacji ujęcia wody przewiduje się również m.in. zmianę sposobu dezynfekcji wody, wymianę szachtów studziennych na nowoczesne typu „Lange”. Głównymi odbiorcami powstałych produktów będą mieszkańcy dwóch gmin.		
27.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Janowiec	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Oblasy, gm. Janowiec Zakres inwestycji obejmuje wykonanie dokumentacji technicznej i robót budowlanych dotyczących budowy kolektora głównego wraz z siecią przyłączy do nieruchomości położonych w miejscowości Oblasy. Planowana ilość przyłączy: 150.	do ustalenia	2024 - 2026
28.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Końskowola	Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej w Gminie Końskowola Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej w Gminie Końskowola w tym wymiana sieci azbestowej, modernizacja ujęć wody oraz budowa nowych odcinków sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.	8 000 000 PLN	2027
29.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Końskowola	Budowa oczyszczalni ścieków w Gminie Końskowola Budowa wraz z wyposażeniem oczyszczalni ścieków dla Gminy Końskowola.	32 000 000 PLN	2030
30.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Miasto Puławy, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji „Wodociągi Puławskie” Spółka z o.o. w Puławach	Kontynuacja rozbudowy sieci wod.-kan. w mieście Puławy Miasto Puławy – zgodnie z zatwierdzonymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego terenów Miasta Puławy.	13 663 000 PLN	2023 – 2030
31.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Miasto Puławy, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji „Wodociągi Puławskie” Spółka z o.o. w	Modernizacja sieci wod.-kan. w mieście Puławy Miasto Puławy - niezbędne do modernizacji odcinki sieci wod-kan. wykazujące największą awaryjność.	90 000 000 PLN	2023 - 2030

		Puławach			
32.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Miasto Puławy, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji „Wodociągi Puławskie” Spółka z o.o. w Puławach	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Puławach Stała eksploatacja oczyszczalni ścieków w Puławach powoduje konieczność sukcesywnej modernizacji jej poszczególnych obiektów	90 000 000 PLN	2023 – 2030
33.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Miasto Puławy, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji „Wodociągi Puławskie” Spółka z o.o. w Puławach	Dwustronne zasilenie północnej części miasta w wodę Budowa sieci wodociągowej wzdłuż realizowanej sieci ciepłowniczej zapewniająca dwustronne zasilenie północnej części miasta w wodę.	5 500 000 PLN	2023 – 2030
34.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Miasto Puławy, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji „Wodociągi Puławskie” Spółka z o.o. w Puławach	Kontrola wycieków na sieci wodociągowej w mieście Puławy Działanie zmierzające do zmniejszenia strat wody w sieci wodociągowej poprzez podział sieci na opomiarowane strefy, co skutkować będzie wczesnym wykrywaniem awarii na sieci.	7 000 000 PLN	2025 - 2030
35.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Miasto Puławy, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji „Wodociągi Puławskie” Spółka z o.o. w Puławach	Modernizacja obiektów związanych z ujmowaniem wód i przepompowywaniem ścieków w Puławach Przedsięwzięcia modernizacyjne istniejących obiektów tj. zbiorniki wody pitnej, ujęcia wody, instalacja dezynfekcji wody, pompownie II stopnia, dyspozytornia, studnie wraz z instalacjami, monitoring, stanowisko do legalizacji wodomierzy, budynek przepompowni ścieków.	12 000 000 PLN	2023 – 2030
36.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Żyrzyn	Przebudowa zbiorników wodnych - zbiorniki retencyjne	8 000 000 PLN	do ustalenia
37.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-	Gmina Żyrzyn	Przebudowa wodociągów i hydroforni oraz przepompowni	14 000 000 PLN	do ustalenia

	ściekowa				
38.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Żyrzyn	Wody opadowe – instalacja poziomowskazu wody w Strzyżowicach i Kośminie oraz udrożnienie rowów przy drogach gminnych	1 000 000 PLN	do ustalenia
39.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Żyrzyn	Budowa kanalizacji - Bałtów, Borysów, Kottliny	18 000 000 PLN	do ustalenia
40.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Żyrzyn	Budowa oczyszczalni ścieków w Osinach i modernizacja oczyszczalni w Żyrzynie	10 000 000 PLN	do ustalenia
41.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Żyrzyn	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	3 000 000 PLN	do ustalenia
42.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Żyrzyn	Rozbudowa sieci wodociągowych i modernizacja ujęć	5 000 000 PLN	do ustalenia
43.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Miasto Puławy	Przystosowanie Miasta Puławy do zmian klimatu w zakresie błękitnej i zielonej infrastruktury Zakres projektu dotyczy: modernizacji i rozbudowy systemu kanalizacji deszczowej wraz z powstaniem elementów umożliwiających jej gromadzenie, modernizacja istniejących oraz stworzenie nowych terenów zielonych w tym również „zielonych łączników” pomiędzy nimi, kształtowanie terenu umożliwiające powstrzymanie odpływu oraz gromadzenie nadmiarów wód opadowych.	30 000 000 PLN	2024
44.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Kazimierz Dolny	Budowa ujęcia wody w Cholewiance	3 000 000 PLN	2024 - 2026
45.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Kazimierz Dolny	Budowa sieci wodociągowej w gminie Kazimierz Dolny	3 000 000 PLN	2024 - 2026
46.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Kazimierz Dolny	Budowa sieci kanalizacyjnej w Gminie Kazimierz Dolny	3 000 000 PLN	2024 - 2026
47.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Kazimierz Dolny	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w Gminie Kazimierz Dolny	2 000 000 PLN	2025 - 2030
48.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Kazimierz Dolny	Modernizacja obiektów związanych z ujmowaniem wód i przepompowni ścieków w Gminie Kazimierz Dolny Modernizacja istniejących obiektów tj. zbiorniki wody pitnej, ujęcia wody, instalacja dezynfekcji wody, pompownie, dyspozytornia, studnie wraz z instalacjami, monitoring, instalacje przepompowni ścieków.	2 000 000 PLN	2024 - 2030
49.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Kazimierz Dolny	Przebudowa istniejącej sieci kanalizacyjnej i deszczowej w Kazimierzu Dolnym i Bochońnicy	20 000 000 PLN	2024 - 2030

	ściekowa				
50.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Puławy	Modernizacja przepompowni ścieków na terenie gminy Puławy	18 600 000 PLN	2024 – 2032
51.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Puławy	Budowa ujęcia wody w msc. Pachnowola	6 500 000 PLN	2026 – 2029
52.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Puławy	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Puławy	20 000 000 PLN	2024 – 2031
53.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Puławy	Budowa sieci wodociągowej na terenie gminy Puławy	3 600 000 PLN	2024 – 2030
54.	1.2. Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa	Gmina Puławy	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w msc. Sadłowice	692 780 PLN	2040
55.	1.3. Rozwój zrównoważonego transportu i mobilności multimodalnej.	Miasto Puławy, Gmina Końskowola, Miejski Zakład Komunikacji Sp. z o.o. w Puławach	Zrównoważony rozwój miejskiego transportu publicznego na terenie MOF Miasta Puławy Zapewnienie właściwej obsługi komunikacyjnej z punktu widzenia społecznego jest realizowane w oparciu o umowę o świadczenie usług publicznych w ramach publicznego transportu zbiorowego w komunikacji miejskiej na terenie gminy Miasto Puławy i gmin sąsiadujących. Porozumienie międzygminne zostało zawarte pomiędzy gminą Miasto Puławy jako organizatorem publicznego transportu zbiorowego, a spółką MZK Puławy, jako operatorem wewnętrznym Gminy. Na dzień 10 lutego 2023 roku w ramach świadczenia usług w zakresie lokalnego transportu zbiorowego w ramach komunikacji miejskiej sieć komunikacji miejskiej w Puławach i okolicznych sześciu gminach tworzyło 29 linii komunikacyjnych z długością tras 292 km z podziałem na: 24 dziennych linii autobusowych oraz 6 linii na obszarze sąsiednich gmin, przeznaczonych do przewozu młodzieży szkolnej do szkół podstawowych i ponadpodstawowych na obszarze tych gmin. Powyższe linie są obsługiwane przez 29 autobusów. Na wyposażeniu MZK Puławy znajduje się 41 autobusów, spośród których 37 to niskopodłogowe autobusy marki SOLBUS, MAN i Solaris. Posiadają następujące normy spalin: 3 – EURO 3, 22 – EURO 5, 16 – EURO 6 i zostały wyprodukowane w latach: 2005 r. – 2 szt., 2007 r. – 1 szt., 2011 r. – 12 szt., 2012 r. – 10 szt., 2018 r. – 13 szt., 2019 – 3 szt. Posiadany tabor autobusowy w swoich parametrach techniczno-eksploatacyjnych jest przystosowany do obsługi regularnej komunikacji miejskiej w zmieniających się wielkościach potoków pasażerskich oraz oczekiwań ze strony pasażerów - klientów komunikacji miejskiej, jednak z uwagi zużycie eksploatacyjne i wiek wymaga już wymiany na nowy. W roku 2021 z transportu zbiorowego zarządzanego przez gminę i realizowanego z udziałem publicznego operatora skorzystało łącznie 2 139 tys. pasażerów na terenie obszaru objętego porozumieniem międzygminnym.	5 425 797,38 €	2024 - 2027

			W świetle powszechnie artykułowanych oczekiwań pasażerów przyjęto kolejne działania w kierunku dalszej wymiany taboru autobusowego poprzez wprowadzenie od 4 do 8 nowych autobusów nisko wejściowych o napędzie elektrycznym. Będzie to kolejny etap działań Miasta Puławy w tym zakresie tj. przechodzenie z taboru niskoemisyjny na zeroemisyjny. Zakup nowego taboru wiąże się z koniecznością przygotowania odpowiedniej infrastruktury towarzyszącej tj.: 3 szt. dwustanowiskowych stacji wolnego ładowania autobusów elektrycznych prądem stałym, o mocach znamionowych 120 kW (2x60kW) na terenie bazy MZK Puławy, które będą jedynie wykorzystywane dla potrzeb własnych MZK; dostawę i wyposażenie warsztatu do bieżącej obsługi codziennej planowanych do zakupu autobusów o napędzie elektrycznym wraz z przeszkoleniem pracowników w ww. zakresie. Wyposażenie warsztatu wraz z wyposażeniem będzie wykorzystywane jedynie dla potrzeb własnych MZK. Również w ramach projektu planuje się zakup od 16 do 32 kasowników autobusowych z możliwością zakupu biletu z płatnością bezgotówkową oraz dostawę, montaż i uruchomienie 2 nowych automatów biletowych wraz z oprogramowaniem służącym sprzedaży biletów papierowych i elektronicznych biletów komunikacji miejskiej, zlokalizowanych na przystankach w centrum Miasta Puławy, z których najczęściej korzystają pasażerowie, a także wymianę 14 posiadanych automatów biletowych wraz z oprogramowaniem służącym sprzedaży biletów papierowych i elektronicznych. Oprócz taboru autobusowego równie istotnym elementem jest stworzenie dogodnego miejsca – centralnego punktu przesiadkowego dla publicznego transportu komunikacji miejskiej oraz samochodowego transportu regionalnego i ponadregionalnego w centrum Puław tj. na terenie po dawnym dworcu PKS -u. Planowane funkcjonalności dla obiektu powinny również dotyczyć powstania m.in. toalety publicznej. Obecnie takiego obiektu w Puławach nie ma, przez co widzimy, jak pasażerowie wszystkich rodzajów komunikacji trudzą się starając zgrać swoje plany przejazdowe. Komunikacja regionalna i ponad regularna korzysta ze zwykłych przystanków komunikacji miejskiej, co rodzi konflikty społeczne i protesty mieszkańców, którzy bezpośrednio mieszkają przy tych przystankach. Również interwencji wymaga powstanie infrastruktury przystankowej oraz montaż stacji ładowania pojazdów elektrycznych na terenie Gminy Końskowola.		
56.	1.3. Rozwój zrównoważonego transportu i mobilności multimodalnej.	Miasto Puławy	Budowa dworca intermodalnego w Puławach przy stacji PKP Miasto Puławy.	35 000 000 PLN	2028-2030
57.	1.3. Rozwój zrównoważonego transportu i mobilności multimodalnej.	Miasto Puławy, Miejski Zakład Komunikacji Sp. z o.o. w Puławach	Wymiana samochodów osobowych Wymiana spalinowych samochodów „technicznych” na samochody elektryczne.	300 000 PLN	2023 - 2024

58.	1.3. Rozwój zrównoważonego transportu i mobilności multimodalnej.	Miasto Puławy, Miejski Zakład Komunikacji Sp. z o.o. w Puławach	Wymiana taboru autobusowego Zakup autobusów zasilanych energią elektryczną lub wodorem.	20 000 000 PLN	2025
59.	1.3. Rozwój zrównoważonego transportu i mobilności multimodalnej.	Gmina Kazimierz Dolny	Uruchomienie dodatkowej komunikacji publicznej w Kazimierzu Dolnym Zakup samochodów elektrycznych do transportu osób wraz z infrastrukturą	1 000 000 PLN	2027 - 2030
60.	1.4. Wsparcie zrównoważonej gospodarki odpadami	Gmina Końskowola, Gmina Kazimierz Dolny, Gmina Janowiec, Przedsiębiorstwo Wodociągowo-Komunalne Końskowola Sp. z o.o.	Budowa i modernizacja punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie MOF Miasta Puławy Projekt dotyczy wykonania systemowych rozwiązań w gminach MOF Miasta Puławy z zakresu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. Na przestrzeni ostatnich lat poszczególne gminy realizowały swoje własne działania z zakresu gospodarowania odpadami w tym dotyczące selektywnej zbiórki odpadów komunalnych np. w Mieście Puławy w 2020 r. powstał nowy Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych, który również obsługuje mieszkańców Gminy Puławy. Analiza dostępności tego typu usług na terenach pozostałych gmin tworzących MOF Miasta Puławy wskazała na konieczność podjęcia interwencji w tym zakresie w celu ustandaryzowania i poprawy warunków prowadzenia selektywnej zbiórki odpadów komunalnych na terenie trzech gmin. Pozwoli to na zwiększenie stopnia odzysku surowców i materiałów, które będą mogły być ponownie wykorzystane w gospodarce dzięki czemu poprawią się warunki środowiska naturalnego. W przypadku Gminy Końskowola bezpośrednim celem projektu jest kompleksowa budowa Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych, który służyć będzie ogółowi mieszkańców Gminy Końskowola. Infrastruktura powstała w ramach projektu stworzy optymalne warunki do selektywnej zbiórki i selektywnego gromadzenia odpadów komunalnych, zwiększy bezpieczeństwo sanitarno-epidemiologiczne, oraz umożliwi bardziej efektywną ochronę środowiska naturalnego w szczególności wód i gleby poprzez ograniczenie ilości odpadów komunalnych, które w sposób niekontrolowany mogą trafiać bezpośrednio do środowiska. Obecnie na terenie Gminy Końskowola funkcjonuje jeden punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych, który nie spełnia standardów, o których mowa w ustawie o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Mając na uwadze faktyczne potrzeby i ustawowe obowiązki gminy w zakresie gospodarowania odpadami, realizacja inwestycji jest pilna i niezbędna. Zakres rzeczowo - finansowy projektu na terenie Gminy Końskowola obejmuje w zakresie budowy PSZOKU m.in.: budowę budynku biurowego, budowę najazdowej rampy rozładunkowej z przyziemiem magazynowym i zadaszeniem w formie wiaty, budowę wagi najazdowej na fundamentach, budowę placu manewrowego, ciągów pieszych i miejsc postojowych wraz z odwodnieniem, budowę ogrodzenia z bramą i szlabanem, budowę instalacji do zasilania obiektów i urządzeń, budowę instalacji wod-kan. i gazowej, budowę oświetlenia obiektu i montaż monitoringu, wyposażenie obiektu (kontener KP36 x 3 szt., KP15 x 1 szt., KP7 x 4 szt., pojemnik typu MGB 1100l x 5 szt.,	1 273 843,99 €	2024 - 2025

			kontener samo prasujący do 10 m3 x 1 szt., kontener magazynowy zamykany x 4 szt.). W przypadku Gminy Janowiec obecny PSZOK ma charakter symboliczny. Brak jest odpowiednich warunków do zbierania, selekcji i kontroli odpadów. Dlatego mając na uwadze zwiększenie sprawności selekcji odpadów i szybkości obsługi mieszkańców, oraz poprawę warunków odbioru odpadów przez np. ZUK. Konieczne do wykonania jest: utwardzenie, zadaszenie, odwodnienie, ogrodzenie placu na którym zbierane są odpady oraz wykonanie punktu monitoringu; montaż wagi przemysłowej; wykonanie monitoringu, dodatkowych boksów do przechowywania odpadów niebezpiecznych w tym, elektrośmieci, odpowiednie znakowanie PSZOK, tablica informacyjna itp. W przypadku Gminy Kazimierz Dolny obecnie funkcjonujący PSZOK jest niedostatecznie wyposażony, przez co utrudniony jest odbiór odpadów od mieszkańców. Z tego względu część odpadów nie jest odbierana, przez co mieszkańcy muszą szukać innych rozwiązań. Niewystarczająca jakość tej usługi świadczonej na rzecz mieszkańców spowodowała, że modernizacja PSZOK-u jest niezbędna. W ramach planowanych do realizacji prac zostanie wykonane: oświetlenie wraz z przytączem, utwardzenie terenu, zakup wyposażenia tj. wagi najazdowej z programem do ewidencjonowania ważeń i elektronicznym systemem pomiaru masy, zgniatarki mobilnej, zmiatarki, komputer z oprogramowaniem do ewidencji odpadów przywożonych przez mieszkańców, postawienie magazynów/kontenerów, ogrodzenie, monitoring. Każda z trzech gmin, na której terenie ma być realizowany projekt dotyczący PSZOK-u spełnia warunek formalny działania 3.7. tj. liczba mieszkańców każdej z tych gmin nie przekracza 20 tysięcy mieszkańców a wydatki kwalifikowane na każdy z PSZOK-ów nie przekroczą kwoty 2 mln zł.		
61.	1.4. Wspieranie zrównoważonej gospodarki odpadami	Gmina Żyrzyn	Modernizacja Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Borysowie	600 000 PLN	do ustalenia
62.	1.4. Wspieranie zrównoważonej gospodarki odpadami	Gmina Żyrzyn	Usuwanie azbestu	500 000 PLN	do ustalenia
63.	1.4. Wspieranie zrównoważonej gospodarki odpadami	Gmina Żyrzyn	Montaż koszy do segregacji przy przystankach i miejscach użyteczności publicznej	250 000 PLN	do ustalenia

Tabela 8 Lista projektów realizujących cel strategiczny nr 1

źródło: opracowanie własne

CEL STRATEGICZNY NR 2

WZROST JAKOŚCI ŻYCIA I SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ

Kierunki działań:

- 2.1. Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców oraz zapobieganie zagrożeniom.
- 2.2. Poprawa jakości usług publicznych na terenie MOF.
- 2.3. Podniesienie jakości edukacji.
- 2.4. Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.
- 2.5. Poprawa jakości usług społecznych i wzmocnienie kapitału społecznego.

- Projekty zintegrowane

Lp.	Kierunek działania w Strategii	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Tytuł i opis projektu	Szacunkowa wartość projektu	Szacunkowy termin realizacji
1.	2.1. Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców oraz zapobieganie zagrożeniom.	Gmina Końskowola	Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców Gminy Końskowola poprzez wyposażenie jednostek ratowniczo-gaśniczych w specjalistyczny sprzęt Zakup sprzętu ratowniczo-gaśniczego w tym specjalistycznych samochodów, wyposażenie w sprzęt ratowniczo-gaśniczy, modernizacja budynków OSP.	3 000 000 PLN	2026
2.	2.1. Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców oraz zapobieganie zagrożeniom.	Miasto Puławy, Miejski Zakład Komunikacji Sp. z o.o. w Puławach	Zapobieganie zagrożeniom Modernizacja monitoringu w autobusach komunikacji miejskiej.	280 000 PLN	2024
3.	2.1. Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców oraz zapobieganie zagrożeniom.	Gmina Żyrzyn	Zakup dwóch średnich samochodów dla OSP, budowa placu ćwiczeń dla OSP	2 000 000 PLN	do ustalenia
4.	2.1. Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców oraz zapobieganie zagrożeniom.	Gmina Kazimierz Dolny	Budowa oświetlenia ulicznego w msc. Jeziorszczyzna, Cholewianka, Dąbrówka. Zakres obejmujący budowę oświetlenia ulicznego wzdłuż dróg gminnych i powiatowych.	1 000 000 PLN	2025 - 2027

5.	2.1. Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców oraz zapobieganie zagrożeniom.	Gmina Kazimierz Dolny	Wykonanie oświetlenia wzdłuż Wisły do centrum Kazimierza Dolnego Zakres obejmujący budowę oświetlenia ulicznego na odcinku wzdłuż Wisły do centrum miasteczka.	1 000 000 PLN	2025 - 2027
6.	2.1. Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców oraz zapobieganie zagrożeniom.	Gmina Kazimierz Dolny	Budowa systemu monitoringu na terenie miasta Kazimierz Dolny Budowa systemu monitoringu (rejestratory sieciowe, dyski pamięci, monitory, zasilacze, akumulatory, stacje bazowe, anteny, adaptory, uchwyty do anten, routery materiały instalacyjne oraz inne niezbędne elementy danego systemu monitoringu).	500 000 PLN	2024 - 2026
7.	2.1. Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców oraz zapobieganie zagrożeniom.	Gmina Puławy	Budowa chodnika w miejscowości Bronowice Budowa chodnika w ciągu drogi wojewódzkiej nr 738 w miejscowości Bronowice wraz z przejściami dla pieszych	200 000 PLN	2023
8.	2.1. Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców oraz zapobieganie zagrożeniom.	Gmina Puławy	Zakup samochodów ratowniczo gaśniczych dla jednostek OSP z terenu Gminy Puławy	4 800 000 PLN	2025 – 2030
9.	2.1. Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców oraz zapobieganie zagrożeniom.	Gmina Puławy	Doposażenie jednostek OSP w sprzęt niezbędny do ratowania życia i mienia	400 000 PLN	2024 - 2028
10.	2.2. Poprawa jakości usług publicznych na terenie MOF.	Miasto Puławy, Gmina Janowiec	Rozwój elektronicznych usług publicznych na terenie MOF Miasta Puławy W wyniku rozwoju technologii informatycznych pojawiają się nowe możliwości usprawnienia funkcjonowania administracji publicznej w zakresie obsługi mieszkańców i innych podmiotów. Posiadane przez jednostki są narzędzia informatyczne są często przestarzałe lub wręcz jednostki ich nie posiadają, a wprowadzenie nowoczesnych rozwiązań, wychodzących na przeciw oczekiwaniom coraz większej liczby interesantów – jest bardzo kosztowne. Szczególna potrzeba, na której m.in. skupi się projekt, to wdrożenie bezpiecznego i niezawodnego systemu elektronicznego zarządzania przepływem dokumentów w wybranych jednostkach podległych gminie, niezbędnego do wdrożenia e-usług. Wprowadzone oprogramowanie ułatwi i znacznie skróci czas obsługi spraw, przeprowadzanie analiz oraz realizacji obowiązków sprawozdawczych, wynikających z przepisów prawa. Cel: poprawa jakości usług publicznych świadczonych przez JST MOF Puławy. Odbiorcy: jednostki administracji, mieszkańcy i inne podmioty działające na terenie MOF Puławy. 1. Stworzenie systemu pozwalającego na elektroniczną obsługę mieszkańca MOF	845 771,25 €	2024 - 2027

			celem efektywniejszego załatwienia elektronicznych spraw w urzędzie. System pozwoli na załatwienie spraw dotyczących elektronicznych usług m. in. z zakresu podatków, należności, opłat i innych spraw, które tylko umożliwią załatwienie w sposób bezpieczny poprzez usługi elektroniczne. Dostęp do statusu i toku sprawy możliwy będzie poprzez platformę internetową, na której uzyska informację na jakim etapie znajduje się jego sprawa. Usługi te będą uruchomione na specjalnym portalu oraz zostaną dostosowane do potrzeb użytkownika. Dzięki zintegrowaniu różnych danych tj z istniejących i przyszłych systemów dziedzinowych, odbiorca uzyska informacje, uzupełni dane w formularzach, prześle je, wnieśnie opłaty i uzyska np. decyzje, zaświadczenia, zezwolenia itp.). System ten będzie przejrzysty, zorientowany na potrzeby użytkownika, umożliwi pełne wykorzystanie nowych technologii w zakresie dostępu do e-usług oraz będzie dostępny dla osób z dysfunkcjami, umożliwiając tym samym korzystanie z e-usług możliwie szerokiej grupie odbiorców. Integracja systemu z Elektronicznym Obiegiem Dokumentów umożliwi podgląd toku sprawy, ustalenie osoby odpowiedzialnej oraz załatwienie sprawy on-line na min. 4 poziomie dojrzałości. Będą to elektroniczne usługi zewnętrzne typu A2C i A2B. Nowe/zmodernizowane e-usługi publiczne będą komplementarne z e-usługami na poziomie regionalnym i krajowym. Zostanie zapewniona ich interoperacyjność oraz zgodność z założeniami Architektury Informacyjnej Państwa. Dodatkowo możliwy będzie telefoniczny kontakt bezpośredni do osoby zajmującej się sprawą. 2. Zakup/dostosowanie/wdrożenie/modernizacja systemu elektronicznego obiegu dokumentów w: • Urzędzie Gminy Janowiec, który obecnie nie posiada systemu obiegu dokumentów, • w wybranych jednostkach organizacyjnych gminy Janowiec które nie posiadają systemu obiegu dokumentów, • Urzędzie Miasta Puławy – modernizacja istniejącego lub wdrożenie nowego systemu obiegu dokumentów. • w wybranych jednostkach organizacyjnych gminy Miasto Puławy, które nie posiadają systemu obiegu dokumentów. 4. Przeprowadzenie szkoleń pracowników merytorycznych i technicznych. Szkolenia zostaną zrealizowane z uwzględnieniem wymagań dot. finansowania krzyżowego. 5. Doposażenie urzędu miasta, urzędu gminy oraz podległych jednostek w sprzęt informatyczny dla użytkowników końcowych, konieczny do wdrożenia e-usług. 6. Wyposażenie serwerowni w niezbędny sprzęt serwerowy i bazodanowy lub zakup usług przetwarzania w chmurze oraz wyposażenie wybranych jednostek w urządzenia brzegowe typu Firewall/VPN. 7. Zakupy wyposażenia będą uzasadnione na podstawie odpowiedniej analizy dostępności zasobów.		
--	--	--	---	--	--

			8. Nie przewiduje się prowadzenia robót budowlanych, ale mogą one wystąpić w przypadku ewentualnej potrzeby dostosowania istniejącej infrastruktury do zakupywanego wyposażenia. Prace takie wynikać będą z analizy dostępności zasobów.		
11.	2.2. Poprawa jakości usług publicznych na terenie MOF.	Gmina Żyrzyn	Rozbudowa GOK-u	6 000 000 PLN	do ustalenia
12.	2.2. Poprawa jakości usług publicznych na terenie MOF.	Gmina Żyrzyn	Budowa nowego budynku Urzędu Gminy	5 000 000 PLN	do ustalenia
13.	2.2. Poprawa jakości usług publicznych na terenie MOF.	Gmina Kazimierz Dolny	Regionalne Partnerstwo dla rozwoju elektronicznych usług publicznych i podniesienia poziomu ich bezpieczeństwa Przedmiotem projektu jest rozwój elektronicznych usług publicznych na poziomie regionalnym i lokalnym (tworzenie, cyfryzacja nowych usług, poprawa funkcjonalności i e-dojrzałości istniejących usług, integracja usług i systemów, tworzenie i rozwijanie platform służących udostępnianiu usług oraz aplikacji mobilnych, rozwój infrastruktury informatycznej jednostek, wsparcie rozwoju systemów elektronicznego zarządzania dokumentacją). Efektem projektu będzie również podniesienie poziomu bezpieczeństwa teleinformatycznego usług elektronicznych poprzez wymianę niewspieranego przez producentów sprzętu i oprogramowania, uzupełnienie infrastruktury niezbędnej do zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa oraz zakup specjalistycznych usług i oprogramowania.	3 000 000 PLN	2025 - 2027
14.	2.2. Poprawa jakości usług publicznych na terenie MOF.	Gmina Puławy	Budowa i modernizacja infrastruktury kulturalnej na terenie gminy Puławy	3 500 000 PLN	2024 - 2029
15.	2.3. Podniesienie jakości edukacji.	Gmina Końskowola, Gmina Żyrzyn, przewidziany jest udział w projekcie partnera spoza sektora finansów publicznych	Wdrożenie wspólnych standardów usług edukacyjnych poprzez realizację programów rozwojowych w szkołach gmin Końskowola i Żyrzyn wchodzących w skład MOF Miasta Puławy. Głównym celem realizowanego projektu jest wzrost jakości kształcenia ogólnego realizowanego przez 6 szkół podstawowych Gmin Końskowola i Żyrzyn oraz podniesienie umiejętności i kompetencji u co najmniej 95% uczniów nauczycieli tych szkół w okresie realizacji projektu poprzez wdrożenie programów rozwojowych przyczyniających się do zwiększenia dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia, ułatwienia mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Zaplanowane w projekcie działania bezpośrednio przyczynią się do osiągnięcia a) Celu Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych; b) Celu szczegółowego 4f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej	222 023,29 €	2024 - 2026

			edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.		
16.	2.3. Podniesienie jakości edukacji.	Gmina Kazimierz Dolny, Gmina Puławy, przewidziany jest udział w projekcie partnera spoza sektora finansów publicznych.	Wdrożenie wspólnych standardów usług edukacyjnych poprzez realizację programów rozwojowych w szkołach gmin Kazimierz Dolny i Puławy (wiejskiej) wchodzących w skład MOF Miasta Puławy. Głównym celem realizowanego projektu jest wzrost jakości kształcenia ogólnego realizowanego przez 11 szkół podstawowych Gmin Kazimierz Dolny i Puławy (wiejskiej) oraz podniesienie umiejętności i kompetencji u co najmniej 95% uczniów i nauczycieli tych szkół w okresie realizacji projektu poprzez wdrożenie programów rozwojowych przyczyniających się do zwiększenia dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia, ułatwienia mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Zaplanowane w projekcie działania bezpośrednio przyczynią się do osiągnięcia a) Celu Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych; b) Celu szczegółowego 4f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.	224 768,21 €	2024 - 2026
17.	2.3. Podniesienie jakości edukacji.	Miasto Puławy, Gmina Janowiec, przewidziany jest udział w projekcie partnera spoza sektora finansów publicznych.	Wdrożenie wspólnych standardów usług edukacyjnych poprzez realizację programów rozwojowych w szkołach Gminy Miasto Puławy i Gminy Janowiec wchodzących w skład MOF Miasta Puławy. Głównym celem realizowanego projektu jest wzrost jakości kształcenia ogólnego realizowanego przez 10 szkół podstawowych i 2 licea ogólnokształcące gminy Miasto Puławy i gminy Janowiec oraz podniesienie umiejętności i kompetencji u co najmniej 80% z 4800 uczniów i 535 nauczycieli tych szkół w okresie realizacji projektu poprzez wdrożenie programów rozwojowych przyczyniających się do zwiększenia dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia, ułatwienia mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Zaplanowane w projekcie działania bezpośrednio przyczynią się do osiągnięcia a) Celu Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych; b) Celu szczegółowego 4f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie,	1 032 516,28 €	2024 - 2026

			po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.		
18.	2.3. Podniesienie jakości edukacji	Miasto Puławy, Gmina Kazimierz Dolny, Gmina Janowiec, Gmina Końskowola, Gmina Żyrzyn, Gmina Puławy	Szkoły bez barier Projekt dotyczy realizacji zadań inwestycyjnych w wybranych placówkach oświatowych w infrastrukturę włączającą dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi we wszystkich gminach tworzących MOF Miasta Puławy. Odbiorcami będą uczniowie szkół podstawowych i ponadpodstawowych dla których organem prowadzącym jest wójt, burmistrz lub prezydent, Planowane do realizacji zadania będą dotyczyły: 1. Budowy czterech wind w SP Nr 4, SP Nr 10, SP Nr 11 i ZSO Nr 2 w Puławach. 2. Przystosowania podjazdów i schodów wejściowych do szkoły do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w budynku szkoły podstawowej w Końskowoli i Chrzęchowie oraz Zespole Placówek Oświatowych w Starym Pożogu wraz z drzwiami wejściowymi. 3. Budowy windy zewnętrznej z klatką schodową w SP w Osinach, przebudowy i adaptacja toalet dla osób ze szczególnymi potrzebami w szkołach Podstawowych w Żyrzynie, Osinach i Skrudkach. 4. Budowy windy zewnętrznej w SP w Zarzeczcu, przebudowa i adaptacja toalet dla osób ze szczególnymi potrzebami w SP w Opatkowicach, Bronowicach, Leokadiowie, Borowej, Gołębiu i Górze Puławskiej, podjazd dla osób niepełnosprawnych w SP w Borowej. 5. Likwidacji barier architektonicznych w postaci progów, uskoków, zbyt wąskich ciągów komunikacyjnych wewnątrz budynku Zespołu Szkół w Janowcu oraz dostosowanie dojścia z parkingu do drzwi budynku i montażu platformy schodowej dla wózków inwalidzkich. 6. Modernizacji i dostosowanie części sanitariatów, korytarzy, sal oraz wyposażenia dla potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami w szkołach podstawowych w Bochońnicy, Rzeczycy, Dąbrówce, Skowieszynku. Przeprowadzone prace wpłyną na poprawę równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia umożliwiającego korzystanie z niej osobom z niepełnosprawnościami na równi z pozostałymi osobami. Zadanie będzie realizowane na terenie wszystkich sześciu gmin tworzących MOF Miasta Puławy.	1 315 209 €	2025-2027
19.	2.3. Podniesienie jakości edukacji.	Gmina Żyrzyn	Działania informacyjno-edukacyjne z udziałem szkół	200 000 PLN	do ustalenia
20.	2.3. Podniesienie jakości edukacji.	Miasto Puławy	Modernizacja i remont obiektów oświatowych wraz z otoczeniem i przynależnymi obiektami sportowymi w Puławach Projekt dotyczy modernizacji miejskich placówek oświatowych w zakresie przystosowania jej do potrzeb uczniów ze specjalnymi potrzebami oraz wymaganiami technicznymi dla tego typu obiektów.	15 000 000 PLN	2025 – 2030
21.	2.3. Podniesienie jakości	Miasto Puławy	Budowa i modernizacja obiektów sportowych i edukacyjnych w Puławach	13 220 000 PLN	2023 - 2024

	edukacji.		Projekt dotyczy modernizacji czterech istniejących obiektów sportowych położonych przy ul. Hauke-Bosaka 1 (MOSiR), Kaniowczyków 32 (ZSO 1), Wróblewskiego 11 (ZSO 2), 6-Sierpnia 30 9SP10), budowy nowego obiektu sportowego przy ul. Jaworowej 5 (SP3) oraz przebudowy ogrodzeń wraz z zagospodarowaniem terenu trzech miejskich przedszkoli Nr 10, 13 i 15 w Puławach.		
22.	2.3. Podniesienie jakości edukacji.	Miasto Puławy	Podniesienie jakości usług edukacyjnych w szkołach na terenie Miasta Puławy Wdrożenie i realizacja programów rozwojowych w szkołach.	6 000 000 PLN	2027 – 2030
23.	2.3. Podniesienie jakości edukacji.	Miasto Puławy	Podniesienie jakości świadczonych usług miejskich przedszkoli Wdrożenie i realizacja programów zajęć w tym zajęć dodatkowych i uzupełniających w przedszkolach.	5 000 000 PLN	2025 - 2030
24.	2.4. Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.	Gmina Janowiec	Gmina Janowiec dostępna dla wszystkich Zakres projektu obejmuje likwidację barier architektonicznych w budynkach jednostek podległych Gminie Janowiec oraz zapewnienie obsługi administracyjnej w tych jednostkach dla osób ze szczególnymi potrzebami.	1 000 000 PLN	2024
25.	2.4. Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.	Miasto Puławy	Poprawa dostępności budynku Urzędu Miasta Puławy dla osób ze szczególnymi potrzebami Budowa windy zewnętrznej w budynku Urzędu Miasta Puławy oraz inne działania z zakresu poprawy dostępności.	1 000 000 PLN	2024
26.	2.4. Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.	Gmina Końskowola	Poprawa dostępności usług opieki zdrowotnej dla osób ze szczególnymi potrzebami Budowa windy wraz z przebudową i doposażeniem budynku SPZOZ w Końskowoli	600 000 PLN	2026
27.	2.4. Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.	Gmina Puławy	Dostosowanie budynku Urzędu Gminy do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami	1 000 000 PLN	2026 - 2027
28.	2.5. Poprawa jakości usług społecznych i wzmocnienie kapitału społecznego.	Gmina Janowiec	Przebudowa i wyposażenie mieszkań socjalnych w miejscowości Nasilów. Wykonanie prac budowlanych mających na celu przebudowę pomieszczeń dawnej szkoły na mieszkania socjalne. W ramach zadania planuje się wykonać 5 mieszkań wyposażonych w toalety, aneks kuchenny oraz pomieszczenie dzienne.	1 500 000 PLN	2024
29.	2.5. Poprawa jakości usług społecznych i wzmocnienie kapitału społecznego.	Gmina Żyrzyn	Modernizacja świetlic wiejskich w Skrudkach, Kośminie i Strzyżowicach	2 000 000 PLN	do ustalenia
30.	2.5. Poprawa jakości usług społecznych i wzmocnienie kapitału społecznego.	Miasto Puławy	Budowa i przebudowa budynku MOPS w Puławach Przebudowa i budowa budynku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Puławach w tym przystosowanie go do pełnienia funkcji CUS.	7 000 000 PLN	2025 - 2026
31.	2.5. Poprawa jakości usług społecznych i wzmocnienie kapitału	Miasto Puławy	Budowa i przebudowa budynku Zespół Dziennych Domów Pomocy Społecznej (ZDDPS) w Puławach	do ustalenia	do ustalenia

	społecznego.				
32.	2.5. Poprawa jakości usług społecznych i wzmocnienie kapitału społecznego.	Miasto Puławy	Rozwój infrastruktury pomocy społecznej Budowa Domu Pomocy Społecznej, placówek dziennego pobytu dla seniorów oraz placówek wspomagane go mieszkania.	12 000 000 PLN	2027 - 2030
33.	2.5. Poprawa jakości usług społecznych i wzmocnienie kapitału społecznego.	Miasto Puławy	Rozwój usług społecznych Rozwój usług opiekuńczych świadczonych w społeczności lokalnej, w formach dziennych i całodobowych; rozwój usług asystenckich wspierających aktywność społeczną, edukacyjną lub zawodową osób z niepełnosprawnościami; tworzenia warunków i usług w zakresie opieki osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu w miejscu zamieszkania; wsparcie opiekunów osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym m.in. opieka wytchnieniowa, poradnictwo, kształcenie potrzebne do opieki; wsparcie w zakresie tworzenia i funkcjonowania mieszkań chronionych i wspomaganych, w tym wsparcie kadry tych mieszkań; rozwój usług dla rodzin wychowujących dzieci, w tym przeżywających trudności opiekuńczo wychowawcze; tagodzenie skutków społecznych ubóstwa dzieci, w tym działania integracyjne, aktywizacyjne, wspierające skierowane do dzieci i rodzin.	20 000 000 PLN	2025 - 2030
34.	2.5. Poprawa jakości usług społecznych i wzmocnienie kapitału społecznego.	Gmina Kazimierz Dolny	Modernizacja obiektu przychodni o funkcje pomocy społecznej Zakres zadania obejmuje przeprowadzenie modernizacji i rozbudowy obiektu przychodni w Kazimierzu Dolnym o funkcje pomocy społecznej, zakup wyposażenia, uruchomienie dodatkowych usług.	5 000 000 PLN	2025 - 2027
35.	2.5. Poprawa jakości usług społecznych i wzmocnienie kapitału społecznego.	Gmina Kazimierz Dolny	Utworzenie Centrum Usług Społecznych w Kazimierzu Dolnym Zakres zadania obejmuje działania prowadzące do wsparcia procesów deinstytucjonalizacji opieki i uruchomienia dodatkowych usług.	1 500 000 PLN	2025 - 2027
36.	2.5. Poprawa jakości usług społecznych i wzmocnienie kapitału społecznego.	Gmina Kazimierz Dolny	Budowa mieszkań komunalno-społecznych w gminie Kazimierz Dolny	50 000 000 PLN	2024 - 2030
37.	2.5. Poprawa jakości usług społecznych i wzmocnienie kapitału społecznego.	Gmina Puławy	Budowa Centrum Usług Społecznych w msc. Góra Puławska	4 500 000 PLN	2023 - 2024

Tabela 9 Lista projektów realizujących cel strategiczny nr 2

źródło: opracowanie własne

CEL STRATEGICZNY NR 3**WZROST KONKURENCYJNOŚCI ORAZ ATRAKCYJNOŚCI GOSPODARCZEJ I TURYSTYCZNEJ****Kierunki działań:**

- 3.1.** Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF.
- 3.2.** Wspieranie rozwoju atrakcyjności turystycznej MOF.
- 3.3.** Pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości.
- 3.4.** Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

- Projekty zintegrowane

Lp.	Kierunek działania w Strategii	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Tytuł i opis projektu	Szacunkowa wartość projektu	Szacunkowy termin realizacji
1.	3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF.	Gmina Końskowola	Poprawa dostępności komunikacyjnej w Gminie Końskowola Przebudowa i modernizacja dróg w Gminie Końskowola w celu poprawy dostępności mieszkańców do podstawowych usług społecznych.	6 000 000 PLN	2027
2.	3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF.	Gmina Kazimierz Dolny	Poprawa dostępności komunikacyjnej poprzez modernizację dróg w gminie Kazimierz Dolny Zadanie polegające na modernizacji dróg w centrum Kazimierza Dolnego (Plebanka, Podgórna, Cmentarna, Sadowa, Senatorska, Lubelska, Małachowskiego, Szkolna, Puławska, Zamkowa, Filtrowa, Nadedworce, Zbożowa, Norowy Dół, Dębowe Góry, Krakowska) oraz na terenie poszczególnych miejscowości w gminie Kazimierz Dolny.	20 000 000 PLN	2025 - 2027
3.	3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF.	Gmina Kazimierz Dolny	Zespół parkingów z infrastrukturą w Kazimierzu Dolnym Zadanie polega na przebudowie układu komunikacyjnego w Kazimierzu Dolnym. W tym celu konieczna jest rozbudowa i przebudowa parkingów wraz z infrastrukturą.	5 000 000 PLN	2025 - 2027
4.	3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF.	Gmina Kazimierz Dolny	Budowa chodników w ciągach dróg powiatowych Budowa chodników w ciągach dróg powiatowych: nr 2547L w msc. Jeziorszczyzna, 2528L w msc. Cholewianka, 2528L w msc. Dąbrówka, 2547L i 2548L w msc. Rzeczyca Kolonia, 2545L w msc. Rzeczyca.	10 000 000 PLN	2024 - 2030
5.	3.1. Poprawa	Gmina Kazimierz	Budowa chodnika w ciągu drogi wojewódzkiej nr 824 i 830 w miejscowości	2 000 000 PLN	2024 - 2030

	dostępności komunikacyjnej MOF.	Dolny	Skowieszyn, Parchatka i Wierzchniów.		
6.	3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF.	Gmina Puławy	Rozbudowa sieci drogowej zachodniej części gminy Puławy związana z planowaną przebudową drogi ekspresowej S12 - Program Inwestycji Strategicznych "Polski Ład" Wykonanie 4 nowych połączeń między miejscowościami Polesie – Leokadiów, Polesie – Smogorzów, Anielin – Janów i Piskorów – Zarzecze/Kochanów. Łączna długość odcinków to około 6,2 km	9 373 246 PLN	2024
7.	3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF.	Gmina Puławy	Kompleksowa przebudowa sieci dróg gminnych w miejscowości Klikawa Wykonanie przebudowy ulicy Akacyjowej w miejscowości Klikawa wraz z wykonaniem nowego odwodnienia ulic Akacyjowa, Klonowa i Ogrodowa	3 500 000 PLN	2024 – 2025
8.	3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF.	Gmina Puławy	Rozbudowa sieci drogowej gminy Puławy Budowa 6 dróg gminnych, w tym: ul. Piaskowa, ul. Lotnisko, ul. Polna, ul. Podwierzbie i ul. Błotna w msc. Gołęb oraz droga gminna w miejscowości Sosnow	8 282 545,23 PLN	2023 - 2024
9.	3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF.	Gmina Puławy	Budowa drogi gminnej Nr 107523L od km 0+000,00 do km 0+768,41 w m. Kolonia Góra Puławska Wykonanie nowej nawierzchni asfaltowej wraz z poszerzeniem pasa ruchu do 5m	2 074 941,05 PLN	2023
10.	3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF.	Gmina Puławy	Przebudowa drogi gminnej Nr 107518L od km 0+000,00 do km 0+271,00 w m. Zarzecze Wykonanie nowej nawierzchni asfaltowej na odcinku między Kościołem a cmentarzem w miejscowości Zarzecze	694 120,80 PLN	2023
11.	3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF.	Gmina Puławy	Przebudowa dróg gminnych w msc. Małtygi - Program Inwestycji Strategicznych "Polski Ład" Budowa drogi gminnej w miejscowości Małtygi o długości 955m wraz z usunięciem kolizji elektroenergetycznej i gazowej	2 630 275,10 PLN	2023 – 2024
12.	3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF.	Gmina Puławy	Budowa drogi gminnej w miejscowości Jaroszyn Wykonanie nowej drogi gminnej w miejscowości Jaroszyn wraz z włączeniem do istniejącej drogi gminnej	630 000 PLN	2023
13.	3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF.	Gmina Puławy	Remont drogi gminnej nr 107517L od km 0+000,00 do km 0+091,00, od km 0+285,30 do km 0+395,30 oraz od km 0+588,50 do km 0+648,50 w miejscowości Zarzecze, gmina Puławy Wykonanie nowej nawierzchni asfaltowej na zdegradowanych odcinkach drogi gminnej wraz ze wzmocnieniem konstrukcji przy pomocy geosiatki	242 542,48 PLN	2023
14.	3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF.	Gmina Puławy	Remont drogi gminnej nr 107503L od km 0+012,70 do km 0+365,20 oraz od km 0+528,90 do km 0+608,80 w miejscowości Klikawa, gmina Puławy Wykonanie nowej nawierzchni asfaltowej na zdegradowanym odcinku drogi gminnej wraz z wymianą podbudowy na fragmencie krawędzi jezdni oraz wzmocnieniem konstrukcji przy pomocy geosiatki	499 025,48 PLN	2023
15.	3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF.	Gmina Puławy	Budowa drogi gminnej ul. ks. Sz. Grzybowskiego od km 0+003,00 do km 0+224,34 w miejscowości Gołęb Wykonanie nawierzchni asfaltowej na podbudowie wraz z odwodnieniem terenu oraz jednostronnym chodnikiem	1 068 443,43 PLN	2024

16.	3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF.	Gmina Puławy	Budowa drogi gminnej ul. Truskawkowej (1) od km 0+011,12 do km 0+321,75, ul. Truskawkowej (2) od km 0+002,87 do km 0+461,39 oraz ul. Malinowej od km 0+008,52 do km 0+318,20 w miejscowości Góra Puławska Wykonanie alternatywnego włączenia osiedla w msc. Góra Puławska do drogi wojewódzkiej nr 743 oraz budowa dwóch odcinków wewnątrz osiedla z wykonaniem odwodnienia terenu poprzez kanalizację deszczową, nowe chodniki oraz uzupełnienie fragmentu linii oświetlenia drogowego	5 513 570,92 PLN	2024
17.	3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF.	Gmina Puławy	Rozbudowa infrastruktury drogowej na terenie gminy Puławy Wykonanie nawierzchni asfaltowych na odcinkach dróg gminnych w najgorszym stanie technicznym	8 450 000 PLN	2024 – 2025
18.	3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF.	Gmina Puławy	Rozbudowa sieci drogowej na terenie gminy Puławy Wykonanie nawierzchni asfaltowych na odcinkach dróg gminnych w najgorszym stanie technicznym	6 350 000 PLN	2024 - 2025
19.	3.2. Wspieranie rozwoju atrakcyjności turystycznej MOF.	Miasto Puławy, Gmina Kazimierz Dolny, Gmina Janowiec, Gmina Końskowola, Gmina Żyrzyn, Jednostki organizacyjne Miasta Puławy tj. Zarząd Dróg Miejskich oraz Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji	Rozbudowa potencjału turystycznego MOF Miasta Puławy Dotychczas opracowywane audyty turystyczne wskazywały, że obszar objęty projektem już obecnie generuje stosunkowo duży ruch turystyczny, jest on jednak skoncentrowany głównie w Kazimierzu Dolnym, czy np. występowaniem punktowych atrakcji, jak „Magiczne Ogrody” w Trzciankach koło Janowca. Pozostałe gminy nie cieszą się tak dużą popularnością wśród turystów. Najważniejszymi obecnie formami turystyki są: turystyka kulturowa, związana w organizacją imprez cyklicznych oraz turystyka weekendowa. Turystyka aktywna nie jest jeszcze tak popularna na obszarze objętym projektem, jak trzy poprzednie segmenty, ale w jej ramach także jest tworzona i rozwijana oferta turystyczna, która powinna generować nowych odbiorców. Krótka analiza form turystyki rozwijanych na obszarze objętym projektem pokazuje przede wszystkim, iż nie jest wykorzystywany cały potencjał MOF-u. Brakuje oferty zintegrowanej, zawierającej elementy zbudowane w oparciu o walory wszystkich miast i gmin objętych projektem. Klucz sukcesu turystycznego całego obszaru projektowego tkwi w umiejętnym wykorzystaniu przewagi Kazimierza Dolnego do przyciągnięcia turystów do pozostałych gmin, m.in. poprzez tworzenie zintegrowanych produktów turystycznych i lepsze skomunikowanie gmin poprzez budowę ścieżek rowerowych umożliwiających alternatywne przemieszczanie się pomiędzy naszymi gminami. Jednym z takich elementów ma być wykorzystanie walorów rzeki Wisły wraz z infrastrukturą nadbrzeżną (mariny porty, przystanie wodne), która wymaga koniecznych modernizacji i nakładów inwestycyjnych zwiększających atrakcyjność tych miejsc. Dlatego też w ramach projektu zintegrowanego planujemy wykonać szereg zadań z tym związanych. Również jednym z elementów projektu ma być uzupełnienie bazy centrów informacji turystycznej o brakujące elementy tj. połączenie funkcji biblioteki z takim centrum na terenie Gminy Żyrzyn. Zadania planowane do realizacji: 1. W zakresie mariny w Puławach: pogłębienie mariny; przebudowanie schodów zejściowych na pomosty i schodów terenowych; modernizacja systemu	3 216 181,16 €	2025 - 2027

			monitoringu, modernizacja pomostów pływających oraz montaż specjalnej przystani dla kajaków i suterów, wykonanie zadaszeń i wiat, montaż tyrolki. 2. Przebudowa istniejącego parku wodnego MOSiR-u przy ul. Hauke-Bosaka 1 w Puławach o dodatkowe atrakcje tj. nowe niecki z elementami zjeżdżali wodnych oraz wodnymi elementami placów zabaw. Istniejący park wodny w skład, którego wchodzi m.in. pływalnia odkryta, niecki basenowe ze zjeżdżalnią wraz z infrastrukturą towarzyszącą jest jedyną tego typu atrakcją występującą na terenie MOF Miasta Puławy. Obiekt ten wykorzystywany jest przez wszystkich mieszkańców MOF-u oraz turystów, którzy nas odwiedzają. W ramach prowadzonej statystyki odwiedzin widzimy, że turyści to około 30% odbiorców tych usług. Obiekt ten jest czynny w okresie letnim, kiedy to występuje największa „presja” turystyczna na MOF. Z uwagi na formalny zakaz kąpieli w rzece Wiśle, jest to jedno z niewielu miejsc, które umożliwia spędzenie czasu wolnego nad wodą. Odwiedzający zgłaszają potrzeby związane z poprawą atrakcyjności tego obiektu tj. przebudowę tradycyjnego placu zabaw na dodatkową atrakcję wodną, która dedykowana by była dzieciom i młodzieży. Dlatego planowane działania będą tego dotyczyły. Zwiększy to atrakcyjność turystyczną tego miejsca, jak również całego MOF-u. Widoczne zmiany klimatyczne, których skutkiem są coraz wyższe temperatury w okresie letnim wskazują, że odbiorców usługi parku wodnego będzie coraz więcej, jego uatrakcyjnienie będzie powodowało, że turyści w ramach planowania swojego wypoczynków również będą brali pod uwagę tego typu dostępne atrakcje. Dodatkowo wzmocnienie oferty dedykowanej dzieciom i młodzieży pozwoli rozbudować ofertę „rodzinną” dając szansę na zwiększenie liczby odbiorców w tym segmencie turystyki. 3. Modernizacja istniejącego bulwaru nadwiślańskiego. 4. Budowa toru rowerowego typu pumptrack w Puławach, który umiejscowiony będzie przy ul. Rybackiej tj. bezpośrednio przy ścieżce rowerowej biegnącej wzdłuż wału wiślanego z Puław do Kazimierza Dolnego, która planowana jest do włączenia do ogólnopolskiego projektu dotyczącego powstania nowoczesnej trasy rowerowej o parametrach Eurovelo biegnącej wzdłuż rzeki Wisły. Miejsce to będzie wykorzystywane do uprawiania szeregu aktywności fizycznych w tym również organizacji warsztatów tematycznych, treningów, szkoleń i zawodów rangi ogólnopolskiej, które jak widzimy na przykładzie innych tego typu miejsc cieszą się dużą popularnością i przyciągają uczestników z całego kraju i zagranicy. Infrastruktura ta będzie stanowiła dodatkową atrakcję turystyczną dla osób zainteresowanych tego typu aktywnościami, zwiększając liczbę turystów odwiedzających obszar MOF-u. To również uatrakcyjnienie oferty puławskiej mariny, w której umiejscowione jest również pole campingowe, która jednocześnie ma spełniać funkcję punktu węzłowego planowanego, bo budowy szlaku rowerowego Blue Valley. Pumptrack należy zakwalifikować jako jeden z elementów infrastruktury turystycznej, która dedykowana jest osobom, zainteresowanym aktywnym wypoczynkiem (alternatywnie w zależności od		
--	--	--	---	--	--

			kosztów realizacji innych planowanych zadań na terenie Miasta Puławy). 5. W zakresie przystani wodnej w Kazimierzu Dolnym: przebudowa pomostów, zagospodarowanie terenu wokół (m.in. mała architektura), oznakowanie, zaplecze sanitarne. 6. W zakresie przystani wodnej w Janowcu: przebudowa schodów i dość do miejsc do cumowania, wymiana nawierzchni ślipu, otwarcie urządzeń cumowniczych, odmulenie basenu przystani, montaż refulerów oraz dalb, oznakowanie przystani. 7. Budowa ścieżki rowerowej łączącej Gminę Końskowola z Miastem Puławy w ciągu drogi wojewódzkiej nr 874 o długości ok. 2 km. 8. Rozbudowa budynku gminnej biblioteki na cele centrum usług turystycznych na terenie Gminy Żyrzyn. Bezpośrednimi odbiorcami będą wszyscy mieszkańcy MOF Miasta Puławy bez względu na wiek i płeć, którzy na co dzień korzystają ze wskazanej infrastruktury. To również turyści z Polski oraz całego świata, którzy przyjeżdżają m.in. do Kazimierza Dolnego, Puław oraz Janowca. Szeroka oferta nowych aktywności wynikająca z realizacji projektu trafi zarówno do indywidualnego turysty oraz grup zorganizowanych.		
20.	3.2. Wspieranie rozwoju atrakcyjności turystycznej MOF.	Gmina Końskowola	Poprawa atrakcyjności turystycznej oraz bezpieczeństwa przeciwpowodziowego w Gminie Końskowola poprzez budowę zbiornika wodnego Budowa zbiornika wodnego o funkcji rekreacyjnej i retencyjnej wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną i zapleczem usługowym.	30 000 000 PLN	2030
21.	3.2. Wspieranie rozwoju atrakcyjności turystycznej MOF.	Gmina Żyrzyn	Ścieżki pieszo-rowerowe, wiaty, małe siłownie zewnętrzne, miejsca na ognisko, ścieżki edukacyjne	500 000 PLN	do ustalenia
22.	3.2. Wspieranie rozwoju atrakcyjności turystycznej MOF.	Gmina Żyrzyn	Rewitalizacja (park, Aleja Lipowa, szkoły, centra kulturalne poszczególnych wsi - świetlice, remizy)	5 000 000 PLN	do ustalenia
23.	3.2. Wspieranie rozwoju atrakcyjności turystycznej MOF.	Miasto Puławy	Rozbudowa infrastruktury drogowej w tym ścieżek rowerowych w Puławach Budowa nowego i przebudowa istniejącego układu drogowego wraz z układem ścieżek rowerowych w tym m.in. ul. Budowlanych z wiaduktem nad torami; od ul. Żyrzyńskiej do ul. Składowej; połączenie ul. Kopernika z Ceglaną i Powstańców Listopadowych; 4 P.P.W.P do Włostowickiej;	60 000 000 PLN	2024 - 2030
24.	3.2. Wspieranie rozwoju atrakcyjności turystycznej MOF.	Miasto Puławy	Przebudowa i rewaloryzacja Pałacu Marynki i Domku Greckiego w Puławach Przebudowę zabytkowych obiektów tj. Pałacu Marynki oraz Domku Greckiego w Puławach dla potrzeb ich przystosowania do funkcji muzealno-wystawienniczej, edukacyjnej, kulturalno-artystycznej lub innej wynikającej ze zdiagnozowanych potrzeb społecznych.	50 000 000 PLN	2024
25.	3.2. Wspieranie rozwoju atrakcyjności turystycznej MOF.	Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy	Kompleksowa rewitalizacja Zespołu Rezydencyjnego Książąt Czartoryskich w Puławach Rewaloryzacja zabytków Zespołu Rezydencyjnego Książąt Czartoryskich w Puławach.	100 000 000 PLN	2025 – 2030

26.	3.2. Wspieranie rozwoju atrakcyjności turystycznej MOF.	Gmina Kazimierz Dolny	Rewaloryzacja i adaptacja na potrzeby turystyki i kultury wzgórza zamkowego w Kazimierzu Dolnym – etap II Rewaloryzacja Zespołu Zamkowego w Kazimierzu Dolnym – etap II obejmuje prace: adaptacja pomieszczeń w południowej części zamku (części mieszkalnej) na funkcje kulturalne i wystawiennicze, adaptacja pomieszczeń w części zachodniej zamku na pomieszczenia związane z jego obsługą turystyczną i kulturalną, restauracja wieży zachodniej zamku z przeznaczeniem na cele turystyczne i kulturalne, budowa punktu obsługi turystycznej wraz z infrastrukturą sanitarną dla Zespołu Zamkowego na terenie wzgórza zamkowego.	5 000 000 PLN	2026 - 2027
27.	3.2. Wspieranie rozwoju atrakcyjności turystycznej MOF.	Gmina Kazimierz Dolny	Rewaloryzacja zamku w Bochońnicy Rewaloryzacja zamku obejmuje prace związane z przeprowadzeniem badań archeologiczno-architektonicznych w pełnym zakresie i zabezpieczenie konstrukcyjne murów, wzmocnienie obu skrzydeł mieszkalnych i przebiegu muru obwodowego oraz odtworzenie autentycznego poziomu przejazdu bramnego. Dodatkowo zostanie wykonane oznakowanie oraz dojazd do zamku.	2 000 000 PLN	2026 - 2027
28.	3.2. Wspieranie rozwoju atrakcyjności turystycznej MOF.	Gmina Kazimierz Dolny	Zagospodarowanie kamieniołomu w Kazimierzu Dolnym wraz z infrastrukturą techniczną oraz drogą Planowane jest pełne zagospodarowanie kamieniołomu, celem podniesienia walorów przyrodniczych i turystyczno-rekreacyjnych tego miejsca.	5 000 000 PLN	2025 - 2027
29.	3.2. Wspieranie rozwoju atrakcyjności turystycznej MOF.	Gmina Kazimierz Dolny	Przebudowa Rynku i Małego Rynku wraz z iluminacją w Kazimierzu Dolnym Planowana jest przebudowa oraz podświetlenie (iluminacja) Rynku oraz Małego Rynku, w celu podniesienia walorów turystycznych w porach wieczornych i nocnych.	8 000 000 PLN	2025 - 2027
30.	3.2. Wspieranie rozwoju atrakcyjności turystycznej MOF.	Gmina Kazimierz Dolny	Wyznaczenie i poprawa dostępności szlaków turystycznych Zakres zadania obejmuje: budowę nowych wiat, punktów napraw, oznakowanie szlaków i inne.	1 500 000 PLN	2025 - 2027
31.	3.3. Pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości.	Gmina Janowiec	Rozwój przedsiębiorczości społecznej w Gminie Janowiec Zadanie obejmuje zorganizowanie programu dotacyjnego dla podmiotów działających w formie przedsiębiorstwo społecznych, tj. spółdzielni socjalnych, stowarzyszeń, fundacji, spółek non-profit lub osób mających zamiar utworzenie takich podmiotów w celu realizacji zadań prospołecznych na terenie Gminy Janowiec.	5 000 000 PLN	2024 - 2025
32.	3.3. Pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości.	Gmina Janowiec	Gmina Janowiec akceleratorem lokalnej przedsiębiorczości Zadanie obejmuje zorganizowanie programu dotacyjnego dla przedsiębiorstw komercyjnych oraz osób fizycznych mających zamiar podjęcie działalności gospodarczej na zakupy inwestycyjne mające na celu rozwój przedsiębiorczości na terenie Gminy Janowiec.	25 000 000 PLN	2024 - 2025
33.	3.3. Pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości.	Miasto Puławy	Przygotowanie terenów pod inwestycje przemysłowe i usługi w Puławach Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w niezbędną infrastrukturę tj. drogi, chodniki, oświetlenie, kanalizacja sanitarna i deszczowa, sieć wodociągowa, kanał technologiczny itp. (m.in. Wólka Profecka)	18 000 000 PLN	2024 – 2028
34.	3.3. Pobudzenie	Miasto Puławy	Przygotowanie terenów pod inwestycje mieszkaniowe w Puławach	20 000 000 PLN	2027 - 2030

	lokalnej przedsiębiorczości.		Uzbrojenie terenów pod inwestycje mieszkaniowe w niezbędną infrastrukturę tj. drogi, chodniki, oświetlenie, kanalizacja sanitarna i deszczowa, sieć wodociągowa, kanał technologiczny itp. (m.in. Włostowice, Piaski)		
35.	3.4. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Gmina Janowiec	Budowa kompleksów sportowych oraz infrastruktury Projekt przewidywałby budowę kompleksów sportowych składających się z boisk wielofunkcyjnych w miejscowości Brzeście, Wojszyn, Trzcianki oraz placów zabaw z siłowniami terenowymi w miejscowości Brzeście, Wojszyn, Oblasy.	1 000 000 PLN	2024 - 2025
36.	3.4. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Gmina Janowiec	Przebudowa zbiornika wodnej Janowice – etap II Projekt zakłada wykonanie robót budowlanych dotyczących wykonania ciągu pieszo-rowerowego wokół zbiornika, oświetlenie ciągu, wykonanie mola z wiatą gastronomiczną, zjeżdżalnię wodną, brodzików dla dzieci, wyciągu dla narciarzy wodnych oraz muszli koncertowej.	4 000 000 PLN	2024 - 2025
37.	3.4. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Gmina Końskowola	Modernizacja i rozbudowa infrastruktury sportowej w Gminie Końskowola Modernizacja stadionu w miejscowości Końskowola (budowa trybun, wyposażenie zaplecza gospodarczego, wykonanie systemu monitoringu) Modernizacja szkolnej infrastruktury sportowej w tym budowa i modernizacja wielofunkcyjnych boisk, sal gimnastycznych wraz z wyposażeniem.	3 000 000 PLN	2027
38.	3.4. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Gmina Żyrzyn	Zbiorniki i stawy rekreacyjne	2 000 000 PLN	do ustalenia
39.	3.4. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Gmina Żyrzyn	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej (park, łąki kwietne, zbiorniki wodne i stawy)	1 500 000 PLN	do ustalenia
40.	3.4. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Gmina Żyrzyn	Budowa boisk sportowych	3 000 000 PLN	do ustalenia
41.	3.4. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Miasto Puławy	Przebudowa hali sportowej przy Al. Partyzantów w Puławach Przebudowa obiektu hali sportowej w Puławach w pełnym zakresie	33 000 000 PLN	2025 - 2027
42.	3.4. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Miasto Puławy	Rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w Puławach Budowa pumptracka	3 000 000 PLN	2026
43.	3.4. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Gmina Kazimierz Dolny	Budowa infrastruktury sportowej przy szkole w Kazimierzu Dolnym Budowa obiektu zaplecza sanitarnego złożonego m.in. z pomieszczeń zaplecza sportowego oraz pomieszczeń technicznych, czyli szatnie z węzłami sanitarnymi i łazienkami, pomieszczenia sanitarne, magazyny sprzętu. Dodatkowo zaplanowana jest budowa nowego boiska przyszkolnego.	2 000 000 PLN	2026 – 2027
44.	3.4. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Gmina Kazimierz Dolny	Budowa infrastruktury sportowej i zaplecza socjalnego Budowa obiektu zaplecza sanitarnego złożonego m.in. z pomieszczeń zaplecza sportowego oraz pomieszczeń technicznych, czyli szatnie z węzłami sanitarnymi i łazienkami, pomieszczenia sanitarne, magazyny sprzętu.	1 000 000 PLN	2025 - 2027
45.	3.4. Rozwój	Gmina Puławy	Budowa Sali sportowej w SP w Zarzeczu	6 400 000 PLN	2026 - 2027

	infrastruktury sportowo-rekreacyjnej				
46.	3.4. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Gmina Puławy	Budowa placów zabaw i siłowni zewnętrznych na terenie gminy Puławy	700 000 PLN	2024 – 2029
47.	3.4. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Gmina Puławy	Budowa wielofunkcyjnego boiska sportowego w msc. Góra Puławska	2 100 000 PLN	2025 – 2027

Tabela 10 Lista projektów realizujących cel strategiczny nr 3

źródło: opracowanie własne

19. DEKLARACJA ODRĘBNOŚCI STRATEGII TERYTORIALNEJ

Przedmiot oraz zakres projektów ujętych w Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Puławy na lata 2023-2030, przypisany do objęcia wsparciem w ramach instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych FEL 2021-2027, nie będzie finansowany ze środków przeznaczonych na realizację strategii Innych Instrumentów Terytorialnych oraz Gminnych Programów Rewitalizacji, które lokują wsparcie na rzecz projektów w ramach programu regionalnego.

20. OPIS PROCESU ZAANGAŻOWANIA LOKALNYCH INTERESARIUSZY – PARTYCYPACJA SPOŁECZNA W PROCESIE OPRACOWANIA I WDRAŻANIA STRATEGII ORAZ SPRAWOZDANIE Z PRZEPROWADZONYCH KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Do uzupełnienia po zakończeniu konsultacji społecznych projektu Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Puławy na lata 2023-2030.

21. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO DLA PROJEKTU STRATEGII

Do uzupełnienia po zakończeniu procedury uzgadniania konieczności przeprowadzenia Strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu strategii z Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska.

SPIS TABEL

Tabela 1 Analiza SWOT - Mocne i Słabe strony	45
Tabela 2 Analiza SWOT - Szanse i Zagrożenia	46
Tabela 3 Sieć osadnicza MOF Puławy	68
Tabela 4 Spójność celów ZIT MOF Puławy z celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030	102
Tabela 5 Spójność celów szczegółowych Strategii ZIT MOF Puławy z celami szczegółowymi polityki spójności na lata 2021 – 2027	104
Tabela 6 Źródła finansowania w programie FELU 2021 – 2027	108
Tabela 7 Lista projektów zintegrowanych przewidzianych do realizacji w ramach Strategii ZIT MOF Puławy	120
Tabela 8 Lista projektów realizujących cel strategiczny nr 1	134
Tabela 9 Lista projektów realizujących cel strategiczny nr 2	142
Tabela 10 Lista projektów realizujących cel strategiczny nr 3	150

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1 Zasięg partnerstwa MOF Miasta Puławy	7
Rysunek 2 Mapa wstępnej oceny ryzyka powodziowego na obszarze MOF Puławy	9
Rysunek 3 Formy ochrony przyrody na obszarze MOF Puławy w 2021 r.	12
Rysunek 4 Sieć kolejowa i drogowa (drogi krajowe) na obszarze MOF Puławy	22
Rysunek 5 Fazy wdrożeniowe Strategii	41
Rysunek 6 Podejście realistyczne	43
Rysunek 7 Położenie MOF Puławy w województwie lubelskim	67
Rysunek 8 Sieć osadnicza MOF Puławy	69
Rysunek 9 Liczba mieszkańców MOF Puławy	70
Rysunek 10 Kierunki wykorzystania przestrzeni MOF Puławy	71
Rysunek 11 Pokrycie terenu MOF Puławy	72
Rysunek 12 Uwarunkowania przyrodnicze MOF Puławy	73
Rysunek 13 Uwarunkowania środowiska kulturowego MOF Puławy	75
Rysunek 14 Infrastruktura techniczna MOF Puławy	77
Rysunek 15 Usługi publiczne MOF Puławy	79
Rysunek 16 Uwarunkowania gospodarcze MOF Puławy	81
Rysunek 17 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej MOF Puławy	85
Rysunek 18 Obszary Strategicznej Interwencji województwa lubelskiego	93
Rysunek 19 Horyzontalne zasady współpracy	101
Rysunek 20 Źródła finansowania Strategii ZIT MOF Puławy	106
Rysunek 21 Zasady współpracy partnerów	110
Rysunek 22 Struktura zarządzania Strategią	114
Rysunek 23 Etapy systemu wdrażania Strategii	118
Rysunek 24 Proces monitoringu i ewaluacji Strategii ZIT MOF Puławy	119

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 Powierzchnia MOF Puławy	8
Wykres 2 Powierzchnia rezerwatów przyrody na obszarze MOF Puławy w 2021 r.....	11
Wykres 3 Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem w 2021 r.....	11
Wykres 4 Liczba ludności w latach 2012-2021	13
Wykres 5 Liczba ludności na obszarze MOF Puławy w latach 2012-2021	13
Wykres 6 Przyrost naturalny w gminach MOF w roku 2012 i 2021	14
Wykres 7 Saldo migracji w latach 2012-2021	15
Wykres 8 Liczba pracujących na obszarze MOF Puławy w 2021 r.....	15
Wykres 9 Zarejestrowani bezrobotni w gminach MOF Puławy w 2021 r.....	16
Wykres 10 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na obszarze MOF Puławy w 2021 r.....	17
Wykres 11 Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem w roku 2012 i 2021	18
Wykres 12 Podmioty gospodarcze na obszarze MOF Puławy w roku 2012 i 2021 wg sekcji PKD	19
Wykres 13 Liczba gospodarstw rolnych na obszarze MOF Puławy w 2020 r.....	19
Wykres 14 Obiekty noclegowe na obszarze MOF Puławy w 2021 r.....	21
Wykres 15 Długość czynnej rozdzielczej sieci wodociągowej w latach 2015-2021	24
Wykres 16 Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w latach 2015-2021	25
Wykres 17 Długość czynnej sieci gazowej w latach 2015-2021	25
Wykres 18 Odpady zebrane w ciągu roku w latach 2017-2021	27
Wykres 19 Dzieci uczęszczające do przedszkoli na obszarze MOF Puławy w latach 2012-2021	29
Wykres 20 Uczniowie szkół podstawowych na obszarze MOF Puławy latach 2012-2021	29
Wykres 21 Uczniowie w szkołach ponadpodstawowych, ponadgimnazjalnych i policealnych w gminach MOF Puławy w latach 2012-2021	30
Wykres 22 Przychodnie na 10 tys. ludności w gminach MOF Puławy w 2021 r.	31
Wykres 23 Liczba osób korzystających ze środowiskowej opieki społecznej w latach 2012-2021	32
Wykres 24 Centra/domy/ośrodki kultury na 10 tys. ludności w roku 2012 i 2021	33
Wykres 25 Zwiedzający muzea i oddziały na 1000 ludności w roku 2012 i 2021	34
Wykres 26 roku dochody ogółem gmin MOF Puławy w latach 2012-2021	36
Wykres 27 Dochody gmin MOF Puławy na 1 mieszkańca w latach 2012- 2021	36